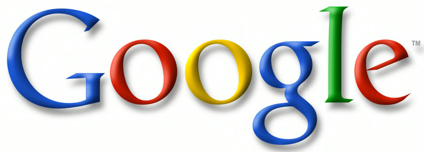
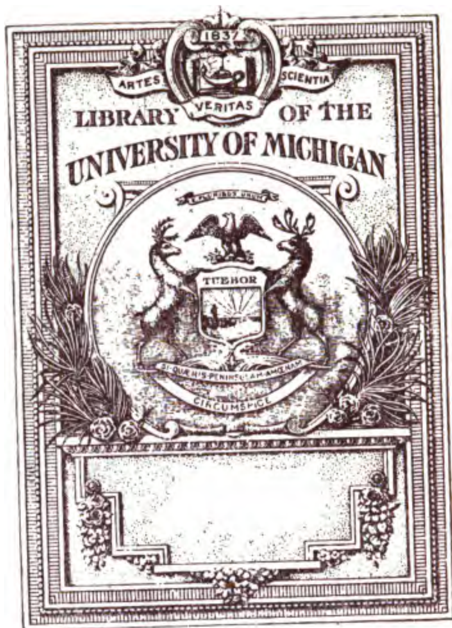

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

VADERLANDSCHE

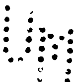
HISTORIE.

TWEE EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEE EN VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCCIX.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD TWEE EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

CXXII. BOEK.

Zamenhang met het voorgaande Boek. Stoffe deezes Boeks. Staat van 's Lands Geldmiddelen. De Verwisseling der oude Staatsschulden bepaald. Het beslootene omtrent de Leenbank in Holland. Besluiten op de Provintiaale Beleenbanken. Het stuk der Pensioenen overwogen. Nadere bepaalingen deswegen voorgesteld. Voordragt om nuttelooze Amptenaars af te schaffen. Voorstel om ontslaagene Amptenaars, by voorkeus, te plaatzen. Over de Amptontzetting der niet in het Stemregister ingeschreevenen. Aandrang op dit stuk. Het Uitvoerend Bewind des aangeschreeven. Klagten over het verwyl der volvoeringe. De Staatsregeling omtrent de weigeraars der opgedraagene Posten gehandhaafd. Voorstel wegens de ontslag verzoekende Leden der Vergaderinge. Wat des bepaald. Het voorge-

CXXII. BOEK.

vallene omtrent de verzoeken der wederkeerende Bataaven. Besluit wegens het betaalen der Afgezanten buiten 's lands van hunne Jaargelden. Voorstel omtrent de agterlyke Betaalers in de Heffing. 't Zelve verworpen. De betaaling der laatste Termyn vervroegd. Voorstel van een vyfde Termyn. Schets van 's Lands toestand by het uitgebragt Verslag. Blootligging van het te kort komende. Het toevoegen van een vyfde Termyn, als een redmiddel aangepreezen. Dit ontmoet wederspraak. Bedenkingen van APPELIUS *deswegen. Des Voorzitters raadslag. By hoofdlyke Stemming die Heffing omhelsd. Overwegingen daar van ter Tweede Kamer. Bedenkingen van de Commissie. Aldaar omhelsd. Ingediend Plan wegens het Armenbestuur. Verzoekschriften tot ondersteuning van 't zelve. Bepaaling dat 'er geene Algemeene Ineensmelting der Armenkassen zou plaats hebben. Verzoekschriften tegen die bepaaling. Nadere overweeging voor het Plan. Aanmerkingen wegens de Inzage. Een 'ander Plan gevorderd. 't Zelve ingediend. Artykelen daar aan toegevoegd. Het Plan ontmoet ter Tweede Kamer wederstand; doch 'er wordt toe beslooten. Veelvuldige Verzoeken om Obligatien voor Armenfondsen te mogen verkoopen. Over de bevordering der Inlandsche Fabryken. Voorstellen deswegen. Wegens het kleeden der Militie met Inlandsche Stoffen en den Invoer van vreemde Laakens. Wat des*

ter

ter Eerste Kamer voorviel; besluit daartoe. Voordragt van HOVENS *ter Tweede Kamer. By de meerderheid daartoe beslooten. Verbod van In- en Uitvoer eeniger Goederen. De Landbouw aangemoedigd, en behartigd. Kragtdaadig middel; ter stuiting van de Veepest, omhelsd. Handelingen over een Droog Dok te Hellevoetsluis. Besluit daartoe. Voorstel om geene Vreemdelingen in 's Lands werken te gebruiken verworpen. Deerlyke staat van 's Lands Zeevaart en Visscheryen. Beschikkingen op den Levantschen Handel. Bepaalde Geschenken voor den Dey van Algiers. Uitslag der Bezending na Frankryk over de Maaten en Gewigten. Ingediende Wetboeken. De Departementaale Verdeeling tot stand gebragt. Werkzaamheden het Militair Wetboek betreffende. Inrichting der Departementaale Geregtshoven. Over het afdoen der hangende Regtszaaken in de Departementaale Geregtshoven. Een voorslag van Prysuitdeeling van de Franeker Hoogeschoole, door de Vergadering verworpen. Een andere Voorslag aldaar goedgekeurd. Schikkingen op de Nationaale Bibliotheek. Beeldende Kunsten te Leyden bevorderd. Bloei der Kunsten te Amsterdam. De Schouwburg aan de Stad Amsterdam te rug gegeeven. Een nieuw Genootschap te Zierikzee opgericht. Besluit om eene Pharmacopea Batava te vervaardigen.*

CXXII. BOEK.

Zamenhang met het voorgaande Boek.

Op de wyze, in ons jongste Boek vermeld, spoedde het jaar MDCCXCIX ten einde. Een Jaar, zo vol lotwisfels, zo vol ramps, door eenen harden Winter, door knellenden Watervloed, door den *Engelsch-Russischen* aanval op onze kusten, door den in *Noord-holland* gevoerden Kryg, met den lauwer der Overwinning en het heenen trekken van die geduchte Vyanden, bekroond. Dit laatste Bedryf, zo vereerend voor de *Bataaven*, wees uit, hoe, ondanks de traagheid, aan het toenmaals ingevoerde Regeeringsbestel eigen, ja daar van bykans onafscheidbaar, als de nood aan den man komt, 't zelve een veerkragt kan aanneemen, die voor geene andere Regeeringsvorm behoeft te wyken. Zo vernederend voor den aanvallenden Vyand, als roemrugtig voor dit Gemeenebest, was de uitslag deezes, ten onzen bederve, onderstaanen aanvals en gevoerden krygs. Het dringende en dreigende gevaar gaf aan het anders met zo veele botzingen vergezelde Landsbestuur, de grootste éénstemmigheid. Vyanden van 't zelve mogen dit een schyn van éénstemmigheid noemen; deeze bragt zeer veel toe om de noodige maatregels, ter weeringe van een veelvertrouwenden en op zyne overmagt gerusten Vyand, te beraamen, te werk te stellen en wel te doen gelukken; vooral om de inwendige rust, bykans alomme, te bewaaren, en waar de

woe-

woelingen der binnenlandsche Vyanden, met de poogingen der buitenlandsche Aanvalleren, vereenigd, het muitend hoofd opstaken, dezelve te dempen; op eene wyze die ontzag voor het doortastend Landsbestuur inboezemde. CXXII. BOEK 1799.

Geen twyfel leedt het, en was zulks van de toenmaalige omstandigheden onafscheidbaar, of de ongereedheid, waar in men zich, ten aanziene van het aanschaffen van verscheide middelen ter Landsverdeediging hadt bevonden, en de gewenschte tijdig opdaagende groote toevloed van *Fransche* hulpbenden, kwam den Lande op veel schats te staan: terwyl de schandvolle overgave van 's Lands vloot, aan de *Bataafsche* Zeemagt bykans de doodsteek gaf, en 'er onverwyld groote en buitengewoone kosten moesten gemaakt worden, eerst voor de binnenlandsche verdeediging te water, en vervolgens tot gedeeltlyk herstel der Zeemagt; terwyl 's Lands kas zich in eenen uitgeputten staat bevondt.

Het beschryven van 's Lands Gebeurtenissen en Lotgevallen, ten deezen Jaare, waarmede wy ons dus lang bezig hielden, en welker gewigt geene kortere vermelding, volgens ons plan, gedoogde, heeft nog veel voor ons te boeken overgelaaten. Van deeze schuld willen wy ons thans kwyten. De evengemelde byzonderheid, en schaarschheid aan Geld in 's Lands Kas noopt ons om eerst te gewaagen van den staat der Geldmiddelen, en wat 'er, Stoffe deezes Boeks.

CXXII. BOEK. 1799. ten deezen Jaare, tot redding daar uit werd aangewend. Herinneren wy ons zelven, brengen wy onze Leezers onder 't oog, 't geen wy, wegens den staat van 's Lands Geldmiddelen, ten verstreeken Jaare MDCCXCVIII, schreeven, dan kunnen wy ons zo min eene aangenaame schryfstoffe, als onzen Leezeren, een verlustigend onderhoud belooven. „ Wy „ zullen," dit was onze uitboezeming," „ in een volgend Jaarvak, die Kwaale, „ welke de fynste deelen van den Staat „ te zeer hadt aangegreepen, en die, „ door den loop der zaaken, eer verer- „ ging dan beterschap bekwam, op nieuw „ en met herhaalde kragten, tegen de „ geneesmiddelen zien werken. Eene be- „ droevende ondervinding toonde, als 't „ ware, de ongeneeslykheid, en hoe, „ onder anderen, zich opeenhoopende „ ongunstige omstandigheden, daar en „ boven, die Kwaal verslimmerden (*)."

Staat van 's Lands Geldmiddelen. Weinig beduidt het, ten voordragte van 's Lands Geschiedenissen, de Geldmiddelen betreffende, met eene pennestreek, het verrigtte af te keuren, of in eenen ongunstigen dag te zetten; en schoon de aart des verhaals, de algemeene lotgevallen van den Staat vermeldende, niet gedoogt in een breed en beoordeelend verslag van 's Lands Geldmiddelen te treeden, zal dit stuk, daar alles, uit hoofde van de omstandigheden, zo drukkend

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 316.

kend was als zonderling, eene meer ontwikkelde opgave vorderen; ſtrekkende om den Tydgenoot te herinneren aan die dagen van veelvuldige opbrengst, en den Naakomelingſchap te doen weeten, hoe veelmaalen en hoe diep de Voorvaders in de beurze hebben moeten tasten, zou de zaak des Vaderlands niet geheel opgegeven worden, en door het geheel verſlappen van de zenuw des Staats verlooren gaan.

De Verwisſeling der oude Staatsſchulden bepaald.

De verwisſeling der Oude Staatsſchulden, gaf ſtoffe tot veel bedenkens en overweegens, zo ter Eerſte als ter Tweede Kamer. Een voorſlag deswegen, door de eerstgemelde uitgebragt, ontmoette ter laatstgenoemde veelvuldige wederſpraak, en eindelyk afkeuring. De Eerſte Kamer liet de zaak niet berusten; maar voerde meer redenen aan, om de toeſtemming der Tweede te verwerven. Deeze waren zo klemmend, en zo gepast op het tegenwoordig tydſtip, dat Gelastigden uit beide de Kamers, onderhandelingen gehouden hebbende, die der Tweede Kamer betuigden, geen de minſte neiging by die der Eerſte beſpeurd te hebben noch te hebben kunnen opwekken, om, ten opzigte van de Aflosſingen, in het begrip der Tweede Kamer te komen; waarom zy alle verdere poogingen daar toe te vergeefs oordeelden. — Schoon doordrongen van het gevoel der billykheid om aan de toegezegde Aflosſingen te voldoen, vonden zy zich egter, door de aangetoonde on-

CXXII. BOEK. 1799. mogelykheid, zo sterk getroffen, dat zy, huns ondanks, daar van moesten afzien, en de Houders met geene ydele hoop wilden misleiden. Het ontbrak niet aan ernstige tegenspraak eeniger Leden; onder deezen staken VAN BEYMA en HUBER uit; DE LEEUW sprak 'er voor. By hoofdlyke stemming bleek, dat 'er negen voor en dertien tegen het Verslag waren: daar zich nu geen twee derde der Leden tegen 't zelve verklaard hadt, erlangde eindelyk het besluit der Eerste Kamer de bekragtiging (*). — Ingevolge hier van zag men een Bureau ter Verwisseling der oude Staatsschulden oprichten. By 't zelve zou de Chef de Bureau 's Jaars drie duizend Guldens trekken, de eerste drie Commissen ieder twee duizend; de drie tweede Commisen ieder veertien honderd; de zes Klerken ieder acht honderd, en de Booden zes honderd Guldens ontvangen. Hoogere Jaarwedden waren door het Uitvoerend Bewind voorgeslaagen (†).

Het beslootene omtrent de Leenbank in Holland.

De Beleenbank, ten dienste van het voormaalig Gewest *Holland*, in den Jaare MDCCXCV te *Amsterdam* opgericht (§), en 't geen daar in, ten volgenden Jaare, was opgebragt, vorderde, naar 't oordeel des Uitvoerenden Bewinds, zo tot handhaaving van het Credit van 's Lands Beleen-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III D. bl. 788. 954. IV D. bl. 154. 531. 596. 606.
(†) *Ald.* VI D. bl. 221.
(§) Zie onze *Vad. Hist.* XXXIII D. bl. 35 enz.

leenbank, als tot gerustftelling der Verpanderen, eene voorziening, uit hoofde van den toeftand des Vaderlands, welke het herhaalen van drukkende Belastingen geboodt. Ten deezen einde ftelde hetzelve voor, de noodzaaklykheid eener tydsbepaaling van de aflosfingen der Beleeningen; doch het moest tevens het Vertegenwoordigend Lichaam voor oogen houden, om die Beleeningen te verlengen tot den laatften van Zomermaand des volgenden Jaars, onder de uitdruklijke mits, dat de Termynen van Aflosfing, in den aanvang van dat Jaar, zouden worden bepaald. — Tot verlenging dier Beleenbank, met vermeerdering van Rente tot Vyf ten honderd, werd befloоten (*).

CXXII. BOEK. 1799.

Befluiten op de Provintiaale Beleenbanken.

De Staatsregeling verklaarde alle zogenaamde Provintiaale Beleenbanken Nationaal. Veel hadt het in te bepaalen, op welk eene wyze best aan dien eisch der Grondwet van den Staat zou kunnen voldaan worden. De Leden, in wier handen deze zaak gefteld was, kweeten zich, van tyd tot tyd, van dien last, en hadden het genoegen, dat een Plan, ten opzigte van de Provintiaale Beleenbanken, de goedkeuring des Landbeftuurs wegdroeg. Op hun voorftel, om het Uitvoerend Bewind te gelasten, om van de Adminiftrative Beftuuren der voormaalige Gewesten, de opgave te verzoeken van het aantal en de ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 72 en 548.

CXXII. BOEK. 1799. gesteldheid der Leenbanken in onderschei- dene plaatzen, onder hun voormaalig Ge- west behoorende, als mede van derzel- ver Beheer en wyze van Beleening, en eindlyk van het gebruik, 't welk van de voordeelen, uit deeze Beleenbanken voort- spruitende, werd gemaakt. Ingezondene Berichten weezen uit, dat, in de *Bataaf- sche* Republiek, drie en tachtig dusdanige Beleenbanken voorhanden waren. — By de overlevering hier van aan het Lands- bestuur paarde de Commissie het ontwerp eener Wet, welke zy op de beginzelen lieten rusten in de Staatsregeling, die wel eene Nationaale Beheering *over* maar gee- ne Nationaal Verklaring *van* de Plaatslyke Beleenbanken gewild hadt; — op de zorg voor het belang der Ingezetenen, dat hunne Panden, in vertrouwde handen bewaard werden, en dat van hun geene meerdere Interest zou gevorderd worden, dan by de Wet bepaald was; — op ge- lykheid in regten, daar aan alle Plaatzen vryheid werd gelaaten om dergelyk een Beleenbank op te richten; — op de aan- genomene Eenheid in het draagen van Be- lastingen, welke het vorderen van gely- ken Intrest in alle Plaatzen der Republiek noodzaaklyk gemaakt hadt — Met eenige weinige veranderingen droeg dit Ontwerp de goedkeuring ter Eerste Kamer weg (*). Geen zo gunstig onthaal bejegende 't zel- ve

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 81—84.

ve ter Tweede Kamer. Het werd te rug gezonden met voorgestelde veranderingen en verzoek om een ander Ontwerp van Besluit te vervaardigen (*).

CXXII. BOEK. 1799.

Het stuk der Pensioenen overwogen.

Waar Geldgebrek aan de orde van den dag is, hoort men steeds van Bezuiniging, en aan raadgeevingen tot vermindering van Uitgaven ontbreekt het daar niet. Het stuk der Pensioenen hadt meermaalen stoffe opgeleverd om des van bezuiniging te spreeken. Zulks deedt het op nieuw, ter gelegenheid van een Verslag uitgebragt, op de Vraage, *in hoe verre en voor hoe langen tyd, overeenkomstig met de Staatsregeling, het Vertegenwoordigend Lichhaam vermogt Pensioenen te verleenen?* Hoofdzaaklyk kwam het Antwoord hier op neder, dat alle Politieke en Militaire Amptenaaren, die zich by het Vertegenwoordigend Lichaam vervoegden; of die, volgens de opgave des Uitvoerenden Bewinds, de vereischten tot het verkrygen of behouden van dat Jaargeld bezaten, en des voldoende getuigschriften inleverden, 't zelve zouden erlangen. — Niet weinig overweegings viel 'er op dit stuk, als mede over de veelvuldigheid dier Jaargelden, schoon het voorgestelde doorging (†).

Nadere bepaalingen des-

De gereedheid waar mede, naar zommiger oordeel, het Uitvoerend Bewind gun-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 568—570. 601.
(†) *Ald.* IV. D. bl. 46. 189—194.

CXXII. BOEK. 1799. wegens voorgesteld.

gunstige aanbevelingen gaf, tot het verleenen van Jaargelden, en de vaardigheid, met welke de Eerste Kamer daar in veelal bewilligde; baarde ter Tweede Kamer, niet zelden aanmerkingen over dit ruimschoots toestaan (*). — Het stuk der Pensioenen trok en vestigde de aandagt des Landbestuurs, als de hoogste aandagt waardig, daar de algemeene som der Pensioenen weinig minder dan een Millioen Guldens bedroeg, en dus een veertigste gedeelte der Interessen van geheel de Republiek verslonden. Wel hadt men veel gesprooken, zo in deeze als in alle vorige Vergaderingen, over de onwaardige Pensioentrekkers, ten voorleden Jaare hadt men daar in, door het vastítellen van eenige zeer wyze bepaalingen, grootendeels voorzien. Onlangs was voorgeslaagen eene aanmerkelyke vermindering, zo dat een Luitenant-Generaal, die te vooren 's jaarlyks 6000 Guldens genoot, op 3000 gesteld werd, eene vermindering, naar evenredigheid omtrent anderen, ingevoerd.

In de des uitgegeevene Publikatie werd wel vastgesteld dat de Officieren, by hun Verzoekschrift om Pensioenen, onder andere ook moesten verklaaren „ dat ge„ vraagde Pensioen, volstrekt noodig te „ hebben, tot onderhoud van zich zel„ ven

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 929.

„ ven of van hun Huisgezin, en buiten „ hetzelve geen bestaan te hebben."

Dit kwam den Representant DE SONNAVILLE voor als een Artykel, 't welk gemaklyk overtreeden kon worden; daar 'er zo veele wegen openstonden om dit Artykel geheel buiten kragt te brengen en het dus te ontduiken. Voorbeelden, dat het daadlyk gedaan was, gaf hy te verstaan, zou het hem gemaklyk vallen, by te brengen. Hy keurde derhalven andere maatregelen in dat stuk noodig, om meer zekerheids te hebben, dat geene Jaargelden aan Ryken of genoegzaam Vermogenden werden uitgereikt, als strookende niet alleen met de Billykheid, die deeze Landsgelden aan verdienstlyke Onvermogenden toewees, terwyl ook de Staatsregeling inhieldt, dat die Jaargelden niet zouden gegeeven worden, „ dan „ wanneer, naa een streng onderzoek, „ zou zyn gebleeken, dat iemand volstrekt onvermogend was om van zyne „ eigene middelen te kunnen bestaan." Het bepaalde by de Staatsregeling omtrent de Pensioenen der Hoogleeraaren, Leeraaren en derzelver Weduwen, wees zulks duidelyk aan. — Op deeze gronden stelde die Volksvertegenwoordiger deswegen nadere bepaalingen voor; die hy wilde dat niet alleen van kragt en toepassing zouden zyn by de Militairen; maar dat zulks ook plaats zou hebben by alle verleende of nog te verleenene Pensioenen. Bepaalingen, die zeker naauwer

CXXII. BOEK. 1799. wer bonden, en welker overtreeding hy voorstelde, dat niet alleen met het vervallen van het Jaargeld zou gestraft; maar, dat de schuldige daarenboven voor een Meineedigen zou verklaard en als zodanig gestraft worden. — Deeze voordragt werd in handen gesteld (*).

De aanvraagen om Pensioenen, in veele gevallen, hielden niet op. DE SONNAVILLE verzette 'er zich tegen onder verklaaring, dat 's Lands Kas tegenwoordig niet toeliet, zo ryklyk met het verleenen van Pensioenen te leeven. Hy vondt in VAN DER BRAAK een Medestander; ONDORP sprak, „ het is tyd, dat „ wy eenmaal een begin maaken met het „ afschaffen van Pensioenen: daar het te „ vreezen is, dat men, door den tyd, „ nog den Lantaarn-Opsteeker en den „ Aschman zal pensioneeren (†).”

Voorstel om nutlooze Amptenaaren af te schaffen. Het waren intusschen die Jaargelden alleen niet, welke het oog der bezuiniging trokken. Het is eene zeer algemeene opmerking, dat veelen zeer mild zyn, wanneer de verzogte gifte niet uit eigen beurs; maar uit eene Kas komt, die te hunner beheeringe staat. Dit meenden zommigen, ten aanziene van het besteeden der Landspenningen te ontdekken, en te moeten voordraagen. In den aanvange deezes Jaars was vastgesteld om, met

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 501.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 367.

met het afloopen der drie eerste maanden, te doen eindigen de onmaatige Amptsbetaalingen aan de onderscheidene Bureaux der Agentschappen, om tevens de nutlooze Ampten af te schaffen, of wel de overtolligen daar by te werk gestelden te bekorten. — De Representant VAN BEYMA merkte op, dat 'er van dit alles *niets* geworden was; maar misschien wel het tegendeel voorgevallen. — Men kon hier voor wel, zyns agtens, als een schynbaare rede inbrengen, dat het oogmerk van *dit Besluit* nog niet ten vollen hadt kunnen worden bereikt, doordien de werkzaamheden van zommige Agentschappen nog niet waren afgeperkt; dan dit nam niet weg, dat die orde en bezuiniging omtrent eenige voor lang hadt kunnen ingevoerd en bewerkstelligd worden. Doch deswegen was, wat 'er ook ten opzigte der Agentschappen anderzins was voorgevallen, in het tydsverloop van veertien maanden, niets gebeurd; geene vermindering van Amptenaaren of Ampten hadt 'er plaats gegreepen, en dus ook geene Bezuiniging. Hy gaf zyne vrees te kennen, dat de Nationaale Kas, niet alleen, in de nu ingetreedene drie maanden, in dit opzigt, geene verligting zou bekomen; maar dat zulks ook te moeilyker zou worden, naar maate, aan de Genieters het gemaklyk en ruim genot van 's Lands penningen gewooner werd. „ Men denke niet," voegde die Representant 'er by, „ dat ik hun, die

„ in

CXXII. BOEK. 1799.

„ in den beginne hunne uitsteekende talenten en diensten, ter instandbrenging van het weezenlyk Systhema van Eenheid, edelmoedig aan het Vaderland geleend, en bewezen hebben, thans ondankbaar wilde zien verlaaten. Neen, dat men hun gebruike, overeenkomstig met hunne verdiensten; en deeze raisonabel vergelde: ook dit behoort tot de vestiging van orde, en strydt niet met eene pligtschuldige spaarzaamheid, welke ik wenschte dat, ook in dit opzigt, met het einde van de eerste helft van dit Jaar, zal kunnen plaats hebben." — Men hoorde deeze voordragt aan: een enkel Lid gaf zyne genegenheid te kennen om deeze bedenkingen te onderschraagen (*).

Voorstel om ontslaagene Amptenaaren bij voorkeus te plaatzen.

Met dit alles vielen 'er, in andere kringen, Amptontzettingen door de Verandering in het Bestuur voor, die gelegenheid gaven tot verzoeken om met een ander Ampt bekleed, of met een Jaargeld begiftigd, te worden. Verre was het 'er af dat deeze menigte een gunstig gehoor by het Uitvoerend Bewind vondt, en dus het pleiten, ten hunnen behoeve, in de Vergadering, den voor hun gewenschten uitslag hadt. Het was, te zulker gelegenheid, dat VAN DEN BRAAK, hartlyk wenschende, het lot te verzagten van Burgers, buiten hun toedoen, van allen be-staan

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 422.

ftaan berooft, voordroeg, van wegen de Eerste Kamer, het Uitvoerend Bewind aan te schryven, dat, zo wel door de Agenten, als door alle Collegien, in de begeeving van eenige Posten, zou moeten gelet worden op alle dergelyke Burgers, voor zo verre zy, door behoorlyke bescheiden van de meerderheid der Leden van eenig Collegie, waar by zy werkzaam geweest waren, konden aantoonen, zich wel en naar behooren, van hunnen pligt gekweeten te hebben, by voorkeuze met een Post te begunstigen, en daar door hun ongelukkig en beklaagenswaardig lot te verzagten. — De Voorzitter VAN HAEFTEN. stelde daar op voor het Uitvoerend Bewind aan te schryven, om van alle Departementaale Besturen te vorderen, een opgave der Pensioenen, die, naa de Organisatie der Departementaale Besturen, van hunne Posten ontzet en waardig waren, om vervolgens in aanmerking te komen; ten einde, by het open vallen van eenige Posten, die Persoonen, zo veel mogelyk, aan te stellen. Dit verwierf schaarschen byval (*).

CXXII. BOEK. — 1799.

— Een besluit ter Eerste Kamer genomen, dat allen de zodanigen, die Ampten hadden, of Jaargelden van den Lande genooten, en zich vóór, of uiterlyk op den laatsten van Hooimaand des afgeloopen Jaars, in het Stemregister der Gemeen-

Over de Ampt-ontzetting der niet in 't Stem-register

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 165.

CXXII. BOEK. — 1799. meente, waar toe zy behoorden, niet hadden doen inschryven, schoon daar toe de vereischte en genoegzaame gelegenheid gehad hebbende, daar door, met het voleindigen van dien dag, vervallen verklaard zouden worden van alle aanspraak op de voldmuring van derzelver Ampt, Bediening, of Jaargeld, en mitsdien daar van ontzet, met uitzondering van Militair Gepensioneerden, was ter Tweede Kamer onbekragtigd te rug gezonden. By naderen aandrang, was aldaar weder verwerping het lot deezes Voorstels. Nu kwam de Eerste Kamer, met een eenigzins veranderd Voorstel op nieuw ter baane. Gelastigden ter Tweede Kamer, om het te onderzoeken, oordeelden het, van wegen de Gelykheid, volgens de Staatsregeling, voor als nog niet, in overweeging te moeten nemen.

Inge schreevenen.

Aandrang en besluit op dit stuk.

Heftige tegenspraak van een en ander Lid ontmoette dit Verslag; doch ook voorspraak. De Verwerpers hadden verre de meerderheid. Het Voorstel om het nader in handen eeniger Leden te geeven, werd sterk tegengesprooken. Men wilde een einde gemaakt hebben aan eene zaak, die reeds zo lange gehangen hadt, en het in werking brengen van den verklaarden Volkswil hier op; eene zaak, waaromtrent 'er bykans dagelyks Verzoekschriften aan het Vertegenwoordigend Lichaam werden ingediend. Klagten inhoudende over het traage in werking brengen eeniger deelen der Staatsregeling, en

over daaden met dezelve strydig, op dat eens die klagten mogten ophouden, en 's Volks herhaalde verklaarde begeerte vervulling erlangen. — De wederzyds vry ernstig loopende voordragten; waar op de een sprak, „dat een gedeelte der „Natie zyne vergramde blikken zo luis- „terryk ophief;" en een ander antwoordde, „Ik zal die vergramde blik- „ken rustig en bedaard afwagten en aan- „zien," eindigden in de hoofdlyke omvraage, tot het al of niet bekragtigen. Dertien stemmen verklaarden 'er zich voor en negen tegen; zo dat de bekragtiging eindelyk volgde (*).

Het Uitvoerend Bewind des aangeschreeven.

Dit den tweeden van Hooimaand door de Tweede Kamer bekragtigd Voorstel; om de Amptenaaren, een Jaargeld trekkende, die zich vóór of op den laatsten dier Maand in het Stemregister niet hadden doen inschryven; daadlyk van hunne Posten te doen ontzetten; hadt in veeler oog, wat de volvoering betrof, den verlangden spoed niet. Zulks trok de aandagt der Eerste Kamer, en baarde; op den twee en twintigsten van Wynmaand, het Voorstel om het Uitvoerend Bewind aan te schryven, dat het zorg hadt te draagen, om onverwyld daar aan te voldoen. Dit vondt byval; maar bleek tevens niet boven tegenbedenkingen verheeven te wezen. Dan het voorstel om het Uitvoerend Be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 78. V. D. bl. 281. 291. 294.

CXXII. BOEK. — 1799. Bewind te gelasten zorg te draagen, dat het genomen Besluit, binnen ééne maand, door geheel de Republiek, ten uitvoer zou gebragt worden, ging door. Dit verwekte ter Tweede Kamer eene menigte van bedenkingen: dan, des ondanks, volgde de bekragtiging (*).

Klagten over het verwyl der Volvoeringe. Het nog uitblyven van de verlangde bespoediging deezes werks, verwekte te onvredenheid. Men hoorde, met zo veele woorden, den Representant ONDORP, deeze klagt uitboezemen, „Wanneer zal „men toch met daaden toonen, dat men „de voor ons Vaderland, zo gelukkig „daargestelde Omwenteling des Jaars „MDCCXCV, wil blyven vasthouden? „Dit toch kan niet geschieden, wanneer men hun, die dezelve vervloeken en slegts de gelegenheid afwagten „om de voorstanders van dezelve te verdelgen, de voordeelen laat blyven genieten, welke uit de Constitutie voortvloeijen, zonder deszelfs lasten willen „helpen draagen; terwyl men andere „braave en volyverige Patriotten, om „dat zy dit gebrek, zints lange, gezien „hebben en vrymoedig genoeg geweest „zyn, die daaden openlyk af te keuren, „met den haatlyken naam van *Ambtbejaagers*, *Anarchisten*, en wat dies „meer is, heeft bestempeld. — Het „wordt tyd, meer dan tyd, Burgers „Re-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 419—421. 436—439.

„ Representanten! dat het Vertegenwoor- „ digend Lichaam een einde maake, aan „ die onregtvaardigheden: dan wat baa- „ ten zo veele door Ul. tot 's Volks „ welzyn genomene Besluiten, indien de „ Uitvoerende Magt, van haare zyde, „ dezelve niet ten striktsten uitvoert?" Deeze Voordragt hadt ernstige overweegingen ten gevolge, zy eindigde met eene vermaning, aan het Uitvoerend Bewind om zorg te draagen voor de Uitvoering der Besluiten der Vergadering (*).

CXXII. BOEK. 1799.

De Staatsregeling omtrent de Weigeraars van Posten gehandhaafd.

Klaagde men, ten deezen opzigte, over traagheid in het uitvoeren der Voorschriften der Staatsregelinge als mede van op dezelve gegronde Besluiten, in andere gevallen handhaafde men dezelve krachtdadig: althans ten aanziene van de Weigeraaren eener opgedraagene Post. Wat de Burger W. Queysen, tot Representant des *Bataafschen* Volks verkooren; wat de Burger Isaak Hooft des inbragt mogt niets baaten (†). — De Burgers Eduard Marius van Beyma, en Etienne Lespinasse, by herhaaling aangeschreeven om als Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam zitting te nemen, zulks weigerende, dekte zich de Voorzitter en verklaarde plegtig, in naam des *Bataafschen* Volks, dat die Burgers, voor den tyd van vyf

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 479—481.

(†) *Ald.* V. D. bl. 469. 472. 483. VI. D. bl. 546. 497. 498.

XXII. BOEK. — 1799. vyf jaaren, van het Stemregt en de voordeelen daar aan verbonden vervallen. In gevolge waar van de Municipaliteiten van *Harlingen* en *Amsterdam* aanschryving kregen die Burgers uit het Stemregister uit te schrabben, en, in gevalle van verhuizing, des de Municipaliteit, waar zy henen toogen, te verstendigen (*). — De Burger Jan Tedding van Berkhout tot Lid van het *Departementaal Bestuur van Texel* gekoozen, deedt herhaalde poogingen tot ontslag, die ter Vergaderinge niet werden aangenomen, en zyne volslaagene weigering hadt de uitrooijing uit het Stemregister met den aankleeve daar van, ten gevolge (†). — Geen stuk bykans, dat, by aanhoudendheid, meer onderhandelings baarde dan dat des Stemregts. Vervoegingen van de zodanigen, die zich uitgeslooten vonden, en oordeelden dat zulks een onregt was hun aangedaan, hadden by wylen onaangenaame onderhandelingen ten gevolge (§).

Voorstel wegens de ontslag verzoeken de Leden der Vergadering. Sprak de Staatsregeling duidelyk, ten opzigte van Ampweigeraaren. Niet zo klaar was dezelve in de bepaaling, of 'er ook gevallen zouden plaats grypen, om de Leden, die reeds Zitting in het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks genomen hadden, om volge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 360.
(†) *Ald.* IV. D. bl. 175. 397.
(§) *Ald.* bl. 536. 606. 612. V. D. 481.

ziende redenen des te ontslaan? Een ingediende raadslag beweerde het stellige van dit vraagstuk, en droeg voor, dat de redenen van Verschooning, die zodanig een Lid aan de Eerste Kamer mogt inzenden, gesteld zouden worden in handen der Commissie van de Geloofsbrieven, bestaande uit Leden van de beide Kamers; ten einde, naar aanleiding der Staatsregeling, die redenen van Verschooning te onderzoeken, en daar van, met voordragt derzelven aan de Eerste Kamer, die over de wettigheid of onwettigheid dier redenen *zou beslissen*, kennis te geeven. De meerderheid stemde hier in (*). Ter Tweede Kamer ontmoette dit Voorstanders; doch ook zwaarigheden. In handen eeniger Leden gesteld zynde, was het verslag weigerend, en zo ook het besluit (†). — By eene nadere overweeging, ter Eerste Kamer, werd vastgesteld, dat 'er gevallen konden plaats grypen, om een Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam, 't welk reeds Zitting hadt genomen, om wettige reden, van zyne waardigheid te ontslaan, en dat als dan zodanige reden van Ontslag of verschooning zouden beoordeeld worden door de Eerste Kamer, en aldaar voldoende bevonden wordende, het besluit daar op te neemen ter bekragtiging aan de Tweede Ka-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 621.

(§) *Ald.* bl. 695. 849.

CXXII. BOEK. Kamer zou gezonden worden. De Tweede Kamer nam hier genoegen in (*).

1799. 't Voorgevallene omtrent de Verzoeken der wederkeerende *Bataaven*.

Veelmaalen vonden wy gelegenheid om van de uitgeweekene en wedergekeerde *Bataaven* te spreeken; een en anderwerf waren 'er, ten hunnen opzigte, gunstige besluiten genomen (†). By gelegenheid, dat een aantal deezer, in eenen zeer armoedigen toestand, zich met Verzoekschriften by het Landsbestuur vervoegden, om de uitwerking daar van te mogen ondervinden, sloeg de toenmaalige Voorzitter WERNER voor, die Verzoekschriften aan het Uitvoerend Bewind toe te schikken; ten einde 't zelve, deswegen, de noodige voordragt mogt doen, in gevalle het zulks gepast oordeelde. — DE SONNAVILLE, met het lot dier ongelukkigen bewoogen, bragt in 't midden: „ Zedert „ lang, en dagelyks, hoor ik, in de Vergadering, dusdanige smeekende Requesten van *Bataaven*, om eenige Gratificatie verzoekende; dagelyks hoor „ ik, in eene voordragt van de geweezene Commissie der Gratificatie, dezelve stellen in handen van het Uitvoerend Bewind, om daar op de vereischte „ aandagt te vestigen, en daaromtrent „ eene algemeene voordragt te deezer „ Vergadering in te zenden. Op dit be-

„ sluit

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 206. 243. 342.

(†) Zie onder anderen onze *Vaderl. Historie*, XXXVI. D. bl. 128 enz.

„ fluit blyven alle die ongelukkige Menschen reikhalzende wagten, en zien dus dagelyks eene verzagting, in hunne bedroefde omstandigheden, te gemoet.—" Dan hy was in 't zekere onderricht, dat deezen allen, door het Uitvoerend Bewind, verzonden wierden aan de Commissie der Gratificatien, welke hy niet wist dat meer bestondt. Aan dit lydend wagten wilde hy een einde gemaakt en het Uitvoerend Bewind nader aangemaand hebben om spoedig aan het oogmerk der Vergaderinge te voldoen. Hy vondt medestanders in deeze vordering; doch mangel aan Penningen verwylde de redding uit hun ongelukkig lot (*).

Besluit wegens het betaalen der Ministers in de Heffing.

Om van de Opbrengst in de uitgeschreevene Heffing op de Inkomsten, ten aanziene van hunne Tractementen of Daggelden, ontslaagen te worden hadden J. G. van Dedem tot de Gelder, Ambassadeur by de *Ottomannische Porte* (†), en A. B. G. van Dedem tot de Gelder, Minister Plenipotentiaris aan het Hof van *Zweeden*, een Verzoekschrift ingeleverd. Zy niet alleen, maar ook de verdere Minis-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 526.

(†) Dat deeze den voorslag niet deedt om zich aan de ondersteuning van 's Lands Finantien te onttrekken; maar uit begrip van vryheid in deezen, als Afgezant; mogen wy opmaaken, als wy ons herinneren de ruime Gift door dien Vaderlander gedaan, tot herstel van 's Lands Vloot. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 169.

CXXII. BOEK. 1799.

nisters buiten 's Lands ftonden in 't begrip, dat zy, buiten de Republiek woonende, en hunne Daggelden niet toereikende zijnde om meer dan gewoone uitgaven daar uit te vinden, niet gerekend konden worden gelyk te ftaan met de overige Ingezetenen des Lands, zodanig dat zy gehouden zouden weezen, even als deezen, op te brengen. Geene uitzondering was 'er, in de Publikatie, ten hunnen behoeve, gemaakt. — De raadflag op dit ftuk ingediend, luidde, dat de Ministers Buitenslands, voor zo veel zy in de heffingen op de Inkomften niet hadden opgebragt, te gelasten, daar aan nog te voldoen, zonder nogthans te vallen in de ftraffen omtrent het niet tydig opbrengen vastgefteld. — Veel overwegens was het gevolg van dit Verflag. Pleiters voor den vrydom der Afgezanten lieten zich hooren; dan de wederfpraak zweeg niet, en naa dit alles werd de betaaling, op den voorgedraagen voet, hun afgevorderd.

Voorftel omtrent de agterlyke Betaalers in de Heffing.

Nalaatigheid om, op den bepaalden tyd, de onderfcheide Termynen in de laatstbepaalde Geldheffing te betaalen, gaf ftoffe, om den Agent van Finantie, ten opzigte der zodanigen, een naderen last te geeven. Men ftelde voor het Uitvoerend Bewind te volmagtigen, om by Publikatie ter kennisse van het *Bataaffche* Volk te doen brengen, dat de zodanigen, die hier aan niet mogten voldaan hebben, verpligt zouden weezen het dubbeld van het verfchuldigde te betaalen.

Ze-

CXXII. BOEK. — 1799. Hetzelve verworpen.

Zeker was het thans de eerste keer niet, dat de droeve ondervinding het Landsbestuur leeraarde, hoe veelen, door eene even misdaadige als harsfenschimmige hoop voortgesleept, hun verschuldigd offer aan den Vaderlande, niet vóór het laatste oogenblik, opbragten. Het was de eerste maal niet, dat de goede, de eerlyke Vaderlander reden hadt om zich te beklaagen, dat hy, en hy alleen, het slagtoffer van zyne naauwgezetheid en yver voor den Lande wierd. — Men sprak, volgens de aanmerking van APPELIUS, van duisterheid, ten aanziene van het niet betaalen, op de gestelde Termynen; dan duisterheid, ten deezen opzigte, buiten noodzaaklykheid, te erkennen zou geen ander gevolg hebben, dan de Vyanden van de tegenwoordige Orde van zaaken, dan hun, die zich, uit eigenbelang, zo veel en zo lang aan het volbrengen van hunne pligten onttrokken, op nieuws, ten nadeele van de waare Vaderlanders, en eerlyke en naauwgezette Ingezetenen, te bevoordeelen. Het was meer dan tyd dat allen, die zich aan hun pligt onttrokken, ondervonden, dat het Landsbestuur de Wet, in alle haare uitgestrektheid, kon en wilde toepasselyk maaken, en het was nimmer minder tyd, om eene facilliteit te gebruiken, by welke het Vertegenwoordigend Lichaam byna schuldig zou worden. Dit ontwikkelde die Volksvertegenwoordiger breeder, de onnoodzaaklykheid, en onvoegelykheid aanwy-

zen-

zende om des anders te spreeken dan de Publikatie inhieldt. Hy oordeelde het voorgestelde onnoodig, en het handhaaven der Publikatie, ten aanziene van de daar by bepaalde straffen, genoegzaam. Dit droeg de goedkeuring weg (*).

De Betaaling der laatste Termyn vervroegd.

'sLands omstandigheden, door de Landing en den Aanval van de *Engelsch-Russische* krygsmagt, noodzaakte tot nog andere maatregelen, en welspoedige, zou het beheer der Geldmiddelen worden gaande gehouden in de tegenwoordige oogenblikken, welke zo blykbaar buitengewoone Uitgaven vorderden. — Op deeze aanmaaning des Uitvoerenden Bewinds, deedt APPELIUS, in naam eener Commissie, benoemd om een redmiddel in deezen Geldnood te vinden, den voorslag om de laatste Termyn van de nog loopende Heffing te vervroegen, en wel zodanig, dat deeze, daar zy geduurende de aanstaande *Wynmaand* zoude moeten geschieden, geheel moest volbragt weezen vóór het einde van de thans reeds begonne *Herfstmaand*. — Niet vreemd dat 'er aanmerkingen en bedenkingen vielen over dus een Voorslag. Dan APPELIUS zette allen klem by aan het gedaane voorstel. De Voorzitter VERBEEK gaf te verstaan, dat de toestand des Vaderlands een buitengewoonen maatregel en een spoedigen maatregel tevens vorderde. By hoofd-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 148—151.

hoofdlyke stemming was 'er eene groote meerderheid voor, en de Vervroeging greep stand; als mede die van het onderzoek na de richtige Opbrengst (*).

Drukkend was zulks voor den Landzaat, reeds zo zeer belast en met opbrengingen bezwaard; drukkend boven al voor den Middelstand. Dan het Jaar liep niet ten einde zonder nog meer bezwaars. In de daad dit Jaar mogt, by uitstekendheid, het *Jaar der Geldheffingen* heeten. Te midden van het Krygsgeweld op onzen Vaderlandschen bodem hieldt het Uitvoerend Bewind aan op een spoedige beschikking tot het vinden van Geld voor 's Lands dienst, in die omstandigheden onontbeerelyk, behelzende den voordragt tot het vaststellen van een Vyfden Termyn, der jongste Heffing by voorbetaaling van elks Bezittingen. Geen wonder, dat die gewigtige Voorslag de ernstigste overweegingen vorderde, en in handen gesteld werd van Leden der Vergaderinge in het stuk der Geldmiddelen ervaaren.

Deezen bragten een verslag uit, by welks aanvang zy het drukkende der Belastingen zeer gevoelvol en naar waarheid afschetsten. Dat wy hun, te deezer gelegenheid, hooren. „ Het opleggen „ van nieuwe Lasten is voor ieder Be„ stuurder onaangenaam; het is zulks „ dub-

CXXIII BOEK. 1799.

Voorstel van een Vyfde Termyn.

Schets van 's Lands toestand by het uitgebragt Verslag.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 9 en 130.

CXXII. BOEK. 1799.

„ dubbel, wanneer de overmaat der Staats-„ lasten, slegts door de grootte van an„ dere rampen by de Ingezetenen wordt „ geëvenaard; en wanneer de Bestuur„ der, by eigen ondervinding, kan na„ gaan, hoe bezwarend die buitenge„ woone Opbrengsten, in welke hy ge„ lyklyk met anderen draagt, aan een „ groot gedeelte zyner Medeburgeren, „ vallen moeten. — Dan dit gevoel, „ hoe onaangenaam op zichzelve, kan „ door een ander, door een meer ver„ heven gevoel, zodanig worden ver„ drongen, dat, by ieder rechtgeaart In„ gezeten, van welk eene denkwyze ook; „ doch vooral by ieder Volksvertegen„ woordiger, die den aart zyner verplig„ tinge bezeft, het pynigende van by„ zonderen en algemeenen last voor het „ noodzaaklyke, voor het verheevene „ van de bestemming, geheel moet wy„ ken. — Zulks is, in 't byzonder, ons „ geval geweest; zulks zal ook dat der „ geheele Vergadering worden, byaldien „ zy slegts het oog vestige op de be„ stemming van de Sommen, welke door „ ons en onze Medeburgeren wederom „ in 's Lands Schatkist zullen worden „ gestort. Het is nu niet te doen om „ het goedmaaken van onkosten, welker „ gebruik nog geheel onzeker en onbe„ stemd is; het is niet langer te doen „ om speculative uitgaven, geschikt tot „ onderhouding of herstel van een ge„ waand staatkundig evenwigt; het is

„ niet

„ niet alleen het belang onzer Bondgenooten, hoe dierbaar, de handhaaving der Tractaaten, hoe heilig ook, welke buitengewoone Uitgaven vereisschen; het komt thans op de verdeediging van den Vaderlandschen Grond, op het behoud der Vryheid, op de vestiging der Nationaale Onafhanglykheid aan." Het treffende der Schildery van 's Lands toestand, ten tyde van deeze voordragt (*), wettigt dat wy, door dezelve mede te deelen, de Leezers onzer Geschiedenisse te rug voeren tot een tijdperk in 't voorgaande Boek door ons beschreeven. Het Verslag vaart op deezen trant voort. „ Dat wy den traagen, dat wy den morrenden Vaderlander wyzen op die nog zo onlangs bloeiende Velden, op die welvaarende Plaatzen, welke, door Vyandlyke Benden, tot een tooneel van moord en plundering gemaakt, ons niets dan omgehouwe Boomen, afgebrande Huizen, verlaaten Dorpen, doorgestooken Dyken, onbegraaven Lyken, vertoonen. — Dat wy hem wyzen op die schamele Landbewooners, die het eerst de prooy der vyandlyke woede en vervolging zyn geweest, en van welken veelen de beklaaglyke slagtoffers hunner verblinding voor gewaande Verlossers zyn geworden. — Dat wy verder wel is waar slechts gedrukte, maar ook steeds klagen-

CXIII. BOEK. 1799.

(*) Den 22 van October.

„ gende Ingezetenen op de plaatzen bren„ gen, waar zo veelen zyner dappere „ Medeburgeren eene langzaame en on„ zekere geneezing verwagten voor die „ wonden, welke zy, ter onzer verdee„ diging, hebben gekreegen, en waar „ de grootste spyt deeze is, dat men de „ eere missen moet, om den Vyand ver„ der te helpen verdryven. Dat daar het „ gekerm der gewonden, het gegil der „ stervenden, de moed der zieken, de „ yver der geneezenden, het gemor van „ allen stuitte by welken het Goud byna „ alles, doch by wien echter de Natuur „ nog niet geheel is uitgedoofd. — Dat „ wy verder ons oog vestigen op de „ nimmer volpreezen *Bataafsche* Leger„ magt, op het geen deeze doet, op „ het geen deeze heeft uitgestaan. — „ Dat wy op onze *Fransche* Broederen „ letten, welke met versnelden marsch, „ de boorden van de *Schelde*, *Maas*, „ en *Rhyn* hebben verlaaten om in de „ Noordlyke streeken van dit voormaa„ lig Gewest eenen roemryken Dood te „ vinden, of eene luisterryke Overwin„ ning te helpen behaalen. — Dat zy „ onze Burgermagt, onze moedige reeds „ beproefde Vrywilligers, beschouwen, „ van welken verscheiden aan het ge„ mak, aan alle de geriefiykheden des „ levens gewoon, dezelve, deels uit „ pligt, deels geheel vrywillig, heb„ ben verlaaten om in deezen, in de „ daad, *Nationaalen Oorlog* moedig deel

„ te

„ te neemen. Dat wy tevens begrypen, „ dat de verzorging deezer Helden van „ onze Besluiten, van de bereidwilligheid „ onzer Medeburgeren afhangt. — Laat „ ons, ten slotte, vlugtig zien de ram„ pen, met welke ons elke verslapping „ bedreigt: het goed uitzigt, 't welk „ standvastigheid belooft. Wanneer ge„ brek aan moed de *Britsche* Legerben„ den en *Noordsche* Huurelingen het „ doordringen mogt mogelyk maaken, „ zou eindelyk de *Engelsche* Staatkunde „ het groot oogmerk haarer onafgebroo„ kene poogingen hebben bereikt, door „ de vernietiging van den Koophandel in „ deeze geheel cynsbaar gewordene Moe„ rassen; te vergeefsch zou de Dweep„ zugt der Dwinglandye te hulpe staan, „ en spoedig eene algemeene veragting „ het welverdiend loon van dien laagen „ Staatsdienaar worden, welke het niet „ ontziet de hulp onzer natuurlyke Vyan„ den tot herstel in te roepen van een „ geleend wankelend gezag. — Dat zich, „ in tegendeel, veerkragt, standvastig„ heid, in alle deelen van het Bestuur, „ moed by het *Bataafsche* Volk blyve „ vertoonen; dat men uit het reeds ge„ beurde eene wettige gevolgtrekking „ op het toekomstige afleide; dat ons „ onze laatste zege, dat ons de wanhoo„ pige stappen onzer Vyanden aanvuu„ ren, en weldra zien wy den Vaderland„ schen Grond door de Vyandlyke Magt „ ontruimd, en welligt, in het geheel

CXXII. BOEK. 1799. „ mislukken van deezen stouten, van deezen moedigen, en in den beginne te welgelukten aanslag, den weg gebaand om aan de treurende Menschlykheid den Vrede te schenken, en met den Vrede nieuwe bronnen van voorspoed te openen."

„ Is dit alles naar waarheid geschetst? en dat is het; zouden wy dan nog, zelfs by den verblinden Aanhanger van het voorig Bestuur, zo ver hem het lot zyns Vaderlands niet geheel onverschillig is, de minste twyfeling mogen veronderstellen, om deszelfs geheel bederf nog, door eene nieuwe Opoffering, te voorkomen? Zouden wy den Vaderlander niet beledigen, door niet volkomen op zyne bereidvaardigheid te vertrouwen, om het Vaderland thans te redden, daar het deszelfs Onafhangelykheid — daar het de groote beginzels der Omwentelinge geldt? — Zoudt gy, Burgers Representanten! zouden wy met U niet misdaadig worden, indien wy, in den stryd van heden, der Vryheid tegen Dweepzucht en Dwinglandy, niet alles beproefden om den Triumph der eerste, by de door tegenspoed gelouterde *Bataaven*, volkomen te verzekeren? — Dat wy dan niet schroomvallig aarzelen, omtrent het geen ons te doen staat; dat wy al aanstonds onderzoeken of een buitengewoone Maatregel tot styving van 's Lands Kas noodzaaklyk is, en in hoe

„ ver-

„ verre het Middel, door het Uitvoerend Bewind voorgeslagen, aanneemelyk, of, welk ander, boven 't zelve, verkieslyk zy?"

Gemaklyk viel het eerste Voorstel te betoogen, uit den loop der zaaken, en de plaatsgrypende omstandigheden. Kort stonden zy daar op stil; maar zy deeden meer. Zy wilden het Volk zelve, 't welk een nieuwen last zou moeten torschen, in staat stellen om met eigen oogen te zien, dat de redding des Vaderlands, door dien stap verzekerd, en anderzins hoopeloos was. Eene tot alle byzonderheden afdaalende opgave zou misschien onmogelyk, of, zo mogelyk, bedenkelyk kunnen zyn; dan eene meer algemeene opgave keurden zy mogelyk en wenschlyk, ten einde dien sluier op te ligten, welke vroegere Finantieele Operatien maar al te zeer hadden bedekt. Herhaalde onderhandelingen, met den Agent der Finantien hadden hun in staat gesteld tot eene Opgave van den staat der Geldmiddelen, om daar uit elk te doen oordeelen over de noodzaaklykheid of onnoodzaaklykheid van een nieuw Finantieel Middel (*). Uit dit tafereel van 's Lands Geldmiddelen bleek oogschynlyk het aanmerkelyk te kort van ƒ 11,000,000 Guldens

CXIII. BOEK. 1799.

Blootlegging van het te kort komende.

(*) Deeze Tabelle van Ontvangst en Uitgaven, welke over deezen Jaare 1799 reeds waren en vermoedelyk nog zouden moeten worden gedaan, was agter het Verslag gevoegd.

CXXII. BOEK. 1799.

dens, in 't welk spoedig moest voorzien worden wilde men de zaaken en geduurende dit Jaar, en geduurende de eerste maanden van het volgende, met eenige hoop op eenen gewenschten uitslag, aan den gang houden.

Het toevoegen van een Vyfden Termyn als een redmiddel aangepreezen.

Het hadt meer in het redmiddel te kiezen en te bepaalen. Een en ander getoetst hebbende kwam het der Commissie het geschiktste voor zich te vereenigen, met den voordragt des Uitvoerenden Bewinds, en het daarstellen van een Vyfden Termyn op de Heffing by voorbetaaling op de Bezittingen des voorleden Jaars. Dit heffen van een Vyfden Termyn dagt der Commissie de aanmerkelyke voordeelen op te leveren, dat 'er byna geene nieuwe bepaalingen behoefden te worden gemaakt; maar dat in alles zou kunnen worden gevolgd het vastgestelde by de Uitschryving der Heffing, waar van deeze nieuwe een Aanhangzel was, dat alles aan een en het zelfde Onderzoek onderworpen bleef en kon afloopen: terwyl, by iedere nieuwe maatregel, ook nieuwe schikkingen desaangaande zouden moeten worden beraamd: 't welk eene vertraaging zou veroorzaaken, beide nadeelig voor het Land en voor de Ingezetenen; vooral in de tegenwoordige tydsomstandigheden, waar in verschillende driften, op eene zo onderscheidene wyze, werkzaam waren, en dat eindelyk deeze Voorbetaaling op de Bezittingen, boven eene Belasting op de Inkomsten, nog dit voordeel opleveren

ver-

werde, dat op deszelfs juist bedraagen met vry groote zekerheid kon worden gerekend, en de betaaling door het afgeeven van Rentegeevend Papier vry minder drukkend werd gemaakt.

CXXII. BOEK. 1799.

Dit redmiddel, hoe zeer ook boven alle andere aangepreezen, ontmoette, uit verscheide hoofden, veel tegenspraaks. Volksvertegenwoordigers in grooten getale, en daar onder Mannen in het vak der Geldmiddelen bedreeven, lieten 'er zich tegen hooren. Te midden van zo veel tegenspraaks, keurde één enkele het volkomen goed.

Dit ontmoet veel tegenspraak.

Niet alleen lieten de Tegenspreekers het by afkeuring berusten; maar, even als by een zieken, verscheide Artsen, droegen zy ook andere Red- en Genees-middelen, in deeze geduchte Staatskwaale, voor. Tot zeven konden ze gebragt worden. Eene vrywillige Negotiatie by wyze van Tontiene — Opzuivering van agterstallige Verponding — Anticipatie van één Jaar op de Personeele Lasten — Belasting van twee ten honderd van de waarde der Huizen — Exclusive Belasting op de Inkomsten — Zamengevoegde Belasting op de Inkomsten en Bezittingen, zodanig dat een ieder van beide moest betaalen — en eindelyk eene Zamenvoeging op den voet van de Heffing des Jaars MDCCXCVI door het voormaalig Bestuur van *Holland* vastgesteld, zodanig dat, of van de Inkomsten of van de Bezittingen, werd betaald.

Andere Redmiddelen aangepreezen.

CXXII. BOEK.

1799.

Bedenkingen van APPELIUS deswegens.

Het bevreemde den Uitbrenger des Verslags, APPELIUS, geenzins, dat hetzelve aan zo veele bedenkingen onderhevig was; het verwonderde hem niet, dat 'er onderscheiden andere middelen werden aan de hand gegeeven. Het was zeer eigenaartig, dat, by het behandelen eens Plans van Finantien, in eene opene Vergadering, op een tydstip dat ieder een diep gevoel hadt van het drukkende der reeds gedraagene Lasten, onderscheidene gevoelens ter baane kwamen, en dus ieder een strooöwisch zogt, om zich aan dezelve vast te houden, zo dra hy zich slegts kon vleijen, dat de last iets draaglyker zyn zou. Hy oordeelde dit alles te eigenaartiger, daar de Commissie niet kon ontkennen, dat ook het Plan, door dezelve uitgekoozen, aan veele zwarigheden onderhevig was, en, op zyn best genomen, het voor uitvoerlyker hieldt dan eenig ander Plan, 't welk der Vergadering zou worden voorgedraagen. — By dit bloot zeggen liet hy het niet berusten; maar ging de zeven boven opgegeevene andere Redmiddelen na, en poogde het niet verkiesbaare van een derzelven, boven het door de Commissie omhelsde, aan te toonen.

Des Voorzitters raadslag.

De Voorzitter SINKEL omhelsde het Plan en wilde, overtuigd dat 's Lands nood een buitengewoone en spoedig werkende maatregel vorderde, ondanks de veelvuldige tegenspraak, overeenkomstig het Verslag 't besluit opmaaken. — Op de

be-

bedenking, dat, daar zo veele verschillende gevoelens, omtrent dit stuk, waren in 't midden gebragt, het Verslag terug gegeeven moest worden; ten einde, naa de gehoorde aanmerkingen, eene nadere raadgeeving uit te brengen, oordeelende de Voorzitter, doordrongen van de noodzaaklykheid eens spoedigen besluits, dat zulks de zaak te zeer zou doen verwylen, het beter, by hoofdlyke stemming, eerst het gevoelen der Vergaderinge te verneemen. Werd by dezelve het Verslag verworpen, dan stondt die weg nog open.

By hoofdlyke stemming de Heffing omhelsd.

Naa eenige over- en wederspraak geschiedde de hoofdlyke stemming, en viel met de meerderheid van slegts ééne stem de keuze om het Plan over 't algemeen aan te neemen. — Daar, zints het vervaardigen des Verslags, de omstandigheden des Vaderlands, ten goede, veranderd waren, vorderde zulks, naar de voordragt van APPELIUS, eenige veranderingen in den aanhef. Deeze veranderingen bragt APPELIUS, by de nadere overwegingen in 't midden, en het opgegeeven Plan, eenige ophelderingen en weinig verschikkingen ondergaan hebbende, werd ter Tweede Kamer gezonden (*).

Overwegingen daar over ter Twee-

By de Tweede Kamer ter tafel gebragt, stelde men dit belangryk stuk in handen eeni-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 389 enz. 397—416. 426. 428. 486.

CXXII. BOEK. 1799. de Kamer.

eeniger Leden, afgericht in de behandeling van die tederste deelen des Landbestuurs. HOVENS, aan 't hoofd van dezelven geplaatst, betuigde, uit naam der Commissie, dat de Tweede Kamer, en de Commissien uit dezelve, zich te meermaalen beklaagd hadden over den korten tyd haar tot beraad gelaaten omtrent de tederste belangen der Ingezetenen; dat dit, althans, het geval was omtrent de buitengewoone Geldheffingen; wanneer vaak de bekragtiging der Tweede Kamer, by overhaasting, werd afgedrongen door de vreeze, dat de weigering eene vertraaging zou doen gebooren worden, welke stremming in de onvermydelykste betaalingen, en ten gevolge daar van, de schroomlykste verwarringen konde te weeg brengen; en dat, hoe zeer ook de Leden der Tweede Kamer, in zulke ongelukkige omstandigheden, zich mogten overtuigd houden, dat de oorzaak der verwarringe by hun niet te zoeken ware, de nadeelige uitwerking en volslaagene val van Vaderland en Algemeen Belang zou door zulk eene overtuiging en de openlykste verklaaring daar van, niet afgeweerd zyn. — Thans vonden zy zich weder in dat onaangenaam geval. Boven alle tegenspraak waren de behoeften van dit Jaar gesteegen boven derzelver begrootinge, de gevaarlyke toestand, in welken het Vaderland zich onlangs bevondt, en de onvermydelyke onkosten om dien af te wenden, zo gelukkig

kig geslaagd (*), vorderden nieuwe en buitengewoone middelen om het te kort komende in 's Lands Kas goed te maaken, en teffens derzelver onverwylde daarstelling. CXXII. BOEK. 1799.

In 't oogloopende zwaarigheden tegen de nu voorgestelde Vyfden Termyn, verzuimde de Commissie niet op te haalen. Dan wilde dezelve die niet doen gelden, om de bekragtiging van het Besluit der Eerste Kamer af te raaden. Eenige over en wederspraak deedt het afdoen twee dagen verwylen. In de onmiddelyke voordragten, die het uitstel ten gevolge hadden, liet het zich reeds zien, dat eene vlotte toestemming niet te wagten was. Sterke tegenspraak liet zich uit den mond eeniger Leden, uit verscheiden hoofden, hooren. Geen der Leden of hy voelde de zwaarigheden tegen het Besluit aangevoerd; doch de nood van 's Lands Kas, en de kortheid des tyds om een ander beter en spoedig genoeg werkend middel uit te denken en daar te stellen, bewoog veelen ter bekragtiging van het Besluit der Eerste Kamer; welke, by hoofdlyke stemming, de stem der meerderheid was (†). Zo veel, en geen wonder, hadt het by 's Landsbestuur- Aldaar omhelsd.

(*) Dit stuk werd den 26 van October ingediend.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 474. 483—491.

CXXII. BOEK — 1799.

Ingediend Plan omtrent het Armenbestuur.

stuurderen in om tot het voortzetten eener Heffinge te besluiten, over welker drukkenden last reeds zo veele en luide klagten alomme in den Lande zich hadden laaten hooren.

Het omslagtig werk, wegens het Armenbestuur en de Armenkasfen, was, ten voorleden Jaare, op verre niet afgedaan. Wy beloofden op dit stuk te zullen wederkomen (*). De Gelastigden tot het uitbrengen van een meer ontwikkeld Plan dienden 't zelve in, by monde van LUBLINK *de jonge.* Het besluit kwam hier op neder. 'Er zal een Armbestuur over de geheele Republiek plaats hebben. Het zal zorgen, ten einde onderstand aan den onvermogenden, arbeid aan den nyveren worde verschaft. Hetzelve zal bestaan, in een *Opper-Armenbestuur* van het Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek, in deszelfs Agenten; in Acht *Departementaale Administrative Bestuuren*, bestaande elk uit twaalf Leden; en zodanige ondergeschikte Armenbestuuren, als naar maate van de plaatslyke omstandigheden, en het getal der behoeftigen, noodig zal worden bevonden. — Het Uitvoerend Bewind zal, ten dien einde, ontwerpen een Algemeen Reglement, behelzende de noodige bepaalingen omtrent het onderhoud der Armen, te gelyk met eene In-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 288—293.

Instructie voor de Departementaale Administratie-Commissien, en alle verdere schikkingen, betrekkelyk het getal en de wedde der Comptabelen by de verscheide Districten. De Departementaale Administrative Commissien zullen zodanige werkzaamheden verrigten als waar toe dezelve, by eene Instructie door het Opper-Armenbestuur, zullen worden gequalificeerd. — Het Onder-Armenbestuur zal bestaan uit zodanige Persoonen, welke onmiddelyk omtrent de Armen en Behoeftigen, in het vak hun aangeweezen, dermaate zullen handelen, als waar toe zy, agtervolgens den Last en Instructie der Departementaale Administrative Commissien zullen verpligt geagt worden. — Dit Armenbestuur zal gaan *Directelyk* over alle Armen, welke door gebrek aan de noodwendigheden des leevens, en het ontbeeren van alle vreemde ondersteuning, als Kinderen van den Staat moeten worden aangemerkt. *Indirectelyk*, over alle zodanige Stichtingen, welke zich niet vrywillig met den onderstand hunner Armen belasten, en het onderhoud niet geheel voor hunne eigene rekening neemen. — Het Uitvoerend Bewind zal, naa het inkomen der Rekening en Verantwoording der Departementaale Administrative Commissien jaarlyks het te kort komende, wegens het onderhoud der Armen in de *Bataafsche* Republiek, moeten opgeeven; ten einde daar in door de

de Wetgevende Vergadering kan worden voorzien (*)

Verzoekschrift ter ondersteuning van 't zelve.

Verzoekschriften ter Vergaderinge ingekomen om het Verslag, omtrent het Algemeen Armenbestuur, door den druk, voor ieder verkrygbaar te maaken, gelyk omtrent het eerste Verslag had plaats gegreepen, vonden, naa eenige tegenspraak, by meerderheid van stemmen, gehoor (†). De aanmerking, dat het drukken en openlyk uitgeeven deezes Verslags zou strekken om eene menigte aanmerkingen van een groot aantal Menschen te ontfangen, die veelligt ieder een byzonder gevoelen omtrent deeze zaak koesterden, hadt grond. Dan de eerste Verzoekschriften des ter Vergaderinge ingediend, strekten tot ondersteuning van hetzelve (§).

Bepaaling dat 'er geene Algemeene Ineensmelting der Armenkassen zou plaats hebben.

Wanneer dit stuk ter beraadslaaginge van de Eerste Kamer werd voorgesteld, kwam terstond ter baane het voorheen zo breed behandelde, doch niet volstrekt bepaalde, wegens eene *Algemeene Ineensmelting van alle Armenfondsen*. Eenigen wilden dit vóór de beraadslaaging der byzondere punten bepaald en anderen zulks verwyld hebben. Veel viel deswegen voor. Dan de meerderheid begeerde, dat 'er dusdanig eene Ineensmelting geene plaats zou hebben. Naa dee-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 398—403.
(†) *Ald.* bl. 403.
(§) *Ald.* bl. 486.

deeze beſlisſing werd het Verſlag nader in dezelfde handen geſteld (*).

Verzoekſchrift tegen die Bepaaling.

Hadt het uitgebragt Verſlag eerst Verzoekſchriften ter onderſteuning ten gevolge gehadt, gelyk wy zoo even vermeldden. Naa de gevallene Bepaaling, dat 'er geene Algemeene Ineenſmelting der Armenfondſen zou plaats hebben, daagden, uit het Departement *Amſtelland* verſcheide Verzoekſchriften op, die beweerden, dat de Gronden in het uitgebragt Verſlag ſtreeden tegen de Staatsregeling in 't algemeen; tegen de Regten van den Mensch en Maatſchappy; tegen de Eenheid; tegen de Vryheid; tegen de Gelykheid, en tegen de Broederſchap, aandringende op een Algemeen Armenbeſtuur (†).

Nadere overweging van het Plan.

Hoewel het nader uitgebragt Verſlag, op de niet Ineenſmelting der Armenfondſen gegrond, niet weinig bedenkens en tegenſpraaks ontmoette, droeg het, *over 't algemeen*, de omhelzing der Meerderheid weg, en bepaalde men een tyd, binnen welken de Leden verzogt werden hunne bedenkingen aan de Commisſie in handen te ſtellen (§).

Wegens de Inzage een ander Verſlag

In de overweeging der bedenkingen kwam wel byzonder in aanmerking, of 'er, vastgeſteld zynde, dat 'er geene Ineen-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV D. bl. 502—508.
(†) *Ald.* V. D. bl. 146 en 242.
(§) *Ald.* bl. 242. 313—317.

CXXII. BOEK. 1799. gevorderd.

aensmelting der Armenfondsen zou weezen, van wegen den Staat geene Inzage behoorde bepaald te worden omtrent de zodanigen, die verkiezen zouden op zich zelven te blyven, ter vermydinge van de ongelykheid en andere nadeelen, welke anderzins noodwendig daar uit stonden voort te vloeijen. Zulks oordeelden sommigen, dat men aan het *Bataafsche* Volk schuldig was, en volstrekt voegende aan de Gelykheid der Armen in 't algemeen. — De Commissie hadt zulk eene aangeduidde Inzage niet kunnen overeenbrengen met eene vrye beschikking over eigen goed, en dus geen gebruik gemaakt van onderscheidene bedenkingen ten dien opzigte ingeleverd. Dit vondt voor- en tegenstanders, en, by meerderheid van stemmen, werd tegen het Verslag besloten, en een nader Verslag gevorderd (*).

Een ander Plan ingediend.

Ingevolge hier van bragt men eene andere en nadere Concept-wet, omtrent de inrichting van een Algemeen Armenbestuur ter tafel (†). — Het kon niet missen of het vondt zich aan veelvuldige bedenkingen blootgesteld, veelal van soortgelyken aart als meermaalen waren ter baane gebragt. Onderscheid van Godsdienstbegrippen speelde in de raadpleegingen geene geringe rol. Omtrent het stuk

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 829—831.

(†) *Ald.* VI. D. bl. 159.

stuk der Affcheidinge van het Algemeen Armenbestuur werd bepaald, „Elk Kerk- CXXII. BOEK.
„ genootschap of Genootschap van Bur-
„ gers, welke de arme Leden der Maat- 1799.
„ schappy de noodwendige Leevensbe-
„ hoeften bezorgen, maaken zich ver-
„ dienstlyk jegens het Vaderland, en
„ derzelver Gestichten zullen onder de
„ byzondere Directie blyven van de zo-
„ danigen, welke ingevolge de Stich-
„ ting daar over zyn aangesteld. — Wan-
„ neer eenig Kerkgenootschap verkiest,
„ om zyne behoeftige Leden te onder-
„ houden zal het zulks mogen doen;
„ mits hetzelve aan het Algemeen Ar-
„ menbestuur toone, dat deszelfs Fond-
„ sen toereikende zyn tot dat onder-
„ houd. — Over dergelyke Kerkgenoot-
„ schappen zal een Indirect toevoorzigt
„ plaats hebben van wegen het Alge-
„ meen Armenbestuur: in dier voege,
„ dat zy, zonder voorkennis van dat
„ Armenbestuur, geene Vaste Goederen
„ of Effecten zullen mogen verkoopen
„ of bezwaaren; dat zy, in het doen
„ van hunne bedeelingen en in het ver-
„ schaffen van werk aan dezulken, wel-
„ ken nog iets verdienen kunnen, zich
„ zullen moeten gedraagen naar 't geen,
„ in deeze opzigten, door het Alge-
„ meen Armenbestuur gevolgd wordt,
„ en 't welk aan hun door 't zelve
„ kenbaar zal worden gemaakt. — Ten
„ einde zeker te zyn, dat daar tegen
„ niet, op deeze of geene wyze, worde

aan-

CXXII. BOEK. 1799.

„ aangegaan, zullen diergelyke Kerkge„ nootschappen, aan het Gemeentebe„ stuur, waar onder zy behooren, jaar„ lyks moeten overgeeven Copy-authen„ tiek van hunne geslootene Rekening; „ en daar by moeten overleggen geve„ rifieerde Naamlysten van de Persoonen „ door hun bedeeld, en van de bedee„ lingen door elk hunner genooten."

Artykelen daar aan toegevoegd.

By de veelvuldige Artykelen hadt VAN HAEFTEN 'er nog eenige te voegen; en verwierf, ondanks de betuiging van VAN FOREEST, dat de Commissie die Artykelen hadt overwogen, en vermeend daar van geen gebruik te moeten maaken, het woord, en droeg ze voor. Dezelve werden door den Voorzitter LEEMANS belangryk genoeg gekeurd om ze te doen drukken en nader te overweegen. Zulks hadt ten gevolge, dat eenige der ingediende Artykelen zo als zy lagen, andere met eenige verandering, geplaatst, en zommige verworpen werden (*). En hier mede was, ter Eerste Kamer, het Reglement op het Armenbestuur eindelyk tot die volkomenheid gebragt, dat men het, ter bekragtiging, aan de Tweede Kamer toeschikte.

Dit Plan ter Tweede Kamer ontmoet tegen-

Een te dier Kamer gunstig uitgebragt Verslag ontmoette sterke wederspraak, voornaamlyk ter oorzaake, dat het niet op de Ineensmelting der Armenfondsen rust-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 292. 314. 317. 362—364.

rustte. Zeer in 't breede hadt de Burger LINTHORST zich deswegen laaten hooren; dan de Burger VITRINGA wedersprak zyn's Amptgenoots aanmerkingen, die by een en ander steun gevonden hadden. VITRINGA kreeg byval van QUESNEL, en BACOT drukte 'er het zegel op. Van LENNIP was voor het aanneemen. De Voorzitter WENTHOLT, het voor en tegen gehoord hebbende, bragt in 't midden, dat, naa den ingedienden raadslag des Representants VITRINGA, en het, naar zyn inzien, volledig betoogde by het ingebragt Verslag, strekkende om aan te toonen, dat eene niet Ineensmelting der Armenfondsen niet streedt met de Staatsregeling, voegde 'er nevens, „ dat, door „ de bepaalingen by het Besluit, aan de „ Algemeene Ineensmelting niet meer was „ onttrokken, dan de voorzigtigheid geboodt, en dat daar aan, om niet te „ kunnen schaden, wederom door een „ algemeen Indirect Toevoorzigt, in zo „ verre was te gemoet gekomen, als de „ omzigtigheid vereischte, dat het alsdan immers niet anders kon, of de „ daar volgens ingerichte bepaalingen, „ moesten door de volbrenging het beste „ einde bereiken; althans als een proef „ in eene zaak van dat groot gewigt en „ omvang, vermeende hy het uiterste „ niet te mogen waagen: maar veel eerder den zo veel mogelyk zekersten „ middenweg te moeten kiezen: en deeze, zyns oordeels, by het besluit ge- „ hou-

CXXII. BOEK.

1799.

CXXII. BOEK. 1799.

„ houden zynde, verklaarde hy zich voor „ het gunſtig Verſlag." — De uitkomst der hoofdlyke ſtemming geregtigde hem om het zegel der bekragtiging van de Tweede Kamer, aan de voordragt der Eerſte te hangen (*). Hiermede was eene zaak van zo veel en zo langen naaſleep, wat het Beſluit betrof, ten einde gebragt. Wat 'er van de daadlyke tewerkſtelling kwam zal het vervolg ons moeten leeren.

Veelvuldige verzoeken om de Obligatien van Armen-Fondſen te verkoopen.

Te midden van deeze handeling over het Armenbeſtuur, waren de klagten, wegens onvermogen, op zeer veele plaatzen, om de Armen te onderhouden, ontelbaar, en de vervoegingen om verlof tot het verkoopen en ten gelde maaken der Obligatien, veelvuldig. Bezwaarlyk, ja onmogelyk, was het de klaagenden daadlyken troost te geeven. De aanzoeken tot verkoop, baarden veele moeilykheden; en werd zulks, zo lang mogelyk, te rug gehouden, of naar gelang der omſtandigheden gewyzigd. Schikkingen op verre na niet altoos voldoende aan de klaagenden; doch welk een Landsbeſtuur kon, in den zamenloop van veragterende omſtandigheden, alleszins genoegen geeven. Ten dage des voorſpoeds zelve valt zulks moeilyk, en dit thans te vorderen, was het onmogelyke gevergd.

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 662. 668.

CXXII. BOEK.

1799.

Over de Bevordering der Inlandsche Fabrieken.

De hoofdbron des deerlyken en van tyd tot tyd verslimmerenden toestand des Armenweezens hadt men gewis te zoeken in het deerlyk verval des Koophandels en der Fabrieken. Aan voordragten tot geneezing deezer Kwaale hadt het niet ontbrooken; doch de tydsomstandigheden en de loop der Landszaaken hadden de beste voorslagen grootendeels vrugtloos gemaakt. Men hieldt, des niettegenstaande, aan om, zo geene redding, althans ligtenschap te bezorgen. Wat ten voorleden Jaare des gedaan werd hebben wy vermeld (*) en mogen wy niet naalaaten te boeken, 't geen eene voortzetting dier werkzaamheden mag heeten.

Voorstellen deswegen.

Ter Nationaale Vergadering hadt men, lang te voren, reeds gesprooken over het in werking brengen van een Nationaal Fabriek Zegel, op voordragt van den Burger P. H. KLAARENBEEK, waar toe by dezelve was besllooten. Eene Commissie, benoemd om dit Besluit te volvoeren, diende een Verslag in van wyder omvang, betrekkelyk de bevordering der Inlandsche Fabrieken. — Immers zy toonde, dat, om, met gewenschte vrugt, Handwerken en Fabrieken te bevorderen, een algemeen Systhema behoorde aangenomen te worden; waar uit, ten aanzien van byzondere Voorwerpen, de byzondere bepaalingen wor-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 237 enz.

CXXII. BOEK. 1799. worden afgeleid — ten anderen, dat de onderscheidene middelen, ter bereiking van het algemeen oogmerk, veelal in zulk een algemeen verband staan, en zo onafscheidbaar zamenhangen, dat het een, zonder het ander, niet kan werkstellig gemaakt worden — en eindelyk, dat de uitvoerelykheid der Wet byzondere inagtneeming verdiende. Deeze grondregelen werden op het voorhanden zynde Onderwerp toegepast. — De Staatsregeling hadt een Agentschap van Oeconomie daargesteld, en hier door het ontwerpen van middelen tot bevordering van de algemeene welvaard, en daar onder ook bepaaldlyk van 's Lands Fabrieken, zodanig tot een middelpunt gebragt en met het Uitvoerend Bewind verbonden, dat men, in de Voordragten deswegen aan het Uitvoerend Bewind te doen, of in de raadslagen deswegen te vorderen, verwagten mogt de aankleeving aan de beginzelen van een algemeen groot Systhema, den richtigen zamenhang van onderscheidene middelen daar toe strekkende, en een welberaamd voorstel van alleszins uitvoerlyke maatregelen. — Door dat Agentschap vondt zich het Uitvoerend Bewind thans byzonder in staat gesteld, om aan die verwagting te voldoen, en was het ten uitersten belangryk, ten opzigte van de voorwerpen tot Handel en Fabrieken betrekkelyk, de vereischte voordragt of de noodi-

dige raadſlagen van het Bewind uit te lokken, of te vorderen.

In het ſtuk van den Burger Klaarenbeek, waar toe dit Voorſtel behoorde, was geen uitgewerkte melding gemaakt, omtrent de Kleeding van Nationaal en ander door de Natie bezoldigd Krygsvolk, noch van de Gewapende Burgers. 't Was hierom, dat de Gelastigden, te deezer gelegenheid, deswegen, eenige voorſtellen deeden, ſtrekkende om de Binnenlandſche Fabrieken te bevorderen, met opruiming der daar tegen ingebragte zwaarigheden. Zy ſtelden voor dit ſtuk aan het Uitvoerend Bewind te zenden, om daar op zodanig agt te ſlaan, en zodanige maatregelen van Wetgeeving, ten ſpoedigſten, voor te draagen als de meest mogelyke zorg, om den bloei der Binnenlandſche Fabrieken te bevorderen, 't gezag der Wet te handhaaven, en de gehegtheid aan het tegenwoordig Beſtuur te bevestigen, zou vereiſchen. — Dit Voorſtel droeg de goedkeuring der Vergaderinge weg (*).

Wegens het Kleeden der Militie enz. met Inlandſche Stoffen.

Welhaast deedt 'er zich een geval op, 't welk, met de Binnenlandſche Fabrieken, in een naauw verband ſtondt. Het Uitvoerend Bewind verzogt door de Vergadering gemagtigd te worden tot den vryen invoer van buiten 's Lands van een groot getal duizenden ellen geverfd, donker

Wat der Eerſte Kamer voorviel.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 542—546.

CXXII. BOEK. 1799. ker blaauw, ligt blaauw, en groen Laken, tot kleeding van de Gewapende Burgermagt, en het *Fransche* Krygsvolk: dewyl 'er van deeze Lakens geene genoegzaame hoeveelheid in de Fabrieken voorhanden was (*). — Geen wonder dat zulk een Voorstel verschil van begrippen ontmoette, en aanmerkingen uitlokten van geenen bevalligen aart. Voorstanders hielden het daar voor, dat het Uitvoerend Bewind deezen Voorslag niet zou gedaan hebben, ware 'er in den Lande genoegzaame voorraad geweest. — Veelen, die in een ander begrip stonden, en oordeelden, dat des, in tyds, niet genoegzaam voorzien was, wilden nader onderrigt aan het Uitvoerend Bewind verzogt hebben; bovenal daar het Voorstel niet slegts sprak van *ruwe*, maar van *gekleurde* Lakens, zo dat noch Fabrikeurs, noch Winkeliers, noch Verwers, daar van eenig voordeel zouden trekken. Dit vlot weg in te willigen was zich blootstellen aan de regtmatigste verwyten der Ingezetenen.

POMPE VAN MEERDERVOORT, die voor het inwilligen gesprooken hadt, voegde 'er een mits by, welke, zyns oordeels, alle

(*) Dit Voorstel, schoon in den aart der zaake eenigzins gelyk aan een vroeger om 6000 Ellen Uitlandsche Stoffe, onder den naam van *Imperiaal* bekend, tot Militaire Slopkousfen, van buiten 's Lands in te voeren, 't welk niet zonder wederspraak, in den beginne des Jaars doorgegaan was *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* III. D. bl. 561., betekende vry meerder.

alle zwaarigheid wegnam; te weeten, dat de gemelde invoer niet zou mogen geschieden, dan naa dat aan het Uitvoerend Bewind duidelyk, en op deszelfs verantwoordelykheid, zou gebleeken zyn, dat de noodige hoeveelheid Lakens hier in de Fabrieken niet voorhanden was. De Voorzitter gaf ter hoofdlyke stemming, om, met deeze byvoeging, overeenkomstig met den eisch, te besluiten; of dat men zich, tot nader onderrigt, by het Uitvoerend Bewind zou vervoegen? Het laatste werd het geval.

CXXII. BOEK.

1799.

Naa de onderhandelingen deswegen werd ter Eerste Kamer het besluit genomen, om het Uitvoerend Bewind volmagt te geeven tot het van buiten doen invoeren van 66,000 ellen Blaauw, 11,000 ellen Groen, en 14,000 ellen Wit Laken, of zo veel minder als het, tot de gemelde eindens, noodig oordeelde (*).

Voordragt van Hovens deswegen ter Tweede Kamer.

Hadt dit Voorstel ter Eerste Kamer veel tegenspraaks ontmoet, by de Tweede voer het niet beter. De Representant Hovens uitte zich over dit stuk op eene wyze, die den Fabriekkundigen en tevens den Vaderlander kenmerkt. Wy mogen hem, in ons Geschiedblad, laaten spreeken — „ Ik kan zeer wel voor waarheid aanneemen, dat 'er, op dit moment, geene „ voorraad van binnen 's Lands gefabriceerde Lakens voorhanden is, om de „ Ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 550—554. 751.

CXXII. BOEK. 1799.

„ Gewapende Burgermagt te kleeden, en
„ dat, wil men zulks, binnen weinige
„ weeken, voltrokken hebben, de stoffen
„ daar toe benoodigd, van buiten 's Lands
„ moeten ingevoerd worden; maar ik
„ moet, aan den anderen kant, betuigen,
„ geene de minste noodzaaklykheid in te
„ zien, dat die Kleeding, met zo veel
„ verhaasting, volvoerd worde, naa dat
„ men de Wapening zelve zo lange ver-
„ wyld heeft. Welke zwaarigheid kan
„ 'er toch gelegen zyn, in het kleeden
„ der Burgermagt zo langzaam te doen,
„ dat de Binnenlandsche Fabrieken ze
„ gemaklyk aanschaffen kunnen? Zal niet
„ de voornaamste dienst, door den Ge-
„ wapenden Burger te doen, bestaan in
„ het bewaaren van de binnenlandsche
„ rust. Een Inval van buiten is en blyft,
„ ja, mogelyk, en wy moeten 'er tegen
„ op de hoede zyn. Maar voor eerst,
„ en voor eenen geruimen tyd, is zoda-
„ nig eene onderneeming onwaarschyn-
„ lyk (*); en kan niet zeer spoedig een
„ gedeelte der Burgeren met Inlandsche
„ Stoffen gekleed zyn? Kan dit niet by
„ looting in rang geschieden, en de eerst
„ gekleeden tot den optocht tegen den
„ Vyand eerst verpligt zyn? Zal de *Ba-*
„ *taafsche* Burger wel te vrede weezen,
„ met vreemde kleeding, met kleeding
„ voor het geld, door hem, in 't zweet

„ zyns

(*) Men weete dat deeze Voordragt den 3 December geschiedde.

„ zyns aanſchyns, opgebragt; gekogt —
„ voor een zeer groot gedeelte — ge-
„ kogt van den Vyand, dien hy gaat be-
„ ſtryden, dien hy van den Vaderland-
„ ſchen grond gaat afkeeren? Zal deeze
„ hardigheid by hem opweegen tegen het
„ ongeryf, indien het al by veelen een
„ ongeryf is, om, eenige maanden laater,
„ de toegezegde Kleeding te ontvangen?
„ En door dit verwyl alleen kan men
„ het onaangenaam beſluit, waar over
„ wy handelen, vermyden.

„ Zullen wy nu *tweemaal honderd en*
„ *vyftig duizend Guldens*, of daarom-
„ trent, buiten het Land zenden, groo-
„ tendeels aan die Natie, welke wy voor
„ de ons meestvyandige houden? Zullen
„ wy althans tachtig duizend Ellen ge-
„ verwd Laken invoeren, met verbree-
„ king eener wyze Wet door onze Va-
„ deren gemaakt, daar ſlegts drie of vier
„ weeken noodig zyn om die hoeveel-
„ heid, uit ingevoerd, by ons te doen
„ verwen en opmaaken? en dat in een
„ tyd, dat onze Verweryen ſtilſtaan?

„ Maar verder, ik houde my verze-
„ kerd, dat onze Binnenlandſche Fabri-
„ kanten al den voorraad kunnen en zul-
„ len opleveren, welke men noodig heeft
„ tot Kleeding van onze Gewapende
„ Magt, zo Burgers als Militairen: in-
„ dien men tyd geeft, indien men geene
„ losſe en onzekere aanvraage doet, in-
„ dien men zekere beſtellingen geeft,
„ op welke leveringen de Fabrikant vas-

CXXII. BOEK. 1799.

„ ten ſtaat kan maaken, indien men hem „ prompt betaalt. — Langs deezen weg „ zal men het Fabriekweezen opbeuren; „ 't welk, door het onderhavig Beſluit, „ een gevoeligen, misſchien een laatſten „ en doodlyken ſlag zou ontvangen.

„ Ja, maar deeze inlandſche Waaren „ zullen aan het Land twintig, vyf en „ twintig ten Honderd meerder kosten „ dan de buitenlandſche. Het zy zo! „ Maar deeze twintig en vyf en twintig „ ten Honderd, en nog grooter gedeelte „ van de uittegeevene ſom, keert te rug „ in uwen eigen boezem, wordt verdiend „ door handen, welke gy anders uit „ 's Lands Kas zult moeten onderhouden. „ Gy houdt duizend monden open, die „ gy anders het noodige brood moet gee„ ven. Deeze meerdere uitgave is dus „ geen verlies voor 's Lands Kas, daar „ het invoeren van buitenlandſche Waa„ ren voor Kleedinge, welke het Land „ zelve bekostigt, een geheel en dubbel „ verlies is.

„ Die Kleeding uit binnenlandſche Fa„ brieken te neemen is de eenige weg, „ langs welken gy dien tak bevorderen „ kunt. Dit kan niet geſchieden door „ prohibitive Wetten, dit zal nooit be„ werkt worden door verbod van Invoer. „ De Koophandel kan niet bedwongen „ worden, dezelve volgt den natuurly„ ken loop der dingen. Verboden maa„ ken Sluikers, maaken Meineedigers; „ maar beletten den invoer en gebruik

„ der

„ der vreemde Waaren niet. Getuigen „ de Winkels, die met vreemde, met „ *Britsche* Waaren opgevuld zyn. Nimmer zult gy deeze weeren, ook dit behoeft niet, het zal van zelve volgen — „ wanneer Landbouw en Bevolking aangemoedigd zyn door ontlastingen der „ behoeften van eerste noodzaaklykheid. „ — Wanneer de milde invloed van zo „ heilvolle schikkingen, ook alomme, „ Handwerken en Fabrieken opbeuren „ en tot stand brengen. Ongehinderd „ niet alleen, maar bevorderd door Landbouw en Fabrieken, zal de Koophandel bloeijen. 'Het is een valsch denkbeeld, dat deeze met elkander stryden; „ laat maar geene belemmeringen binnen „ 's Lands den handel drukken, geen „ schynvoordeelen van zwaare in- en uitgaande Regten van denzelven geheeven „ worden; laat dezelve buiten 's Lands „ zo veel beschermings vinden, als onze „ verzwakte Zeemagt geeven kan, en by „ herstelden Vrede verder en verder geeven moet, en de Koophandel zal, by „ voorkeuze, by het *Bataafsche* Volk „ wederkeeren, als t'huis behooren, „ en deszelfs wederkeerige invloed zal „ Landbouw en Fabrieken opvoeren tot „ de grootste hoogte, voor welke onze „ grond- en voortbrengzels haar vatbaar „ maaken."

De Burger HOVENS, tegen al dat nut, tegen al dit voordeel, het Besluit der Eerste Kamer hoogst nadeelig agtende, wilde het

CXXII. BOEK. 1799. het verworpen hebben. Anderen zagen die nadeelen zo groot niet in; en meenden eenen middenweg aan te wyzen; dan herhaalde bedenkingen bragten te wege, dat het ſtuk in handen der meest verſchillende Leden geſteld werd. — Derzelver eerlang uitgebragt Verſlag kwam hier op neder: dat, daar 'er geene mogelykheid was om inlandſche Lakens te bekomen, dezelve van buiten, doch ongeverfd, zouden ontboden worden. — Dan dit vondt zo veel tegenſpraaks, dat de bekragtiging van het Beſluit der Eerſte Kamer, by meerderheid, ſtand greep (*).

Verbod van Invoer van *Engelſche* Goederen. Middelerwyl werd aan de Publikatie des voorleden Jaars (†), betrekkelyk den Invoer van *Engelſche* Goederen, wederom, voor den tyd van één Jaar, de kragt van Wet gegeeven (§). — De Uitvoer van Hooi en Stroo werd, tot den eerſten van Hooimaand des aanſtaanden Jaars, verboden; en die van Graanen, tot den eerſten van Lentemaand deszelfden Jaars (**).

De Landbouw aangemoedigd. Hadt de Repreſentant HOVENS, in het even aangevoerde ſtuk, den Landbouw aangepreezen, geenzins was die inwendige bron van 's Lands welzyn onbezogt gebleeven. Ook wendde men nog ſteeds nieu-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 771—774.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 238—240.

(§) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 795. 797.

(**) *Ald.* bl. 831 en 836.

nieuwe poogingen aan, om die bron te doen vloeijen, door het aanmoedigen van Landlieden, die, door eigen vlyt en arbeidzaamheid, woeste Duingronden ten nutte hadden aangelegd, met een vereerend geschenk. Het reeds, ten Jaare MDCCXCVI, gedaane en gunstig omhelsde Voorstel, om de Duinen den Lande meer nuttig te maaken, hadt eene allergunstigste bejegening by het toenmaalig Bestuur van *Holland* ontmoet (*). — De vrugt van dit onderzoek was in 't licht gegeeven (†). Eigenaartig was het, dat de Commissie van Superintendentie over het onderzoek der Duinen, dit werk den Landbouweren, die zich hier in by uitstek bevlytigd hadden, op de onderscheidenste en vereerendste wyze, ter hand stelden (§). — Landlieden niet alleen, maar aanzienlyke Burgers, deeden Proeven om die anders grootendeels nutloos liggende Gronden, ten nutte bekeeren. Wy noemen alleen een A. P. Twent, die de Duinen van *Raaphorst* beplantte, en een W. P. Kops, die by *Bloemendaal* wydstrekkende dorre Duinen, in aangenaa-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XXXVII D. bl. 40—45.

(†) In twee stukken. Het eerste getyteld: *Tegenwoordige Staat der Duinen in het voormaalig Gewest Holland.* Te *Leyden*, by Herdingh en du Mortiner, 1798. Het tweede voerde ten tytel: *Ontwerp tot Vrugtbaarmaaking der Duinen. Ald.* 1799.

(§) *N. Alg. Konst en Letterbode* 1799. 2de Stuk. bl. 81.

CXXII. BOEK. — 1799.

naame Bosſchen herſchiep, en daar mede de Schaapenteelt paarde (*). — Het inſteeken en ten Landbouw aanleggen van Heidengronden, ſchoon deswegen een en ander Voorſtel den Landbeſtuurderen onder de oogen kwam, ontmoette meer tegenkantings (†).

Kragtdaadig middel ter ſtuiting der Veepest, omhelsd.

De Rundvee ſterfte, te meermaalen een ſnerpende geesſel voor ons veeryk Land, woedde, om deezen tyd, in eenige naburige ſtreeken, en ſloeg hier en elders tot onze grenzen over (§). Voorzorgen van hoogerhand waren, in zulke tyden, ſteeds in 't werk geſteld, en hadt het niet ontbrooken aan voorgeſlaagene middelen om dat landbederf te ſtuiten. Thans ſprak de Repreſentant G. Reinders van een middel, 't geen hy voor 't éénige hieldt om de geduchte Veepest niet alleen in haaren woedenden loop te bedwingen; maar ook, onder den Godlyken Zegen, van den Aardbodem, te verdelgen, daar in beſtaande, dat het beſmette Vee daadlyk behoorde geſlagt, en, uit een daar toe opgericht Fonds aan den Eigenaar behoor-

(*) Wy mogen niet meer byzonderen, en wyzen de desbegeerigen na de Stukken van de *Huishoudelyke Maatſchappy* te *Haarlem* van deezen tijd, als mede die der *Maatſchappy ter bevordering van den Landbouw* te *Amſterdam*.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 892. V. D. bl. 53.

(§) Jaaren lang hadt deeze zomwylen gewoed. Men herinnere zich de Veepest van den Jaare 1713 tot 1719 — van 1744 tot 1756 — van 1768 tot 1786.

hoorde vergoed te worden, om welke vergoeding te vinden, hy van oordeel was, dat de Landman eene zeer geringe belasting zou betaalen. Een daar op ingediend Verslag ontmoette in 't algemeen omhelzing; byzondere gedeeltens ondergingen, na beraadslagingen, eenige veranderingen; verwierven de goedkeuring der Tweede Kamer. Terwyl het Uitvoerend Bewind, daarenboven, eenige plaatslyke maatregelen ter weeringe dier Landplaage opgaf (*).

CXXII. BOEK. 1799.

De groote Zeesluis te *Hellevoet* hadt herstel noodig. Te deezer gelegenheid kwam in overweging het verwyden van dezelve, en het aanleggen der grondslagen voor een Droog-dok aldaar. Het Uitvoerend Bewind hadt des een Plan ingezonden. Een daar over uitgebragt gunstig Verslag ontmoette, daar 's Lands uitgaven tot eene verbaazende hoogte gesteegen waren, geen geheel vlotte toestemming, hoezeer zommigen het oogmerk preezen; terwyl anderen dit Plan geheel verwierpen, het min kostbaar herstel des Doks, te *Vlissingen*, aanpreezen, waar de Schepen zonder hinder konden inloopen; terwyl dit te *Hellevoet* aan veele bekende hindernissen onderhevig was. By nadere overweeging en ophaaling der zwaarigheden, meest over de groot-

Handelingen over een Droog Dok te *Hellevoetsluis.*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* III. D. bl. 610. VI. D. bl. 760. 814. 937. en 969.

CXXII. BOEK. 1799. grootheid der kosten loopende, haalde de bedenking, dat, te deezer gelegenheid, het aanleggen van een Droog-dok zeer veel minder zou beloopen, dan op eenen anderen tyd, wanneer daar toe alleen werken zouden moeten worden aangelegd, de meerderheid der eerste Kamer over om daar in toe te stemmen. — Tegenspraak, boven al uit dien zelfden hoofde, vondt dit Voorstel ter Tweede Kamer; niet minder dan 120,000 Guldens zouden deswegen in de begrooting der Marine, voor deezen Jaare, moeten gebragt worden, terwyl het werk met dit Jaar niet afgedaan zou weezen; maar nog eenige Jaaren duuren, en dus den Lande op veel schats te staan komen; dan, de meerderheid bleef voor de bekragtiging(*).

Voorstel om geen Vreemdelingen in 's Lands werken te gebruiken, verworpen.

Werkloosheid en armoede gingen hand aan hand. Om deeze bron van onheil eenigermaate te stoppen, kwam 'er een Voorstel ter tafel om in 's Lands-werken, en wel bepaaldlyk in die te *Hellevoet*, zich van geene andere handen te bedienen, dan van lieden die, ten minsten één Jaar hier te Lande vaste Inwooners geweest waren. Overeenkomstig hier mede luidde een uitgebragt Verslag. Dan dit ontmoette zulk een aantal tegenbedenkingen, dat het by de meerderheid de verwerping onderging (†).

On-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 81. 130. 180. 234. 238.

(†) *Ald.* bl. 253. 395. 498. 502.

Deerlyke staat van onze Zeevaard en Visscheryen.

Onder de Vergaderings Leden lieten veelen der minderheid zich tegen die herstelling, althans de verbetering te *Hellevoet*, hooren, op grond, dat men niet alleen ruimer staat van Geldmiddelen behoorde af te wagten; maar ook om den deerlyken toestand van 's Lands Koophandel en byzonder van den Zeevaard. Onze buitenlandsche Volkplantingen in de *West-Indien* waren weg; de vaart op *Batavia* werd door Schepen van Onzydige Mogendheden volvoerd. Onze Vlag was als uit zee verbannen. De Walvisch-visschery bestondt niet meer; geene Buizen voeren ter Haringvangst uit. Die twee anders ryke bronnen van werkzaamheid en handel waren opgestopt. Men zogt, door Panharing te kaaken en in te zouten en deeze voor opregte *Bataafschen* Haring te verkoopen, dit gebrek eenigermaate te gemoet te komen: dan zommigen bekroop de vrees, dat dit bedryf den roem der allerwegen gezogte *Hollandsche* Haring zou doen wegvallen, en waren des het Landbestuur om voorziening aan (*).

Beschikkingen op den *Levantschen* Handel.

Geen *Hollandsche* of *Bataafsche* Vlag woey in de *Middellandsche* Zee. Directeuren van den *Levantschen* Handel gingen egter het Uitvoerend Bewind aan met verzoek, dat de by hun opengevallene plaatsen, ten spoedigsten, mogten vervuld en de verzogte onderstand aan hun zou uit-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 873.

CXXII. BOEK. 1799. uitgetelkt worden. De raadslag des Uitvoerenden Bewinds hieldt in, dat Directeuren zou worden aangeschreeven, om een dubbeltal geschikte Persoonen tot Leden aan het Uitvoerend Bewind, ter verkiezinge, in te zenden, dat de onderscheide Kassen onder één en het zelfde Bestuur zouden worden gebragt; dat, betreffende de gevraagde Gelden, dit punt als vervallen zou beschouwd worden: vermits daar omtrent, by de begrooting der Uitgaven voor dit Jaar, was voorzien; en dat de drie nog in dienst zynde Leden behoorden aangeschreeven te worden, om, voor eerst, in hunne werkzaamheden te blyven volharden. — By de raadpleeging op deeze Voordragt, viel ter Eerste Kamer het Besluit, dat het Beheer zou blyven op den ouden voet, dat 'er eene vermenging der Kassen zou plaats hebben; en de Directie van het Departement te *Middelburg* verpligt zou weezen rekening en verantwoording te doen. Dat het dubbeltal, aan het Uitvoerend Bewind gezonden, zou moeten bestaan uit geschikte Persoonen, Kooplieden en Stemgeregtigde Burgers zynde, terwyl de tegenwoordige Directeuren te *Amsterdam*, voor eerst, hunne werkzaamheden zouden voortzetten. De Tweede Kamer bekragtigde dit met het zegel der goedkeuringe (*).

Dee-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 314. 415. 468. en 547.

H. AENEAE.

R. Vinkeles, sculp.

Deeze Kamer bekragtigde mede de Voordragt, om den Dey van *Algiers* ten Jaarlykschen Geschenke toe te leggen *f* 187,532-10-: en die somme hem in Geld toe te schikken (*). Gewis om de afkoop der Zeeroveryen voor het toekomende gaande te houden: dewyl 'er tegenwoordig, althans regtstreeks, op ons aldaar niet te rooven viel.

CXXII. BOEK. 1799. Bepaalde Geschenken voor den Dey te *Algiers*.

Gewaagden wy van de Zending der Burgeren VAN SWINDEN en AENAE na *Parys*, om behulpzaam te weezen in het gewigtig werk der vaste bepaaling van de Gelykheid der Maaten en Gewigten, gevestigd op den onveranderlyken grondslag der lengte van een vierde der Middellyn van deeze Aarde (†). Zy waren 'er geen enkele toekykers; maar zeer werkzaame Leden. Het werk tot stand gebragt zynde, was onze Hoogleeraar VAN SWINDEN de Steller van het verslag der werkzaamheden dier Geleerden. Hy las het, met eene algemeene toejuiching, voor in de Mathematische Klasse van het Nationaal Instituut (§).

Uitslag der Bezending over de Maaten en Gewigten.

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 133 en 774.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 287.

(§) *Algem. Konst- en Letterbode* XI. D. 1 St. bl. 177. De Minister der Binnenlandsche Zaaken te *Parys* deedt, aan ieder der Buitenlandsche Geleerden, derwaards gekomen om aan dit werk te arbeiden, een Afdruk aanbieden van VIRGILIUS, deezer dagen van DIDOTS drukpers gekomen. Zy bedankten dien Minister voor dit Geschenk, en te-

CXXII. BOEK. 1799. De Departementaale Verdeeling, die zo veel werks gebaard hadt (*), kwam tot ſtand; alle de Departementaale Beſtuuren waren in Grasmaand aangeſteld en in werking gebragt. De toenmaalige Voorzitter SCHEFFER wenschte daar mede het *Bataafſche* Volk, en deszelfs Vertegenwoordigers, geluk, zeggende, „ Hier door is een der laatſte en gevoeligſte ſlagen aan het Federatief Beſtuur toegebragt — nog één ſlag — het invoeren van Algemeene Belastingen, en 't zelve zal niet meer beſtaan. Door het daarſtellen der Departementaale Beſtuuren is toch het „ Fun-

De Departementaale Verdeeling tot ſtand gebragt.

tevens voor het minzaam Onthaal in de *Franſche* Republiek ontvangen. *Ald.* XII. D. bl. 73. Ten gedenke deezer Verrigting werd by de Klasſe van Letterkunde en Kunſten beſlooten tot het vervaardigen van een Penning, met voeglyke en de zaak uitdrukkende beelden. De voorzyde gaf te leezen *A tous les Temps, a tous les Peuples*, om den rand *Republique Françoiſe An* 7.; de keerzyde *Unité des meſures*, en *Dix millionieme du quart du meridien. Ald.* bl. 194. Over deeze Verdeeling, en ter aanprijzing van derzelver in gebruikbrenginge, verdient geleezen te worden, een Stukje, getyteld, *De tientallige Verdeeling der nieuwe Maaten en Gewigten, zo als die ingevolge der Staatsregeling zal worden ingevoerd. Eerst ontworpen door een aantal Geleerden in de Franſche Republiek, met overeenkomst van verſcheide Mogenheden van Europa, en thans daar in gebruik gebragt, op de eenvoudigſte en klaarſte wyze beſchreeven, en derzelver nuttigheid aangetoond door een Liefhebber der Wiskunde. Te Amſt. by* J. A. CRAJENSCHOT.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XL. D. bl. 224.

„ Fundament gelegd, waar op het Ge- „ bouw, by de Staatsregeling afgeschetst, „ verder moet worden opgetrokken — „ dat wy dan, naa een zo gelukkig be- „ gin, met den vuurigsten yver bezield, „ alle onze poogingen vereenigen om dat „ Gebouw ten spoedigsten te voltooijen, „ en daar door aan de Natie alle de „ vrugten doen genieten, welke zij zich, „ met zo veel regts, van onze groote „ Omwenteling heeft voorgesteld (*)."

CXXII. BOEK. — 1799.

Ingediende Wetboeken.

De Regtsgeleerden, aan welken het vervaardigen der Wetboeken was opgedraagen (†), dienden ter Vergaderinge hun arbeid in, behelzende, een Ontwerp eener nieuwe Manier van Procedeeren in Burgerlyke en Lyfstraflyke zaaken. Het kon niet uitblyven of hetzelve, hoe zeer de duidlykste kenmerken draagende van de uitmuntende kunde, doorzigt en ondervinding der Stelleren, was aan verscheide Aanmerkingen onderhevig; waar van eenige ingang vonden, doch werd grootendeels overeenkomstig het Plan besllooten (§).

Werkzaamheden het Militair Wetboek betreffende.

De Artykels in de Staatsregeling van de Regterlyke Magt over het Volk van Oorlog spreekende, weezen genoegzaam uit, dat, omtrent dit stuk, byzondere Be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 390.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 230.
(§) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 506—514.

CXXII. BOEK. 1799. Bepaalingen zouden gemaakt worden, voor zo veel de *Militaire Delicten* betrof. Dit hadt aanleiding gegeeven, dat in het besluit des Vertegenwoordigenden Lichaams, uit kragt van 't welke het Uitvoerend Bewind de Commisfie tot het vervaardigen der Wetboeken benoemde, niet van de Militaire Wetten werdt gesprooken. Nogthans was de Commisfie bedagt geweest, ter Vergaderinge een voordragt te doen, betrekkelyk de Militaire Wetten. Ingevolge hier van, boodt dezelve den Burgeren Wetgeeveren een Reglement van Krygstugt, of Crimineel Wetboek, voor de Militie van Staat te Lande, aan. By de indiening vermeldende, dat het byna geheel het werk was van één Man, aan wiens verdiensten en veeljaarige ondervinding het hun aangenaam was, te dier gelegenheid, hulde te doen, den Burger P. WIERTSMA, Auditeur Militair te *Leeuwarden*, Medelid der Commisfie tot het vervaardigen van een Burgerlyk en Lyfstrafiyk Wetboek. Zy hadden het als eene aangenaame werkzaamheid befchouwd 's Mans nuttigen arbeid, met de vereischte aandagt, te overweegen; zelden waren zy en meest in zaaken van weinig aanbelang, van zyne gedagten afgegaan. Met onderfcheiding fpraken zy desgelyks van hun Medelid VITRINGA, die de vrugten zyner ondervinding mededeelde.

Op dit Ontwerp eens Militairen Wetboeks waren eenige Aanmerkingen ingele-

leverd. Deeze hadt de Commissie, met den Burger WIERTSMA, overwogen en diende de daar op gemaakte veranderingen in. Breed liepen de beraadslagingen over dit belangryk en wydstrekkend stuk. Zy gaven aanleiding, om eene en andere byzonderheid in een meerder licht te stellen, en zommige Artykelen, by het overzien, in den geest der gemaakte Aanmerkingen, te verschikken, en daar mede werd dit Militair Wetboek vastgesteld (*). CXXII. BOEK. 1799.

Inrichting der Departementaale Geregtshoven.

Het geschil over de Plaatzen, waar de Departementaale Geregtshoven zouden gevestigd worden, was afgedaan (†). Derzelver Inrichting verdiende de gezetste aandagt der Wetgeevende Vergaderinge. Deeze greep stand by de overweeging eens breeden ingedienden Verslags, waar in opgegeven werden de vereischtens van de zodanigen, die tot Leden van dezelve verkiesbaar zouden zyn; de wyze van Benoeming; de tyd van Aftreeding en het toeleggen der Jaarwedde. Geen deezer byzonderheden of dezelve was onderheevig aan bedenkingen, en daar uit voortvloeijende verschillende gevoelens. Boven al liepen dezelve of alle de Leden in de Regten op eene Hooge School zouden moeten bevorderd zyn tot den trap van beider Regten Doctor; dan

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IV. D. bl. 852. 887—891.
(†) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 227 enz.

CXXII. BOEK. 1799. dan, of 'er onder dat getal, in ieder Geregtshof, zouden geplaatst worden, die zich niet in dat geval bevonden. Het voorstel, dat zes Leden van elk Geregtshof uit Mannen van de eerstgemelde soort zouden moeten bestaan; doch de vier anderen dien trap niet noodig zouden hebben om daar toe benoemd te worden, werd bekragtigd. — Geen minder verschil van gevoelens heerschte 'er over de Jaarwedde aan ieder Lid toe te leggen. By hoofdlyke stemming over de vraage of de Jaarwedde voor ieder 2500 of 3000 Guldens zou weezen? werd tot het eerste beslooten (*). — Overeenkomstig met de vastgestelde bepaalingen, de Verkiezing betreffende, werd eerlang dit werk, ten aanzien van de hoofdzaak, volbragt. Veel viel 'er nog te handelen over het geen aan de Departementaale Geregtshoven behoorde, ten aanziene van het verleenen van *Venia Ætatis*, Ontslag of *Coverse van Fidei Commis*, *Surcheance* van Betaaling, benevens *Surete de Corps* tegen Crediteuren, en het aanstellen van Notarisen (†).

Over het afdoen der han- Veel viel 'er te beschikken over een voordragt van wegen de Commissie tot Or-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* III. D. bl. 646—666.

(†) Deswegen gedaane Voordragten en Handelingen vindt men in de *Dagverh. der Handel. van 't Vert. Lich.* IV. D. bl. 510. 594. 614.

Organisatie van de Regterlyke Magt, om de hangende zaaken by de Hoven van Justitie in de voormaalige Gewesten te doen bepaalen: door de Departementaale Gerechtshoven, en wel van het Hof van Justitie van *Holland* en *Zeeland*, door het Departementaal Gerechtshof, 't welk in den *Haage* zou vergaderen; die van het Hof van *Bataafsch Brabant* door het Geregtshof binnen den *Bosch*; die van de Hoven van *Utrecht* en *Gelderland*, te *Utrecht*; die van *Friesland* en *Stad en Lande*, te *Groningen*; die van den *Etstoel* en *Drenthe*, te *Kampen*, en dat diensvolgens aan gemelde Geregtshoven zouden behooren te worden overgebragt alle Procesfen en Registers, alle Charters en Papieren (*).

CXXII. BOEK. 1799. gende Regtszaken in de Departementaale Geregtshoven.

In een Jaar zo vol woelinge, zo vol stryds, valt 'er, ten opzigte van Weetenschappen, Kunsten en Letteren, weinig te vermelden. Iets nogthans moet hier plaats vinden.

De Vaderlandsche Hoogeschoolen bieden luttel byzonder meldenswaardig aan, of men moest daar onder tellen den Voorslag van wegen de Hoogeschool te *Franeker* aan het Uitvoerend Bewind gedaan om, by het houden van Openbaare Jaarlyksche Beproevingen der Letteroefenende Jeugd, Belooningen aan de meest-

Een voorslag van Prysuitdeeling der *Franeker* Hoogeschoole verworpen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V D. bl. 264. 333. 337.

CXXII. BOEK. 1799. meestgevorderden en uitsteekendsten aan te bieden. Het Uitvoerend Bewind keurde die Onderzoekingen goed, en stelde voor, ten dien einde, Twee Honderd Guldens uit 's Lands Kas te bestemmen en den Bestuurderen dier Hoogeschoole te doen uittellen. — Verschillend waren hier over de gevoelens der Leden der Eerste Kamer, en werd de Raadslag des Uitvoerenden Bewinds, by meerderheid van stemmen, verworpen (*).

Een andere voorslag goedgekeurd.

De te deezer Hoogeschoole beraamde schikkingen, door het aanbieden eener jaarlyksche gift van Honderd Guldens aan een twintigtal der Letteroefenende Jeugd, der *Latynsche* taale magtig (†), slaagde niet naar wensch. Dit getal werd op verre na niet vervuld en scheen onvoltallig te zullen blyven. Uit deezen hoofde betuigden Bestuurders aan het Uitvoerend Bewind gaarne te zullen zien, dat een gedeelte dier Penningen besteed werd tot een Gifte voor eenige Jongelingen, die zich ten dien einde by Bestuurders der Hoogeschoole vervoegd hadden, met oogmerk om zich in de Genees- Heel- en Vroedkunde bekwaam te maaken; doch welke de vereischte kunde in de *Latynsche* taal ontbraken. Zy verzogten des ontslag van dit Besluit en verlof om aan een

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 120—122.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 283—285.

een vyftal Jongelingen, tot gemelden einde, voor den tyd van vyf agter een volgende Jaaren, ieder Honderd Guldens, van 's Lands wege, te mogen toeleggen. Aangezien dit verzoek geen bezwaar voor 's Lands Kasse medebragt, volgde de inwilliging gereedlyk (*).

CXXII. BOEK. 1799.

Ten voorleden Jaare was reeds besloten tot het in orde brengen der Nationaale Bibliotheek. Dit werk werd voortgezet. De daar toe Gelastigden gaven te verstaan, by het vernietigde Collegie van den Hoogen Raad, een Fonds van omtrent 40,000 Guldens aan Obligatien gevonden te hebben, tot vermeerdering der Boeken van hetzelve; een Fonds 't geen zy oordeelden, dat voeglyk, ten dienste der Nationaale Bibliotheek, zou kunnen gebruikt worden. Dit vondt ingang en goedkeuring. — Het Oppertoezigt over die Boekery werd aan de Burgers Representanten VERBEEK en VAN ROYEN opgedraagen; als mede een Nationaale Bibliothecaris, op eene Jaarwedde van Zeven Honderd Guldens, aangesteld (†).

Schikkingen op de Nationale Bibliotheek.

Reeds vroeger dan het begin deezer Eeuwe bestondt te *Leyden* eene School van Kunstschilders en Tekenaars, met den aan-

Beeldende Kunsten te *Leyden* bevorderd.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 55. 354. en 765.

(†) *Ald.* IV. D. bl. 554. 612. 619. 659. VI. D. bl. 770.

CXXII. BOEK. 1799. aanvang van dezelve kreeg die School op nieuw bloey; doch welhaast dreigde een geheel verval die kunstkweekende Inrigting. Dan stondt dezelve thans weder op, en een Genootschap, onder de spreuk *Ars Æmula Naturæ*, ter bevordering van Teken- Schilder- Beeldhouw- en Boetzeerkunde, greep stand. De Hoogleeraar S. F. J. RAU opende dit als vernieuwde Kunsttooneel (*).

Bloei dier Kunsten in *Amsterdam*. Hoe zeer ook een aanhoudende Oorlog tegen den bloei van Kunsten en Weetenschappen meestal kryg voert, en als door een' den waschdom te rug zettenden adem doet kwynen, maakte egter het Genootschap *Ter bevordering der Teken- Schilder- Beeldhouw- en Graveerkonst*, in den voorleden Jaare binnen *Amsterdam*, in het *Huis van Trip*, onder het Bestuur van den kunstlievenden C. S. ROOS opgericht, geene geringe vorderingen. Uit de drie Kunstzaalen, die viermaal ter week voor de Intekenaaren openstonden, waren, behalven een aantal Tekeningen, Prenten en Beeldwerken, een aantal Schilderyen van thans nog in leeven zynde Meesters, aan onderscheiden Liefhebbers, tot geene geringe aanmoediging van dezelve verkogt. Dit verleende het gunstig uitzigt, dat de door dit middel aangekweekte Kunsten, al-

(*) *N. Algem. Konst- en Letterbode*, XII. D. bl. 33. en 42.

alle onderſteuning te wagten hadden, by het opdagen van eenen langgewenschten Vrede (*). CXXII. BOEK.

Ten tyde des kortſtondigen Uitvoerenden Bewinds van VREEDE en die met hem 't zelve bekleed hadden, was de *Nederduitſche* Schouwburg te *Amſterdam* in den *Nederduitſchen Schouwburg der Bataafſche Republiek* hervormd en den *Franſchen* Schouwburg overgenomen, tot groot agterdeel der Stad. De Raad vorderde de Schouwburgen te rugge en ſchadeloosſtelling ter Nationaale Vergaderinge. Dit ſtuk, door het Uitvoerend Bewind toegelicht, ontmoette ter Eerſte Kamer zo veel byvals, dat het Beſluit niets minder inhieldt, dan dat die Schouwburgen ten ſpoedigſten, aan derzelver Eigenaaren behoorden terug gegeeven te worden, en de rekening, ten beloope van 300,000 Guldens, vereffend. Zo vlot ging het niet ter Tweede Kamer, ſchoon het bekragtigend Beſluit eerlang volgde (†). 1799. De Schouwburgen aan de Stad *Amſterdam* te rug gegeeven.

Schoon 'er op den bloei der reeds beſtaande Maatſchappyen en Genootſchappen niet te roemen viel, en deeze in het doorgaand lot zulker Inrichtingen, ten Een nieuw Genootſchap te *Zierikzee* opgericht.

(*) *N. Algem. Konst en Letterbode*, XII. D. bl. 153.

(†) *Dagverh. der Handel. van 't Vertegenw. Lichaam* V. D. bl. 247. 517. 535. 708.

CXXII. BOEK. ten tyde des Oorlogs, deelden, kwam in *Zeeland* een nieuw Genootschap tot stand in de stad *Zierikzee*, onder den tytel, 1799. TOT NUT VAN STAD EN LAND. Het verklaarde doel was om, zo veel mogelyk, te arbeiden aan de herstelling van het vervallene, en de bevordering der belangen byzonder van *Zierikzee* en Eilanden, in zo verre die de algemeene van het geheele Gemeenebest niet konden benadeelen, maar veeleer bevorderen. Wydstrekkend was het plan. De onderwerpen en werkzaamheden des Genootschaps waren verdeeld in zes onderscheiden vakken, de Zielkunde; het Onderwys en de Opvoeding der Jeugd; de Land- en Veebouw; de Koophandel en Zeevaard; de Handwerken, Fabrieken en Trafieken, en de Vaderlandsche Geschiedenissen; Roemryke en uitmuntende daaden. Staatlyk ging de eerste openbaare Zitting toe. De Stadsregeering droeg alles by ter bevorderinge, en mogt men reeds spreeken van daadlyk daargesteld stedelyk nut. Daarenboven was het Genootschap yverig bezig om, gezamenlyk met het daar bestaande Departement der *Bataafsche Maatschappy tot Nut van 't Algemeen*, het School-onderwys te verbeteren. — Wy gewaagen gaarne van Inrichtingen, die het heil van byzondere Plaatzen met het algemeene

wel-

welzyn vereenigen (*). Dan veel gevolgs hebben wy daar van niet vernomen.

CXXII. BOEK. 1799.

Besluit om een *Pharmacopæa Batava* te vervaardigen.

Op de Gezondheids bevordering van 's Lands Ingezetenen was men te meermaalen naa de Omwenteling bepaald bedagt geweest. Thans oordeelde de Agent der Nationaale Opvoeding voor de Geneezing der Kranken byzonder te moeten zorgen. Veelvuldig en gegrond waren de klagten der Geneeskundigen over het gebrek aan eene *Pharmacopæa Batava*, als het eenigste om, door de Apothekars, in ons geheel Vaderland, de Geneesmiddelen op dezelfde wyze te doen gereed maaken, en dus de misslagen te vermyden, waar toe het verschil der thans nog bestaande Stedelyke Pharmacopæas dikwyls aanleiding gaf. De vorderingen daarenboven ten deezen dage, in de Scheikunde gemaakt, met de toebereiding der Geneesmiddelen in het naauwste verband staande, raadden dit werk ten sterksten aan. Het Uitvoerend Bewind besloot, op den Voordragt drie Hoogleeraars P. DRIESSEN te *Groningen*, S. J. BRUGMANS te *Leyden*, en G. VROLIK te *Amsterdam*, benevens de Artsen G. G. TEN HAAFF te *Rotterdam* en J. R. DEIMAN te *Amsterdam*, tot het vervaardigen van dit zeer moeilyk, en

(*) *N. Algem. Konst- en Letterbode*, XII. D. bl. 115. enz.

CXXII. BOEK 1799. en met veele zwaarigheden gepaard gaande, werk te benoemen; en alles aan de hand te geeven, wat kon dienen om in de hun opgedraagene taak wel te slaagen (*).

(*) *N. Algem. Konst en Letterbode*, XI. D. bl. 122.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD DRIE EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Het Vaderland van daadlyk daar gevoerden Kryg ontslaagen. Elders gevoerden Kryg ten deezen Jaare, onder BONAPARTE, *in Italie. Wat by de bekendmaaking dier Overwinningen ter Vergaderinge voorviel. Krygsbedryven van* MOREAU. *Verbintenis van den Keizer met Engeland. Wapenstilstand tusschen den Keizer en Frankryk. Kennisgeeving hiervan door het Uitvoerend Bewind.* VAN ROYENS *woord te dier gelegenheid. De voorloopige Vredesvoorwaarden getekend. Fransch Verslag van den loop deezer Vredehandelingen. Woord van* VERHOYSEN *deswegen ter Eerste Kamer. Van* VAN ANDEL *ter Tweede Kamer. Verandering van zaaken. De Wapenstilstand opgezegd. De Kryg hervat. Veldslagen. Behaalde Overwinningen der Franschen. Een Wapenstilstand op nieuw gesloten. Kennis-* CXXIII. BOEK.

CXXIII. BOEK. *geeving daar van aan ons Landsbestuur. Op welk eene wyze te Parys bekend gemaakt.* 's *Afgezants* SCHIMMELPENNINCKS *oordeel over die bekendmaaking.* DE LEEUW *voert des het woord ter Eerste Kamer.* BACOT *laat zich ter Tweede hooren. Storm en Watervloed den achtsten van Slachtmaand. Verschynzels vóór denzelven waargenomen, en by den Storm zelve. Uitwerkzels hier te Lande. In Zeeland byzonder treffend. Berichtgeevingen van daar aan 't Landsbestuur. Voorslagen des Uitvoerenden Bewinds. Besluiten tot Bystandverleening. Het Tweede Jaarfeest der aanneeming van de Staatsregeling gevierd. Redenvoering van* COSTERUS. *Aanspraak van* HOVENS. *Voorstel om jaarlyks een Feest, wegens der Engelschen Aftocht, te houden. Besluit daar toe.* VAN SWINDEN *komt in het Uitvoerend Bewind. Verwisseling der Leden van de beide Kamers. Redenvoering van* C. VAN FOREEST, *te deezer gelegenheid, ter Eerste Kamer.* L. J. VITRINGAS *Aanspraak ter Tweede Kamer. Aanmerking. Aanspraak van* FOREEST *ter Algemeene Vergadering.* VAN ROYEN *voert het woord ter Eerste Kamer.* C. VAN LENNIP *liet zich ter Tweede Kamer hooren. Langzaamheid veeler bewerkingen. Voorstellen de Agentschappen betreffende. Een daar op uitgebragt Verslag. Genomen Besluit. Gemaakte Bepaalingen. Veele langen tyd hangende Zaaken. Veranderin-*

vingen in de verdeeling in Ringen en Gemeentens. Handelingen over het Reglement op de Verkiezing der Gemeente Bestuuren. Het Vonnis over VAN DER HOEVEN *en* EYZKENBROEK *opgeschortst. Ontslag aan deezen, als mede aan* J. DE VISSER *verleend. Nog andere Staatsgevangenen ontslaagen. Verzoekschriften van Bredevoort, en elders in dien oord, om ontheffing van de by Proclamatie gedreigde Straffen, van de hand geweezen. De Proclamatie van den acht en twintigsten Augustus des voorigen Jaars ingetrokken.*

CXXIII. BOEK.

De verlossing van ons aangevallen en bestreeden Vaderland, door de tot den Aftocht genoodzaakte *Engelschen* en *Russen*, waar mede het Jaar MDCCXCIX den kring besloot, eindigde den Kryg op 's Lands grondgebied in *Noord-holland*; staakte de woelingen elders, in zamenhang daar mede, en tot het zelfde doel, veroorzaakt (*). — Van daadlyk, op eigen grondgebied, gevoerden *Oorlog* ontslaagen te worden, mag, by vergelyking gesprooken, *Vrede* heeten. Het door angst beklemde, en voor het onzeker toekomend krygslot beevend, hart klopt niet meer, met die slagen van ongerustheid. De overblyfzels der rampza-

1800. Het Vaderland van daadlyk daar gevoerden Kryg ontslagen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* CXX. en CXXI. Boek, het XLI. Deel.

CXXIII. BOEK. —— 1800. zalige verwoestingen, door den Kryg aangericht, mogen zich opdoen aan het oog, 't geen of uit noodzaaklykheid, of ter voldoeninge van nieuwsgierigheid, de oorden bezoekt, waar dezelve zich ontzettend opdoen; het nadenkend verstand moge, by derzelver beschouwing peinzen over der Menschen verkeerdheid, heersch- en hebzugt, bronnen, waar uit zo veele onzaligheden ontspringen, eene groote maate van gerustheid keert weder, en streelt den geest, naa zo veel tobbens. Het gelaad der dingen verandert meer en meer. Niet alleen is de stryd volstreeden; maar zy, die de wapens voerden, verlaaten allengskens de door krygsdrommen bezette oorden, om in de daar toe bestemde legerplaatzen uit te rusten, of elders heen te trekken, waar de nog woedende Kryg manschap vordert.

Elders gevoerde Kryg. In de daad maar al te veel gelegenheids, om elders strydende handen te reppen, boodt zich aan. Twee uitgestrekte Oorlogstooneelen waren, ten deezen Jaare, opengeschooven, op welke onze *Fransche* Bondgenoot de hoofdrollen speelde. Het eene in *Italie*, het ander in *Duitschland*. Wy moeten van die Krygsbedryven, elders breedvoerig beschreeven, hier kortlyk gewaagen: dewyl zy in zichzelven groot en van den wydstrekkendsten invloed op den staat der zaaken in *Europa* als mede op ons Vaderland waren; en den Vrede op het vasteland, in den Jaarkring, dien wy thans be-

beschryven, ten zegenryken gevolge hadden. CXXIII. BOEK.

Bonaparte, uit *Egypte* te rug gekeerd hadt, in *Frankryk*, de teugels der Regeeringe in handen genomen (*). Zo kloek in 't veld, als schrander in den raad, besloot hy de ten agteren geloopene zaak der *Franschen* in *Italie*, waar hy voorheen met zo veel krygsroems streedt, weder te herstellen; met eene geduchte krygsmagt het *Alpisch* gebergte over te trekken, de Vyanden van het *Fransche* Gemeenebest, in dien oord, op te zoeken, en *Italie* te doen ruimen. In Bloeimaand deezes Jaars volbragt hy, in weinige dagen, een overtocht, die langen tyd scheen te eischen. De onbezweeke moed en het vindingryk vernuft der *Franschen* kwam de grootste moeilykheden en teffens de dreigendste gevaaren te boven. Geen koude, geen steilte der bergspitzen, geen diepte der afgronden, hielden de *Franschen* in deeze heirvaard tegen. Bonaparte, aller Krygsknegten voorbeeldlyke Aanvoerder, snelde zelf in eene sleede de hooge *St. Bernards* berg af, streevende over de ontzettendste diepten in ysvaleien en bevroozene waterstroomen. — De Generaal

1800. Krygsverrigtingen in *Italie*.

(*) Men leeze het Werk getyteld, *Veldtocht van den Generaal* Bonaparte *in Italien, beschreeven door een Fransch Generaal. Te Rotterdam by* J. Bronkhorst enz. 1798.

CXXIII. BOEK. 1800. raal MARMONT, laater in ons Vaderland bekend geworden, vondt redmiddelen uit om het zwaar geschut over deeze bykans ontoeganglyke plaatzen te voeren, deels zich van uitgeholde boomstammen, deels van sleeden met rollen bedienende. Het voorbeeld des Opperveldheers, en der andere Legerhoofden in onverschrokkenheid, bezielde den soldaat met die zelfde geestdrift, op de schroomelykste steiltens, in de moeilykste engtens, even onbeschroomd volgde hy den slaag geslaagen krygstrom. — Een bestaan zo onverschrokken deedt, in het korte tydsbestek van veertien dagen, geheel *Piemond*, en een groot gedeelte van *Lombardyen*, weder in de handen der *Franschen* vallen; *Milaan* gaf zich aan den overwinnenden BONAPARTE over, waar hy de luistervolste intreede deedt.

Vermeesteringen, die, als 't ware, slegts ten voorspel dienden van grootere gebeurtenisfen in *Italie*. De *Oostenrykschе* Legers, onder de Generaals OTT en MELAS, zogten zich te vereenigen, om dus, met grooter kans op de overwinning, de *Franschen* te kunnen aantasten: dan BONAPARTE voorkwam dit, door den Generaal BERTIER te bevelen MELAS op te zoeken, en te bevegten. By *Montebello* viel dit treffen voor, en de *Oostenrykers* kreegen daar een gevoeligen neep; aan dooden en gekwetsten telden zy drie duizend man, en verlooren zes duizend aan krygsgevangenen. Groot en

en belangryk was deeze zegepraal: doch een hoofdtreffen moest het lot der Legers en van geheel *Italie* beslisfen. Aan deezen wensch voldeedt den veertienden van Zomermaand. BONAPARTE trof, ten dien bloedigen dage, de *Oostenrykers* by *Marengo* aan. Vroeg in den morgen begon de stryd, die onafgebrooken, tot drie uuren naa den middag, aanhieldt. Aanvallers en Afweerders streeden met eene gelyke maate van manmoedigheid. Dit deedt den zegen nu en dan in twyfel hangen. In den aanvange scheenen de *Oostenrykers* dien te zullen wegdraagen; dan de *Franschen*, reeds aan 't wyken gebragt, herstelden zich, stortten met hunne gansche magt op de *Oostenrykers* neder, en braken de linien. Schrik, van verwarring gevolgd, verspreidde zich door hun leger, dat zich eindelyk genoodzaakt vondt te wyken, en het slagveld den Overwinnaar te laaten. In den Veldslag by *Marengo* betoonden de *Oostenrykers*, zo wel als de *Franschen*, wonderen van dapperheid. Twee paarden werden den Generaal MELAS onder 't lyf doodgeschooten, en hy zelve aan den arm gekwetst. De by BONAPARTE, wegens zyne dapperheid, zo zeer beminde Generaal DESAIX sneefde vegtende (*).

CXXIII. BOEK.

1800.

Groot

(*) Het Gedenkteken, te zyner Eere, te *Parys*, opgericht, vindt men afgebeeld en beschreeven in *Parys in den aanvang der Achttiende Eeuw*, door A. VAN DER WILLIGEN. Te *Haarlem*, by A. LOOSJES Pz. I. D. bl. 168.

CXXIII. BOEK. —— 1800

Groot was het verlies te wederzyde. De *Oostenrykers* hadden meer dan negen duizend man, zo aan gesneuvelden als gevangenen, verlooren, en daaronder veele Opperofficieren. Der *Franschen* verlies beliep omtrent vier duizend man aan gedoodden, gekwetsten en gevangegen. Deeze, tot zoo veel bloeds gekogte, overwinning hadt ten gevolge, dat vyftien vestingen, twee duizend stukken geschut, veertig duizend snaphaanen, mond- en oorlogsbehoeften voor een Leger van honderd duizend man, en twintig duizend gevangenen, in der *Franschen* handen vielen, zonder van de veelvuldige Magazynen, en verder behaalden buit te reppen.

Wat by de bekendmaaking dier Overwinning ter Vergadering hier te Lande voorviel.

De *Bataafsche* Minister te *Parys*, SCHIMMELPENNINCK, verwylde niet de gewigtige tyding van de beslissende Overwinning, door de *Fransche* wapenen in *Italie* bevogten, het Uitvoerend Bewind te doen toekomen. Men beschouwde die groote gebeurtenis als een stap tot den gewenschten Vrede, voor den Lande zo nookzaaklyk. De mededeeling van die tyding deedt de Vergaderzaal van de leevendigste toejuiching weêrgalmen. De Voorzitter P. DE KANTER gaf, in eene wel korte, doch hartlyke aanspraak, met deeze woorden, zyne gevoelens te kennen; „ Heeft verbaazing en verwondering U en my, Burgers Vertegenwoordigers! by het hooren deezer boodschap, vervuld, dan zult gy, met my, de

„ de menschlykheid, de beste zaak, en CXXIII.
„ het Vaderland, met deeze Overwinning BOEK.
„ wel willen gelukwenschen! — dan
„ zult Gylieden met my wel traanen 1000.
„ willen storten over den vroegtydigen
„ dood dier Helden, wier dapperheid
„ zo veel tot deeze roemryke Overwin-
„ ning heeft toegebragt — dan zult Gy-
„ lieden met my wel hulde willen be-
„ wyzen aan den moed en het beleid
„ van zo veele anderen, die op den
„ veertienden van July de velden van
„ *Alexandrien* heeft beroemd gemaakt. —
„ Dat wy de Voorzienigheid danken, in
„ het blyde vooruitzigt, dat deeze merk-
„ waardige Veldslag een einde aan bloed
„ en traanen maaken, en eenen heilryken
„ Vrede aanbrengen zal, ons met alle
„ Vrienden van Vryheid, Vaderland en
„ Menschlykheid verheugen!"

De toejuichingen vernieuwden zich by het einde deezer Aanspraake. Het uitsteeken van Vlaggen, en het losbranden van het Geschut, dienden om die blyde maare wyder en wyder te verspreiden. — Volvaardige toestemming ontmoette het Voorstel des Burger Representants VAN ROYEN, om het Uitvoerend Bewind aan te schryven om, ter gelegenheid dat hetzelve zyne gelukwensching aan den Eersten Consul zou doen toekomen over deezen, zo wyslyk beraamden als gelukkig volvoerden, Veldtocht, het hartlykst genoegen van het Vertegenwoordigend Lichaam deswegen aan den groo-

XXXIII. BOEK. 1800.

ten Man te betuigen. — In gevolge hier van gaf het Vertegenwoordigend Lichaam aan het Uitvoerend Bewind zyn verlangen te kennen, dat aan den *Bataafschen* Minister te *Parys* zou worden aangeschreeven, om, op eene onderscheidende wyze, aan het *Fransche* Staatsbestuur en den Eersten Consul te doen blyken de aangenaame gewaarwordingen, waar mede de tyding deezer gedenkwaardige gebeurtenis by beide de Kamers was ontvangen, en het weezenlyk aandeel, 't geen zy genomen hadden in eene Overwinning door de Republikeinsche Wapenen, onder het Opperbevel des Eersten Consuls, behaald, welke, in de Gedenkboeken van *Europa*, onder de meest schitterendste en meest beslisfende zou vereeuwigd blyven. Met verderen last, om, in 't byzonder den eersten Consul, wegens den gelukkigen uitslag van een Veldtocht, even wyslyk beraamd als onverschrokken uitgevoerd, die deszelfs reeds gevestigden roem, meer en meer, volkomen hadt gemaakt, ook inzonderheid van wegen het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, met de nadruklykste betuigingen van hoogagting voor diens Persoon, mitsgaders van verkleefdheid aan het waare Republikeinisme, geluk te wenschen. Dit droeg de onverwylde goedkeuring ter Eerste en Tweede Kamer weg (*).

Ter-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 701. 734. 737.

Terwyl BONAPARTE deeze wonderen van dapperheid deedt, en het Leger der *Oostenrykeren* bykans geheel tot niet bragt, voerde MOREAU wonderen van moed en krygsbeleid uit. Lang hadt het *Fransche* ineengesmolten *Rhyn-* en *Donau-*Leger, over 't welk het Opperbevel aan MOREAU was opgedragen, uit verscheiden hoofde zich in de Winterlegering gehouden, deels ter oorzaake van de Vredesonderhandelingen met den Vyand, deels wegens de versterkingen en noodwendigheden, die het nog uit het binnenste van *Frankryk* te wagten hadt. Het leedt tot Grasmaand, dat MOREAU het niet gehoorgeeven aan de Vredesvoorslagen, en dus de opening van den Veldtocht aankondigde; een Veldtocht, die even roemryk voor dien *Franschen* Generaal, als beslissend voor den staat der zaaken op het Vasteland bleek te weezen. Niet zonder het ontmoeten van herhaalden en moedigen wederstand trok hy op drie punten over den *Rhyn*. Bloedige gevegten, dag op dag herhaald, dwongen de *Oostenrykers*, met verlies van eenige duizenden manschap, hunne stelling te verlaaten. De *Franschen* rukten voort, en verspreidden zich over den *Zwabischen* bodem, het tooneel des verwoestenden Krygs. De *Oostenrykſche* Generaal KRAY deinsde te rug op *Biberach* en *Memmingen*. Dan ook daar kon hy zich niet vestigen. Een nieuwe slag verpligtte hem verder rugwaards te trekken,

en

ÉÉRSTE BOEK.

1800.

Krygsbedryven van MOREAU.

CXXIII. BOEK. 1800. en zich met zyn Leger na *Ulm*, aan den flinker oever van den *Donau*, te begeeven.

Verbintenis van den Keizer met *Engeland*. Toen de zaaken in deezer voege geschapen ftonden, ging Keizer FRANS, op den twintigften van Zomermaand, eene nadere verbintenis met den Koning van *Engeland* aan. Deeze beloofde den Keizer niet alleen de aanzienlyke Geldfomme van twee Millioenen Ponden Sterlings, by wyze van leening, voor te fchieten; maar ook den Oorlog tegen de *Franfchen*, zo ter Zee als te Land, op het kragtdaadigst voort te zetten; mits de Keizer zorgde, dat zyne Legers in *Italie* en *Duitschland* in een voltalligen ftaat gebragt wierden. Desgelyks verbonden zich de beide Mogendheden, om geenen afzonderlyken Vrede met de *Franfchen* te zullen fluiten, zonder eene voorafgaande kennis en bewilliging van elkanderen. De Keizerlyke Staatsdienaar Baron van THUGUT en de Engelfche Gezant MINTO tekenden te *Weenen* deeze Verbindtenis.

Dagelyks vielen 'er gevegten voor, die fchoon nu en dan, bovenal by den flinker vleugel, voor de *Franfchen* nadeelig uitvielen, onbeduidend waren, in vergelyking met de voortgangen, die de rechter vleugel, door MOREAU zelve aangevoerd, maakte, beftendig dieper in *Zwaben* doordringende. Hy ftelde fchikkingen daar, om verder in *Zwaben*, *Beijeren* zyne overwinnende benden te voeren

ren tot in de *Oostenrykſche* erflanden. Hy trok den *Donau* over, *Ulm* werd ingeflooten. CXXIII. BOEK. 1800.

Veranderingen in plan, bragten eene verwydering van den *Donau* te wege. Na de noordlyke grenzen van *Tyrol* en van *Beijeren*, wendde zich het *Franſche* Leger. *Munchen* werd door hun aangetast en ingenomen. Weder wendde zich MOREAU hooger op na den *Donau*, trok die rivier over, noodzaakte de Keizerlyken uit de Stad en den omtrek van *Ulm* op te breeken. Die Stad werd geheel ingeflooten, en de *Oostenrykers*, onder den Generaal KRAY, werden afgeſneeden van de overige Keizerlyke Krygsmagt in *Beijeren* en het *Tyrolſche*. MOREAU zette langs den flinker oever van den *Donau* zyn heirtocht, aan 't hoofd eens Legers van 60,000 man, voort. Veele gevegten, gemeenlyk wel van eenen zeer bloedigen aart, doch niet beſlisſende, vielen 'er, van tyd tot tyd, voor. De vorderingen der *Franſchen* in *Beijeren* waren desgelyks beſtendig. En het een en het ander noodzaakte de Keizerlyken, tot agter de *Inn*, te rug te trekken.

Wapenſtilſtand tusſchen den Keizer en *Frankryk*.

By deeze ontzettende vorderingen der *Franſchen* aan den *Donau*, en de volkomene nederlaage der *Oostenrykers* in *Italie*, waar van wy hier boven gewaagden, werden de laatstgemelden bedagt op een Wapenſtilſtand tusſchen de Legers in *Duitschland*. Dezelve werd, voor een onbepaalden tyd, op den vyftienden

van

VIII. BOEK. 1800. van Hooimaand geslooten, terwyl men, by het hervatten der vyandlykheden, twaalf dagen te vooren elkander zou waarschuwen. Deezen tusschentyd besteedden de wederzydsche Mogendheden om aan het Vredeswerk te arbeiden. Keizer FRANS zondt den Generaal Graaf van St. JULIEN na *Parys*, om met het *Fransche* Staatsbestuur over den Vrede, waar toe het zich niet ongenegen getoond hadt, te handelen. Men bragt dit werk zo verre, dat de voorloopige voorwaarden, door de Onderhandelaars, den acht en twintigsten van Hooimaand, getekend werden.

Kennisgeeving hier van door het Uitvoerend Bewind. Groote hoop op Vrede beurde de harten, des Oorlogs moede, kragtdaadig op. Het Uitvoerend Bewind onzes Vaderlands, hier van, met den aanvange van Oogstmaand, verstendigd, gaf des de beide Kamers kennis by eenen Brieve, van deezen blyden en hoopgeevenden inhoud. „ Burgers Representanten!
„ Werd de blyde hoop voor het lydend
„ Menschdom, om deszelfs door de ram-
„ pen des Oorlogs diepgeslaagene won-
„ den te zien heelen, door de roemry-
„ ke Overwinningen der *Fransche* Wa-
„ penen in de velden van *Maringo* ver-
„ leevendigd; — werd dezelve door den
„ niet min roemvollen voorspoed der-
„ zelve Wapenen aan de boorden van
„ den *Donau* versterkt, nu door de op-
„ eengevolgde Wapenstilstanden, zo in
„ *Italie* als in *Duitschland*, bevestigd,
„ thans

„ thans geeft ons de gewigtige tyding, CXXIII. BOEK. 1800.
„ dat, in den avond van den negen en
„ twintigsten July, de Preliminaire Gron
„ den van eenen te negocieeren Vrede
„ tusschen de *Fransche* Republiek en
„ het Huis van *Oostenryk* te *Parys* zyn
„ getekend, het meer zeker vooruitzigt,
„ dat een gewenschte Vrede een einde
„ aan den woedenden Kryg, ten minsten
„ op het Vaste land, zal maaken."

„ Deeze heuchlyke tyding, gisteren
„ door een buitengewoonen Courier
„ ons aangebragt, haasten wy ons ter
„ Ul. kennis te brengen, niet twyfelen-
„ de, of dezelve zal aan Ulieden, even
„ als ons, en alle waare Menschenvrien-
„ den, ten hoogsten aangenaam en be-
„ langryk zyn; daar door dezelve alle
„ gegronde verwagting gebooren wordt,
„ dat het zo lang geteisterd *Europa*
„ eens wederom adem zal scheppen, en
„ de Volkeren, door eenen aangenaamen
„ Vrede, tot voorigen bloei zullen kun-
„ nen te rug keeren, en inzonderheid,
„ dat ons zo zeer gefolterd Vaderland
„ daar door gelegenheid zal bekomen,
„ om deszelfs zwaare verliezen, en by-
„ na totaalen ondergang, zo niet geheel
„ te herstellen, ten minsten te lenigen."

VAN ROYEN'S woord by die gelegenheid.

Deeze kundschap, ter Eerste Kamer medegedeeld, ontfrontzde het hoofd der Volksvertegenwoordigeren, en liet de Voorzitter VAN ROYEN zich in deeze korte, doch hartlyke, aanspraak uit. —
„ Burgers Vertegenwoordigers! De hart-

„ ly-

XXXIII. BOEK. 1800.

„ lyke en nadruklyke betuigingen van „ genoegen, blydschap en gelukwensching, waar mede het Uitvoerend „ Bewind ons deeze heuchlyke en belangvolle gebeurtenis heeft medegedeeld, maaken het voor my geheel „ overtollig eenige verdere bewoordingen te bezigen, welke zouden kunnen dienen om die zelfde gevoelens „ by U op te wekken, daar ik die reeds „ op Ul. aller vervrolykt gelaad, met „ de kennelykste trekken, getekend „ zie."

„ En zouden ook Vertegenwoordigers van een Volk, dat reeds zo lange „ gezugt heeft onder den last eens ongelukkigen Oorlogs, zich niet verheugen, in de aanvanglyke vervulling „ hunner hoope, en in het meer en „ meer aangroeiend vertrouwen, dat die „ vervulling eerlang volkomen zal weezen? Zouden zy zich niet *hartlyk* „ verblyden, in het meer en meer opklaarend vooruitzigt, dat eens eindelyk rust en kalmte de plaats zal inneemen van het alvernielend oorlogsvuur? — Ja, Gyl. vereenigt U met „ mynen wensch, dat weldra het geheele Menschdom tot verademing moge komen, en dat vooral het *Bataafsche* Volk ryklyk en bestendig deele „ in de gezegende vrugten van eenen „ spoedigen en algemeenen Vrede. — „ De Hemel verhoore deezen wensch! „ Het weldaadig Opperweezen scheppe

„ dien

„ dien Vrede haastlyk en vestige langs CXXIII.
„ deezen weg het geluk en den voor- BOEK.
„ ſpoed van ons Gemeenebest op vaste ——
„ en duurzaame gronden!" 1800.

Niet min verrukt was men ter Tweede Kamer, niet min hartlyk gaf de Voorzitter VAN LENNEP, die aandoening, welke allen bezielde, te kennen, als hy zich liet hooren. — „ Burgers Repreſentanten! Was de gedenkwaardige Slag van „ *Marengo*, waren de onafgebrookene „ zegevierende voortgangen van eene „ Bondgenoote, als 't ware, de eerſte „ morgenſchemeringen — thans, dank „ zy het Opperweezen! mag het my ge„ beuren Ulieden den helderen dageraad „ aan te kondigen, en den blyden dag „ des Vredes, welken wy allen zo vuu„ rig wenſchen te aanſchouwen! O, dat „ deeze eerlang met vollen en glansry„ ken luister praale! Dat het afgemat, „ het hygend en zugtend Menschdom „ weder adem haale! Dat de Vorſten „ eenmaal overtuigd worden, hoe ave„ rechts hunne Staatkunde, hoe vrugt„ loos hun poogen, hoe dierbaar het „ Menſchenbloed is!

„ Verheugen wy ons intusſchen, Bur„ gers Repreſentanten! met deeze heuch„ lyke tyding! Gaan wy rustig voort met „ het betragten van onzen pligt en het „ bevorderen van het heil onzes Vader„ lands en onzer Natuurgenooten! en „ vertrouwen wy altyd op de onwan„ kelbaare trouw en liefde van Hem,

CXXIII. BOEK. 1800.

„ die onzen Vaderen zo veel heils schonk, „ die ook op ons, met goedertieren „ oogen, uit den hoogen Hemel neder- „ zag, die het heil zyner schepzelen „ kan en wil daarstellen, die eindelyk „ wys en goed is, ook dan, wanneer „ zyne wegen niet onze wegen zyn (*)!

De Voorloopige Vredesvoorwaarden getekend.

De schynbaarheden van den naderenden Vrede vermeerderden, de hoop op denzelven wiesch aan door de bekendmaaking der verlenging van den Wapenstilstand en de zich daar by paarende omstandigheden. Kundschap van deezen toedragt der zaaken ontving ons Landsbestuur door de mededeeling van de zekere tydingen uit *Parys*, dat de voorloopige Vredesvoorwaarden waren getekend geworden tusschen den Burger TAYLLEYRAND, Minister van de Buitenlandsche Betrekkingen, en den Graaf DE ST. JULIEN, en vier en twintig uuren daar na door den eersten Consul bekragtigd. By de bekendmaaking hier van werd den *Franschen* Volke verslag gedaan van het beloop en den stand der zaaken het Vredeswerk betreffende. Het kwam hier op neder.

Fransch Verslag van het beloop deezer Vredehandeling.

Dat de Burger DUROC belast geweest was die getekende Stukken na *Weenen* over te brengen. Aldaar hadden de kunstenaryen der *Engelschgezinde* Factie tegen den Vrede den Keizer doen besluiten,

om

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 329.

om het bekragtigen der voorloopige Vredesvoorwaarden, hem aangeboden, te weigeren. Eene weigering, gegrond op eene vordering des Konings van *Groot-Brittanje*, dat men zyne Gezanten, te gelyk met de Gevolmagtigden van den Keizer, op het Congres te *Luneville* zou toelaaten. CXXIII. BOEK. 1800.

Van dien tyd af hadt het *Fransche* Gouvernement zich verpligt gevonden om den Wapenstilstand te verbreeken, om het overige van den Herfst met geene ydele woordwisselingen te verliezen. De Generaal MOREAU hadt, ingevolge hier van, last ontvangen om aan den Vyandlyken Generaal de voorloopige Vredes-Artykelen mede te deelen, en teffens te kennen te geeven, dat, ingevalle dezelve niet, binnen vier en twintig uuren, waren bekragtigd, of byaldien zyne Majesteit de Keizer nadere uitleggingen noodig hadt, hy als dan de drie sterke plaatzen *Ulm*, *Ingolstad*, en *Philipsburg* aan de *Fransche* Armee moest doen overleveren: en, zo niet, dat alsdan de Vyandlykheden weder eenen aanvang zouden neemen.

Desgelyks hadt het *Fransche* Gouvernement den Koning van *Engeland* doen weeten, dat het geene zwaarigheid vondt om diens Gezanten tot het Congres te *Luneville* toegang te laaten hebben, indien hy toestemde in eenen Wapenstilstand ter Zee, welke aan *Frankryk* hetzelfde voordeel aanboodt, dat aan den Keizer de voortgang van den Wapenstilstand op het Vasteland verschafte.

CXXIII. BOEK. 1800. De Keizer hadt zich daar op onmiddelyk na zyn Leger aan de *Inn* begeeven, en het overleveren der drie gemelde sterke Plaatzen ingewilligd; welke daar op door *Fransch* Krygsvolk bezet waren. De Heer VAN LEHRBACH, met 's Keizers volmagt voorzien, hadt last om zich na *Luneville* te begeeven.

Ongetwyfeld zouden de Voorwaarden van eenen Wapenstilstand ter Zee zwaarigheden aanbieden, en eenige vertraaging veroorzaaken; doch indien de beide Gouvernementen het niet eens konden worden, wegens de Voorwaarden dier Wapenschorsing, dan zouden *Frankryk* en zyne Majesteit de Keizer afzonderlyk handelen over eenen byzonderen Vrede, op de gronden der reeds gelegde Voorwaarden. „Doch," met deeze woorden sloot die Berichtgeeving, „indien, 't geen „men niet denken kon, het der *Engel-* „*sche* Party nog gelukte, op de *Weener* „*Ministers* invloed te maaken, dan zou- „den de Troepen der Republiek, noch „sneeuw, noch strengheid van saisoen „ontzien, en den Oorlog, geduurende „den winter, tot het uiterste voortzet- „ten, zonder aan de Vyanden den tyd „tot het formeeren van nieuwe Legers „te laaten."

Woord van VERHOYSEN deswegen ter Eerste Kamer. De Voorzitter ter Eerste Kamer VERHOYSEN, dit stuk aan de Leden mededeelende, kon zyne aandoeningen van vreugde, over dit naderend vooruitzigt op den Dag des Vredes, niet verbergen, hy voer-

voerde zyne mede-Burgervertegenwoordigers te gemoete: „ Zyn de altyd gedenkwaardige, elkander verdringende „ Veldslagen — zyn de behaalde Zegepraalen van onze Bondgenooten de „ voorboden geweest — heden valt het „ my te beurt, Ul. aan te kondigen eene „ gebeurtenis, welke de schitterendste „ hoope oplevert, dat eerlang de zo gewenschte Dag van Vrede zal opdagen. — O dat spoedig, die hemelsche, die onwaardeerbaare weldaad ons „ allen verraste! — Dat het gedrukt, „ het gefolterd Menschdom, het vernederd hoofd ophaale! — dat het plengen van Menschenbloed — het verwoesten van Haardsteden en Eigendommen, der Vorsten hart eenmaal treffe! „ Dat zy, hier van de waarde bezeffende, aan hunne nietige Krygswerken „ een eindpaal stellen! — Verblyden „ wy ons, Burgers Representanten! intusschen met deeze zo dierbaare tyding; — wenschen wy elkander, en het „ geheele Menschdom daar mede hartlyk „ geluk! Gaan wy intusschen manmoedig voort in de betragting van onzen „ duuren pligt — beschouwen wy het „ welbegreepen belang van Volk en Vaderland als de hoogste wet — vertrouwen wy dat Hy, die onze Voorvaderen, die ons Vaderland, nog onlangs heeft gered — dat Hy, wiens „ werken wonder zyn, het geluk zyner „ Kinderen eenmaal zal voltooijen!"

CXXIII. BOEK.

1800.

CXXIII. BOEK. — 1800. Van VAN ANDEL ter Tweede Kamer.

In die eigenste vertukking werd de Tweede Kamer opgetogen op het hooren dier zo veel beloovende verzekeringen uit *Frankryk*. VAN ANDEL, de Voorzitter, voerde dit woord, 't geen de stemming was van aller Leden harten. „ Voorzeker, Burgers Representanten! deelt ieder onzer in deeze heuchlyke gebeurtenis en gelukkige wending van zaaken! Daar wy, (hoe zeer op den voorbeeldeloozen moed en standvastigheid van onzen magtigen Bondgenoot, veel kunnende vertrouwen) nog alle reden hadden te vreezen, dat de Vrede niet, dan na het op nieuw stroomen van menschenbloed, zou worden tot stand gebragt! Onze Vyand immers spande alle vermogens in, om den stryd met vernieuwde kragt, te hervatten! — dan eindelyk schynt de stem der menschheid de overhand te hebben behouden, boven den invloed van het zo lang verkeerdlyk opgeofferde en verspilde Goud! — De Hemel heeft het om Vrede zugtend Menschdom verhoord!

„ Het strekt my tot een zonderling genoegen, Ul. deeze voorgeleezene gewigtige tyding, als Voorzitter, te mogen mededeelen. — Eene tyding, die, gelyk het Uitvoerend Bewind te regt zegt, als een werklyken stap tot den aannaderenden Vrede, (waar mede de welvaart der Republiek zo zeer is verbonden,) kan worden beschouwd.

„ Ik

„ Ik wensch Ul., ons Vaderland, ja alle „ onze Medemenſchen, met dit belang- „ ryk bericht, welmeenend geluk! en „ wordt myn verlangen vervuld, dan zal „ eerlang alom de Vrede volkomen, en „ het alles vernielend Oorlogszwaard wor- „ den in de ſcheede geſtooken, en nim- „ mer anders, dan ter verdeediging van „ Vryheid en Regtvaardigheid, weder „ worden ontbloot; dan beyveren zich „ alle Vorſten en Staaten, om het heil „ van Landen en Volken te bevorderen; „ dan vervangen onderlinge rust, goede „ trouw en eensgezindheid de plaats van „ onrust, afgunst en tweedragt, en dan „ vindt vooral *Nederland*, in de gevol- „ gen van een gunſtigen en duurzaamen „ Vrede, een ruim aandeel, en haare ge- „ ledene rampen en verliezen worden „ daar door ryklyk vergoed.

„ Kwyten wy ons inmiddels, myne „ Amptgenooten! by voortduuring, van „ onzen pligt, ter bevordering van het „ heil onzes Vaderlands en onzer Natuur- „ genooten; en, God des Vredes! dien „ wy openlyk onze hulde toebrengen, „ voor deeze nieuwe weldaad, aan veelen „ uwer ſchepzelen beweezen, en tevens „ eerbiedig danken voor de byzondere „ redding en bewaaring van ons Vader- „ land, tot hier toe, ſchenk eerlang „ eenen gewenschten, eenen algemeenen „ Vrede, of doe ons over onze overge- „ bleevene Vyanden zegevieren! Geef „ dat de bronnen van onzen welvaart

CXXIII. BOEK. 1800.

„ spoedig en gezegend worden geopend, „ op dat *Nederland* weldra gelukkig in „ zich zelven, nuttig voor zyne Bond- „ genooten, en gevreesd by zyne Beny- „ ders weezen moge!" (*).

Veranderingen van zaaken.

Dan hoe veel uitzigts op den Vrede zich mogt opdoen; hoe gunstig spellend de Berichtgeeving uit *Frankryk* des mogt spreeken; met hoe veel ernsts en vuurs de Voorzitters in de Regeerings Vergaderingen onzes Lands zich des mogten uitlaaten; met hoe welmeenend een genoegen die redenen door de Leden werden aangehoord, en als de uitboezemingen hunner harten aangenomen, namen de zaaken onverwagts zodanig een keer als in het einde der *Fransche* Berichtgeeving wel *mogelyk* gesteld, doch zeer *onwaarschynlyk* geagt werd.

De Wapenstilstand opgezegd.

Men hoorde den Wapenstilstand opzeggen, en de Kryg stak, anderwerf, het gruwzaam hoofd op, woedde als voorheen, en het ongelukkig *Duitschland* strekte weder ten bloedigen Oorlogstooneele. Eene wisseling van zaaken, die zo veele gunstige uitzigten, op eenmaal, met een dikken nevel omwolkte, grootendeels toegeschreeven aan den Keizerlyken Staatsdienaar, den Baron VAN THUGUT, die, der *Engelsche* belangen sterk toegedaan, middel hadt weeten te vinden om den Vrede, reeds op zo goeden voet

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 913. 930.

voet en verre gevorderd, den Keizer onsmaakelyk te maaken. Hy hoopte, hy verwagtte, dat de *Engelschen*, na den kant van *Italie*, eene magtige afwending zouden daarstellen, en dat de ryklykheid des Hofs van *St. James* den Keizer aan ruimte van geld zou helpen, om, door dien zenuw des Krygs gesterkt, den Oorlog te kunnen hervatten en met allen nadruk voort te zetten.

De Kryg hervat.

De *Franschen* hadden, door de schynbaarheden des Vredes, geenzins verzuimd op een mogelyk voort te zetten Kryg bedagt te weezen. In *Beijeren* hadden zy hun Leger grootlyks versterkt. Daar was het, dat de Generaal MOREAU, op den zeven en twintigsten van Slachtmaand, eene afkondiging liet doen van het hervatten des Krygs. Onder andere betuigde hy, „ dat de *Fransche* Regeering „ zich gehaast hadt, om aan 's Keizers „ Gezant de voordeeligste openingen tot „ Vrede te doen, geenzins twyfelende, „ of dezelve zouden een einde aan alle „ Krygsverrigtingen maaken, en het *Fran-* „ *sche* Gemeenebest de rust en het ge- „ luk wederschenken; doch dat deszelfs „ Vyanden zulks, door allerlei listen, „ hadden weeten te verydelen, en dat „ men in de daad niet hadt kunnen ver- „ wagten, een Onderhandelaar te zul- „ len zien verschynen, zonder de magt „ om te kunnen onderhandelen: door „ al het welk men zich genoodzaakt „ vondt, schoon in het strengste jaar-

XXXIII. BOEK. 1800.

„ getyde, de Wapens weder op te vatten, om eindelyk aan het Vaderland „ een Vrede weder te geeven, die den „ roem en voorspoed van *Frankryk* ten „ top zouden voeren."

Veldslagen.

De uitkomst leugenstrafte geenzins deeze taal des Veldheers, noch ook het gedenkwaardig slot der Bekendmaaking van den loop en toestand der Vredesonderhandelingen (*). De Keizer besloot, zich aan het hoofd zyns Legers te stellen, en vertrouwde het daadlyk Opperbevel toe aan den Aartshertog JAN. Groote versterkingen stonden 's Keizers Krygsmagt te ontvangen uit *Hongaryen*, *Bohemen* en *Oostenryk*. De Keizerlyken verlieten met het einde van Slachtmaand hunne Legerplaats, en Aartshertog JAN greep op den eersten van Wintermaand de *Franschen* aan en de overwinning verklaarde zich voor hem. De Generaal MOREAU deedt het geheele Leger agterwaards wyken, met oogmerk om den Vyand in de engten van *Hohenlinden* te lokken. De *Oostenrykers* daar door in den waan gebragt, dat de *Franschen* voor hem te rug deinsden, vielen 's morgens op alle punten van het *Fransche* Leger aan; dan welhaast ontdekten zy hunnen misslag. Van alle kanten kwamen de *Franschen* uit de holle wegen te voorschyn, en omringden hunne aanvallers. Hardnekkig en bloedig was deeze Veldslag.

De

(*) Zie hier boven bl. 98.

De overwinning verklaarde zich in den namiddag voor de *Franschen*. Het was een bloedigen dag, en te wederzyden het aantal der gesneuvelden groot, dat der Gevangenen, op de *Oostenrykers* gemaakt, zeer aanzienlyk. In de negentig stukken geschut en twee honderd wagens met krygsvoorraad vielen den *Franschen* in handen. De *Franschen* begrootten het aantal der aen dien dage gemaakte Krygsgevangenen op tien duizend man, en hun eigen verlies op duizend. De Keizerlyken berekenden het aantal hunner dooden, gekwetsten en gevangenen op twaalf duizend man.

Behaalde Overwinningen der *Franschen*.

Roemryk en beslissend was dien Slag. Tot deeze overwinning hadden de *Bataafsche* Krygsbenden, onder bevel van den Generaal DUMONCEAU, niet weinig toegebragt. Naa dezelve zetten de *Franschen* het welhra over de *Inn*, en dreeven, als 't ware, den Aartshertog JAN voor zich heenen. Een herhaald gevegt van een geheelen dag, by *Saltzburg*, werd met de Overwinning bekroond, en MOREAU rukte den dag daar op volgende binnen die Stad. Hier op geraakte de geheele *Oostenryksche* Armee, niet meer in staat om aan de *Franschen* wederstand te bieden, of hunne snelle voortgangen te stuiten, in volle terugtocht.

Een wapenstilstand op nieuw gesloten.

Naa den slag van *Hohenlinden* hadt MOREAU aan den Aartshertog JAN een Officier afgevaardigd, om den Vrede voor te slaan, met bygevoegde verklaaring, dat hy

CXXIII. BOEK. 1800. van zyne Regeering gelast was, dien tot *Lintz* toe aan te bieden; maar niet langer, wanneer het *Fransche* Leger tot voorby *Lintz* zou zyn voortgerukt. De Aartshertog nam deezen voorslag niet terstond aan. Eerst toen het *Fransche* Leger *Lintz* daadlyk hadt ingenomen, en de voorposten slegts tien mylen van *Weenen* afstonden, begon de Keizer ernstig bedagt te zyn op het treffen van een Wapenstilstand: en kan het niet ontkend worden dat MOREAU, hoe overwinnend, daar by groot belang hadt. Meer dan honderd mylen was hy, met zyne overwinnende Krygsbenden, vooruitgesneld; aan den anderen kant van den *Donau* stondt een aanzienlyke magt der *Oostenrykeren*, het Keizerlyk Leger in *Italie* hadt hy agter zich, en hy droeg geene volkomen kennis van den voorspoed der *Fransche* Wapenen in dien oord. De Aartshertog CAREL, door den Keizer na het Leger gezonden om het Opperbevel te aanvaarden, hadt tevens volmagt tot het sluiten van een Wapenstilstand, die voor dertig dagen, den vyf en twintigsten van Wintermaand, geslooten werd.

Kennisgeeving daar van aan ons Landsbestuur. Onze Minister te *Parys*, SCHIMMELPENNINCK, maakte allen mogelyken spoed om 's Lands-bestuur van die hoogstgewigtige gebeurtenis kennis te geeven. Vroegere berichten, wegens den voorspoed der *Fransche* wapenen, door hem herwaards overgezonden, werden in de hoofdzaaken bevestigd. Thans mogt hy schry-

schryven: „ Naa het leveren van een „ aantal, zich dag op dag opvolgende, „ allerbloedigste gevegten, alle ten voor- „ deele der Republikeinsche Legers uit- „ gevallen; waar in de hoofdsom van het „ verlies aan de Keizerlyke zyde op niet „ min dan omstreeks vyftien duizend doo- „ den en gekwetsten, en vyf en twintig „ duizend gevangenen berekend wordt, „ heeft Aartshertog CAREL, op de voor- „ afgegaane verklaaring, dat de Keizer „ genegen was, onmiddelyk en afgezon- „ derd van het *Engelsch* Kabinet, den „ Vrede met de *Fransche* Republiek te „ sluiten, aan den Generaal MOREAU een „ Wapenstilstand voorgeslagen, die ook „ daadlyk, op allervoordeeligste voor- „ waarden voor de Republikeinsche Le- „ gers, geslooten is."

CXXIII. BOEK. 1800.

Op welk eene wyze te *Parys* bekend gemaakt.

De mededeeling daar van aan het Wetgeevend Lichaam te *Parys* gedaan hieldt die Staatsdienaar voor de beste maatstaf, naar welke men kon afmeeten hoedanig de Eerste Consul, die groote gebeurtenis in het byzonder, en den staat der zaaken in 't algemeen beschouwde. Hy schatte het voor *Europa*, en bovenal voor ons Vaderland, belangryk, door de plegtige Proclamatie van het Politiek Systema daar by gedaan. Het *Bataafsch* Bewind, ja het geheele *Bataafsche* Volk, mogt daar in, met eene aangenaame gewaarwording, opmerken de openlyke hulde aan de Onafhanglykheid van ons Vaderland, voor het oog van geheel *Europa*, gedaan.

SCHIM-

XXIII. BOEK. 1800. SCHIMMELPENNINCK zondt eene Vertaaling van dit stuk over. En kunnen wy niet nalaaten hetzelve hier plaats te geeven. BONAPARTE laat zich, op den toon eens Overwinnaars, in deezer voege hooren: „ Burgers Wetgeevers! Het Gemeenebest zegepraalt, en zyne Vyanden vinden zich genoodzaakt, om hunne toevlugt tot zyne gemaatigdheid te neemen.

„ Geheel *Europa* heeft wedergalmd van de Overwinning by *Hohenlinden*, de geschiedenis zal dezelve rangschikken onder de reeks van groote Zegepraalen, welke de *Fransche* Dapperheid zo schitterend gemaakt hebben; doch onze braave Verdeedigers zelve hadden die naauwlyks hunnen aandagt waardig gekeurd, om dat zy niet eerder schynen te begrypen gezegepraald te hebben, dan op het tydstip, waar op het Vaderland geen Vyanden meer heeft.

„ Het Leger van den *Rhyn* is de *Inn* overgetrokken; ieder dag heeft een Gevegt opgeleverd, en ieder Gevegt eene Overwinning.

„ Het vereenigd *Fransch* en *Bataafsch* Leger heeft gezegepraald by *Bamberg* — Het Leger van *Graauwbunderland*, zich door sneeuw en ysbergen een weg baanende, is de *Spluge* overgetrokken, om de sterke Linien van de *Mincio* en van de *Adige* te overwinnen — Het Leger van *Italie* heeft door wonderen

„ van

„ van dapperheid den overtocht der *Min-* CXXIII.
„ *cio* uitgevoerd, en *Mantua* belegerd — BOEK.
„ MOREAU eindelyk is slegts op den af-
„ stand van vyf dagen Legermarsſen van 1800.
„ *Weenen*, en meester van eene on-
„ meetelyke oppervlakte Lands, ook van
„ alle Vyandlyke Magazynen.

„ Het was in die gesteldheid van zaa-
„ ken, dat door Prins CAREL verzogt en
„ door den Generaal en Chef van het
„ Rhynleger vergund wierd eene Wapen-
„ schorsſing; waar van de voorwaarden
„ U onder het oog zullen gebragt wor-
„ den.

„ De Graaf van COBENZEL, Keizerly-
„ ke Gevolmagtigde te *Luneville*, heeft
„ in een Nota, den een en dertigsten van
„ December gedagtekend, verklaard, dat
„ hy gereed was over eenen afzonderly-
„ ken Vrede met de *Fransche* Republiek
„ te handelen. — *Oostenryk* derhalven
„ is van den invloed van het *Engelsch*
„ Staatsbestuur bevryd.

„ Het Gouvernement, aan zyne begin-
„ zelen zo wel als aan den wensch van
„ de Menschlykheid getrouw, legt in
„ uwen boezem neder en proclameert aan
„ *Frankryk*, en aan geheel *Europa*, de
„ hoofdsom zyner bedoelingen.

„ De *Linker Rhynoever* zal de Grens-
„ scheiding der *Fransche* Republiek zyn:
„ zy maakt geen den minsten aanspraak
„ op den *Regter Rhynoever*.

„ Het belang van *Europa* duldt niet,
„ dat

CXXIII. BOEK. 1800.

„ dat de Keizer zyn gebied tot de over-
„ zyde van de *Adige* uitstrekke.

„ De Onafhangelykheid van de *Zwit-*
„ *sersche* en *Bataafsche* Republiek zal
„ verzekerd en erkend worden.

„ Onze Overwinningen zullen de uit-
„ zigten en bedoelingen van het *Fran-*
„ *sche* Volk niet grooter maaken — *Oos-*
„ *tenryk* moet van haare Nederlaagen
„ niet wagten, het geen hetzelve door
„ geene Zegepralen zou bekomen hebben.

„ Ziet daar de onwrikbaare bedoelin-
„ gen van het Gouvernement — *Frank-*
„ *ryk* zal het zich tot een geluk rekenen
„ de kalmte in *Italie* en *Duitschland* te
„ rug te brengen, gelyk het zyn roem
„ zal stellen om het Vasteland van het juk
„ der onverzadelyke en alles bedervende
„ *Engelsche* Staatkunde te verlossen.

„ Zo men de goede trouw nog een-
„ maal zou willen verkloeken, zyn wy te
„ *Praag*, te *Weenen* en te *Venetien*.

„ Zo veele opofferingen, met zulk een
„ voorspoedigen uitslag bekroond, gee-
„ ven de billykste aanspraak aan onze Le-
„ gers op de Nationaale dankbaarheid.
„ Het Gouvernement wenschte, ten dien
„ opzigte, nieuwe uitdrukkingen te vin-
„ den, om derzelver groote daaden te
„ vereeuwigen. Maar ééne is 'er, welke
„ door haare eenvoudigheid, altoos der
„ edele gevoelens en den moed van den
„ *Franschen* Krygsman waardig zyn zal.
„ Het Gouvernement stelt U derhalven

„ voor-

„ voor — Dat het Leger aan den *Rhyn*, CXXIII. BOEK. 1800.
„ — dat het vereende *Fransche* en *Bataafsche* Leger — dat het Leger van *Italie* — en het Leger van *Graauwbunderland* — ieder zich verdienstlyk aan het Vaderland gemaakt hebben!"

'S Afgezants SCHIMMELPENNINCKS oordeel over die Bekendmaaking.

Geen wonder, in de daad, dat de Vaderlandlievende SCHIMMELPENNINCK, deeze zo plegtige als gewigtige Boodschap, den *Franschen* Volke gedaan, medegedeeld hebbende, zyne volle ziel in deeze bewoordingen ontlastte: „ Mogt eens „ eindelyk het zugtend Menschdom adem „ haalen, en het begin deezer nieuwe „ Eeuw (*) eens éénmaal, in de Geschiedboeken, even zeer uitmunten door de „ vertooning van een groot Tafereel van „ algemeen geluk, als het laatste gedeelte „ van de pas geslootene Eeuwkring altoos merkwaardig zal zyn door den „ Oceaan van rampen, welke bykans geheel *Europa* overstroomd heeft! — „ Mogt inzonderheid ons Vaderland, door „ de onwaardeerbaare voordeelen van Nationaale Onafhanglykheid, van wyze „ Republikeinsche Inrichtingen, en vooral van waare Republikeinsche Zeden, „ spoedig een heuchlyk bewys opleveren, dat men nimmer te wanhoopen „ hebbe aan het behoud van eene Re- „ pu-

(*) SCHIMMELPENNINCKS Brief, aan den Burger VAN DER GOES, Agent der buitenlandsche Betrekkingen, waar uit wy dit ontleenen, was den 2 January 1801 uit *Parys* gedagtekend.

CXXIII. BOEK. 1800.

„ publiek, waar in nog waare Vaderlandsliefde, algemeene goede trouw, liefde voor orde en regtvaardigheid gevonden worden!"

De Leeuw voert het woord ter Eerste Kamer.

Deeze Berichtbrief, zo hart yk besloo-ten, aan de Eerste Kamer, door het Uitvoerend Bewind, medegedeeld zynde, bezielde dezelfde geest den Voorzitter DE LEEUW. Hy uitte zich, kort maar klemmend: „ Burgers Representanten! dat „ deeze tyding de voorbode zyn moge „ van een kort op handen staanden Vrede, is onzer aller wensch! Een Wapenstilstand heeft meermaalen plaats gehad, door deezen worden echter alle „ mogelyke voordeelen bekomen, en de „ waarschynlykheid des Vredes vermeerdert aanmerkelyk — Laaten wy ons „ dan vleijen, dat ik, of myn Opvolger, „ U de blyde boodschap van Vrede zal „ kunnen aankondigen. — GOD zegene „ en ondersteune de genen, die Hy daar „ toe als middelen gebruikt, en wende „ alle omstandigheden zodanig, dat het gefolterd Menschdom, door vrede, tot rust „ en orde, tot geluk en voorspoed wederkeere, en aan de *Bataafsche* Republiek „ alle die voordeelen toebrenge, welke „ onze Vaderlandliefde kan begeeren — „ Ontvang, waardige Helden van de Legers der *Fransche* en *Bataafsche* Republiek! onze erkentenis voor uw bewezen moed, trouw en beleid — verwagt „ deswegen alle vergeldingen, welke aan „ uwe verdiensten toekomen!

Een

Een zelfde uitwerking hadt die tyding ter Tweede Kamer. De Voorzitter BACOT boezemde zyne hartsaandoening in deeze woorden uit: „ Burgers Vertegenwoordigers! Onder de aangenaamste „ Gebeurtenissen, die ik, in den aanvang „ deezer Eeuwe, my zou hebben kunnen „ voorstellen, is vast de heuchlyke Tyding van zodanig een Wapenstilstand, „ met welken ik U, het Vaderland en „ het Menschdom, thans van ganscher „ harte, geluk wensch; daar zy eene zo „ blyde hoope vestigt op een spoedig „ voorhanden zynde glorievollen Vrede — „ Gedankt zy dus de eindelooze gunst „ der hoogste Albestuuring! — De Wapenen der Vryheid, de *Gallische* en „ *Bataafsche* trouw en dapperheid, hebben op het grootscht gezegevierd over „ de laage list eener wreede, en alles aan „ haare baatzugtige oogmerken onderwerpende *Britsche* Staatkunde — Ras „ moge nu een duurzaame en heilvolle „ Vrede hier op verder tot beslag komen; alom haare liefiyke vrugten doen „ smaaken, het Menschdom weêr ruimen „ adem doen haalen, en inzonderheid tot „ roem en zegen zyn voor ons zo dierbaar Vaderland!" (*)

CXXIII. BOEK. — 1800.

BACOT laat zich ter Tweede Kamer daar na hooren.

Het beloop en de spoedige gunstige uitslag deezes Vredeswerks gaat te verre buiten het bestek des Jaarkrings, welks lot-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 885—888.

XXXIII. BOEK. 1800. lotgevallen wy vermelden, om hier opgehaald te worden, tot hetzelve behooren andere Gebeurtenissen en algemeene Volksbelangen, het Landsbestuur betreffende, en daar aan naauw verwant.

Storm den 9 Nov. Onvermeld mag niet blyven een ramp, welke, ten deezen Jaare, verscheide deelen des Vaderlands trof, schoon in ongelyke maate. Meermaalen beliepen Najaars-Stormen deeze Landen. Thans onderscheidde zich de negende van Slachtmaand op eene ontzettende wyze. Uit den Zuidwesten stak de Storm op. Van *Texel* af tot het Noordlyk gedeelte van de *Fransche* Republiek toe, woedde dezelve het hevigst, spreidde zich Oostwaards over geheel *Europa* uit, terwyl het Noordlyker gedeelte van dat Werelddeel, schoon niet gansch vry gebleven, de woede in eene veel geringere maate gevoelde. Ook deelden hier te Lande de Departementen van de *Eems* en den *Ouden Ysfel*, het voormaalig *Groningen*, *Friesland* en *Over-ijsfel* gedeeltlyk bevattende, in ons Vaderland minder dan andere in die rampen. Het zou te breed vallen hier te gewaagen van alle de Steden en Plaatzen, die door deezen Storm leden. Wy bepaalen ons tot eenige byzonderheden, meest van eenen algemeenen of byzonderen aart.

Verschynzels vóór denzelven waargenomen. Voortekens van aanstaande Gebeurtenissen, uit verschynzelen op aarde of aan de lugt ontleend, mag men vry aan de Eeuwen van domheid, en daar uit spruitend Bygeloof, overlaaten: dan het is geheel iet

iet anders Waarneemingen op te tekenen CXXIII. ten dage deezes Storms gedaan, Waar- BOEK. neemingen, die, ware de Storm niet gevolgd, misschien niemand der vermeldinge 1800. waardig zou gekeurd hebben; dan welke nu niet geheel onvoegelyk zyn vermeld te worden. Omstreeks *Haarlem* was zommige Landlieden in 't oog gevallen hoe zich, even eens als in den Zomer, by eenen zwaaren regen, of wanneer men met eenig werktuig den grond zagtkens beweegt, eene menigte van Wormen, in dit Jaargetyde zeldzaam kruipende, boven den grond vertoonde. — Te *Delft* maakte men 's morgens, even over zeven uuren, de weêrkundige Waarneeming, dat de lugt, naar 't Jaargetyde, warm was en stormagtig, in het Westen en Noordwesten dreeven zwaare wolken. De Zon was nog niet boven den gezigteinder; doch haare straalen schemerden reeds boven de wolken, 'er viel een dunne regen, onder de nedervallende druppelen werd een Regenboog waargenomen, zeer verschillende van die, welke men, by dag, gewoonlyk ziet. Deeze maaken meestentyds een halven cirkel uit, die zich hooger of lager vertoont, naar de laagte of hoogte van het zonnelicht; doch de Regenboog, die zich thans aan het gezigt opdeedt, stondt buitengemeen hoog, en besloeg ruim drie vierde deelen van een cirkel. In het schemerachtig morgenlicht gaf deeze Boog eene zonderlinge vertooning, de kleuren waren sterk en onderscheiden; maar niet

CXXIII. zo gloeiend als die, welke by sterk dag-
STUK. licht gezien worden.

1800. Ten dage des aangroeienden en uitbarstenden Storms, zag men hier en daar Weerlicht en Blixemstraalen. Op eene en andere plaats meende men blyken van Aardschudding bespeurd te hebben, dit was onder andere het geval te *Tilburg*, omstreeks welke plaats, binnen korten tyd, het water in de putten tot eene aanmerkelyke hoogte oprees. In de Kerk van de Stad *Goes* werden zes Grafzerken zodanig op hun kant geschooven, dat zy instortten, 't welk diende om het denkbeeld der Aardschuddinge, anderzins misschien uit het niet onderscheiden der schudding door den Stormwind in één en ander gebouw ontstaan, te bevestigen.

Verschynzels by den Storm zelve.

'De geweldige werking van den Dampkring schijnt zeer laag by de Aarde geweest te zyn; daar een hier groote Roofvogel, te *Lochem* in het Kwartier van *Zutphen*, op eene matige hoogte, toonde zeer bedaard en gemaklyk te kunnen vliegen. — In het Departement van den *Dommel*, waar de Storm zo ysselyk woedde, dat de Landbewoonders het daar voor hielden, dat de jongste dag gekomen was, zo dat zy beevende in eene biddende gestalte, de uitwerkzels van den Storm, als voorboden van denzelven, aanzagen, werd te *Vugt* een leevendige zogenaamde Goud-arend gevangen. Zelden vertoont zich die Arendsoort hier te Lande leevendig. Zyn ge-

woo-

woone verblyfplaatzen zyn de Gebergten *Caucasus* en *Taurus*, als mede in *Peru* en de Noordlyke Landen. Schoon men met geene zekerheid kan ſtellen, dat die Storm deezen Vogel, zo verre van de ſtreek zyner gewoonlyke verblyfplaatzen verwyderde, laat het zich egter denken. — Even zo zal men niet zonder grond aan deezen Storm toeſchryven, dat zich even naa denzelven, rondsom het Eiland *Zuid-Beveland*, een Visch, tot de Walvisch-ſoort behoorende, vertoond heeft. Van *Bergen op den Zoom* en *Wemeldingen* ging men met ſloepen op deezen Visch af; doch was dezelve, nog waters genoeg hebbende om te zwemmen en zich door ſterk ſlaan met den ſtaart te verweeren, niet te genaaken. Het gedeelte van de rug, dat zich boven water vertoonde, rekende men zes en dertig voeten lang.

Uitwerkzels hier te Lande.

Zulk een Stormwind deedt voor Dykbreuken vreezen. Het water in de *Haarlemmer-meer* werd by *Halfwegen* hoog opgeſtuwd, terwyl het *Y-water*, door dien zelfden wind weggedreeven, viel en daar door de geopende ſluizen ſtroomde. De woede van de *Haarlemmer-meer* was, ten dien dage, verſchriklyk. De werken, die deszelfs oevers beveiligen, werden door de hoogopgaande golven deerlyk geteisterd. De binnen korten tyd veranderde Waterhoogtens, zo op *Halfwegen* als te *Spaarendam*, waar een geweldige Sluisgang was, verdiende alle opmerking. By het ſtillen van den wind hieldt dezelve

CXXIII. BOEK. 1800. zich in 't Westen, 't geen de vrees voor den volgenden hoogen Vloed, (die, wanneer de wind aangehouden hadt, en Noordwest geloopen was, zeer geducht zou hebben kunnen weezen) deedt verminderen; zo dat alle Buiten-dyken, en Sluizen langs het Y gelegen, niets te lyden hadden, en van de rampen, die de Storm elders veroorzaakte, bevryd bleeven. Het spoedig bedaaren van den Storm bewaarde ook de Zeedyken in het Departement van de *Delf* voor de onheilen, welke een voorbaarig gerugt deswegen reeds verspreid hadt. Aan de Dyken by *Petten* of de *Hondbossche* Zeeweering, veroorzaakte deeze hevige Storm geene schade, de daar gelegde Hoofden bleeven in goeden staat.

Intusschen zag het 'er te *Hellevoetsluis*, staande den Storm, deerlyk uit. Het gieren des winds werd afgewisseld door noodschooten, en herhaalde noodseinen, te akeliger klinkende, te treuriger zich vertoonende, daar eene volstrekte onmogelykheid verhinderde de in nood zynde Schepelingen te hulp te komen. 's Lands Brik van Oorlog *de Vlieg*, voor het *Goereesche* Gat ten anker gekomen, van zyne ankers afgeslaagen, werd genoodzaakt de mast te kappen, en geraakte op 't strand. De Oorlogschepen, zo ter reede van *Vlissingen*, als die voor *Zierikzee* lagen, hadden veel uit te staan. 's Lands Schip *de Pluto* werd aan de zuidwatering op strand geslaagen, en leedt schade aan roer en

wand,

wand; doch geraakte eerlang weder vlot. CXXIII. BOEK.
De Schepen ter reede van *Texel* liggende hadden van de heftigheid des geweldigen Storms veel te verduuren; ook deelden daar in de Vaartuigen, die zich op de *Zuiderzee* bevonden, waar van eenige na de *Friesche* kust de wyk namen, terwyl andere met schade, den volgenden dag, te rug kwamen. Een beurtman van de *Lemmer* kon een beurtschip van *Amsterdam* op *Medemblik*, door den hevigen wind, niet myden, en werd door 't zelve overzyld, zo dat het als in één oogenblik wegzonk. Andere schipbreuken, met leevensverliës gepaard, werden op de *Zuiderzee* geleeden. 1800.

Dan op de *Zeeuwsche* Stroomen zag het 'er allerdeerlykst uit. Tusschen de *Willemstad* en *Middelburg* waren, volgens een ooggetuigen, meer dan twintig zo Spriet- Poen- als andere Vaartuigen, eenige omgeslaagen, andere na den grond gezonken, andere op schorren of plaaten, of tegen de dyken aangeslaagen. Een Beurtschipper van *Middelburg* op den *Bosch* sloeg al zeilende om ver, van de veertien persoonen aan boord werden niet meer dan vier gered. De Beurtschipper van *Bergen op den Zoom*, na *Middelburg*, beliep bykans het zelfde onheil; de ankers gingen door, het Schip werd op de steenen gesmeeten. Gelukkig werden de Schipper, diens knegt en de verder aan boord zynde gered, wordende naa verscheide uuren in doodsangst doorge-

XIII. BOEK. — 1800.

bragt te hebben, byna tot aan den hals, door het water op den dyk gehaald.

In Zeeland byzonder treffend.

Zeeland werd door dien Storm meer dan eenig ander Departement getroffen. *Middelburg* leedt zwaare schade aan gebouwen. In *Vlissingen* floegen de zeebaaren tegen de Beurs, en overdekten aan die zyde de huizen geheel. Toen het nog laag water was werd hetzelve uit de gragten geslaagen, en het zeewater spatte ter halfwegen de Stad, met groot geweld, tegen de glazen der huizen. — De Koornmolen aan het groot Hoofd werd met het huis omvergeslaagen, en stortte gedeeltlyk op de daar by staande huizen neder. Gryze Zeelieden getuigden, nimmer zulk een Storm bygewoond, zulk eene zee gezien te hebben. Te meer verdiende dit opmerking, dat zulks met een Zuidweste wind geschiedde: daar het vast gaat, dat, indien de wind Noordwest geweest ware, het 'er op het Eiland *Walcheren* nog veel noodlottiger zou uitgezien hebben: immers wat de Dyken betreft; thans was aldaar de schade aan de Dyken zo gering, dat die dikwerf, by een maatigen Noordwesten wind, welke maar eenigen tyd waait, veel grooter is. Desniettegenstaande stondt het op het platte land van *Walcheren* wild geschaapen; allerwegen deeden zich de blyken des vernielenden Stormwinds op, aan Molens, Gebouwen, en boven al aan het Geboomte.

Op *Zuid-Beveland*, of het *Land van*

ter

ter Goes, waren de verwoestingen des Stormwinds verschriklyk. Deeze loeide daar reeds voormiddags uit het Zuidwesten, de Storm nam in hevigheid toe, en ging met aanhoudende stortregens en weerlicht aan de kimmen vergezeld. De Zee, schoon nog twee uuren tyds in haaren vloed ten agteren, stondt in den laaten namiddag reeds boven de Dyken. Gelukkig dat de Storm, op dat tydstip, begon te bedaaren, waar door de kragt der golven, hoe hoog en hevig die ook opliepen, niet weinig verminderde.

XVIII. BOEK. 1800.

Met dat alles waren 'er op *Zuid-Beveland* geheele streeken als verwoest: daar de op laager wal gestrande Schepen een aaklig vertoon aan die zyde des Eilands opleverden. Dyken waren bezweeken, geweldige overstortingen veroorzaakten Dykbreuken in Polders, die tot de toppen der boomen overstroomd werden.

De Wateringen *Kruiningen*, *Ellewoudsdyk* en *Everingen*, schoon niet overstroomd, zagen haare Zeeweeringen deerlyk geteisterd: dewyl de meest belangryke punten van tegenweer, tot drie en vier voeten, beneden de kruin in den binnenflank ontgrond waren; zynde door de aanhoudende golfstortingen van de tweemaal honderd duizend, zo van de rysgordingen, als staaken, die langs den Dyk van *Ellewoud* geschelfd stonden, niet een enkele gespaard gebleeven. Deeze Dyk hadt van binnen dermaate geleden, dat 'er grond van duchten was voor het

CXXIII. BOEK. — 1800. het behoud van den hoogen Dyk van *Kruiningen;* dan aldaar bleef de Polder door een, schoon zwakken, Slaaperdyk, voor den eersten aanloop der golven bewaard. Men wanhoopte aan het behoud van eenige nieuw aangelegde winterkaaden.

Niet weinig werd, naa het bedaaren van den Storm, deeze nood vermeerderd, daar op *Kruiningen* volstrekt gebrek aan alles, wat de Dyken herstellen en styven kan, heerschte. Alle velden stonden onder water; de vaartuigen, tot hermaaking der Dyken zo noodzaaklyk, waren, voor het grootste gedeelte, of op de Dyken en Schorren lek geslaagen, of in de havens tegen elkander aan stukken gestooten.

Behalven de schade, welke de Stad *Zierikzee* aan het Hoofd geleden hadt, was het op het Eiland *Schouwen* mede deerlyk gesteld. Door het stranden van 's Lands Brik, waar van wy boven gewaagden, was de Zuidhoek van *Schouwen* na genoeg op drie plaatzen doorgestooken, en van de Dykkruin niets, dan een smal voetpad, overgebleeven, en andere dykadien deerlyk beschadigd.

Berichtgeevingen aan 't Landbestuur uit *Zeeland.* Van alle deeze jammeren op *Zuid-Beveland* gaf de Burger J. BOSDYK, Commissaris Inspecteur over 's Lands Waterwerken en Waterstaat in het Departement *Schelde* en *Maas*, aan den Agent van Inwendige Politie en Toezigt op den staat van Dyken, Wegen en Wateren

ren der *Bataafsche* Republiek, uitvoerige kundschap, daar by op het ernstigste om herstel en onverwylde hulpe aandringende. De Burger SCHRAVER deedt bericht van de gesteldheid in *Schouwen*.

CXXIII. BOEK

1800.

Voorslagen des Uitvoerenden Bewinds.

Het Uitvoerend Bewind, daar van onderricht, schreef deswegen onverwyld aan het Vertegenwoordigend Lichaam, vermeldende, dat, schoon de vlyt en werkzaamheid dier van 's Landswegen aangestelde Opzigters van 's Lands Waterstaat alle hoope gaven, dat de bekomene rampen hersteld, en daar door het lot der Ingezetenen verzagt, en 's Lands Kas voor meer dan noodwendige uitgaven, in dit opzigt, bevryd zou kunnen worden, men echter onverwyld maatregelen behoorde te neemen, om den daar toe vereischten arbeid mogelyk te maaken en daadlyk te doen plaats hebben. Alle uitstel zou, in dat geval, van de meest veruitziende, ja van geheel onbereekenbaare gevolgen weezen.

Op deeze gronden oordeelde het Uitvoerend Bewind zich verpligt der Vergaderinge voor te draagen, als het eenig blykbaar noodzaaklyk middel van behoud, om gemagtigd te worden, om uit de post van 150,000, by de Algemeene Begrooting van Staatsbehoeftens over dit loopende Jaar, voor onvoorziene rampen toegestaan, zodanige schikkingen te maaken als byzonder ter herstelling van deeze rampen zouden worden gevorderd, en waar van het juiste, voor zeker zeer aan-

CXXIII. BOEK. — 1800. aanmerkelyk beloop, thans nog, zelfs by gissing, niet kon worden opgegeeven.

Buiten deezen maatregel oordeelde het Uitvoerend Bewind zouden geen Materialen, waar van de meeste waren weggespoeld, aan de bovenste Polders, als hebbende door wanbetaaling allen credit verlooren, geleverd worden; gelyk ook, zonder dien maatregel geene Arbeiders of Vlotters zouden te bekomen zyn: daar veele der eerstgemelden reeds zes maanden vrugtloos om betaaling gezugt hadden, en de laatstgenoemde sehaars waren, uit hoofde van het aan stukken stooten van derzelver Vaartuigen door het geweld van wind en golven.

Met allen mogelyken aandrang verzogt het Uitvoerend Bewind, uit hoofde van het dringende der omstandigheden, nog heden door de beide Kamers gevolmagtigd te worden.

Besluiten tot bystand. De Voorzitter ter Eerste Kamer, CARSTEN, beschreef onverwyld, op Zondag, eene buitengemeene Zitting. Hy verwittigde de Vergadering, dat hy, ten einde in deeze zaak allen mogelyken spoed te maaken, het noodig geoordeeld hadt de toegezonde stukken, dien ramp vermeldende, daadlyk te stellen in handen van den Representant LEEMANS, en verdere tot de zaaken van Finantie Gelastigden, om dezelve te onderzoeken, en zich in staat te stellen, om, nog heden, daar op hunnen raadslag uit te brengen, welke buitengewoone handelwyze hy hoopte

dat

dat de goedkeuring der Vergadering zou wegdraagen. CXXXIV. BOEK.

Stilzwygen strekte ten blyke van goedkeuring. De Brief des Uitvoerenden Bewinds, met de uit *Zeeland* toegezondene Berichtschriften, werden der Vergaderinge voorgeleezen — De Burger Representant LEEMANS beklom daar op het Spreekgestoelte, en stelde, om aangevoerde redenen, als een onverwyld te neemen besluit voor, het Uitvoerend Bewind te volmagtigen, om over eene som van 40,000 Guldens, uit de post van 225,000, by begrooting voor de Calamiteuse Polders, in het voormaalig Gewest *Zeeland* toegestaan, te beschikken; ten einde die Polders, welke buiten staat zouden weezen de geledene rampen te herstellen, daar uit buitengewoon te kunnen ondersteunen, naar gelange van derzelver eerste behoeften: echter zouden de Polder-bestuuren gehouden zyn de rampen, ten laste van hunne Ingelanden, te doen herstellen, blyvende mitsdien de eindelyke beschikking over de sommen, welke tot buitengewoonen onderstand aan deeze Polders zouden worden toegestaan, uitgesteld tot dat het Uitvoerend Bewind hieromtrent een nadere voordragt zou hebben gedaan. 1800.

Naa eenige aanmerkingen op de voordragt van dit Besluit, was de meerderheid voor 't zelve. Ter Tweede Kamer, leedt de verstrekking van dit Voorschot meer tegenkantingen; dan tevens ook sterker

voor-

XXXIII. BOEK. voorspraak, zo dat de bekragtiging onverwyld volgde (*).

1800. Het tweede Jaarfeest van de aanneeming der Staatsregeling gevierd. Vierde men de Eerste Verjaaring van het aanneemen der Staatsregeling door het *Bataafsche Volk* (†), dit heilig Gedagtenisfeest werd, ten deezen Jaare, wederom staatlyk gehouden. Op den dag daar aan toegewyd verscheen de Voorzitter COSTERUS ter Eerste Kamer, door de Leden gevolgd, onder streelend Muzyk, ter Vergaderzaal. Op het Voorzitterlyk Gestoelte zich te nedergezet hebbende, ving hy eene Redevoering aan, uit herinneringen van het jongst voorledene, uit bespiegelingen van het tegenwoordige, en het uitzigt op het toekomende bestaande — eene Redevoering, welke wy gaarne onze Leezers, als 't ware, laaten bywoonen, om te deelen in het toenmaalig lot onzes Vaderlands. COSTERUS ving, als verrukt door de toonen der Speelkunst, die de intreedende Leden verwelkomden, in deezer voege aan:

„Gy

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 343. 523. In een stukje, getyteld: *Beschryving van den Storm van den negenden November des Jaars* 1800, *in deszelfs zo weerkundige, als andere omstandigheden, opgemaakt uit geloofwaardige Berichten, en voorzien van Authentique Bylagen*, te *Haarlem* by A. LOOSJES Pz., waar uit wy hoofdzaaklyk het bericht van deezen Storm ontleenden, vindt men veele plaatslyke en personelyke byzonderheden.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLI. D. bl. 105.

CXXIII. BOEK.

1800.

Redevoering van COSTERUS.

„ Gy hoort het, Burgers Vertegen-
„ woordigers! de vrolyke zoonen van
„ het streelend Maatgeluid kondigen U
„ eenen Feestdag aan — Ja, het tydstip
„ van de Aanneeming der Staatsregeling
„ verjaart, ten tweedemaale, — het tyd-
„ stip verjaart, waar in wy, schoon wor-
„ stelend, eindelyk het heilryk doel be-
„ reikten, na het welk onze Voorou-
„ ders, onder het verduuren van duizend
„ rampen, en het storten van stroomen
„ menschenbloed, te vergeefs gestreefd
„ hebben — te vergeefs! daar steeds
„ de geslepenste Staatkunde hetzelve
„ zodanig uit het oog wist te verwy-
„ deren, dat het zich, als 't ware, in
„ het ruim verschiet verloor; en zy, mis-
„ moedig, of bedroogen, genoodzaakt
„ werden, in de plaats daar van, een
„ schaduwbeeld te omvatten — dat ge-
„ zegend tydstip verjaart, waar op het
„ *Bataafsche* Volk zyne eigene Regee-
„ ringsvorm vastistelde, en daar door het
„ onwederspreeklykst bewys gaf van Vry-
„ heid en Onafhanglykheid.

„ En zouden wy, Burgers Vertegen-
„ woordigers! dat heuchlyk Oogenblik
„ niet gedenken? Zouden wy dien bly-
„ den Dag niet juichend vieren? — De
„ Staatsregeling sprak, *'er zullen Natio-*
„ *naale Feesten zyn!* en het was uw
„ wil, dat, in het afgeloopen Jaar, het
„ eerste dier Feesten ter hulde aan die-
„ zelfde Staatsregeling strekte, thans hebt
„ gy die begeerte herhaald, en het denk-

CXXIII. BOEK. 1800.

„ beeld van doorgeworstelde gevaaren „ vervult het Vaderlandsch hart met dubbele blydschap!

„ Het was niet ten onregte, dat het „ doorzigtig oog van onzen geagten Medebroeder, die, by het eerste Feest op „ deezen Dag, het Voorzitterschap bekleedde, de nevels ontwaarde, welke „ zich aan den Staatkundigen Hemel zamenpakten; zy kwamen aandryven, „ die donkere Wolken, en het Onweer, „ van 't welk zy zwanger gingen, barstte „ boven onze hoofden los — De onverzoenbaare Vyand van ons welzyn, „ niet te vrede met onzen Koophandel „ geknakt, en onze Bezittingen weggeroofd te hebben, kwam ons, door „ woeste Volken ondersteund, op onzen „ eigen grond bestooken, en tragtte der „ Vryheid den hartader af te steeken — „ Toen was het, dat Gy de schoonste „ blyken gaaft van het vertrouwen waardig te zyn, hetwelk de Natie in U „ gesteld hadt — kalmte in de raadslagen — vastheid in de besluiten — snelheid en kragt in de uitvoering, kenmerkten de onderscheiden deelen van „ het Staatsbestuur, en bedaarde moed, „ die edele eigenschap der *Bataaven*, die „ dierbaare erfenis onzer Voorouderen, „ verydelden alle hoop des Vyands. Terwyl Gy, door wyze en kragtige maatregelen, onze inwendige tegenstreevers „ in teugel hieldt, bestreeden onze dappere Legerbenden, en braave Burgers,

„ die

„ die vrywillig te wapen vloogen, aan CXXIII.
„ de zyde van onze getrouwe Bondge- BOEK.
„ noote, den wreeden Vyand, en dwon-
„ gen hem genade af te ſmeeken; druip- 1800.
„ ſtaartend kroop de *Britſche* Luipaard
„ naar zyn hol te rug, en heden mag
„ het ons weer gebeuren, onze Staats-
„ geſteltenis te vieren, in ſpyt van het
„ trotſche *Albion*.

„ Zo redde ons de magtige Beſtuurder
„ aller dingen uit dreigende gevaaren,
„ en deedt de booze raadſlagen onzer
„ Vyanden in heil verkeeren.

„ Zagen wy niet, Burgers Vertegen-
„ woordigers! dat, in dien bachlyken
„ ſtond, met ter zyde ſtelling van alle
„ byzondere gevoelens, zich aller harten
„ en handen vereenigden, en alle waare
„ Vaderlanders zich om het Altaar der
„ Vryheid ſchaarden, om dat dierbaar
„ pand te beveiligen.

„ Mogt nu, te midden der rampen,
„ welke de Oorlog naar zich ſleept, een
„ gewenschte Vrede onze poogingen be-
„ kroonen, en het geluk aan deeze Na-
„ tie, ja aan het geheele Menschdom,
„ wedergeeven! — Nog rust het zwaard
„ in de ſcheede, en door den ſluier,
„ welke het toekomende voor onze
„ oogen verbergt, lacht nog vleiende
„ hoop ons aan (*) — Maar is het de
„ wil des Opperregeerders, dat het men-
„ ſchen-

(*) Deeze Verjaaringsdag viel den 23 van Grasmaand in.

CXXIII. BOEK. 1800. „ schenbloed nog eenmaal stroome, ten „ einde de zamenverbondenen tegen de „ Vryheid, op nieuw, van de nietigheid „ hunner poogingen te overtuigen; wel-„ aan! dat wy ons ten stryde aangorden, „ — dat wy onzen Vyanden het hoofd „ bieden! en, ik gevoel het — waarde „ Medebroeders! de gevaaren zelf zul-„ len den *Bataafschen* moed aanvuuren, „ en nooit — nooit zal de Vryheid de „ Oorden verlaaten, die zy, voor eeu-„ wen herwaards, tot haaren zetel schynt „ verkoozen te hebben.

„ Maar, Burgers Vertegenwoordigers! „ laat ons, terwyl wy tegen den buiten-„ landschen Vyand waaken, het inwen-„ dige niet vergeeten. — Laat de moei-„ lyke maar strenge verpligting ons steeds „ voor oogen zyn, om de Staatsregeling, „ zo veel dit tot heden niet kon geschie-„ den in werking te brengen, en daar door „ den Volke het bedoelde heil te doen „ genieten. Te vergeefs zou ik U her-„ inneren aan het geen, in 't afgeloopen „ Jaar, in dit vak, is afgewerkt; de stipt-„ ste waarheid zou hier naar grootspraak „ of vleiery zweemen.

„ Neen! laat ons alleen het oog vesti-„ gen op de taak, die ons nog staat af „ te weeven; laat ons die taak met „ onvermoeiden yver ten einde bren-„ gen, en het Staatsgebouw, van den „ grondslag af, tot aan den vorst vol-„ tooijen — Ik weet het, Medebroe-„ ders! dit is uw voorneemen. Gy wilt,

„ met

C 1

„ met een manlyken tred, het afgeperkte CXXIII.
„ pad bewandelen, en noch ter rechter BOEK.
„ noch ter linker zyde afwyken. — Gy ———
„ zult U in de vervulling uwer pligten 1800.
„ niet laaten affchrikken, *noch* door een
„ kleinen hoop, die woelingen kweekt,
„ en dikwerf 't gevaarlykst onheil brouwt,
„ daar zy het algemeen geluk, ter goeder
„ trouwe, beoogende, zelve zidderen
„ zou, zo zy omzag na de verwoesting,
„ welke zy agter zich heeft gelaaten —
„ *noch* door sommige onvergenoegden,
„ die den laatften Stadhouder beftreeden,
„ om, in zyne plaats, te regeeren, en
„ welker rustlooze en te leur geftelde
„ heerschzugt ons, van dag tot dag, ge-
„ heime laagen legt — *noch*, eindelyk,
„ door het aanhoudend tegenftreeven van
„ een aantal verdwaasde Landgenooten,
„ die, te veel aan oude denkbeelden ver-
„ kleefd, en aan ingewortelde vooroor-
„ deelen gehegt, niet vatbaar zyn voor
„ tegenwoordig geluk.

„ Steeds zult Gy, mag ik vertrouwen,
„ waarlyk groot zyn, en den kostbaaren
„ tyd niet in nietige kleinigheden, of in
„ ydele vitteryen, verbeuzelen; — nim-
„ mer zal eenig zogenaamd Gewestlyk
„ Belang op uwe gevoelens eenigen in-
„ vloed hebben; ik weet dit, Burgers
„ Vertegenwoordigers! en niet alleen het
„ bezef van pligt, maar ook de overtui-
„ ging van billykheid, doen my deeze
„ gevoelens toejuichen. — Laat ons dus
„ fteeds, in dit loflyk voorneemen, vol-

 „ har-

CXXIII. BOEK. 1800.

„ harden — volvoeren wy, met yver en
„ getrouwheid, het geen de Staatsrege-
„ ling ons geboden heeft; — laat ons
„ dezelve steeds als een baak beschou-
„ wen, waar naar de hulk van 's Volks
„ geluk moet gericht worden; — ver-
„ bannen wy alle partyschappen; ja laa-
„ ten wy derzelver benaamingen aan de
„ vergetelheid opofferen. Woorden toch,
„ Burgers Vertegenwoordigers! waarvan
„ de betekenis zo verschillend kan wor-
„ den opgenomen, zyn veelmaal van den
„ gevaarlykften invloed; dewyl zy te dik-
„ werf, in 't oog van minkundigen, voor
„ het weezen der zaaken genomen wor-
„ den. — Laaten wy ons dus aan de
„ Staatsregeling zelve houden — doen
„ wy hulde aan de groote beginzelen
„ by dezelve vastgesteld, *Gelykheid in*
„ *Regten* en *Eenheid in het Staatsbe-*
„ *stuur*. — Laat ons die geenen, die
„ zich (onder welk voorwendzel dan
„ ook,) van die beginzelen zouden wil-
„ len verwyderen, het mom afrukken en
„ voor den Nationaalen wil doen bui-
„ gen. — Oefenen wy, voor het ove-
„ rige, de waare gemaatigdheid uit, die
„ edele deugd, die alleen het gevolg is
„ van bezef van innerlyke waarde en van
„ het gevoel van eigen kragt; maar laat
„ ons niet in een uiterste vallen, dat
„ even gevaarlyk of mogelyk nog gevaar-
„ lyker is — laat die deugd niet in zwak-
„ heid ontaarten. — Dat zy die *of* mis-
„ leid zyn, *of* ter goeder trouwe dwaa-

„ len,

„ len, 'er alleen het genot van hebben; „ maar dat de Wet ſtreng, ja onverbiddelyk, zy tegen hun, die, 't zy door list, 't zy door geweld, zich tegen de geheiligde beginzelen verzetten; kortom, laat ons billyk; maar tevens regtvaardig zyn — dan zullen onze Vrienden ons toejuichen, en onze Tegenſtreevers zelve, van hunne dwaaling terugkomen, en, den weldaadigen invloed der nieuwe Orde van Zaaken gevoelende, zullen zy zich met ons vereenigen, en de geheele Natie zal, als een éénig Man, uitroepen, *Leeve de Republiek!*" — Van deeze woorden weergalmde de geheele Vergaderzaal.

CXXIII. BOEK. —— 1800.

Anderwerf ging dit vreugdegejuich op, wanneer HOVENS, met de Leden der Tweede Kamer ſtaatlyk ingeleid, en door Muzyk verwelkomd, een Aanſpraak gedaan hadt, die, ſchoon op eenen geheel anderen toon geſtemd, trof en nog met genoegen zal geleezen worden. Die Voorzitter voerde dit woord. — „ Burgers Vertegenwoordigers! Wanneer wy, in het voorleden Jaar, den eerſten Jaardag van de aanneeming onzer Staatsregeling vierden, hieldt ons de Voorzitter deezer Kamer de gepastheid voor oogen van het vieren van Nationaale Feesten, en hoe de Dag, welken wy nu weder beleeven, tot zulk een Feest byzonder geſchikt zy; maar ook de wil van het Vertegenwoordigend Lichaam, op nieuws uitgedrukt in zyn Decreet van

Aanſpraak van HOVENS.

CXXIII. BOEK. 1800. „ den Negentienden deezer, roept ons „ tot die viering, en noopt my, door „ uwe keuze alhier gezeten, om, te dee„ zer gelegenheid, en met betrekking op „ dezelve, tot U te spreeken. Dan wei„ nig geschikt als ik ben om in 't open„ baar te spreeken, zou ik uwe keuze „ ongelukkig noemen moeten, indien „ Gy van oordeel waart, dat aan het „ oogmerk van deezen Dag niet, dan „ met eene cierlyke en wel doorwrogte „ Aanspraak, zou kunnen voldaan wor„ den, myne vermogens zyn hier toe „ te zwak. Maar Gy verklaart, by uw „ Decreet, dat uwe bedoeling is, een „ *openlyk blyk te geeven van het belang,* „ *welk het Vertegenwoordigend Lichaam* „ *stelt, en de geheele Natie behoort te* „ *stellen in eene Gebeurtenis van het* „ *grootst gewigt voor het Volk, dat wy* „ *de eer hebben te represënteeren.* En „ dan, Medeburgers! leen ik my gaarne „ om tolk te zyn van *uwe* gevoelens en „ ook van de *myne.*

„ Welke gebeurtenis kan toch voor „ een Volk van meer gewigts zyn, dan „ zich eên vasten vorm van Bestuur te „ geeven, van welke en het *algemeen* en „ zo veel *byzonder* belang geheellyk af„ hangen? Welke gewigtiger voor de „ Vertegenwoordigers van een Volk, dan „ een vaste regelmaat verkregen te heb„ ben, om het beleid van zaaken naar „ te richten? Dewyl wy dan deeze er„ kennen in de aangenome Staatsrege-

I „ ling,

„ ling, zal ik, by eene blyde herdenking CXXIII.
„ dier Gebeurtenisse, uwe harten tragten BOEK.
„ op te wekken tot eene *bedaarde vro-* ———
„ *lykheid;* geene andere aandoening im- 1800.
„ mers kan ons beter voegen by een Na-
„ tionaal Feest, heuchlyk op zichzel-
„ ven; maar te vieren in de omstandig-
„ heden, welke het vooruitzigt op toe-
„ komend geluk, door een dikken nevel
„ van bekommernissen, nog te zeer ver-
„ donkeren — omstandigheden, alleen te
„ boven te komen door bedaarden moed,
„ en met een hart, vrolyk door de be-
„ wustheid van *wel* gedaan te hebben.

„ Verheugen wy ons dan daar in, dat
„ de vorm van ons Bestuur, gegrond op
„ de aangenomen Staatsregeling, gedu-
„ rende het afgeloopen Jaar, ongekreukt
„ bewaard gebleeven is: dat geene be-
„ roeringen van binnen dien verwrikt,
„ de vyandlyke aanval dien niet omver
„ geworpen hebben: dat diezelfde vyand-
„ lyke aanval, zo gelukkig afgekeerd,
„ ter bevestiging gestrekt heeft van het
„ ingesteld Bestuur: want toch de werk-
„ zaamheden van het Uitvoerend Be-
„ wind, de bedaarde standhouding der
„ Wetgeevende Vergadering, op zo wei-
„ nig afstands van het tooneel des Krygs,
„ hebben de uitbarstingen des gewoels
„ van hun, die zich heil voorspelden uit
„ de omkeering van de tegenwoordige
„ Orde van Zaaken, te rug gehouden of
„ spoedig beteugeld; hebben het vertrou-
„ wen van die Vaderlanders, welke zo-

CXXIII. BOEK. — 1800.

„ danige ommekeer als de noodlottigste
„ gebeurtenis beschouwden, versterkt en
„ bevestigd; hebben de volyverigste za-
„ menwerking van ondergeschikte Ge-
„ constitueerde Magten opgevoerd tot
„ eene hoogte van vaardigheid, beleid,
„ en standvastigheid, welke van de meest
„ geoefende Verzorgers van Mond- en
„ Krygsbehoeften, naauwlyks kunnen
„ geëvenaard worden; hebben den moed
„ onzer Verdeedigeren, Inlanders en Bond-
„ genooten, in het ongelyk strydperk,
„ aangevuurd tot het uitsteekendst betoon
„ van onverschrokken Dapperheid, ter-
„ wyl de weldaadige hand der Menschlie-
„ vendheid, de ongelukkige Slagtoffers
„ van den wreeden Oorlog alle mogelyke
„ verzagting, in ruime maate, toereikte.

„ Verheugen wy ons, dat wy, te mid-
„ den der rampen, welke ons beliepen,
„ zyn staande gebleeven, dat wy de ont-
„ zettende Uitgaven, tot onze verdedi-
„ ging onvermydelyk, hebben kunnen
„ draagen, en de betaalingen der meest
„ dringende behoeften, tot hier toe, gaan-
„ de gehouden: hoe veele opofferingen
„ dit ook gekost hebbe, hoe veele het
„ nog kosten moete, welk welgeplaatst
„ vaderlandsch hart zal zich alle die niet
„ getroosten om het voorgestelde doel,
„ de verzekering onzer Vryheid en Onaf-
„ hangelykheid, eenmaal te bereiken.

„ Verheugen wy ons, dat, naa twee
„ gestrenge Winters en één min dan ge-
„ woonlyk vrugtbaare Zomer, gebrek aan
„ de

„ de meest noodige behoeftens ons niet CXXIII.
„ gekneld heeft, en derzelver pryzen by BOEK.
„ ons veel laager gebleeven zyn, dan by — —
„ andere Volken, en zelfs by dat, welks 1800.
„ Vlooten onverhinderd, uit alle oor-
„ den, kwamen zamenbrengen, 't geen
„ ons onthouden werd, of afgesneeden.

„ Verheugen wy ons, dat Orde en
„ Eenstemmigheid in onze Vergaderingen
„ steeds stand gehouden hebben, dat het
„ vuur van leevendiger driften, nu en
„ dan ontvlamd, weldra gedoofd wierd
„ door bescheidenheid en bedaard naden-
„ ken; dat aller poogingen, schoon ge-
„ wyzigd door verschillende begrippen,
„ zich steeds een doelwit, het meeste
„ heil van het algemeen, voorstelden.

„ En zouden wy dan, met die gevoe-
„ lens bezield, en naa het genot van zo
„ veel goeds, gebooren uit dit Vast Be-
„ stuur, wanhoopen aan het behoud des
„ Vaderlands? — Neen: Burgers Ver-
„ tegenwoordigers! gaan wy rustig en
„ onvermoeid voort, op den weg ons
„ door de Staatsregeling afgebakend. Dee-
„ ze getrouwlyk te volgen, ook daar,
„ waar wy soms liever eene andere
„ Leidsvrouw hadden, is onze pligt; de
„ zwaarigheden, welke uit de stipte na-
„ leeving hunner voorschriften, nu en
„ dan, voorkomen, zyn niet te onzer
„ verantwoordinge; zy moeten gedraagen
„ worden tot dat het *Bataafsche* Volk,
„ ten tyde der herzieninge, die opheffe;
„ zouden wy daar in den uitgedrukten

„ Volks-

CXXIII. BOEK. 1800.

„ Volkswil vooruit loopen, of, boven „ de voorgeschreevene veranderingen, „ meerdere invoeren, het te veel aange„ maatigd gezag, of het onaangenaame, „ welke die nieuwigheden opleverden, „ zou onze verantwoording bezwaarlyker „ maaken.

„ Het kan niet wel anders zyn, of, „ by zo groote omkeeringen in den loop „ des Bewinds, van de hoofd- tot de „ mindere raderen toe, moeten botzin„ gen ontstaan, welke niet, dan met den „ tyd, verholpen kunnen worden; veele „ byzondere belangen moeten lyden door „ het daarstellen, immers bedoelen, van „ grooter algemeen goed; ongenoegen „ en klagten moeten daar uit gebοο„ ren worden, welke, met moeite gele„ nigd, niet dan met omzigtig beleid ge„ stild kunnen worden. Hier zeker rust „ op ons een zwaare last; maar die ons „ niet moet doen te rug deinzen, noch „ weêrhouden van het overig gedeelte „ van onze taak, met yver en voorzig„ tigheid, af te werken, offchoon daar „ uit nieuwe hindernissen ontstaan mo„ gen.

„ Niet minder moeten wy pal staan „ tegen de gevaaren, die ons van bui„ ten omringen. Deeze af te weeren „ vordert eene inspanning van kragten, „ waarlyk boven ons vermogen, indien „ een gewenschte Vrede niet weldra der„ zelver ontspanninge eenigermaate ge„ henge; maar ook moedloosheid en ver-

„ flaau-

„ flaauwinge, in het aanwenden van gepaste middelen, verbetert onzen toestand niet.

„ Draagen wy dan geduldig de rampen, die wy onszelven niet berokkend hebben. Getroosten wy ons opofferingen, welke de Vryheid alleen waardig is; maar bovenal, Medebroeders, laaten eerlykheid en goede trouw het richtsnoer zyn onzer handelingen jegens het Volk, welk wy vertegenwoordigen, jegens onze magtige Bondgenoote, jegens andere Volken, ook jegens onze Vyanden.

„ Laaten, eindelyk, alle onze daaden, byzondere niet min dan openlyke, de onwederspreekelyke kenmerken draagen eener erkentenisse van een Opperwezen, welk wy ook, by elke Vergadering, als algenoegzaam aanroepen, en als den wyzen en liefdryken Bestuurder onzer handelingen en derzelver uitkomsten eerbiedigen; dan mogen wy ons, by het aanwenden onzer beste poogingen, op deszelfs Algoede Voorzienigheid gerustlyk verlaaten, en met bedaarde vrolykheid den dag te gemoete zien, welke vrede, rust en welvaart moge aanbrengen, aan het *Bataafsch Gemeenebest!*" (*)

De Dag der Aanneeminge van de Staatsregeling verdiende gewis gedagt te worden,

XXXIII. BOEK. 1800.

Voorstel om een Feest we-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 191—195.

CXXIII. BOEK. 1800.

den, daar de Staatsregeling zelve het houden van Feestdagen voorschreef; dan die Gedagtenisviering bepaalde zich tot 's Lands hooge Vertegenwoordigende Magt. De groote Gebeurtenis in den voorleden Jaare riep om een staatig algemeen gedenken des geheelen Volks. Het Uitvoerend Bewind schreef des de Vergadering aan, en stelde voor, om, op den achttienden van Wynmaand, 's Jaars te vooren de Dag waar op het Verdrag tot den Aftocht der *Engelsche* en *Russische* Krygsmagt van het *Bataafsch* grondgebied, gerekend was, door een Volksfeest, te gedenken. Men stelde voor, dat die Dag 's jaarlyks feestlyk gevierd, en het Uitvoerend Bewind aangeschreeven en verzogt zou worden, om, ten dien Dage, een openbaar gehoor te verleenen, vergezeld met de staatlyke plegtigheden by soortgelyke gelegenheden gebruiklyk, en door den Voorzitter van 't zelve te laaten doen eene plegtige Aanspraak, tot herinnering der heuchlyke Gebeurtenisse, aan welke die Dag was toegewyd; dat alomme, door het losbranden van 't Geschut, het uitsteeken der Vlaggen, het speelen of luiden der Klokken, de stoffe van algemeene vreugd zou worden aangekondigd; dat overal de Krygsbezettingen in de wapenen zouden komen, als mede dat 's avonds de Vryheidsboom op het Buitenhof zou verlicht worden.

(Margin: gens den Aftocht der *Engelschen* jaarlyks te houden.)

Het Jaarlyks Feest ten gemelden Dage werd bepaald. En betrekkelyk de plegtig-

(Margin: Besluit daar toe.)

tigheden, welke, ten dien Gedenkdage, stonden in agt genomen te worden; oordeelde het Uitvoerend Bewind het eenvoudigst en geschiktst, dat de beide Kamers van het Vertegenwoordigend Lichaam, met gepaste, en by soortgelyke gelegenheden gebruiklyke, plegtigheden vergaderende, door derzelver Voorzitters plegtige Aanspraaken zouden worden gedaan, tot herinnering aan de heuchlyke Gebeurtenis, aan welke die Dag was toegewyd. Voorts stemde het in tot de openbaare Vreugdetekens, en wilde, dat, op alle Plaatzen, waar Krygsbezettingen, of gedeelten der Gewapende Burgermagt, zich bevonden, door de Geconstitueerde Magten, aldaar zich onthoudende, door den hoogsten in rang zynde Officier hartlyk en Vaderlands zouden worden aangesprooken; alles onder het vertoon van zodanige Militaire verrigtingen, als met het oogmerk van dien Dag best overeenkwamen. — Het Uitvoerend Bewind was van oordeel, dat men het by deeze plegtigheden zou kunnen laaten berusten; aangezien plegtige Redenvoeringen, van dien aart als op het Feest van den negentienden van Wintermaand MDCCXCIX waren gehouden, wanneer zy jaarlyks wederkomen, haare nieuwigheid en belang gewoon zyn te verliezen (*). CXXIII. BOEK. 1800.

De

(*) Niet vreemd is het denken, dat de moeite, welke men in veele Steden en op veele Plaat-

CXXIII. BOEK. 1800. De Leden, die dit Bericht des Uitvoerenden Bewinds uitbragten, hielden nog aan om de staatlyke Feestlykheid der Aanspraake aan het Uitvoerend Bewind op te draagen; dan men merkte op, dat men aan het Uitvoerend Bewind niet behoorde voor te schryven, de wyze op welke het dien Dag vieren moest. En werd aan het Uitvoerend Bewind overgelaaten de beoordeeling van de Plegtigheden die in het verblyf des Landsbestuurs, by gelegenheid van dit Nationaal Feest, zouden dienen plaats te hebben, en op welke meest gepaste wyze dat Feest, in 't openbaar, door 't zelve Bewind, zou kunnen of behooren te worden gevierd.

De Proclamatie tot deeze Feestviering droeg blyk van het hartlyk deel, 't geen men nam in die groote Gebeurtenis, van welke ons Geschiedblad zo zeer in het breede gewaagde, en alle Vaderlandschgezinden heiligden dien Gedenkdag, volgens het gegeevene voorschrift (*).

VAN SWINDEN bekomt in 't Uitvoerend Bewind. J. F. R. VAN HOOFF moest, ten deezen Jaare, als Lid des Uitvoerenden Bewinds, aftreeden. Van de tot dien Post benoemden, was de meerderheid der stemmen gevallen op J. H. VAN SWINDEN, Hoog-

Plaatzen, ten dien Gedenkdage, hadt om Redenaars te vinden, waar van wy in onze *Vaderl. Hist.* D. XLI. bl. 358. gewaagden, tot het agterlaaten daar van medegewerkt hebben.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 728. 807. 855. X. D. bl. 53.

CXXIII. BOEK. — 1800.

Hoogleeraar te *Amsterdam*; op REINIER VAN SPAAN, Lid van het Departementaal Bestuur van de *Delf*, en op Mr J. SPOORS, Agent der Marine van de *Bataafsche* Republiek. Uit dit drietal, ter Eerste Kamer gevormd, koos by meerderheid van stemmen de Tweede Kamer den Hoogleeraar VAN SWINDEN. Deeze bragt redenen by, om van deeze Post zich te verschoonen; dan deeze werden onvoldingend gekeurd, en hy tot het aanvaarden van dezelve na 's *Gravenhage* opgeroepen. Ziekte belette hem, om op den tyd ter inhuldiging, by de Staatsregeling bepaald, daar te verschynen; dan deeze geweeken zynde, nam hy, naa inhuldiging, zitting tot het bekleeden deezes gewigtigen Ampts (*).

De Verwisseling der Leden van de beide Kamers.

De dag was gekomen door de Staatsregeling bestemd, om 's jaarlyks, uit het volle getal der gekoozene Volksvertegenwoordigeren, eene schifting der Leden voor beide de Kamers te doen plaats hebben. De onderscheiden Aanspraaken, te dier gelegenheid gehouden, hadden, in zeker opzigt, eene gelykvormigheid met die wy hoorden ten dage der viering van den Tweeden Verjaardag der aanneeminge van de Staatsregeling; doch waren, in andere opzigten, daar van zeer verschillende. Het character der Sprekeren, en hunne denkwyze, liepen dermaate uit een, dat

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 525. 528. 538. 565. 571.

XXXIII. BOEK. 1800. dat men, zonder verveeling niet alleen, maar met leering, wegens de Landsgesteltenisse, de toen gedaane Aanspraaken zou leezen; dan wy zullen, om de langheid eeniger, ons bepaalen om uit elk sommige trekken op te geeven.

Redenvoering van C. VAN FOREEST, ter dier gelegenheid, ter Eerste Kamer.

Ter Eerste Kamer voerde de Voorzitter VAN FOREEST het affcheidswoord. Wegens het geen, in het afgeloopen Constitutioneel Jaar, verrigt was, zou hy geene optelling doen. „ Dit," verklaarde hy, „ zou den schyn hebben, als of wy „ ons, op onze verrigtingen, vry wat „ lieten voorstaan: daar het intusschen „ zeker is, en door ons niet kan ontkend „ worden, dat eene Vergadering als „ deeze, uit eene menigte Menschen, „ en dus uit weezens zamengesteld, die „ aan dwaalingen onderhevig zyn, ver„ scheide zaaken anders, en mogelyk be„ ter, hadt kunnen beslissen, dan zy die „ beslischt heeft — dat dezelve ook meer „ hadt kunnen verrigten, dan 'er daar„ gesteld is: doch, wat hier van ook zyn „ mag, wy mogen gedwaald, wy mogen „ minder uitgevoerd hebben, dan ande„ ren, misschien, in onze plaats, zou„ den gedaan hebben, of hebben kunnen „ doen. — Dit getuigenis, echter, ge„ loof ik, dat wy elkanderen zonder „ vooringenomenheid, ter goeder trouw, „ kunnen medegeeven, dat wy altoos het „ beste gewild, en zo veel gedaan heb„ ben als in ons vermogen was.

„ Van ééne zaak moet ik, echter, by

„ dee-

„ deeze gelegenheid, met een enkel „ woord gewaagen, niet zo zeer om „ daar uit eene lofspraak voor ons zel„ ven af te leiden, dan wel om ons „ Afscheid hartlyker te maaken. Wy „ hebben te zamen omstandigheden be„ leefd, welke het te wenschen is, dat, „ in ons Vaderland, niet weder beleefd „ zullen worden. Ik bedoel den kragt„ daadigen Inval van eene geduchte Vy„ andlyke Magt op onzen grond, en het „ voortrukken van dezelve tot digt by „ de plaats, door het Volk tot onze Ver„ gadering bestemd. *Zo ooit, was toen „ het Vaderland in gevaar, en onze stand „ hachlyk!* Intusschen zyn wy, door GODS „ zegen en bystand, door den moed en „ dapperheid van hun, die voor Vader„ land en Vryheid gestreeden hebben, „ door bedaarde standvastigheid en onder„ ling vertrouwen, dit gevaar gelukkig „ te boven gekomen. — Wy hebben toen „ de wyze spreuk onzer Voorvaderen, „ *dat Eendragt Magt maakt*, volkomen „ bewaarheid gezien. Wy mogen nu als „ Zeelieden, van eene lange reize, op „ welke zy op het punt gestaan hebben „ van schipbreuk te lyden, te rug geko„ men, met zo veel te meer blydschap „ aan land stappen, naar maate het ontko„ men gevaar grooter geweest is."

CXXIII. BOEK — 1800.

L. J. VETRINGA'S redenvoering ter Tweede Kamer.

L. J. VETRINGA sprak, als Voorzitter der Tweede Kamer. Het afgeloopen Jaarperk — by tenagzigt overziende betuigde hy: „ De Bewoonders deezer Gewesten „ zyn

LXXXIII. BOEK. — 1800. „ zyn zeker door verschillende Volksrampen, die de Oorlog ten gevolge heeft, geduurende het voorleden Jaar, gedrukt; doch, zo wy ons lot vergelyken met dat van andere weleer bloeijende Staaten, zelfs in de gelukkigste oorden der bekende Wereld, welke, gelyk wy, in den vernielenden Kryg gedeeld hebben, dan moeten wy erkennen, dat ons Vaderland, te midden van deszelfs onheilen, nog eene reeks van weldaaden, door 's Hemels gunst, genooten heeft, waar van die andere Volken verstooken bleeven.

„ Deeze herinnering moet, in dit oogenblik, ons doordringen van het leevendigst gevoel van dankbaarheid voor het albestuurend Opperweezen, aan wiens wysheid en liefde wy steeds, by den aanvang onzer raadpleegingen, hulde deeden.

„ Wanneer wy vervolgens tot ons zelven nederdaalen — wanneer wy onze verrichtingen, geduurende het Jaar, slegts overzien, dan moeten wy, met smerte, erkennen, dat wy, ten nutte der gemeene zaak, niet zo veel hebben gedaan, als wy ons zelven voorgesteld, en onze Medeburgers welligt verwagt hadden — dat althans het Staatsgebouw, op de gronden door de Constitutie gelegd, geenzins voltooid, ja nog niet ter helft opgetrokken is. — Maar heeft het ons aan goeden wil — aan Vaderlandschen yver — aan arbeidzaam-

„ heid

R. Vinkeles, sculp.

„ heid ontbrooken? Neen, myne Ampt- CXXIII.
„ genooten! de handelingen van onze BOEK.
„ Vergaderingen zullen de onwraakbaare
„ getuigenisfen opleveren van onze aan- 1800.
„ houdende poogingen, om aan onze be-
„ ftemming en het voorfchrift der Staats-
„ regeling te beantwoorden. Onze on-
„ zydige en weldenkende Medeburgers,
„ zullen ons daaromtrent regt doen, en
„ gaarne toeftemmen, dat de overgroote
„ moeilykheid om eene Orde van zaaken,
„ zo veel van onze voorige verfchillen-
„ de, in eene volkomene werking te
„ brengen — dat de bekende Gebeurte-
„ nisfen, die den veegen Staat op den
„ rand van zynen ondergang bragten, ver-
„ traagingen hebben veroorzaakt in de
„ volvoering van het gewigtig werk, het-
„ welk ons was aanbevolen. Althans zal
„ de bewustheid van onze onafgebrooke
„ poogingen, ten beste van het Vader-
„ land, door elk onzer, naar zyn ver-
„ mogen aangewend, alle aantygingen van
„ pligtverzuim, ons met een onverfchillig
„ oog, ja zelfs met veragting, doen aan-
„ fchouwen.

„ 'Er heeft, wel is waar, zomwylen
„ verfchil van gevoelens plaats gehad;
„ maar dat is, in eene talryke Vergadering,
„ van den aart en het character der men-
„ fchen, die de voorkomende zaaken uit
„ onderfcheidene oogpunten befchouwen,
„ onaffcheidelyk — ja dat verfchil, wan-
„ neer hetzelve tot geene uiterftens over-
„ flaat, wanneer het algemeen belang,

CXXIII. BOEK. ——— 1800. Aanmerking.

„ (en dit mag ik van U. vertrouwen) het
„ groote doelwit blyft, is zelfs in een Ge-
„ meenebestbestuur een der waarborgen
„ van 's Volks Vryheid!" (*)

Wanneer wy deeze beide Aanspraaken, ten aanziene van het volvoerde werk, vergelyken met die wy hoorden by de Persoonsverwisseling in het Bestuur ten voorleden Jaare (†), ontdekken wy, ten klaarsten, dat de gemaakte vorderingen veel minder waren, dan toen; of dat men, ten dien dage, des te hoog hadt opgegeven. De loop der handelingen, een en ander gewigtig stuk betreffende, heeft ons ook doen zien, dat bescheidenheid niet altoos den toon gaf aan de Voordragten. Het gebeurde ook, ter eene en andere Kamer, dat 'er verwytingen, wegens uitstel en langwyligheid, als anderzins, voorvielen; zodanig dat stukken van aangelegenheid anderhalf jaar in bewerking bleeven; inzonderheid waren van langen adem de onderhandelingen, welke de Geldmiddelen betroffen. Nu eens klaagde men over de wisselbaarheid en het dobberende der Besluiten, dan over de duisterheid der Voorstellen. Veele zaaken, in handen eener Commissie gegeeven, hadden zo min bepaalds, en zo veel duisters, dat de Gelastigden klaagden, in den blinde, na den geest der Vergaderinge te moeten ronf-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam*, IX. D. bl. 303, 304.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLI D. bl. 116.

rondtasten: zonder dat dezelve kon goed- CXXIII.
vinden beginzels vast te ſtellen, waar op BOEK.
zy konden afgaan. Hier uit werden, op ——
nieuw, geſchilvoeringen gebooren, en 1800.
deeze aangehouden, en voortgezet op
eene wyze, die de Vergaderzaalen in Pleit-
zaalen ſcheen te herſcheppen. De hair-
klooveryen der Regtsgeleerden ſpeelden
'er dikwyls een zo lange als verdrietige
rol. De Partyſchappen, uit verſchil in
Staatkundige beginzelen, en Godsdienſt-
begrippen gebooren, hoe zeer te wraa-
ken, en hoe zeer menigvoud manlyk be-
ſtreeden, baarden niet alleen langwylighe-
den, maar hielden ook den geest van te-
genwryten wakker. Elk meende, op zy-
ne beurt, den kans ſchoon te zien, om,
ten voordeele van zyn Staatkundig of
Godsdienſtig begrip, iets in 't midden te
brengen, en, ware het mogelyk, door te
dringen. Menigmaal vondt een kloeke
Voorzitter zich genoodzaakt, zyn gezag
te doen gelden om de Twistredenaars het
zwygen op te leggen, en zich van de zaak
onder handen niet te verwyderen. Dit
en meer, 't geen tot het niet afdoen van
zaaken zeer veel toebragt, zouden wy
met een aantal voorbeelden, uit het Dag-
verhaal ontleend, kunnen ſtaaven; dan
wy houden deeze algemeene aanduiding
voor genoegzaam.

Ter Algemeene Vergaderinge, op de- Aan-
zelfde wyze als ten voorleden Jaare inge- ſpraak
richt, beklom de, bykans met algemeene van VAN
ſtemmen gekooze, Voorzitter VAN FO- FORREST
ter Alge-

XXIII. BOEK. 1800. meene Vergadering.

REEST het Voorzitterlyk Gestoelte, wendde zyne Aanspraak tot de aftreedende, blyvende en op nieuw plaats neemende Leden. In zyne Aanspraak tot het nieuw verkoozene gedeelte des Vertegenwoordigenden Lichaams zich wendende, luidt zyn woord: „ Verwagt niet, waardige Amptgenooten! dat ik U, by deeze gelegenheid, eene reeks van pligten „ zal opnoemen en voorhouden, welke „ uit de zo even door U, op de *Bataafsche* Burgertrouw, plegtig afgelegde Belofte voortvloeijen; of dat ik U een „ geruimen tyd zal bezig houden met „ eene opgave van dat geen, het welk „ door het Vertegenwoordigend Lichaam, „ in de twee nu afgeloopene Constitutioneele Jaaren, zo tot het in werking „ brengen van de Acte van Staatsregeling, als in andere opzigten, voornaamlyk verrigt is, en het welk tot „ het verder oprigten en geheel afwerken „ van ons Politiek Staatsgebouw moet „ daargesteld worden. Dit zou my wel „ ruime stoffe opleveren om U eenen „ langen tyd bezig te houden; maar het „ zou U, dit weet ik, zeker verveelen, „ en vooral het laatste gedeelte zou bereids nu, eer gy de handen aan het „ werk geslaagen hebt, dien genoeglyken trek van lust en yver, welke de „ warme Vaderlandsliefde, die U, by „ het afleggen der Belofte, meer dan „ gewoonlyk bezielde, op uw gelaat „ getekend heeft, van zelve doen ver-

„ dwy-

„ dwynen; ja U mismoedig tegen de op- CXXIII.
„ genome taak doen opzien. BOEK.

„ Neen, Burgers Vertegenwoordigers!
„ ik wil U den moéd niet beneemen; 1800.
„ treedt met ons rustig de voor U geo-
„ pende loopbaan in. Gy zult 'er onge-
„ twyfeld moeilykheden in ontmoeten;
„ maar door ſtandvastigheid en moed zul-
„ len wy die zeker te boven komen;
„ vooral wanneer het ons regt ernst is,
„ zo als ik hoop en vertrouw, dat het
„ altoos onafgebrooken zyn zal, om die,
„ met vereenigde kragten, uit den weg te
„ ruimen.

„ De aanzienlyke en byna ongeloofly-
„ ke Overwinningen door onze *Franſche*
„ Broederen, in alle oorden, waar de
„ Oorlog woedt, behaald, — de belofte
„ van den Held, die *Italie*, tot tweemaal
„ toe, veroverd en aan het *Franſche* Volk
„ den Vrede gewaarborgd heeft, — de
„ algemeene wensch der Volken van *Eu-*
„ *ropa* na verademing en rust, zelfs van
„ die, wier Overheerſchers hun tot nog
„ toe beletten dien uit te boezemen, —
„ de onlangs geſlootene Wapenſtilſtand —
„ dit alles geeft ons ten minſten eenige
„ gegronde hoop, dat de lieflyke en wel-
„ daadige Vrede, in den loop van dit
„ Jaar, ten minſten aan het Vasteland van
„ *Enropa* zal worden wedergegeeven. En
„ mogt ons dit geluk te beurt vallen! o!
„ hoe zou dit onzen arbeid verligten!
„ Hoe zouden wy dan bemoedigd en op-
„ gebeurd worden, door het denkbeeld,

CXXIII. BOEK. 1800. „ dat dit dierbaar geschenk des Hemels „ haaren weldaadigen invloed ook aan „ ons Gemeenebest, in eene ruime maa„ te, zou doen gevoelen, dat Koophan„ del en Zeevaard, Landbouw en Fabrie„ ken, als van ouds, zouden herleeven; „ en dat deeze ryke, doch nu, zedert „ een geruimen tyd, gestopte bronnen „ van voorspoed en welvaart, op nieuw, „ zouden ontspringen, en dat derzelver „ weldaadige invloed, overal en aan al„ les, een nieuw leeven, nieuwen lust „ en nieuwe kragten zou schenken. De „ Albestuurder geeve het!"

Naa het uitboezemen van deezen wensch verklaarde VAN FOREEST, de *Vergadering voor de Algemeene Vergadering van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks.* De Dertig Leden, die de Tweede Kamer zouden uitmaaken, werden, by meerderheid van stemmen, verkoozen, en de uitgevalle Leden, aan welken de eer der Zittinge ter Algemeene Vergadering was aangeboden, verlieten de Vergaderzaal.

Van Royen voert het woord ter Eerste Kamer.

VAN ROYEN, tot Voorzitter ter Eerste Kamer benoemd, aanvaardde zyn Voorzitterschap, met deeze Aanspraak. „ Zo „ zyn wy dan, Burgers Representanten! „ gezamenlyk gereed een nieuwen kring „ te beginnen dier werkzaamheden, welke „ de Staatsregeling gewild heeft, dat de „ verrigtingen der Eerste Kamer van het „ Vertegenwoordigend Lichaam zouden „ uitmaaken. — Zoudt Gyl. van my ver-

„ wag-

„ wagten kunnen, dat ik het gewigtige „ van de taak, die ons is opgelegd, voor „ U zou afschetsen — dat ik de menigte „ tevens en de verscheidenheid van zaa„ ken, welke deeze Kamer, zonder tus„ schenpoozing, bezig houden, in een „ uitvoerig tafereel aan uwe verbeelding „ zal voorstellen — dat ik, eindelyk, het „ verdrietige en moedbeneemende zal af„ maalen, 't welk 'er voor Vertegenwoor„ digers eener Natie, die na kalmte haakt, „ gelegen zy in de kwellende bewustheid, „ dat tyden, zo als 'er deeze Republiek „ geene zag — dat omstandigheden, in „ hoedanige dezelve, zedert haare grond„ legging, nooit was ingewikkeld, — dat „ de gebiedende wet der noodzaaklykheid „ hun als nog de mogelykheid ontzegt, „ om het goede, dat zy zien en hartlyk „ willen, te kunnen daarstellen, in alle „ die uitgestrektheid, welke reeds daad„ lyk het geluk der Natie verzekeren, „ en op vaste gronden zou vestigen? — „ Waartoe toch zou zulk een Tafereel „ dienen? Om U iets nieuws, iets onbe„ kends, voor den geest te brengen? „ Maar gy hebt immers, het zy van na„ by, zo veel gy deelgenooten en getui„ gen van onzen arbeid waart; het zy „ op eenen meer verwyderden afstand, „ zo veel gy dien arbeid, als opmerkzaa„ me beschouwers, hebt gade geslaagen, „ leeren kennen, of kunnen beoordeelen. „ Of zou ik, by de optelling dier moei„ lykheden, ten oogmerk moeten heb-

CXXIII. BOEK.

1800.

„ ben,

CXXIII. BOEK. „ ben, om daar door uwen moed op te
„ wekken en uwen yver aan te vuuren?
„ Doch ook dit ware geheel overboodig,
1800. „ en nog veel meer ware het beledigend
„ voor de pryslyke gevoelens, die U
„ bezielen, en welke gy door fpreekende
„ daaden bevestigt, of door de bereidwil-
„ lige aanvaarding van het werk, waartoe
„ gy geroepen zyt, hebt aan den dag ge-
„ legd.

„ Neen, voorzeker! Vertegenwoordi-
„ gers van een edelmoedig Volk! van
„ een Volk als het *Bataaffche* is, wor-
„ den door niets afgefchrikt, dan door
„ de waaragtige, doch tevens voor hun
„ pynigende overtuiging, dat zy, men-
„ fchen zynde, met de menschlyke on-
„ volkomenheden te worftelen hebben;
„ doch ook die overtuiging doet hun den
„ moed niet ontzinken; zy tragten, in
„ zulk eene worfteling, behoedzaam en
„ omzigtig te zyn, en zich vooral te
„ wapenen tegen de overyling der ge-
„ moedsbeweegingen en driften, die hun
„ van het fpoor der waarheid en des regts
„ zouden doen afdwaalen — En kunnen
„ zy het volmaakte, dat toch op dit on-
„ dermaanfche immer eene harsfenfchim
„ zal blyven, — kunnen zy dat gewensch-
„ te volmaakte, in den kring hunner ge-
„ wigtige betrekking, niet bereiken —
„ de ftandvastige zugt tot hetzelve waar-
„ borgt hunne Medeburgers, en de op-
„ regte wil tot het daarftellen van alles,
„ wat goed en heilzaam is, ftrekt hun

„ ter

„ ter eigene voldoening by de beschouwing hunner onvolkomenheid; terwyl even min de toomlooze drift eener kwalykgezinde menigte, als de aanblik eens dreigenden Geweldenaars, de regtschapenheid van hun hart, of de vastheid hunner grondbeginzelen, doet wankelen. CXXIII. BOEK. 1800.

„ Aanvaarden wy dan, myne waardige Medebroeders! met zulke gevoelens doordrongen, de post, die ons is aanbetrouwd — beyveren wy ons, met één hart en ééne ziel, ter bereiking van het éénig doelwit, dat betäamt aan Vertegenwoordigers eener Natie, die waardig is, groot en gelukkig te weezen; dat wy niets onbeproefd laaten om dezelve tot die grootheid, dat geluk, waar voor zy zo uitnemend geschikt, en, als het ware, bestemd is, zo verre in ons vermogen staat, op te voeren. — En laaten wy haar, door het zeker vooruitzigt daar op, de opofferingen, die de nooddwang der omstandigheden vordert, meer draaglyk maaken; dat een onveranderlyk streeven na zulke voortreffelyke eindens alle onze raadpleegingen kenmerke. Die raadpleegingen, Burgers Vertegenwoordigers! zullen eerlang meer belangryk, dan eenige voorige worden; binnen weinige dagen, zullen zy het Plan der Algemeene Belastingen, dat hoogstgewigtig gedeelte der Staatsregeling, ten onderwerp hebben — dat wy vooral ons daar by ten vasten regel voorschryven,

„ aan

CXXIII. BOEK. 1800.

„ aan geene vormen te blyven hangen, „ op kleinigheden toegeevend, op het „ weezenlyke der zaak alleen naauw ge„ zet zyn, en de Wet die ons is voorge„ schreeven, en de gronden van het „ maatschappyelyk Verdrag nimmer uit „ het oog verliezen — Eindelyk laaten „ wy, met verzaaking van alle zydeling„ sche bedoelingen, in den geheelen om„ vang onzer werkzaamheden, doen bly„ ken — voor het oog des geheelen *Ba„ taafschen* Volks doen blyken — dat „ wy onzen pligt boven alles stellen, „ en, in de getrouwe vervulling daar„ van, onzen roem en eeuwige beloo„ ning zoeken!

„ De Almagtige, die wy eerbiedigen, „ als den opperften Bestuurder der Vol„ ken, ondersteune daartoe onze poo„ gingen! — Hy gebiede over het Vader„ land den Vrede! — Hy bevestige on„ zen welvaard als in vroegere dagen!"

Onder de uitboezeming van deezen mensch verklaarde VAN ROYEN, in den naam des *Bataafschen* Volks, welks Oppermagt de Vergadering eerbiedigde, daar zy 't zelve vertegenwoordigde, die Vergadering als de *Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. Van deeze verrigting werd ter Tweede Kamer kundschap ingezonden.

C. VAN LENNEP liet zich ter Tweede Kamer hooren.

De Burger C. VAN LENNEP, ter Tweede Kamer tot Voorzitter gekoozen, was zeer kort in de Aanspraak, waarmede hy de Vergadering opende; hy stondt slegts eeni-

Mr. C. VAN LENNEP.

R. Vinkeles sculp.

eenige oogenblikken stil by eene enkele byzonderheid, welke eene tweejaarige ondervinding hem geleerd hadt; „namelyk," gelyk hy zich uitdrukt, „dat deeze Vergadering zich altyd, in weerwil van „zomtyds verschillende en geheel uiteenloopende gevoelens, hadt gekenmerkt, door eene waare en ongeveinsde Broederschap, en door eene onderlinge heuschheid en bescheidenheid (*).

„Deeze, Burgers Representanten! ook „in 't vervolg, in ons midden ongeschonden te bewaaren, zal altyd myn „doel, en, ik durf dit vertrouwen en „verwagten, ook Ul. doel zyn.

„Zoo doende zullen wy het beste „aan het oogmerk, waarom de Staatsregeling een Tweede Kamer gewild „heeft, voldoen; en de Besluiten der „Eerste Kamer, met de noodige kalmte en bedaardheid beoordeelende, die, „welke wy heilzaam voor het *Bataafsche* Volk keuren, zonder vertraaging, „bekragtigen; die, welke ons zouden „mogen schynen eene andere strekking „te hebben, of nog voor verbetering „vatbaar zyn, te rug zenden: en einde-

„lyk

(*) Het was zeker de zaak des Voorzitters niet hier op te haalen, de onvriendlykheden en onaangenaame geschilvoeringen, welke zo wel, schoon minder hevig, dan ter Eerste Kamer, ook daar plaats greepen, maar van wy hier boven, bl. 150., een enkel woord vermeld hebben.

CXXIII. BOEK. 1800.

„ lyk die, welke ons eenigzins twyfelagtig mogen voorkomen, nader onderzoeken.

„ En hier, Burgers Representanten! vallen ons van zelve onder 't oog twee klippen of uitersten, welke wy zorgvuldig en angstvallig moeten tragten te vermyden: naamlyk of eene al te blinde goedkeuring, of eene al te grillige afkeuring der Besluiten, door de Eerste Kamer genomen.

„ Op deeze wyze rustig voortgaande, zullen wy en aan onzen pligt en aan onze bestemming voldoende, eendragtig medewerken tot het neemen en daarstellen van zodanige maatregelen, welke kunnen strekken tot bevestiging en uitbreiding van het geluk van het Volk, dat wy de eer hebben van te vertegenwoordigen."

Dit gezegd hebbende, begon VAN LENNEP de werkzaamheden der Tweede Kamer, door dezelve te verklaaren *als de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks.* — Met de wederzydsche berichtgeevingen, dat de beide Kamers zich gevormd hadden, liep deeze Jaarlyksche Verandering des Landsbestuurs ten einde (*).

Langzaamheid veeler bewerkingen.

Van den verbaazend langzaamen tred, waar mede het daar- en vaststellen der in de Staatsregeling open of onbepaald ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 305.

gelaate ſtukken ſpoedde, zouden wy eene geheele lyst kunnen opgeeven, ja veele, die nog dit Jaar onafgedaan bleeven, bybrengen. Niet dat men verzuimde dezelve ter hand te neemen; maar de ingediende, dikwyls zeer omſlagtige, ſtukken ondergingen breedvoerige beraadſlagingen, en, ſchoon by wylen naa dezelve, ter Eerſte Kamer goedgekeurd, nam 'er de Tweede geen genoegen in; geheele of gedeeltlyke verwerping was daar de uitſpraak. Van alle deeze, in het breede te ſpreeken, zou ons Geſchiedblad in dezelfde langwyligheid doen vervallen. Geheel mogen wy 'er echter niet van zwygen, zal onze Historie een getrouw Gedenkſtuk weezen der Gebeurtenisſen van dien tyd. Kortlyk willen wy hier het een en ander aanroeren, het beſtel des Landsbeſtuurs en der ondergeſchikte Aanſtellingen betreffende.

Voorſtellen de Agentſchappen betreffende.

De Agentſchappen, onder welke het Landsbeſtuur verdeeld was, wel te vormen en in te richten, hadt veel werks in (*); terwyl verandering van omſtandigheden daar op invloed hadden, en niet zelden, met eene gebiedende ſtemme, om nadere bepaalingen riepen. Brieven van het Uitvoerend Bewind, by den aanvange deezes Jaars, geſchreeven, behelsden eenige bezwaaren, aan 't zelve door de Agenten van Juſtitie, Oorlog, Financie en Buiten-

(*) Zie deswegen onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 223 enz.

CXXIII. BOEK. —— 1800. tenlandsche Betrekkingen, Marine, Nationaale Opvoeding, Nationaale Oeconomie, opgegeven, met verzoek, dat de Vergadering, by het overwegen van een ingediend Plan, de Organisatie der Bureaux dier Agentschappen, daar op de vereischte aandagt vestigde.

Een daar op uitgebragt Verslag. De Leden, in wier handen deeze stukken gesteld waren, maakten geene zwaarigheid te erkennen, dat de werkzaamheden op de meeste Bureaux, zo wegens den voortduurenden Oorlog, als om de ongewoonte van het werk, thans nog menigvuldiger en omslagtiger waren, dan dezelve, wanneer de Vrede opdaagde, weezen zouden; dat de voornaamste bezuinigingen, die in de vermindering van Bedienden zouden moeten gezogt worden, best tot dat gewenscht oogenblik verschooven bleeven, wanneer alles, op een geregelder en eenvoudiger voet, zou kunnen worden ingericht: waarom zy de tegenwoordige Organisatie der Bureaux, zo lang de Oorlog duurde, wilden bepaald hebben, of zo veel korter, als het Vertegenwoordigend Lichaam, naar aanleiding der omstandigheden, zulks noodzaaklyk zou oordeelen.

Om die zelfde reden oordeelden de Gelastigden, voor als nog, geene aanmerkelyke verandering te moeten voorstellen, ten opzigte van de inrichting der Bureaux, of het getal der Bedienden: verandering daarin zou veelligt verwarring of vertraaging in de werkzaamheden kunnen veroorzaaken, in een tydstip als het

tegenwoordige, misschien nadeelig voor 's Lands belangen. — Weglaating van eenige posten was hun egter raadzaam voorgekomen, gelyk die van Artillery-meester by den Agent van Marine; als geheel overboodig — De posten van Boutefeus wilden zy, ter meerder bezuiniging, met die van Kamerbewaarders vereenigen. In de voordragt van het Uitvoerend Bewind tot Organisatie des Agentschaps van Marine, was geene melding gemaakt van een Commissaris Directeur te *Harlingen*, deswegen hadden zy, by 't gemelde Bewind, onderzoek gedaan, en ten onderrigt bekomen, hoe 't zelve van oordeel was, dat te *Harlingen* alle voorige beheering van Zeezaaken zou vervallen; en na het Departement *Amsterdam* verplaatst worden, gelyk zulks reeds daadlyk was overgebragt, met uitzondering nogthans van de Aanneemingen. Desgelyks zou het Uitvoerend Bewind, ten opzigte van *Vlissingen*, geen Commissaris Directeur hebben voorgedraagen, ware het niet, dat de daar nog plaats hebbende *Fransche Directie* deeze post, voor tegenwoordig, noodzaaklyk maakte. Dit stuk ging vergezeld van een Staat van Organisatie der meergemelde Agentschappen, met de opgave der Jaarwedden der onderscheide Comisen, Klerken en Bediendens.

CXXIII. BOEK. — 1800.

Te wagten was het, dat op een zo uitgebreid stuk veele bedenkingen en aanmerkingen zouden vallen. Zy bleeven geenzins agterwege. Den Voorzitter

Genomen besluit.

CXXIII. BOEK. 1800.

Stein Parve kwam het, uit de veelvuldige redenwisselingen, voor, dat de geest der Vergadering daar heenen strekte, om het Verslag, over het geheel, te omhelzen; doch dat de Vergadering niet bepaalen zou, welk eene Jaarwedde, aan ieder der op de Bureaux te werk gestelden, zou worden toegelegd; maar eene ronde som ter beschikking aan het Uitvoerend Bewind verstrekken om onder de Agentschappen te verdeelen, en de Commissie te verzoeken, aan de Vergadering eene voordragt te doen, hoe groot deeze som zou behooren te zyn — Schoon eenige Leden zich daar tegen verklaarden, bleek by hoofdlyke stemming, dit het gevoelen der meerderheid te weezen (*).

Daar op gemaakte bepaalingen.

Het daar op uitgebragt Verslag werd, grootendeels, goedgekeurd (†); dan, behal-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 828—845.

(†) Wy voegen hier de begrooting voor elk Bureau, met de weinige verandering, daar in gemaakt, nevens.

Voor het Bureau van het *Uitvoerend Bewind.*

Voor den Secretaris . .	f	6,000
Voor den Griffier . .	»	4,000
Voor de verdere Geëmployeerden	»	50,000
	f	60,000

Voor het Bureau van *Buitenlandsche Betrekkingen*

Voor den Secretaris . . .	f	4,000
Voor de verdere Geëmployeerden	»	18,000
	f	22,000

Voor

halven de weinig gemaakte veranderingen, ging de vastſtelling niet toe zonder aan- CXXIII. BOEK. 1800.

Voor het Bureau van den *Agent der Marine.*

Voor den Secretaris . .	*f*	4,000
Voor de verdere Geëmployeerden	-	142,000
	f	146,000

Voor het Bureau van den *Agent van Oorlog.*

Voor den Secretaris . .	*f*	4,000
Voor de verdere Geëmployeerden	-	45,000
	f	49,000

Hier onder was de Burgerwapening begreepen.

Voor het Bureau van den *Agent van Finantie.*

Voor den Secretaris . .	*f*	4,000
Voor de verdere Geëmployeerden	-	56,000
	f	60,000

Schoon onder deeze ſommen zyn begreepen de Appoinctementen voor de Geëmployeerden ter Bureau van de Geabandonneerde Goederen van den Vorst van *Nasſau*, zouden dezelve echter uit die Goederen moeten worden voldaan.

Voor het Bureau van den *Agent van Juſtitie.*

Voor den Secretaris . .	*f*	3,500
Voor de verdere Geëmployeerden	-	14,000
	f	17,500

Dit werd op *f* 18,200 bepaald.

Voor het Bureau van den *Agent van Opvoeding.*

Voor den Secretaris . .	*f*	3,500
Voor de verdere Geëmployeerden	-	14,500
	f	18,000

 Voor

CXXIII. BOEK. 1800. aanmerkingen, waarin soms de *Federatieve*, of thans *Departementaale* geest, zich zeer kennelyk openbaarde (*). — Het Uitvoerend Bewind zou gelast worden, om, naa de Bezoldingen van ieder der Geëmployeerdens te hebben geregeld, daar van naauwkeurige opgave te doen aan de Commissarissen van de Nationaale Re-

Voor het Bureau van den *Agent van Oeconomie.*

Voor den Secretaris . .	*f* 3,500
Voor de verdere Geëmployeerden en verdere benoodigdheden .	• 30,000
	f 33,500

Voor het Bureau van den *Agent van Politie en Toezigt over den staat van Dyken, Wegen en Wateren*

Voor den Secretaris . .	*f* 3,500
Voor de verdere Geëmployeerden	• 45,000
Voor de Commissarissen van den Waterstaat	• 30,000
	f 78,500

(*) Dit was thans alleen het geval niet. Veelvuldige gelegenheden gaven stoffe tot voorstellen van zulk eenen aart, dat de Leden der Vergaderinge, by het doen derzelven, niet onopgemerkt lieten, hoe men, dusdanige *Departementaale begrippen* voorstaande en volgende, langzaamerhand wederom de voormaalige *Gewestelyke Souverainiteit* zou invoeren; en hoe het zeer ongerymd was, dat men, in eene Souveraine Vergadering, die het éene en ondeelbaare *Bataafsche* Volk vertegenwoordigde, besluiten zou neemen, naar maate men in de *voormalige Gewesten*, ten opzigte van de zaaken, waar over beslist moest worden, dagt. In dien trant sprak althans Pompe van Meerdervoort. *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 816.

Rekening; als mede van de bepaalde Bezoldingen aan de Ontvangers, onder het Agentschap van de Marine, tot dat dezelve, door het in werking brengen van de Nationaale Thesaurie, vervielen. — Daarenboven zou het Uitvoerend Bewind gelast worden, aan de Vergadering een voordragt in te zenden, zo tot Organisatie van een Bureau, als van de vereischte Persoonen te benoemen, ten Beheer der *Bataafsche* Burgermagt. — Men zou hetzelve aanschryven, om, zo spoedig mogelyk, aan het Vertegenwoordigend Lichaam een voordragt te doen, van den voet en het Tractement, waar op een algemeen Translateur van de *Latynsche* en *Fransche* Taalen, zo voor de beide Kamers, als voor het Uitvoerend Bewind en de Agentschappen, zou dienen aangesteld te worden; als mede op te geeven eene begrooting van de Schryfbehoeftens, mitsgaders van Vuur en Licht, zo by het Bewind, als by de onderscheidene Agentschappen, 's jaarlyks benoodigd (*).

Veele lang hangende zaaken.

Langwylig en veelvuldig waren de beraadslagingen over de Burgerlyke Regtbanken, by de Staatsregeling voorgeschreeven, zo wat de Hoofdplaatzen, de Gebouwen, de Benoeming der Leden, derzelver Bezolding, als mede die der Ministers, betrof en de bepaalingen van derzel-

(*) *Dagverk. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 233—239.

CXXIII. BOEK. 1800.

zelver Regtsgebied (*). De Aanstelling der Baljuwen hadt veel voeten in de aarde (†). — Niet minder viel 'er voor, ten opzigte van de Vrederegters, zo wat tot hun post als hoe groot derzelver bezolding behoorde te zyn (§). — Daar de Dyk-collegien eene meer of min uitgebreide Jurisdictie uitoefenden, viel het noodig eenige bepaalingen te maaken, met de tegenwoordig ingevoerde Orde van Zaaken strookende; dit werd gereedlyk gevonden (**).

Veranderingen in de Verdeeling in Ringen en Gemeentens.

De verdeeling der Ringen in Gemeentens hadt niet weinig werks gekost, en, des ondanks, ondervondt men deeze en geene kennelyke onvoeglykheden, welker voorgestelde verandering gereeden ingang ter Vergaderinge kreeg, terwyl men over andere breed en lang handelde. Zulks hadt eene omschepping ten gevolge, waar by zommiger begeerte geheel, anderer gedeeltlyk ingewilligd wierd, terwyl eeniger verzoeken geenen ingang vonden (††).

Van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 250. 253. 274. 280. 393. 722. IX. D. bl. 199. 203. 207. 218. 236. 242. 255.

(†) *Ald.* VIII. D. bl. 269. 482. IX. D. bl. 842.

(§) *Ald.* VIII. D. bl. 257, 589, 712. 719. IX. D. bl 267. 275. 612.

(**) *Ald.* bl. 721.

(††) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 370. X. D. bl. 711 enz. Men zie het *Aardrykskundig Woordenboek der Bataafsche Republiek, volgens derzelver tegenwoordige ver-*

Van langen adem was het daarſtellen van het Reglement op de Verkiezing der Gemeente Beſtuuren. In den voorleden Jaare hadt de Tweede Kamer, een door de Eerſte Kamer deswegen voorgedraagen ſtuk, onbekragtigd terug gezonden, op grond van verſcheide reden van weigering, omtrent de wyze van Verkiezing, daar by voorgedraagen, die in Gemeentens van middelbaare bevolking, tydverkwistend, aan veele ongemakken onderhevig en in groote Gemeentens onuitvoerelyk was — Aan deeze redenen van weigering werd door de Eerſte Kamer te gemoet gekomen, en behelsde het nader voorgedraagene een veel eenvoudiger Reglement op de Verkiezing der Gemeente Beſtuuren. Dan ook dit Beſluit vondt de Tweede Kamer goed onbekragtigd terug te zenden, op grond van twee redenen van weigering, welke egter op het Reglemet van Verkiezing niet toepasſelyk waren. — Doch de Eerſte Kamer, op dit beſluit van weigering geraadpleegd hebbende, volhardde by haare begrippen, voor zo verre de Verdeeling der Gemeentens, als mede den Lastbrief voor de Gemeente Beſtuuren en Polder-distrikten, betrof; maar beſloot teffens een ingekomen Verzoekſchrift, ſtrekkende tot verandering van

CXXIII. BOEK. 1800.

Handelingen over het Reglement op de Verkiezing der Gemeente Beſtuuren.

verdeeling in Departementen, Ringen en Grondvergaderingen. Te *Leyden* by D. DU MORTIER EN ZOON, 1800.

CXXIII. BOEK. 1800. van het by die Kamer bepaalde Reglement op de Verkiezing der Leden van de Gemeente Bestuuren, en van de Gevolmagtigden uit de Burgery, benevens dat Reglement zelve, andermaal in handen eeniger Leden te stellen. Dit Besluit ter Tweede Kamer geleezen zynde, werd het Besluit van weigering aldaar vernietigd, voor zo verre de verdeeling dier Gemeentens, als mede de Instructie voor de Gemeente Bestuuren betrof, en het Reglement op de Verkiezing van Bestuurderen der zaaken van de Ingelanden, Land-eigenaars of Geërfdens door de Tweede Kamer bekragtigd.

De zaak van de Verkiezing der Gemeente Bestuuren zelve was hier mede niet afgedaan. Ingekomene stukken, nadere overweegingen, hadden ter Eerste Kamer, by welke, in de twee voorgaande Concept-Reglementen, aan de Grondvergaderingen de benoeming van één of meer Persoonen overgelaaten, en aan de Kiezers aanbevolen, om op te maaken of en welke Persoonen door de volstrekte meerderheid der Grondvergaderingen benoemd, en dus tot Leden van het Gemeente Bestuur of Gemagtigden, uit de Burgery, aangesteld zouden zyn, en de ontbreekende uit de in de Grondvergaderingen benoemde Persoonen, te verkiezen; dit werd thans, by Besluit der Eerste Kamer regtstreeks aan de Kiezers, daar toe in de Grondvergaderingen benoemd, overgelaaten.

Een

Een Verslag, ter Tweede Kamer uitgebragt, strekte ter verwerping daar van. Het vondt egter aldaar zyne voor- en tegenstanders, die in breede vertoogen, elk hun gevoelen beweerden. By het opneemen der stemmen waren 'er zo veel vóór als tegen het Verslag. By het herhaalen der Stemming verklaarde eene groote meerderheid zich daar tegen, en het Besluit werd onbekragtigd terug gezonden. Niet weinigen ter Eerste Kamer betoonden zich ongezind, om in die weigering te berusten; dan de meerderheid stemde daar toe. Zulks hadt het vormen van een ander Reglement, met veele veranderingen, ten gevolge: waar over op nieuw breede onderhandelingen reezen. In 't einde staakten de stemmen. Nadere overweegingen bragten een Reglement voort op de Verkiezing van de Leden der Gemeente Besturen, en van de Gemagtigden uit de Stembevoegde Burgers, ter Tweede Kamer aangenomen (*); waar op tydsbepaaling en verdere schikkingen volgden. (†).

Hoogst verveelend zou het zyn, in 't breede, alle die Geschilvoeringen, over

en

(*) Wien het luste om het voornaamste, dit langhangend stuk betreffende, na te leezen, die zoeke in het *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VII. D. bl. 374. 397. 715. 740. 746. VIII. D. bl. 154. 162. 163. 552. 570. 641. 674. 677. IX. D. bl. 51. 185. 188. 198. 207. 248. 297. 371. 381. 922. X. D. bl. 145. 148.

(†) *Ald.* X. D. bl. 206.

CXXIII. BOEK. 1800. en wederzendingen, onderlinge raadpleegingen van daar toe bestemde Leden der beide Kameren op te haalen, waar in, by wylen, de geest des tegenstreevens, met de kennelykste trekken, doorstraalde. Alleen willen wy vermelden hoe, ten tyde deezer Geschilvoeringen, de Tweede Kamer eenmaal veertien redenen van weigering hadt opgegeeven; hoe van deeze veertien, by een vernieuwd Besluit der Eerste Kamer, twaalf van dezelve vervallen waren, en slegts twee overgebleeven; aan één van welke de op dit stuk Gelastigden ter Eerste Kamer vertrouwden, dat daar en boven, door gemaakte veranderingen, genoegzaam zou zyn voldaan geweest, en welke andere alleen den oorsprong verschuldigd was, aan eene tweeledige uitlegging van zeker Artykel in de Staatsregeling, welk verschil, in de daad, tegen het groot oogmerk vergeleeken, weinig te beduiden hadt. De Leden der Eerste Kamer, meenden, reden te hebben om zich te mogen vleijen, dat de Tweede Kamer, van haare zyde, ook eenige toegeevendheid zou gebruikt hebben, in eene zaak van zo grooten omvang, dat zy geloofden, hoe het boven menschlyk vermogen zou zyn, aan elk daar in volkomen genoegen te geeven; en dat de Tweede Kamer, naa zo veel toegeevendheids van de Eerste ondervonden te hebben, de bekragtiging zou hebben laaten volgen. „ Zy vertrouwden," op dat wy de woorden, die LEEMANS met zy-

zyne Medegelastigden gebruikte, affchryven, „ daar de aandrang van alle kanten, „ tot de daarftelling der Conftitutioneele „ Gemeente Beftuuren, zo groot was, „ dat het Uitvoerend Bewind de grootfte „ moeite hadt, om het tegenwoordig *Za-* „ *menftel* der Municipaliteiten nog gaande „ te houden, en de Registers der Verga- „ dering mede getuigenis droegen van de „ veelvuldige Verzoeken der Municipali- „ teiten, om hun ontflag te erlangen en „ door Conftitutioneele Leden vervangen „ te worden (*).

„ *Zy* meenden, daarenboven, die be- „ kragtiging te mogen vastftellen, om re- „ den, dat de Tweede Kamer, zo wel „ als de Eerfte, overtuigd moest zyn, „ dat dit nieuwe raderwerk, het geen, „ naar de verfchillende voormalige dee- „ len der Republiek, ook zeer onder- „ fcheiden werkte, en nu op een een- „ paarigen voet zou moeten voortloo- „ pen,

(*) Wy hebben veele Municipaliteits Leden gekend, die, van tyd tot tyd, op hun ontflag, ten ernftigften, doch vrugtloos, aandrongen. Opmerklyk was het geval van den Burger HERMANUS VERWIT ASSENBERG, Lid van de Municipaliteit te *Amfterdam*, die, reeds drie maanden geleden, bedankt en bekend gemaakt hadt, dat hy zich, op een bepaalden tyd, voor ontflagen zou houden, en door den Agent van Politie gelast werd in die Post aan te blyven; of dat hy anderzins zich blootgefteld zou vinden aan de middelen van dwang. 't Geen deswegen voorviel verdient nageflagen te worden, in het *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 139 enz.

CXXIII. BOEK. 1800.

„ pen, zo gemaklyk niet met een enkel „ Besluit zou zyn aan den gang te brengen; maar dat 'er aan de nieuwe werktuigen, hier en daar, nog al iets te beschaaven en te verhelpen zou vallen, eer dezelve behoorelyk voortwerkten. „ Dat men, derhalven, ook in dit geval, „ wanneer de ondervinding mogt leeren, „ dat het bezwaar, by de Eerste Kamer „ nog overgebleeven, in waarheid mogt „ bestaan, altyd nog gebruik kon maaken „ van de magt, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ontegenzeggelyk toekomende, om de Instructie te veranderen „ of te vermeerderen, en dus dit punt in „ verschil te regt te brengen; liever, „ dan, daar de noodzaaklykheid der Organisatie der Constitutioneele Gemeente „ Bestuuren, ook zelfs door de Eerste „ Kamer, was erkend, te willen waagen, dat de kostlyke tyd onnut voortliep, en dat de Ingezetenen der geheele Republiek nog langer verstooken „ bleeven van het onvervreemdbaar regt „ om hunne eigene Gemeente Bestuuren, „ op eene Constitutioneele wyze, te verkiezen; ja genoodzaakt wierden, nog „ langer bestuurd te worden door Municipaliteiten, welke, naa de onderscheidene Omwentelingen in het Staatsbestuur, die de Republiek hadt ondergaan, door een of andere Agenten van „ het Bewind waren aangesteld, en waar „ van veelen zo wel de vereischten by „ de Staatsregeling voor de Leden der

„ Ge-

„ Gemeente Besturen voorgeschreeven, „ als de waare hoogagting en het vertrouwen hunner Medeburgeren ontbeerden (*).

1800.

Het Vonnis over VAN DER HOEVEN en EYSENBROEK opgeschort.

Ontallyk waren, om zo te spreeken, de Regts-Geschilstukken, die den tyd der Volksvertegenwoordigeren wegnamen. Het behoort niet tot onze Geschiedenisse dezelve te melden. Alleen mogen wy niet onopgetekend laaten, wat zommige Staatsgevangenen bejegende. Hoe eenigen loslaating verwierven hebben wy vermeld (†). Anderen zaten nog. Onder deezen staaken meest uit CORNELIS VAN DER HOEVEN en JAN EYKENBROEK. Ten hunnen opzigte luidde, in Slagtmaand des Jaars MDCCXCVIII, de Proclamatie des Uitvoerenden Bewinds: „ Het is niet dan al te waaragtig, dat „ 'er, onder een aantal kwaalykgezinde „ Ingezetenen deezer Republiek, een „ aanval tegen de veiligheid van den „ Staat was besloten, welke niet min„ der ten doele heeft gehad, dan om, „ door eene totaale omkeering van de „ tegenwoordige Constitutioneele Orde „ van Zaaken, de verbryzelde zetels „ van het Schrikbewind weder op te „ richten, en het *Bataafsche* Volk te„ rug te brengen tot dien heilloozen „ staat

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 888 en 889.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 181—188. 216.

CXXIII. BOEK. 1800.

„ ſtaat van verwarring, en overheer„ ſching, waar van het, op den altoos „ gedenkwaardigen dag van den twaalf„ den Juny diens Jaars zo gelukkig was „ verlost, en dat eenige Perſoonen, ver„ dagt van aan de Zamenzweering deel „ te hebben gehad, op onzen last, in „ verzekering zyn genomen.

De misdaad, den Burgeren C. VAN DER HOEVEN, en J. EYKENBROEK, toen in verzekering genomen, ten laste gelegd, beſtondt hier in, „ dat zy zich niet ont„ zien hadden, met verſcheide kwaalyk„ geintentioneerde Perſoonen, zo in als „ buiten het Gemeenebest, te machinee„ ren en werkzaam te zyn tot *herſtelling* „ hier te Lande van dat Gouvernement, „ welks ontbinding, voorgevallen op den „ twaalfden Juny desJaars MDCCXCVIII, „ blykens opgevolgde *Approbative Pro-* „ *clamatie* des Uitvoerenden Bewinds, „ van den tienden October daar aan vol„ gende, noodzaaklyk was tot behoud „ der Vryheid, en herſtel van de geſchon„ dene Oppermagt des Volks, en tot „ handhaaving van de Staatsregeling; en „ pligtmaatig voor elk Burger, die prys „ ſtelde op derzelver handhaaving: mits„ gaders om daar toe onderſcheidene In„ gezetenen door Brieven aan te hitzen, „ en alzo het Gemeenebest aan gevaar„ lyke ſchokken en beroeringen bloot te „ ſtellen." — Bewysſtukken, om deeze hun ten laste gelegde misdryven te bekragtigen, werden aangevoerd, en daar

op

op het Vonnis gegrond, dat zy beiden, met het Zwaard over 't hoofd, zouden gestraft, en voorts tot eene twaalfjaarige Gevangenis verweezen worden, opgevolgd door een eeuwigduurend Bannissement. CXXIII. BOEK. 1800.

Dit vonnis stondt, den drie- en twintigsten van Wintermaand des Jaars MDCCXCIX, dertien maanden naa de bovengemelde Proclamatie, volvoerd te worden. Dan, 'er daagt, vóór den dag ter uitvoering bepaald, een Verzoekschrift op, dat de zaak nader onderzogt en inmiddels opschorting verleend mogt worden. — De Voorzitter ter Eerste Kamer, Couperus, deedt de Vergadering, op Zondag, buitengewoon vergaderen. Hy verklaarde onder anderen, dat zo iemand tegen het vernietigen van regterlyke Vonnissen ware, hy het was; dan, daar zeer mogelyk in een Land en in een tydstip, waar in Omwenteling op Omwenteling volgde, Politieke misdaaden konden ontstaan, en de tusschenkomst van den Wetgeever hier in van een goed gevolg kon zyn, agtte hy zich verpligt, om, zonder voor als nog van de zaak, daar het op aan kwam, te spreeken, der Vergaderinge in overweeging te geeven, of men, in deeze zaak, by voorraad, Opschorting zou kunnen verleenen, terwyl men nader zou kunnen onderzoeken, of 'er, zo kort naa het onlangs gehouden Nationaal Feest (*), ter

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLI. D. bl. 346.

CXXIII. BOEK. — 1800. ter voldoening aan de heilzaame oogmerken, waar mede het gevierd was, geene gunstige beschikking zou kunnen genomen worden.

Instemmers en tegenspreekers ontbraken niet. Veel viel 'er op het Verzoekschrift aan te merken; dan, tot de Opschorting, werd met eene groote meerderheid beslooten. — Eene meerderheid van veertien tegen zeven stemmen deedt dit ter Tweede Kamer bekragtigen (*). — Eene nadere voordragt des Voorzitters gaf stoffe tot geschil en verwyl. Veelvuldig waren de Onderhandelingen op dit stuk. Eene Commissie bragt het Verslag uit, dat, wegens den aart der Misdaaden in het Vonnis vermeld, den tyd des bedryfs, de tegenwoordige gesteldheid des Lands, en de natuur der straffe, eenige Remissie zou plaats hebben; dat deeze bevorderlyk zou zyn voor het algemeen belang des Lands, door vereeniging der gemoederen, en dat 'er tevens gezorgd moest worden voor de veiligheid der Maatschappy. Op deezen grond verkreegen VAN DER HOEVEN, en EYKENBROEK, ontslag van dat gedeelte der Straffe, 't welk hun ter gemelde openbaare strafoefening verwees (†).

Ontslag aan deezen, als mede aan Deeze zaak was daar mede niet afgedaan. Veele Verzoekschriften, ten hunnen behoeve, kwamen ter Vergaderinge.

Me-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 901—911.

(†) *Ald.* bl. 1005.

Memorien van Regten der Burgeren VAN DER HOEVEN en EYKENBROEK werden ingediend (*). Veelvuldig en langduurend waren de raadpleegingen, over de Kwytschelding van straffe. Aan het Uitvoerend Bewind werd de zaak verzonden. Niet gunstig was het wederschryven. Dan werd 'er, ter Eerste Kamer, tot een geheel Ontslag van Straffe besloten. De meerderheid van ééne stem ter Tweede Kamer bekragtigde zulks. Het volledig Ontslag van het Vonnis bekomen hebbende, deeden de van straffe Ontheevenen eenen Voorslag, of daar onder ook begreepen ware eene geheele ontheffing van Kosten, op deeze langdaurige regtzaak gevallen? Schoon een ontkennend hier op uitgebragt Verslag tegenspraak vondt, viel het Besluit daar mede overeenkomstig (†). Zy verkregen hunne Vryheid.

CXXIII. BOEK

1800.

J. DE VISSER verleend.

J.

(*) Deeze zyn met *het Bericht betrekkelyk de Zaak van den Hove over de voormaalige Gewesten van Holland en Zeeland*, uitgegeeven in den *Haage* by SNELLERS en VAN TIENEN. 1800.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 247. 283. 298. 320. 332. 334. 337. VIII. D. bl. 437. 518. 542. 546. 567. 595. 644. 658. Men heeft de *Advysen van eenige Representanten, by gelegenheid van de Deliberatien over het Rapport van den Representant* HUBER c. s. *of en hoe verre ter bevordering van het algemeen belang des Vaderlands, met betrekking tot eene of andere Persoonen, welker Vonnissen zyn opgeschort, Remissie zou kunnen plaats hebben*, afzonderlyk in een Bundeltje zamengevoegd, uitgegeeven.

CXXIII. BOEK. —— 1800.

J. DE VISSER, die mede in deeze zaak betrokken, doch min schuldig gekeurd, en tot een vyfjaarige Gevangenis en een altoosduurende Ballingschap verweezen was, en wiens zaak gelyktydig met die van VAN DER HOEVEN en EYKENBROEK behandeld werd, kreeg desgelyks zyn ontslag; doch tradt ten zelfden tyde als zy niet in vryheid: dewyl hy aan de Geregtskosten en die des Regtsgedings niet voldaan hadt (*).

Nog andere Staatsgevangenen ontslaagen.

Met de zaak van gemelde Burgers stondt in eenig verband die der nog, zints meer dan negentien maanden, op de Voorpoorte in hegtenis zittende Burgeren ANTONY BOESEKE, PIETER VAN GROENEVELD, LUCAS MATTHYS KALTNER, FRANCOIS WILLEM RUYSCH, ADRIANUS MEYER, ARY VOOGD en GERARDUS JOSEPHUS ZAMPOLL: ook om ontslag deezer werd gevraagd, en daar op aangedrongen. — De Voorzitter L. VAN DEN BRAAK stelde voor, om gelyksoortige onderhandelingen als 'er, in 't breede, over de zaak van de bovengemelde Ontslaagenen gevallen waren, te vermyden, de regtshandelingen des Hofs van Justitie te vernietigen, en hun daadlyk Ontslag te verleenen. — Wel te wagten voor- en tegenspraak was het gevolg. Men besloot tot eene aanschryving aan het Hof, waar

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 59.

waar by 't zelve gelast werd, om, met agterstelling van alle andere voor dat Hof hangende zaaken, de Procedures van den Burger Boeseke, en diens Lotgenooten, tot besluit te brengen, als mede om, vóór in deezen een Vonnis te bepaalen, een afschrift van hetzelve aan het Vertegenwoordigend Lichaam in te zenden. — Ter Tweede Kamer verwekte dit stuk heftige twistredenen, niet vry van verwytende taal te wederzyden. De zaak hing daar zo zeer in twyfel, dat, by hoofdlyke stemming, ééne stem tot het niet bekragtigen het besluit deedt vallen. — Dit stuk, ter Eerste Kamer, nader overwoogen, bragt een Verslag te wege, om aan deeze Gevangenen alle straffen kwyt te schelden, welke dezelven, uit hoofde van de aan hun ten laste gelegde misdaaden, zouden hebben mogen beloopen. Dat het Hof van Justitie deeze, ter Voorpoorte Gevangenen, zou ontslaan. Naa veel driftige over- en wederspraak volgde de verwerping van dit Verslag. Wanneer de Eerste Kamer by het voorgaande Besluit volhardde, viel 'er andermaal weigering by de Tweede Kamer. Het Hof eindelyk de Afschriften van de Vonnissen tegen Ruysch, van Groeneveld, Voogd, Kaltner, Boeseke en Meyer geslaagen, inzendende, waren de Gelastigden tot dit stuk ter Eerste Kamer van oordeel, dat, daar aan van der Hoeven, Eykenbroek en de Visser, ontslag van straffe was ver- CXXIII. BOEK. 1800.

 leend

XXXIII. BOEK. — 1800.

leend geworden, de Vergadering ook aan de gemelde Persoonen, wier Politieke misdaaden in verband stonden met die der drie gemelden, ook ontheffing van de straffe, waar toe zy ten Hove verweezen waren, behoorden te verleenen. Het Besluit stemde hier mede overeen, en vondt bekragtiging ter Tweede Kamer. De vrylaating volgde, en verwierven, naa veel bewerkens, allen ontslag van de Geregtskosten, reeds in hunne zo lang verwylde zaak gevallen (*).

Verzoekschriften uit *Bredevoort* enz. om Ontheffing van straffe.

Hangende de overwegingen wegens de Burgers VAN DER HOEVEN, EYKENBROEK en DE VISSER, dienden een achthonderd tal Burgers, Ingezetenen der Steden en Ampten *Bredevoort*, *Grol*, *Borculo* en *Lichtenvoorde*, Verzoekschriften in, dat de zodanigen, die aldaar, in de Gebeurtenisfen van den vyfden van Herfstmaand ten voorleden Jaare, deel gehad, en zich rechtstreeks of zydelings tegen de vastgestelde Orde van zaaken verzet hadden, naa dat die Plaatzen in staat van Beleg gesteld waren, niet striktlyk volgens de Proclamatie van den drie- en twintigsten van Oogstmaand, mogten worden vervolgd; althans dat de inquisitoire Regtspleegingen mogten geschorst, en zy tot gewoonlyke regterlyke Ver-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 789. IX. D. bl. 30—36. 38. X. D. bl 58. 72. 132. 140. 234. 256. 270. 271. 275. XI. D. bl. 758. 762.

Verdeediging toegelaaten worden; daar valsche getuigen, vrees, verleiding en geweld oorzaak van hunne wandaaden waren geweest (*).

Van de hand gewezen. Ook een nadere Voordragt niet aangenomen.

Verschillend oordeelde men over deeze Verzoekschriften; dan viel het Besluit om ze buiten beraadslaaging te houden, en dat dezelve, schoon een en ander daar voor yverde, niet aan het Uitvoerend Bewind zouden worden toegeschikt. Te vergeefs hadt de Voorzitter VAN HAEFTEN op dit laatste aangedrongen. Hy liet het hier by niet berusten; maar deedt een naderen voordragt, tot zagtheid en vergeeflykheid, aanmaanende, als het best en eenigst middel voor een eerst nieuwlings daargesteld Landsbestuur, 't geen nog met in- en uitwendige Vyanden hadt te worstelen, om de Ingezetenen, zo veel maar eenigzins met het heil en de rust des Vaderlands was overeen te brengen, aan zich te verpligten en tot zich te trekken. Eene zaak, zyns oordeels, te dikwerf in ons Vaderland verzuimd, en waar van alle Inwoonders, tot op dit oogenblik, de gevolgen gevoelden. Zyn voorslag hieldt in het benoemen van Gelastigden, om aan de Vergadering het Ontwerp eens Besluits voor te draagen, waar by aan het Uitvoe-

(*) Men vergelyke onze Geschiedenis van het daar voorgevallene in onze *Vaderl. Hist.* het CXXI. Boek.

CXXIII. BOEK. 1800. voerend Bewind gelast werd aan de Vergadering een raadslag in te leveren, of de in- en uitwendige Staat des Gemeenebests kon toelaaten, dat aan hun, welken de Publikatie van den acht- en twintigsten van Oogstmaand des verstreeken Jaars mogten hebben overtreeden, Vergiffenis, geheele of gedeeltlyke Kwytschelding van Straffe, zou worden geschonken? — Schoon dit Voorstel byval van eenigen vondt, en men beweerde, dat regtvaardigheid, billykheid en gezonde Staatkunde het zelve alzins aanraadde, was de tegenstand sterk. Men hieldt staande, dat de gezonde Staatkunde, in het tegenwoordig tydstip, zulks afraadde en volstrekt verboodt (*). — Het was naamlyk op een tyd, dat de Nieuwsmaaren schreeven van eene op handen zynde herhaalde pooging der *Engelschen* tot eene Landing, en dat de algemeene gesprekken daar over liepen. Van eene Strafloosstelling der zodanigen, die, door daadzaaken, verklaard hadden, genegen te zyn, om met den Vyand den hartader des Gemeenebests af te steeken, was niets anders te wagten, dan dat Binnenlandsche Vyanden, ook die zich tot nog hadden stil gehouden, zouden aangemoedigd worden, om met den Buitenlandschen Vyand mede

(*) Dit Voorstel werd den 19 van Maart gedaan.

mede te werken. Wetten, door het Lands- bewind daargesteld, zou men dan voor ydele bedreigingen houden. Het weldenkend deel des *Bataafschen* Volks, dat de kragtige maatregelen toejuichte, zou door zulk een slapheid ontmoedigd, en de eer, door het te werk stellen daar van, by Buitenlandsche Mogendheden behaald, bezoedeld werden. — De beslissing by hoofdlyke stemming strekte ter verwerping des Voorslags (*).

CXXIII. BOEK. —— 1800.

De Proclamatie van 28 Aug. des voorigen Jaars ingetrokken.

Omtrent de sterke en gestrenge Proclamatie van den acht-en twintigsten van Oogstmaand des verstreeken Jaars, ingevolge van welke eenige Vonnissen gestreeken waren, en veeler zaaken nog hingen, hadt men het Uitvoerend Bewind aangeschreeven, of, en in hoe verre, alle of wel zommige Artykelen dier Proclamatie, uit hoofde van de veranderde omstandigheden, waar in zich het Gemeenebest, naa het gesllooten Verdrag tusschen den Oppergeneraal BRUNE en den Hertog van YORK, bevondt, zouden kunnen en behooren te worden ingetrokken. — De raadslag des Uitvoerenden Bewinds strekte daar heenen, om dezelve, op eene uitdruklyke wyze, buiten werking te stellen. Het drong de noodzaaklykheid daar van aan, door de bloote her-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 790—793. 803—805.

CXXIII. BOEK. —— 1800. herinnering van de noodlottige oogenblikken, die de ſtrenge maatregelen, daar by verordend, deeden vastſtellen, en de gelukkige afwending van zo veele gevaaren, die de meer gunſtige omſtandigheden, waar in het Vaderland zich tegenwoordig bevondt, ten gevolge hadden gehad. In buitengewoone omſtandigheden was het de pligt van den *Bataafſchen* Wetgeever, om buitengewoone maatregelen, tot behoud des Vaderlands, het welk zonder dezelve zou verlooren gaan, te verordenen; maar wanneer die tyden en omſtandigheden niet meer beſtonden, behoorden ook alle buitengewoone maatregelen, die alleen betrekkelyk goed waren, en in gewoone en kalme tyden, met de beginzelen van Regtvaardigheid en met de Zeden des Volks, niet beſtaanbaar konden geoordeeld worden, voor 't vervolg op te houden. Dan ook waren de gewoone Wetten en Verordeningen, tot behoud des Lands, tot verzekering van de Rust; en tot beteugeling der Misdaad, toereikende; dan behoefde de Wet geen buitengewoon ſtreng voorbeeld om zich te doen eerbiedigen; dan ſtonden de hartstogten, driften en bedoelingen, die de Maatſchappy zouden kunnen verontrusten, meer op zich zelven, en waren dan voor het Algemeen niet gevaarlyk, zo als zy zyn, in buitengewoone tyden, wanneer het Politiek Beſtaan eens Volks werd aangevallen, wan-

wanneer die hartstogten, driften en bedoelingen, om verschillende redenen, te zamen werken en zich vereenigen, en deeze vereeniging de strengste maatregelen, tot afschrik en beteugeling, vorderde.

Behalven dit alles moest men, naar het begrip des Uitvoerenden Bewinds, den geest der *Bataafsche* Natie, ten deezen opzigte, ook in het oog houden. De aart deezes Volks duldt zeldzaam, en niet dan by groote gevaaren, ongemeene en strenge verordeningen. Zeldzaame straffen waren altyd genoegzaam; om, in gewoone tyden en omstandigheden, de binnenlandsche rust te verzekeren, en de misdaad te beteugelen; niet de hoegrootheid of buitengewoone gestrengheid, maar de zekerheid der Straffe was, van oude tyden af, de waarborg der maatschaplyke zekerheid.

Deeze gronden namen de Gelastigden, met volle goedkeuring, aan, en lieten 'er het volgend Besluit op rusten, dat de meergemelde Proclamatie zou worden ingetrokken; zo egter, dat die Intrekking alleen het vervolg betrof, en dezelve, in alle haare punten, toepasselyk bleef op alle Persoonen en Daaden, welke bevonden mogten worden, vóór den tyd van dit Besluit, zich daar aan onderhevig gemaakt hebben. Blyvende voorts alle nog stand houdende Wetten, betreffende de misdryven, in de Proclamatie genoemd, in volle kragt. — Ryplyk werd

CXXIII. werd deeze zaak overwoogen, en van een
BOEK. daar mede overeenkomstig Besluit ge-
——— volgd. 't Geen ook de bekragtiging der
1800. Tweede Kamer onverwyld wegdroeg (*).

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 85. 170 en 211.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD VIER EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Veelvuldige Verzoekschriften, wegens de agterlykheid in het betaalen der Geldheffingen. Voorstel van HUBER *deswegen. Hetzelve verworpen: dan 'er volgt eenige verzagting. Plan van* C. ZILLESEN *om den Lande Geld te verschaffen, ongunstig beoordeeld en gewraakt. Voorstel eener Heffinge van vier ten honderd op de Bezittingen. Raadslagen deswegen. Herhaalde aanvragen van het Uitvoerend Bewind om Geld. Daarop ingediende Raadslagen. Verlegenheid hier over. Voorstel tot eene Heffing van vier ten Honderd. Besluit daar toe ter Eerste en Tweede Kamer. Vertoogen daar tegen en Verslag daar op. Bedenkingen deswegen. Voordragt door* HOVENS *ter Tweede Kamer, wegens de Geldheffingen, en Voorstel eener Algemeene Geldheffing om aan de Eerste Kamer gezonden te worden.* CXXIV. BOEK.

Een

CXXIV. BOEK.

Een Verslag, ter Eerste Kamer wegens eene Algemeene Geldheffing. Daar toe voorgestelde Proclamatie. Deeze door de Tweede Kamer teruggezonden. Het Plan van Algemeene Belasting in 't licht gegeeven. Aanmerkingen der Municipaliteit van Haarlem daarop ter zyde gelegd. Verontschuldigingen, wegens het laat inkomen deezes Verslags. Raadpleegingen over dit Verslag. LEEMANS *woord, by den aanvang der raadpleegingen. Tegenstand, welke dit stuk ontmoette. Eindelyk ter Eerste Kamer bekragtigt. Onbekragtigt door de Tweede Kamer terug gezonden. Wat deswegen voorviel. Geschillen over een Besluit tot eene Vyf en twintigjaarige Heffing. Algemeene Begrooting der Staatsschulden. Verslag eeniger Uitgaaven van 's Lands Gelden. Aan die van Enkhuizen, van Maassluis en Vlaardingen. Tegemoetkoming aan het Eiland Texel en verscheide Noordhollandsche Dorpen. Verzoeken van Schoorl en Kamp. Verzoeken van Schadeloosstelling wegens de Requisitien afgeslaagen. Verzoeken van Alkmaar, ten opzigte van het betaalen der twee laatste Termynen in de Heffing.* DE SONNAVILLES *Aanmerkingen te dier gelegenheid. Langer uitstel aan die van Alkmaar, als mede aan die van Texel verleend. De Beverwyk kan de verzogte ontheffing van den vyfden Termyn niet verwerven. Groote ongelegenheid van veelen in de Betaaling deezer Heffing. Voor-*

Voorstel van den Eerw. STOLKER, *om verzagting van het lot der Christenleeraaren in dit geval. Van de hand wyzende Raadslag. Daar op ingebragte bedenkingen. Tegenbedenking en Afwyzing. Nader Adres van* STOLKER. *Uitslag daar van. Bepaalingen de wederkeerende Bataaven betreffende. Gepensioneerde Officieren moeten binnen 's Lands hun geld verteeren. Geschillen over de Jaargelden der Politieke Amptenaaren. Voorslag en bepaaling omtrent de Jaargelden der Weduwen van de in den jongsten Kryg gesneuvelden. Klagten wegens het niet openbaar aanbesteden van Werken voor den Lande. Het voorgevallene deswegen. Van de hand geweezen Voorstel des Uitvoerenden Bewinds wegens de Goederen der Heilige Geest Armen. Ter Eerste Kamer aangenomen. Ook ter Tweede. Deerlyke staat veeler Armenfondsen, en de gevolgen daar uit te duchten. Vaststelling van Aantekeningen Geboorte- Huwelyk en Sterfgevallen betreffende. Veelvuldigheid der Geschillen over Kerken, Pastoryen enz.* STEYN PARVÉS *Voordragt, wegens het moeilyke dier zaaken. Hoe het ter Vergaderinge met de Verzoeken van eene en andere Party liep. Verzoeken der Hervormden om de Autographa van het Dordrechtsche Synode en van de Overzetting des Staaten Bybels, toegestaan. Opkomst van het Genootschap* CHRISTO SACRUM

CXXIV. BOEK. 1800.

te Delft. Opgave van deszelfs Inrichting. Geloofsbelydenis. De Christlyke Openbaaring hier te Lande bestreeden; doch manlyk verdeedigd.

Stoffe van dit Boek.

Wanneer wy, by den aanvange van dit Boek, het woord *Finantien* nederschryven, met oogmerk om van dezelve, en het geen daar toe behoort, ten deezen Jaare, verslag te geeven, beeft, als 't ware, onze Geschiedpenne terugge — Te meermaalen was zulks een onaangenaame taak; doch die onaangenaamheid groeide met de Jaaren aan (*) en stygt thans ten hoogeren toppunt. Zo verdrietig als noodloos zou het weezen alles, wat des voorviel, te willen optekenen; doch wy kunnen niet voorby het voornaamste, deezen verzwakten zenuw van den Staat betreffende, te vermelden; en daar toe, van wegen de veelvuldigheid en verscheidenheid der hier toe betrekkelyke onderwerpen, bykans dit geheele Boek te bestemmen.

Veelvuldige Verzoekschriften wegens de agterlykheid in het betaalen. Voorstel van HUBER deswegen.

Even zeer als de Geldheffingen aan de orde van den dag waren, even zeer hoorde men deswegen morrend ongenoegen by den bezwaarden Landzaat, ontving men Verzoekschriften van byzondere Persoonen, als mede van verscheide Commissien des Onderzoeks na de

(*) Men zie terugge tot het CXXII Boek onzer *Historie*.

de richtige Opbrengst der Geldheffingen. Reeds, by het afloopen des voorleden Jaars, hadden daar toe Gelastigden, een weigerend Verslag om daar aan het oor te leenen, uitgebragt, waar mede de Vergadering genoegen nam (*). — Desniettegenstaande hieldt de inlevering der Verzoekschriften aan, welker van de handwyzing even onverwyld volgde. 't Waren ondertusschen geen enkele Burgers, die deswegen hunne klagten uitboezemden; maar het getal der Commissien van Onderzoek, welke, met den meesten aandrang, die Verzoeken onderstennden, werd dagelyks grooter. In deeze toonden zy, met veele redenen, dat een groot getal Burgers dwaalden, wegens het onderhevig worden aan het tweevoudige der boeten by het niet stipt betaalen in ieder Termyn. Daar nu de menigte der ongelukkig Boetvalligen in zo onberekenbaaren getale toenam; daar zo veele Commissien van Onderzoek de hardigheid, ja de onmogelykheid, om deeze boete te vorderen aantoonden; en daar het eene zekere waarheid bleef, dat men de zodanigen, die zonder opzet de Wet niet onderhielden, geenzins behoorde gelyk te stellen met hun, die, met een kwaad opzet, ongehoorzaam waren, deedt de Volksvertegenwoordiger HUBER het voorstel, om nogmaals eene Commissie te

CXXIV. BOEK. 1800.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 810. 913. 917.

CXXIV. BOEK. 1800.

te benoemen, ten einde te onderzoeken en ter Vergaderinge verslag te doen, of, en in hoe verre, men van hun, die niet stipt, op de gestelde Termynen, de volle vierde van hun Quota hadden opgebragt; maar echter alles by den afloop van den vierden Termyn hadden betaald, van de boete van het tweevoudige zou ontheffen — als mede, of men aan hun, die buiten staat geweest waren, in den vervroegden vierden Termyn, te betaalen; maar het verschuldigde in Wynmaand hadden aangeboden, eenig gunstbetoon kon en behoorde te geeven.

Hetzelve verworpen: dan er volgt eenige verzagting.

Geen zugt om reeds gevalle Besluiten te herroepen, maar alleen zyne overtuiging van het onverdiend lot veeler zyner Medeburgeren, dreef den Representant Huber, gelyk hy betuigde, tot die voorstellen aan. Hoe zeer zommigen op het verwerpen van deeze voorslagen aandrongen, en het eenmaal, nog zo onlangs, vastgestelde, wilden door- en volhouden, bragten nogthans de gewisselde bedenkingen een nader onderzoek te wege. — By 't zelve liet de Volksvertegenwoordiger Scheffer, die het voorheen omhelsde Verslag in deeze zaak hadt uitgebragt, geenzins naa, op deeze herhaalde pooging, sterke aanmerkingen te maaken; hy werd door Leemans ondersteund. Een en ander der Leden omhelsden den voorslag van Appelius, om eene Persooneele Commissie te benoemen ten onderzoek, of het voorgedragene

gene van HUBER een voorwerp van raadpleeging te deezer Vergadering kon weezen? en, zo ja, welke bepaalingen door de Vergadering zouden kunnen worden gemaakt? doch HUBERS voorstel werd, zo als het lag, verworpen (*). Dan eerlang kwam 'er eenige verzagting in het lot der waarlyk dwaalenden, terwyl de strengste volvoering der Wet stand hieldt, zo wel omtrent die zich niet naar eisch geschat, als die niet op den gestelden tyd betaald hadden (†). CXXIV. BOEK. 1800.

Plan van ZILLESEN.

By de langduurige en steeds verslimmerende Landskwaal, gebrek aan Geld, ontbrak het niet aan Artsen, die red- en hulpmiddelen voorschreeven, en in openbaaren druk uitgaven, of ook zich daar mede by het Landsbestuur vervoegden. Onder deze laatstgemelden stak de Burger CORNELIS ZILLESEN uit, die onvermoeid, en als 't ware uitgeput was in voorstellen, de Geldmiddelen van den Staat betreffende. Een Verzoekschrift daar toe strekkende, reeds in Wynmaand des voorleden Jaars ingediend, ging vergezeld van een Plan, 't welk geen minder opschrift voerde dan: *Een Plan, hoedanig, in de tegenwoordige ongunstige omstandigheden van tyd, voor het Land Geld te krygen, op eene wyze voordeelig voor den Burger, onschadelyk voor het Land,*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 108. 180—183.
(†) *Ald.* bl. 556.

CXXIV. BOEK. 1800. *Land, en zelfs met vermindering van de Nationaale Schuld* (*).

Ongunstig beoordeelt en gewraakt. Dit Plan, in handen gesteld eeniger in het Financieele vak ervaarene Leden, ontmoette geen gunstig onthaal. De welmeenendheid van den Burger ZILLESEN wilden zy niet in twyfel trekken; doch zy oordeelden, dat het onmogelyk in de uitvoering zou zyn, en bevonden worden op geheel verkeerde berekeningen te berusten. Wel is waar, merkten zy op, dat het ingediende Plan een schynbaar voordeel aan de Deelneemeren aanboodt; maar het was ruïneus voor den Lande, en daar door ook even nadeelig voor de Deelneemers, die een voordeel werd aangeboden, welks daarstelling, binnen weinig jaaren, onmogelyk zyn zou. By het indienen van een *Promemorie* om dit te betoogen, voegde de Commissie 'er nevens, „ dat zy niet zou klaagen, dat „ haar de moeite gevergd was, om, mid„ den onder de gewigtigste bezigheden, „ haaren tyd te spillen met het nagaan „ en

(*) Het Plan bestondt in het verwisselen der oude Staatsschulden, met een byvoegzel in Geld: by Obligatien van 2 pCt. moest men voegen *f* 37 - 10 voor ieder *f* 100, by die van 2½ pCt. *f* 30; by die van 3 pCt. *f* 25; by die van 3½ pCt. *f* 21 - 8, om voor het geheel te verkrygen Obligatien tegen 4 pCt.; terwyl de opgebragte gangbaare munt voor de eene helft tot aankoop van oude Obligatien, en voor de wederhelft gebruikt zou worden om aan 's Lands behoeften te gemoet te komen.

„ en refuteeren der chimeren van den „ Burger Zillesen; maar zy mogt met „ rede betreuren, dat men de Natie be„ zig hieldt met zulke flegte uitgewerkte „ stukken, welker schitterend klatergoud „ min doorzigtige oogen verblindde, en „ by veelen werd toegejuichd; terwyl „ daar door de ongegronde bedenking „ werd voortgeplant, als of het Verte„ genwoordigend Lichaam, de denkbeel„ den van Individueele Burgers versmaa„ dende, een ligt uitvoerelyk redmid„ del, met veragting, verwerpen wilde, „ en liever verkoos nieuwe lasten op de „ schouders van de reeds zo gedrukte „ Ingezetenen te leggen. — Zo de we„ derlegging van het aangeboden Ont„ werp strekken kon, om de Natie vol„ komen van deszelfs nietigheid te over„ tuigen, en den Burger Zillesen te „ wederhouden, om het Vertegenwoor„ digend Lichaam, op nieuw, met hers„ senschimmige Plans lastig te vallen, „ zou zich de Commissie den tyd, aan „ deszelfs wederlegging besteed, minder „ beklaagen: dewyl zy moest aanraaden „ om hetzelve, als ruïneus en onuitvoe„ relyk, te verwerpen." — Deeze raadslag vondt onverwylden ingang (*).

Hoe

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 116—119. — De Burger Zillesen, die te meermaalen zyne voorgestelde Plans, tot het Finantiewezen betrekkelyk, zag mislukken en verwerpen, was zeer geraakt, over deze

CXXIV. BOEK.

1800.

Voorstel eener Heffing van vier ten honderd op de Bezittingen.

Hoe zeer het den Lande aan Geld mangelde bleek uit het schryven des Uitvoerenden Bewinds, in Sprokkelmaand dezes Jaars. 't Zelve gaf daar by der Vergaderinge te verstaan, dat het te kort, voor dit loopende Jaar, op de Behoeften van den Staat, naa aftrek van de gewoone Inkomsten, van drie en dertig Millioenen, nog omtrent vyftig Millioenen beliep, en sloeg, tot het vinden van die Som, eene Heffing voor van vier ten honderd over elks Bezittingen, by wyze van voorschot, te voldoen door alle Ingezetenen der Republiek, die meer dan vyfhonderd Guldens in eigendom bezaten; zullende een ieder zyne Inkomsten boven die genen, welke als vrugten van Bezittingen konden worden beschouwd, twee- en een halfmaal moeten verdubbelen, en van die Som, als capitaal, de Heffing van vier ten honderd betaalen. — Deeze Heffing zou, in vier tydvakken, moeten betaald worden, drie in dit Jaar, en één in de eerste maand des volgenden Jaars. Hier voor zouden Quitantien en Re-

deeze handelwyze der Commissie, welke hy *hoonend* noemt, en verdeedigt zyn Plan, in het Slot-hoofdstuk van zyne *Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden*, ten Opschrift voerende: *Grondregelen of Grondbeginzelen, welke men in de Staatseconomie dient in agt te neemen, vooral by een Volk, alwaar met den arbeid van vernuft het ontbreekende aan veele behoeften des Leevens, door meerder yver en werkzaamheid, vergoed moet worden.* VI. D. bl. 345.

Recepisfen, *geen Rente geevende*, worden afgegeeven; maar de Aflosfing van de Hoofdfom, op de volgende wyze, gefchieden. De Recepisfen zouden kunnen worden gegeeven in de betaaling van aankoop en afkoop van Tienden, Chynsfen, Pagten van Geld of Graan, Erfpagten enz. — als mede in betaaling van alle agterftallige Lasten en Belastingen aan den Lande tot January MDCCXCIX verfchuldigd, uitgezonderd egter Landhuuren, Pagten en dergelyke.

Daar toe zouden 's Lands Domeinen, voor zo veel zulks, behoudens de algemeene belangen, raadzaam zou gevonden worden, binnen drie jaaren, openbaar moeten worden verkogt, en de afkoop van alle Tienden betaal- of afkoopbaar gefteld tegen dertig maalen het beloop van dezelve: mits men zich, binnen twee jaaren, aan het Uitvoerend Bewind vervoegde; naa welken tyd de onafgekogte Tienden mede openbaar zouden verkogt worden; terwyl de Chynsfen, Erfpagten en dergelyke, binnen drie jaaren, op gelyken voet, zouden moeten afgekogt weezen (*). — Tot de verdere uitwisfing van deeze fchuld ftelde het Uitvoerend

(*) Wegens dit verkoopen of niet verkoopen der Domeinen, waar toe de Eerfte Kamer beflooten hadt, vielen ter Tweede Kamer beraadflaagingen voor, die op afwyzen neder kwamen. *Dagverh. der Handel. van 't Vert. Lich.* VII. D. bl. 221—227. 237.

CXXIV. BOEK. — 1800. rend Bewind voor, om, met het vierde jaar, de Belasting op de Inkomsten met een derde of één ten honderd te verhoogen: het welk niet langer zou duuren dan tot dat de Recepisfen, uit deeze Heffing voortspruitende, alle zouden zyn afgelost, terwyl die Recepisfen, voor zo veel het één ten honderd op de Inkomsten betrof, als gereed Geld, zouden worden aangenomen.

By het besluiten tot zodanig eene Heffing wilde het Uitvoerend Bewind het daarstellen van een algemeene Bank, hoedanig het reeds der Vergaderinge hadt voorgedraagen als het éénig middel, om de Ingezetenen, en byzonder de zo zeer gedrukte Klasfe der Rentenieren, in de mogelykheid te stellen, om, op eene bekwaame wyze, de benoodigde Penningen te vinden (*).

Raadslagen deswegen. Een tyd werd bepaald voor de Leden, om, aan de Gelastigden tot dit Voorstel, hunne bedenkingen op te geeven, en het Voorstel omhelsd om dien tyd te verlangen, tot dat de Petitie voor den Jaare MDCCC, ter kennisfe van de Leden zou gebragt zyn, en het Uitvoerend Bewind aan te schryven, om aan de Vergadering in te zenden de verantwoording der Sommen, geduurende het voorige Jaar, uit de Nationaale Kas uitgegeeven (†).

In-

(*) *Dagverh. der Handel. van 't Vertegenw. Lichaam.* VII. D. bl. 486.

(†) *Ald.* bl. 563 en 651.

Intusschen drong de tegenwoordige gesteldheid van 's Lands Kas, en de bovenmaatige uitgestrektheid der uitgaven, welke de nood van het Gemeenebest, met luider stemme, vorderde, het Uitvoerend Bewind om ernstig aan te dringen, by het Vertegenwoordigend Lichaam, om spoedig de meestgeschiktste middelen by de hand te neemen, ten einde 's Lands Kas van gereede Penningen mogt voorzien worden. CXXIII. BOEK. 1800. Herhaalde aandrang des Uitvoerenden Bewinds om Geld.

Een breede beredeneerde Voordragt der Leden, in wier handen deeze zaak gesteld was, onderzogt, in de eerste plaats, welke de tegenwoordige gesteldheid ware van 's Lands Kasse, of dezelve een buitengewoonen onderstand vorderde? Onderrigtingen deswegen van het Uitvoerend Bewind bekomen, maakte het, huns oordeels, noodloos de voorgestelde opgave, wegens de Uitgaven, te vraagen, en besliste voldingend de noodzaaklykheid eener onverwylde styving. Ingediende Raadslagen deswegen.

Oneindig moeilyker was het de Commissie gevallen, een voldoend Antwoord te geeven op eene tweede Vraage, die zy zich hadden voorgesteld, welke de hoegrootheid was der Somme, die, dit loopende Jaar, zou worden vereischt, om, boven 's Lands gewoone Inkomsten, in de onvermydelyke Uitgaven te voorzien. Alles, wat daar toe behoorde, nagegaan hebbende, durfde de Commissie de Vergadering verzekeren, dat het Vertegenwoordigend Lichaam, om in den

CXXIV. BOEK. 1800. dienst van het loopende Jaar te voorzien, voor niet minder dan den buitengewoonen opbrengst van Veertig Millioenen Schats zou moeten zorgen; ten minsten voor zo verre een goed beheer der Geldmiddelen vorderde, de maatregelen zo te neemen, dat niet ieder toeval, hoe gering ook, eene stremming kon veroorzaaken, en het Vertegenwoordigend Lichaam zich niet, wederom, plotslyk in den zelfden staat, door uitputting van alle Kassen, zou zien gedompeld, welk deszelfs raadpleegingen thans zo onaangenaam, en het besluit zo verhaast maakten.

Verlegenheid hierover. Schrikbaarend was dit denkbeeld van een te kort van Veertig Millioenen, byna gelyk staande met de Uitgaven, welke zich de Republiek, in de dagen van haaren grootsten voorspoed, hadt veroorlofd. Ongevoelig waren de Verslagdoeners niet, immers zy besigden deeze woorden: „ Wanneer uwe Commissie de „ zaak van deeze zyde beschouwt, wan„ neer zy zich den verarmden toestand „ van het meerendeel der Ingezetenen, „ van dit weleer zo bloeiend Gemeene„ best, voorstelt; wanneer zy op het ge„ kerm van zo veele Ingezetenen let, en „ zo veele Weduwen en Weezen ziet, „ welke, bevoorens in gunstige omstan„ digheden geplaatst, door elkander op„ volgende Heffingen, in bekrompene en „ armoedige omstandigheden gesteld zyn; „ wanneer zy het Tafereel beschouwt, „ door het Uitvoerend Bewind zo kragtig

„ ge-

„ geschetst, dan ontbreeken haar de
„ woorden om de gevoelens uit te druk-
„ ken, welke haar beurtlings hebben be-
„ stormd; wanneer zy zich verder de ver-
„ wytingen voorstelt, welke der welmee-
„ nendheid zelve, door de omstandighe-
„ den, worden afgeperst; verwytingen,
„ van welke het Vertegenwoordigend Li-
„ chaam, en vooral die Leden, welke
„ met het onderzoek van Financieele
„ hulpmiddelen belast zyn, maar al te
„ dikwyls het voorwerp zyn, dan ont-
„ zinkt haar byna de moed om verder te
„ gaan: dan zou zy byna tot het ysselyk
„ besluit komen om de spade by het werk
„ te steeken, en het roer van Staat aan
„ meer bekwaame en meer stoute Stuur-
„ lieden over te laaten. — Dan zulk
„ een besluit zou den Republikein, zou
„ den Volksvertegenwoordiger, onwaar-
„ dig weezen!"

Althans indien hy, gelyk hier opgehaald wordt, zich van zynen pligt gekweeten en 's Lands belangen niet verzuimd, maar, zo veel mogelyk, behartigd heeft. Een en ander onvoeglyk redmiddel, als het doen stilstaan der gewoone Rentebetaaling; het niet betaalen der Land- en Zeemagt; het te kort doen aan de *Fransche* Republiek, door onze trouw van Geldlyke schikkingen te krenken, aangevoerd hebbende, vaaren zy voort. „Niets
„ van dit alles wil de Man, wien het be-
„ staan van zyn Land, wien zyn eigen
„ bestaan, ter harte gaat; en wil hy dat

„ niet,

CXXIV. BOEK. 1800. „ niet, dan wil hy tevens de Opofferingen, welke de keering van ieder „ deezer onheilen vereischt; deeze Opofferingen wil hy te meer, om dat „ hy zo vele Opofferingen heeft gedaan, en om dat hem de hoop overblyft, dat eenmaal betere tyden de „ tegenwoordige ongunstige omstandigheden zullen vervangen; om dat ieder uitzigt op Vrede deeze zyne hoop „ bevestigt; en dat hy tevens weet, dat „ verbeterde inrichtingen in het inwendig Bestuur, dat byzonder de invoering „ van het nieuwe stelzel van Algemeene „ Belastingen, het welk zich uwe Commisfie vleit, dat, binnen ettelyke maanden, zal zyn daargesteld, de Finantieele rampen veel kunnen, veel zullen „ verligten; en dat hy tevens weet, dat „ geen gezond verstand omtrent de keuze „ zou aarzelen, tusschen een zekeren „ dood, en het ondergaan eener bedenkelyke operatie, welke de hoop op „ geneezing overlaat."

Voorstel tot eene Heffing van vier ten honderd.

Dit alles in 't breede ontwikkeld hebbende, bleef 'er nog over te onderzoeken, welke de geschiktste middelen waren, om de som van het te kort van Veertig Millioenen in 's Lands Schatkist te storten. Hier toe was geen ander middel dan eene Heffing, en wel van vier ten honderd, by wyze van voorschot, op de Bezittingen, voorhanden. Hier toe hadt zich het Uitvoerend Bewind, met duchtige redenen, bepaald. Dan ter te werkstel-

ſtelling kwamen veele byzonderheden in overweeging, en deeze opgehaald hebbende, viel het beſluit, dat ieder Ingezeten van de Republiek, die meer dan Vyfhonderd Guldens in eigendom bezat, by wyze van voorſchot, vier ten honderd van de wezenlyke waarde van zyn Kapitaal en Bezittingen aan den Lande zou opbrengen, en daar voor Recepisſen ontvangen, rentende drie ten honderd in 't Jaar; op vier tyden, drie in dit en één in den aanvange van het volgend Jaar, werden daar toe bepaald. By wyze van voorſchot, zou elk Ingezeten by vervroeging, met daar aan gehegte voordeelen, het zyne kunnen toebrengen (*).

CXXIV. BOEK. 1800.

LEEMANS mogt hier tegen aanvoeren, en zich tegen het neemen van het beſluit tot deezen maatregel verklaaren; dewyl, naar zyn gevoelen, eene Heffing hadt kunnen geſchieden, welke minder drukkende, zo wel voor de Ingezetenen, als voor het Land, zou geweest zyn, door den verkoop der Nationaale Domeinen te bepaalen tot een Fonds van Aflosſing, en de Recepisſen uit deeze Heffing, welke als dan geene Renten zouden hebben behoeven te geeven, in be-

Beſluit daar toe ter Eerſte Kamer.

(*) Dit breede ſtuk ging vergezeld van den Staat der Penningen, welke tot en met den laatſten van February 1800 waren afgegeeven op de onderſcheidene respecten der Algemeene Begrooting van de Staatsbehoeften voor de *Bataafſche* Republiek. *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VII. D. bl. 651—662.

CXXIV. BOEK. 1800. betaaling van die Domeinen aan te neemen. Anderen mogten zich, op dien grond, met hem daar tegen verklaaren. — Huber mogt het desgelyks verwerpen. Anderen daar op inbrengen, dat, indien 'er over dit onderwerp beraadslaagingen vielen in de openbaare Vergadering, zy desgelyks het woord begeerden, om hunne gevoelens over dit gewigtig onderwerp uit te brengen. De Voorzitter van Haeften maakte een einde aan deeze woordwisseling, herhaalende, dat, daar de beraadslaagingen over dit stuk, in een Committé Generaal, geslooten waren, hy aan niemand het woord zou vergunnen. Byval vondt hy in eenige Leden, en bevestigde het ingediende stuk met den Voorzitterlyken hamerslag (*).

By de Tweede Kamer. De Voorzitter Floren ter Tweede Kamer bragt in 't midden, om, dewyl dit onderwerp, in een Committé Generaal, behandeld was, zich by hoofdlyke stemming over het besluit der Eerste Kamer te verklaaren. Siccama kon hier in niet komen, en wenschte, dat men eenen vryen loop aan de beraadslagingen liet. Zulks vorderde ook Linthorst, Siderius, Druman, Ploos van Amstel, en anderen, die daar op hunne tegenbedenkingen aanvoerden. Zommigen, als Hoogstraaten, konden onbezwaard toetreeden; anderen, als de Leeuw en Vitringa, alleen door den

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 755—758.

den dringenden nood, in deezen maatregel toestemmen. By de hoofdlyke omvraage staaken de stemmen. 's Anderen daags was dit wederom het geval, veertien stemmen bleeven aan wederzyden. Waar op, ingevolge het Reglement van Orde, het Besluit der Eerste Kamer, in deezen de bekragtiging, ondanks zo veel tegenstands, wegdroeg (*).

CXXIV. BOEK. 1800.

Vertoogen daar tegen en Verslag daar op.

Uit *Leyden* was eene en andere Vervoeging by het Vertegenwoordigend Lichaam ingekomen, tegen de beslootene Heffing bezwaaren inbrengende. Deeze, in handen van eenige Leden gesteld, hadden een Verslag ten gevolge, 't welk meer dan een uur leezens aanhieldt. Zy besłooten het met deeze betuiging: „ Uit het „ bygebragte zal genoegzaam blyken, „ dat, hoe gegrond verscheide ingebragte „ klagten, hoe ongelukkig de toestand „ van veele Ingezetenen zyn moge, alles „ althans niet is van denzelfden aart, en „ dat ook hier Onpartydigheid een geheel „ ander oordeel dan Vooringenomenheid „ velt. En mogen wy niet billyk vraagen, of 'er byna wel rampen zyn uit te „ denken, met welke wy, geduurende „ ons Bestuur, niet hebben te worstelen „ gehad? Een magtige Vyand byna tot in „ het hart van het Vaderland doorgedrongen; verlies van Buitenlandsche Bezittingen; verlies van een aanzienlyk ge-

„ deel-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 766-773.

CXXIV. BOEK. ——— 1800.

„ deelte onzer pas herstelde Vloote; voor„ beeldlooze strenge Winters, Doorbraa„ ken, Overstroomingen, Misgewasſen „ in andere Landen, en daar uit volgen„ de duure Tyden? En hebben wy, met „ dat al, het hoofd niet boven gehouden, „ en ons Credit by de Vreemdelingen be„ waard? Zo dat wanneer wy de toe„ komst eens te gemoet treeden, en hoo„ pen mogen, dat de Oorlog ſpoedig een „ einde neemen zal, en dat wy, op eene „ billyke wyze, in den algemeenen Vre„ de deelen zullen, de bronnen van ons „ bestaan, zelfs beter dan in voorige da„ gen, zullen vloeijen, en dat wy door „ wyze maatregelen, onder den Godly„ ken zegen, in weinige jaaren de gele„ dene rampen weder zullen te boven „ gekomen zyn."

In dit Verslag meenden zy voor den man, die billyk oordeelde en geen kwaade voorneemens koesterde, misſchien reeds te veel gezegd te hebben: terwyl zy, ten aanziene van anderen, wel mogten zeggen den *Moriaan te zullen waſſchen*, indien zy meerdere poogingen wilden aanwenden, om hun van de ſpreekendste waarheid te overtuigen. Zy wilden het gedaane verzoek, zo veel de te neemen maatregelen omtrent de vastgestelde Geldheffing betrof, voor vervallen verklaard, en de andere daar in vervatte stukken voor Berichtgeeving aangenomen hebben.

Bedenkingen deswegen.

Schoon geen der Leden het intrekken van het bepaalde omtrent de Heffing wilde,

de, gaf dit Verslag aanleiding tot eene en andere bedenking, der Vergaderinge medegedeeld. Althans VAN HAEFTEN sprak, behalven over de langwyligheid der Beraadslaagingen, het aftrekken van het Vertegenwoordigend Lichaam van de waare werkzaamheden eener Wetgeevende Vergadering, door verzoeken van byzondere persoonen, van het benoemen eener Commissie om de Vergadering voor te lichten, welke middelen zouden dienen in 't werk gesteld te worden om, in 't vervolg, te zorgen, dat men eenen genoegzaamen tyd bepaalde ter beraadslaaging over Finantieele maatregelen, als mede dat de voordragten daar toe tydig geschieden; en voorts aan te wyzen, welke bezuinigingen en vereenvoudigingen, omtrent het Landsbestuur en deszelfs deelen, zouden kunnen worden daargesteld, en op welk eene wyze die best zouden kunnen worden voorgedraagen en ingevoerd; „ Dit doende," luiden des Vertegenwoordigers eigene woorden, „ zal men „ toonen aan de stemme der Ingezetenen, die in eene vrye Republiek altyd „ mogen spreeken, zo veel mogelyk, zo „ verre hunne voordragten op billykheid „ steunen, te willen voldoen, en die „ niet, in alles, uit zwarte oogpunten „ te willen beschouwen; zo zal men too„ nen een billyken invloed des Volks, „ zonder welke alle Republikeinsche Be„ stuuren slegts met dien naam schitteren, „ voor te staan."

CXXIV. BOEK. 1800.

CXXIV. BOEK. 1800.

APPELIUS, de eerste der Inleveraaren, handhaafde het Verslag tegen eene en andere daar op gemaakte aanmerking. Naa eenige over- en wederspraak viel het Besluit overeenkomstig het Verslag, en teffens om, dewyl de Verzoekschriften overal verzonden waren, ook dit Verslag te doen drukken en vóór allen verkrygbaar te maaken (*).

Ten aanziene van eenige byzonderheden, by de vastgestelde Heffing in agt te neemen, kwam een breed Verslag ter tafel, en gaf dit aanleiding tot veelvuldige beraadslaagingen, aanmerkingen, ophelderingen en veranderingen, die weder gewikt en gewoogen werden; veelal met de gewoone breedvoerigheid, waar in zommigen, ja veelen, ondanks de des veelvuldig gemaakte bedenkingen lust hadden (†).

Voordragt ter Tweede Kamer wegens de Geldheffingen.

Het schielyk en soms onverwagt opdaagen van Voorstellen tot Geldheffingen, baarde, ter Tweede Kamer, gelegenheid om, by monde van den Representant HOVENS, daar over eene Voordragt te doen, by de klagten, wegens den aandrang op daar door met al te veel overhaasting doorgedreevene Besluiten. „ Nieu-

„ we

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 99—110.

(†) Wie lust hebbe dezelve te leezen, en leezenswaardige zyn 'er onder, die raadpleege de *Dagverhaalen* van dien tyd VII. D. bl. 870. VIII. D. bl. 42. 144. IX. D. bl. 153.

„ we Opofferingen," stemden zy toe, „ zouden, zelfs by het opdaagen van „ den Vrede, niet geheel kunnen ont- „ weeken worden. Dan," merken zy op, „ de Heffingen, tot hier toe, de „ toevlugt in den Finantieelen nood, „ kunnen niet, by aanhoudenheid, „ voortduuren; zy drukken, hoe ook in- „ gericht, hoe onderzogt, den naauwge- „ zetten, den eerlyken Man; zy druk- „ ken verschillende Standen ongelyk; zy „ moeten dus vermyd, immers, zo veel „ mogelyk, verminderd, en, kan het „ zyn, zo gewyzigd worden, dat zy den „ eenen stand van Burgers niet boven „ den anderen bezwaaren."

Voorstel eener Algemeene Geldheffing aan de Eerste Kamer.

Niets kwam den Voordraageren van dit stuk, ter bereiking van die gewenschte eindens, geschikter en heilzaamer voor, dan het invoeren van *Algemeene gewoone Belastingen over geheel het Gemeenebest*. „ Langs geenen anderen weg," dus spraken zy vervolgens, want wy bezigen hier liefst de eigene woorden, „ kunnen toch „ die behoeften van de eerste, van onver- „ wylde noodzaaklykheid ontlast worden, „ waar die nog bezwaard zyn: dan dat de „ min noodzaaklyke, de voorwerpen van „ weelde, op gelyken voet overal belast „ worden, op dat de minvermogende, „ in alle Oorden des Vaderlands, een- „ maal de vrugten der volkomene ver- „ eeniging van de voormaals afgescheide „ gedeeltens smaake; op dat de meer- „ vermogende, uit hoofde van den on-

CXXIV. BOEK. 1800.

„ gelyken last, het eene Oord niet boven een ander zoeke; maar ook, door het invoeren van dat gedeelte der Algemeene Belastingen, welke direct geheeven worden, kan alleen die gelykheid gevonden worden, welke daar meest doet draagen, waar het meeste vermogen is: en kan deeze een middel zyn om Buitengewoone Heffingen, zo al niet geheel voor te komen, immers zodanig gereed by de hand te hebben, dat geene overhaaste Besluiten, by gewoone of ongewoone schadelyke Anticipatien, ingeroepen behoeven te worden, welke, hoedanig ingekleed, of den Lande schatten kosten, of, gelyk in de tegenwoordige, de waare behoeftens van het Jaar vergrooten, en altoos by veele Ingezetenen het ongunstig vermoeden doen geboren worden, dat zy alleen ten grooten voordeele van eenige weinigen uitloopen. — Ook kan, naa de invoering van de nieuwe Algemeene Belastingen, eerst die door- en toevoer van het eene gedeelte des Vaderlands door en in het ander onbelemmerd plaats hebben, welk thans nog gedrukt wordt door de onderscheidene nog stand houdende Belastingen van de voormaalige Gewesten; dan eerst kan de Binnenlandsche Handel, zonder eenige stremming, aan veele oorden, van het eene uiterste des Lands tot het andere, welvaart verspreiden, en de verkleefdheid

„ aan

„ aan de tegenwoordige Orde van zaaken CXXIV.
„ bevestigd en vermeerderd worden." BOEK.

Doordrongen van het besef deezer gewigtige voordeelen, droegen zy aan de 1800.
Tweede Kamer voor, om, wanneer dezelve zulks mogt omhelzen, dit ook aan de Eerste Kamer mede te deelen, die op het vriendelykst verzoekende de raadpleegingen daar over, zo veel mogelyk, te bespoedigen, met bygevoegde verklaaring, dat ook de Tweede Kamer, wanneer de Besluiten der Eerste tot haar zouden gekomen zyn, haare raadpleegingen, met den meesten yver, zou voortzetten, op dat dit aangelegen werk, zo al niet in Hooimaand, althans met Wynmaand mogt voleindigd zyn. Alsdan kon de uitkomst des nieuwen Stelzels, over zes of drie maanden, gebreken aan de hand geeven, welke onmiddelyke verbetering eischten. De bevinding alleen zou, in dit geval, Leermeesteresse weezen; begrootingen konden op verre na geen beloop opleveren; maar eene Proeve van zes of drie maanden, in dit Jaar genomen, zoude eene vry goede berekening aan de hand geeven van het geen men, in den Jaare MDCCCI, van de Algemeene Belastingen verwagten mogt, welke te verhoogen, welke te verminderen, en de hoogte tot welke die op te brengen waren, om dus de buitengewoone Heffing, anderzins onvermydelyk, te vermyden, of te verminderen, en de schadelyke Anticipatien of

CXXIV. BOEK. 1800.

ontydigen verkoop van Domeinen, te voorkomen.

Men gaf by deezen uitvoerigen voordragt in bedenking, hoe het Vertegenwoordigend Lichaam zich zou verantwoorden by het *Bataafsche* Volk tegen het voorschrift der Staatsregeling, ART. CCXI, welke de invoering van het Nieuwe Stelzel, binnen twee jaaren naa het aanneemen diens regels, gewild hadt, dat zelfs, met volle twee jaaren, naa het Zittingneemen der Vergaderinge, die arbeid niet voltooid ware.

Geenzins wilden de Voorstellers de Eerste Kamer of deszelver Commissien eenige nalaatigheid aantygen: zy vertrouwden het tegendeel; alleen strekte hun Voordragt, om alle Leden van het Wetgeevend Lichaam het aanbelang van de voltooijing deezes werks onder het oog te brengen; en van zich te moeten afweeren alle vermoedens, als of hunne overdenkingen alleen liepen over zodanige maatregelen, die de nood alleen wettigt, en van welke zy hun steeds aanwassenden afkeer betuigden (*).

Onwerkzaam was de Eerste Kamer niet geweest op dit stuk. Eene Commissie aldaar tot het werk der Belasting, hadt, een Rapport over het Klein Zegel uitbrengende, verklaard zich te vleijen; dat de Algemeene Belasting, met het begin van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam.* VII. D. bl. 814.

van den Jaare MDCCCI, zou kunnen worden ingevoerd. Dit gaven de Leden, in wier handen het gewigtig Voorstel gegeeven was, in hun Verslag te kennen. Dit stemde met het Voorstel overeen, en wilde des de Eerste Kamer by eenen Brieve verstendigen. Weinig aanmerking viel 'er op het Verslag, 't welk omhelsd en door eenen Brieve ter Eerste Kamer overgebragt werd (*).

Een Verslag ter Algemeene Geldheffing ter Eerste Kamer.

Met Hooimaand hadden de Gelastigden ter Eerste Kamer een uitgewerkt Verslag gereed op het door het Uitvoerend Bewind ingezonden Plan van Algemeene Belastingen over de *Bataafsche* Republiek. Appelius deedt des bericht, gepaard met het voorstel tot het afkondigen eener Proclamatie aan den Volke, dit belangryk onderwerp betreffende. Zyn voordragt hieldt hoofdzaaklyk in: de Acte van Staatsregeling wil, dat het Stelzel van Algemeene Belastingen in het Gemeenebest worde ingevoerd; en die Eenheid, op welke de Staatsregeling gebouwd is, vordert zulk een Stelzel op eene gebiedende wyze. Naa 't zelve hadt het *Bataafsche* Volk reeds lang gereikhalsd, en het Uitvoerend Bewind meer dan ééns zyn duchten doen verstaan, dat de invordering der oude Belastingen, op den duur, aanleiding tot een regtstreeks misnoegen zou geeven. Langer dan men gewenscht hadt

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 120—125.

CXXIV. BOEK. —— 1800. hadt was dit werk onderhanden geweest, 't geen uit den omslagtigen aart voortvloeide. Van 't een en ander stelde hy voor den Volke kennis te geeven by eene Proclamatie, van den volgenden inhoud:

Daar toe voorgestelde Proclamatie.

„ *Bataaven!* Gy hebt eene Staatsregeling aangenomen, geheel op Eenheid gebouwd, by dezelve is uitdrukkelyk bepaald, dat een nieuw Stelzel van Algemeene Belastingen, over de geheele uitgestrektheid van het Gemeenebest, zal worden ingevoerd.

„ Vóór dat dit nieuw Stelzel geheel zal zyn in werking gebragt, kunt gy alle de voordeelen deezer Staatsregeling, in de volle uitgestrektheid, niet genieten; tot dien tyd moet de beheering van het Finantieele, hoe zeer onder één Opperbestuur gebragt, noodzaaklyk spooren overlaaten van het vernietigd Bondgenootschaplyk Stelzel — Zo zulks aan de eene zyde de bespoediging der volstrekte Eenheid in het Finantieele vordert, moet deeze, aan den anderen kant, met menschkunde, voorzigtigheid en bedaardheid, worden ingevoerd, zult gy 'er de weldaadige gevolgen van ondervinden; daar gebrek aan menschkunde, onvoorzigtigheid, en overyling U onberekenbaare rampen zou berokkenen, en welligt op het geheele bederf van het Gemeenebest uitloopen — Bovendien heeft het belang van het werk, en de zwarigheden, welke de gesteldheid van het

„ Ge-

„ Gemeenebest, langduurige gewoonte CXXIV.
„ en verouderd vooroordeel, by iederen BOEK.
„ stap, deeden ontstaan, eene vertraaging
„ veroorzaakt, over welke slegts by zich 1800.
„ kan hebben verwonderd, die het ge-
„ wigt en de moeilykheid van zulk een
„ werk niet weet te berekenen, of die
„ geheel vreemd is met de omstandighe-
„ den, in welke het Gemeenebest het
„ laatste jaar heeft verkeerd, terwyl ieder
„ ander overtuigd zal zyn, dat de be-
„ kende regel, *dat de Verpligting daar*
„ *eindigt waar de Onmogelykheid be-*
„ *gint*, althans in deezen toepasselyk
„ was.

„ Ondertusschen is het Rapport van
„ Algemeene Belastingen by de Eerste
„ Kamer van het Vertegenwoordigend
„ Lichaam ingebragt; de Deliberatien
„ over hetzelve zullen met dien spoed
„ worden aangelegd en voortgezet, wel-
„ ke de aart van het werk toelaat; doch
„ tevens met die bedaardheid, welke het
„ belang van het werk vordert. — Uwe
„ Vertegenwoordigers, doordrongen van
„ het gevoel, dat de geheele Staatsrege-
„ ling, zonder de invoering van een
„ nieuw Stelzel van Algemeene Belasting
„ verlamd zou zyn — overtuigd, dat
„ volmaaktheid in deezen een hersfen-
„ schim is, en dat veele gebreken eerst
„ door den tyd en de ondervinding zul-
„ len worden ontdekt, eerst, naar aan-
„ leiding der steeds veranderende om-
„ standigheden, zullen kunnen worden

CXXIV. BOEK. 1800.

„ weggenomen, zullen in het beoordee-
„ len van dit werk naar deeze overtui-
„ ging te werk gaan. *Zy* zullen het
„ nieuw Stelzel van Algemeene Belastin-
„ gen niet alleen met onpartydigheid
„ vastftellen; maar ook alle byzondere
„ gevoelens aan het algemeen Belang
„ weeten opteofferen, en flechts op dit
„ eene nayverig zyn, *dat zy elkanderen*
„ *in kunde en in yver voorby ftreeven*,
„ om dit voornaam gedeelte uwer Staats-
„ regeling, met de meeste voorzigtigheid
„ en fpoed, in werking te brengen; en
„ daaromtrent zulke maatregels neemen,
„ waar door de voorgeftelde Belastingen
„ voor allen mogelyk gemaakt, door allen
„ gewillig worden opgebragt, en fteeds
„ zyn ingericht overeenkomftig de waare
„ gronden van een Gemeenebestgezind
„ Beftuur, en de bepaalingen deswegen
„ by de Acte van Staatsregeling gemaakt.

„ Uwe Vertegenwoordigers hebben
„ uitdruklyk gewild, dat het Uitvoerend
„ Bewind U van deezen ftaat der Delibe-
„ ratien, en van dit hun onwrikbaar
„ voorneemen zouden kennis geeven. Zy
„ verwagten, dat gy den uitflag hunner
„ beraadflagingen met geduld, en vol
„ vertrouwen, zult afwagten, en dat gy
„ inmiddels gewillig uw aandeel in de
„ tot nu geheevene lasten draagen zult;
„ en zy gelasten U dit laatfte, voor zo
„ verre zulk een last noodig zyn mag
„ voor hunne Medeburgers, die het
„ nauw verband tusfchen het getrouw

„ op-

CXXIV. BOEK. — 1800.

„ opbrengen der lasten, en het bestaan „ der Maatschappye zelve zo duidelyk „ kunnen inzien, en voor hunne Mede- „ burgers, die het voordeel van zulke „ groote opofferingen, als het *Bataaf-* „ *sche* Volk, met zo een taai geduld, heeft „ gedaan, niet in één oogenblik, willen „ zien verlooren gaan (*)."

De Proclamatie door de Tweede Kamer terug gezonden.

By de overweeging en bepaaling ter Eerste Kamer tot het doen deezer Proclamatie aan den Volke, werd beslooten met uitlaating der woorden: *dat zy elkander in yver en kunde voorby streeven* (†); te duidelyk misschien slaande op de vervoeging der Tweede Kamer by de Eerste, waar van wy hier boven gewaagden (§). — Dan, ondanks deeze uitlaating, behaagde de Proclamatie ter Tweede Kamer geenzins, en werd onbekragtigd terug gezonden (**).

Het Plan van Algemeene Belastingen in 't licht geeven. Aanmerkingen van

Het Plan van Algemeene Belastingen zag ondertusschen het licht, en stondt bloot voor de aanmerkingen, daar op te maaken. De Municipaliteit der Stad *Haarlem* stelde ter Vergadering eenige bedenkingen op 't zelve voor. Dan men trok in twyfel, of die Municipaliteit de bevoegdheid hadt om zich over dit onderwerp

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 790.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 132.
(§) Zie hier boven bl. 211.
(**) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 235.

CXXIV. BOEK. 1800. *Haarlem* daar op ter zyde gelegd.

werp ter Vergadering te vervoegen, en oordeelde zulks te ſtryden met het XVII. Artykel der Algemeene Grondbeginzelen voor de Staatsregeling geplaatst. Hoe zeer de vervoeging dier Municipaliteit in behoorelyke uitdrukkingen was begreepen, viel het niet te ontkennen, dat, indien de Vergadering dusdanige Adresſen aannam, dezelve, op gronden van Gelykheid, verpligt zou weezen dergelyke Stukken van alle andere erkende Corpora, die zich in het inwendig beſtuur der Vergadering zouden willen mengen, aan te neemen, 't welk van bedenklyke ja zeer nadeelige gevolgen zou kunnen weezen, en althans dienen om de veelvuldigheid en langwyligheid der Raadspleegingen, waar over men reeds zo zeer klaagde, te vermeerderen. Zulks hadt het ter zyde leggen van dit Stuk ten gevolge (*).

Verontſchuldigingen wegens het laat inkomen deezes Verſlags.

Het Ontwerp eener Algemeene Belasting des Uitvoerenden Bewinds, ingevolge van de Staatsregeling binnen één Jaar naa de eerſte Zitting des Vertegenwoordigenden Lichaams, op den dertigſten van Hooimaand des verſtreeken Jaars ingediend, was in handen eeniger Leden der Eerſte Kamer geſteld, en het moest, naar luid der Staatsregeling, binnen den tyd van twee jaaren alomme ingevoerd en in werking gebragt zyn. Op den acht- en twin-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 487.

CXXIV. BOEK.

1806.

twintigsten van Oogstmaand deezes Jaars kwam eerst het Verslag dier Gelastigden, die zich, wegens dit niet volledig in agt neemen deezer tydsbepaaling verontschuldigden, by den aanvange eens zeer uitvoerigen Stuks, 't geen ook, aangemerkt den aart des Onderwerps, niet kort kon vallen (*).

Raadpleegingen over dit Verslag.

De dag bepaald, om de raadpleegingen op dit Verslag aan te vangen, naderende, werden alle afweezige Leden opgeroepen, ingevolge van een daar toe genomen Besluit, 't welk tevens inhieldt, dat de Voorzitter aan niemand der Leden, anders dan in de hoogste noodzaaklykheid, geduurende de raadpleegingen over dit onderwerp, verlof tot afweezig blyven zou mogen verleenen.

Leemans woord by den aanvang der Raadpleegingen.

Geheel gepast opende de Voorzitter Leemans de eerste Zitting met eene korte Aanspraak, welke zeer ter zaake diende, en zodanig ter toelichting van eene en andere byzonderheid in dit moeilyk stuk strekt, dat wy aan derzelver plaatsgeeving geen oogenblik twyfelen. — Leemans sprak: — „ De dag is daar, „ Burgers Vertegenwoordigers! welken „ Gyl. bestemd hebt tot de Deliberatien „ over het gewigtig Rapport uwer Personeele Commissie, nopens het nieuwe „ Algemeene Stelzel van Belastingen. — „ Nimmer had ik kunnen denken, dat Gy „ ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam.* IX. D. bl. 507—574.

CXXIV. BOEK. 1800. „ gewild zoudt hebben, dat ik, in dit „ belangryk onderwerp, uwe Deliberatien zou geleiden. Daar zulks echter „ uwe begeerte is geweest, zo houdt „ het my ten goede, dat ik, alvoorens „ het werk aan te vangen, U herinnere, „ dat het *Bataafsche* Volk, volkomen „ overtuigd, dat, by het daarstellen van „ eene Ondeelbaare Republiek, de afzonderlyke Bondgenootschaplyke Kassen „ niet alleen behoorden te worden ineengesmolten; maar dat ook de door de „ Ingezetenen optebrengene Belastingen, „ naar een regelmaatig en overal gelykwerkend voorschrift, behoorden ingevorderd te worden, aan het Vertegenwoordigend Lichaam heeft opgedraagen de moeilyke taak, om, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, zodanig een Stelzel van Algemeene Belastingen vast te stellen.

„ Gylieden allen zult met my, zo ik „ vertrouw, volkomen instemmen, dat, „ zo lange dit nieuw Stelzel van Belastingen niet zal zyn in werking gebragt, „ de tegenwoordige gesteldheid deezer „ Republiek, zelfs by eenen Vrede, nog „ eenige jaaren nieuwe buitengewoone „ Opofferingen der Ingezetenen zou vorderen, om het te kort aan de gewoone „ Inkomsten aan te vullen; en Gyl. zult „ met my het onaangenaame gevoelen, „ dat 'er in gelegen zou zyn, ons zelven „ en de zo zeer gedrukte Ingezetenen van „ het Gemeenebest, by voortduuring,

„ met

„ met Geldheffing op Geldheffing te moe- „ ten bezwaaren. CXXIV. BOEK. 1800.

„ Welaan, beyveren wy ons dan gezamenlyk om, zonder terug te zien op de weezenlyke of schynbaare belaagens van die streeken, uit welke wy ter Vergaderinge verscheenen zyn, zo als een regtschaapen Volksvertegenwoordiger betaamt, het Algemeen Belang eeniglyk voor oogen te houden, en, zo doende, ten spoedigsten zulk een *Nieuw Stelzel van Algemeene Belastingen* daar te stellen, het geen evenredig drukt, en ons hoope oplevert, by den Vrede, een einde te zullen zien aan die buitengewoone Opofferingen, waar onder het meerendeel der Ingezetenen reeds meer dan twaalf jaaren heeft gezugt.

„ De Commissie, welke Gy met deeze zwaarwigtige taak hebt belast, biedt U de vrugten van haaren arbeid aan. *Zy* zegt zelve, dat haar werk onvolkomen is, dit zal voorzeker niemand verwonderen; daar wy niet anders hebben kunnen verwagten; daar toch elk Stelzel van nieuwe Algemeene Belastingen in eene Republiek, welks byzondere deelen honderde van jaaren gewoon waren, op eene kunstmaatige en zeer onderscheidene wyze, het Staatsgebouw te helpen schraagen, by deszelfs eerste invoering, nimmer die Volkomenheid zal kunnen bereiken, voor welke hetzelve, by de voortduurende ondervin-

„ ding,

CXXIV. BOEK. 1800.

„ ding, zal vatbaar zyn. — Ik maak, „ derhalven, geene zwaarigheid de Commissie, by deezen, onzen dank te betuigen, voor haaren onafgebrooken arbeid in deezen aangewend, en dezelve „ te verzoeken, in den loop der Deliberatien over dit onderwerp, de Vergadering nader mondeling te willen opgeeven, alle zodanige overdenkingen, welke dezelve *zo* en niet *anders* hebben doen besluiten, als het ons aangeboden Ontwerp in zich bevat, en welke overdenkingen, hoe uitgewerkt dit Rapport ook moge zyn, voorzeker, in alle derzelver byzonderheden, daar in niet hebben kunnen worden ter nedergesteld.

„ Voor het overige is myn oogmerk elk der Leden, die zulks zal begeeren, volkomen gelegenheid te geeven zyne overdenking aan de Vergadering mede te deelen; maar wederkeerig meen ik de vryheid te mogen hebben, te verzoeken, dat elk, zo veel mogelyk, de kortheid betragtte, en vooral in 't oog houde, dat wy thans niet willen delibereeren over alle de Details, hoe de gearresteerde Middelen zullen worden ingevoerd; vermids zulks eerst dan te pas zal komen, wanneer wy over de onderscheidene Ordonnantien zullen raadplegen; maar alleen over de Belastingen zelve.

„ Myn oogmerk is, om thans aan de Leden, welke over de algemeene Gron-

„ den,

„ den, welke de Commissie heeft aangenomen, zouden willen spreeken, het woord te geeven, en vervolgens, wanneer zulks zal afgeloopen zyn, elke Belasting op zich zelve in overweeging te brengen; en voorts ten slotte te vraagen, of 'er ook eenige andere voorwerpen mogten zyn, welke begreepen worden voor Belasting vatbaar te weezen."

Tegenstand welke dit stuk ontmoet.

VAN DER ZOO, die eerst het woord vroeg, voerde niet alleen veele bedenkingen aan tegen het voorgedraagene Plan; doch opmerkende, dat het gemaklyker viel te berispen dan te verbeteren, wilde hy toonen, dat de geest van berisping hem niet, maar wel de brandende zugt om het Vaderland te behouden en gelukkig te zien, hem thans deedt spreeken. Omtrent het stuk der éénheid van Belastingen was hem nooit voorgekomen, dat die éénheid daar in bestaan zou, dat, in alle voormaalige Gewesten, zonder aanmerking van rykdom, middelen van bestaan of ligging, alle Belastingen, zo wel de onmiddelyke als middelyke, op eene gelyke hoogte zouden worden gebragt, of op eenen gelyken voet geheeven worden. Dit kwam hem byna onmogelyk voor, en niemand kon het onmogelyke willen, of bevelen. Zyns inziens zou, wanneer de Belastingen, tot nu toe in elk voormaalig Gewest geheeven, op denzelfden voet als te vooren bleeven bestaan, en alleen in zich zelven verbeterd worden, en teffens, naar

CXXIV. BOEK. — 1800.

de begrooting der Staatsbehoeften, 's jaarlyks zo veel vermeerderd of verminderd werden, als blyken zou genoegzaam te weezen tot derzelver vervulling. Terwyl alle deeze opbrengsten, in de algemeene Nationaale Schatkist gestort, ten dienste van de geheele Natie gesteld, juist dat beginzel van éénheid in de Finantie, waar op de Staatsregeling doelt, genoegzaam zou zyn daargesteld. Men zou, langs deezen weg, onbeschryflyke moeite, onberekenbaare kosten, en het meer dan waarschynlyk ongenoegen der Ingezetenen voorkomen of vermyden.

Mogt 'er iets verder voor dit zyn gevoelen pleiten, dan was het de benarde toestand, waar in zich het Gemeenebest thans bevondt. Hy zou niet spreeken van inwendig hooggaand ongenoegen, noch van verdeeldheid in begrippen, zelfs onder de beste Klassen van Ingezetenen; schoon dit op zich zelven *verschriklyk* genoeg ware. Alleen wilde hy de Vergadering wyzen op den toestand, waar in het Vaderland, door den alvernielenden Oorlog, gebragt was, op de rampen, die het getroffen hadden. Geen ongunstiger tydstip, om een nieuw Plan van Algemeene Belastingen te vormen, kon 'er verschynen dan juist dit, waar in de Republiek, beroofd van haaren Koophandel en ryke Vastigheden, haare kragten voor het toekomende niet wist te berekenen, haare aanstaande behoeften niet kon kennen, noch de bronnen wist, waar uit de-

zel-

zelve, in het vervolg, best zouden kunnen vervuld worden. — Over een Ontwerp van zo veel gewigts en uitgestrektheids, zou men, met het beste gevolg, kunnen raadpleegen, wanneer een gewenschte Vrede de tegenwoordige verwarring zou hebben afgewisseld. Dan zou de waarde der vaste Goederen ryzen; met het wederkeeren van den ouden bloei, zouden de verteeringen ruimer, en alzo het bedrag der middelyke Belastingen grooter worden. Men zou dan, met meer gemaks en zekerheids, kunnen bepaalen, welke nieuwe Belastingen, tot bestryding der Staatsbehoeften, zouden kunnen worden ingevoerd: dewyl zich nieuwe bronnen van voorspoed zouden opdoen. Ook dan eerst zou men met vrugt werkzaam kunnen zyn, om hoogstnoodzaaklyke middelen van bezuiniging en spaarzaamheid, in alle takken van het openbaar Bestuur, daarteftellen, en alzo het bedrag der lasten niet zwaarder behoeven te maaken, dan volstrekt noodzaaklyk was.

VAN DER ZOO vondt medestanders in DOELMAN, AUFFMORTH, GULJE en BANNIER — APPELIUS tradt ter wederlegging van VAN DER ZOO, en ter verdeediging van het Verslag, op. DE LEEUW kwam het ingebragte tegen het Plan strydig voor met de Staatsregeling, zo dagt ook HUBER. By hoofdlyke stemming werd eenpaarig uitgemaakt, dat de Voordragt over het geheel genomen *niet* zou verworpen worden, of met andere woorden, dat de Verga-

CCXIV. BOEK. 1800.

gadering dezelve ten leiddraad haarer beraadslagingen zou nemen (*).

Eindelyk ter Eerste Kamer bekragtigd.

Te voorzien was het, dat een drom van zwaarigheden en tegenbedenkingen, als een' vloed, zou komen aandruisschen, en de Vergadering, op geene aangenaame wyze, langen tyd, bezig houden. Herhaalde Zittingen werden daar toe besteed. Elk, die in het Finantieele vak eenige kunde bezat of zich verbeeldde te bezitten, en deezer menigte was groot, voerde het woord, kreeg zomtyds medeen ook dikwyls tegenstanders, het een en ander Artykel werd in beraadslaaging gehouden, en aan de Commissie, tot nadere opheldering, verzonden, en liepen de onderhandelingen niet af zonder inmengzelen van eenen zeer onaangenaamen aart. Alles eindigde ter Eerste Kamer in de bekragtiging des Ontwerps, zo als hetzelve, na gemaakte aanmerkingen en verschikkingen, veranderd en *bepaald* was (†).

Onbekragtigd door de Tweede Kamer terug gezonden.

By de voordragt en overweeging van 't zelve stuk ter Tweede Kamer, bragt de Burger HOVENS, nevens SICCAMA, LINTHORST, VAN DE KASTEELE en DE KANTER des een Verslag uit. — Te dier Kamer wa-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 572—579.

(†) Waardig om naageleezen te worden zyn die voor- en tegenbedenkingen. Zie de *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 580. 592. 601. 622. 638. 661. 677. 690. 730. 737. 745. 752.

waren eenige Verzoekſchriften van onderſcheidene Ingezetenen ingezonden, daar by een lyst van bezwaaren opgeevende, welke zy dagten, dat uit het ter Eerſte Kamer omhelsde Plan, voor hunne belangen zouden voortvloeijen. Wel waren deeze Verzoekſchriften, volgens gewoonte, ter Tweede Kamer geleezen; doch voorts buiten overweeging geſteld. Alleen hadden de Verſlagdoeners 'er, by de aangevoerde punten, agt op gegeeven en te gelyk ook op de verzogte aanmerkingen en inlichtingen hunner Medeleden. Hier uit werd een uitvoerig ſtuk gebooren, behelzende hoe verre de Tweede Kamer in het vastgeſtelde ter Eerſte toeſtemmen of niet berusten kon, en beſlooten met het niet bekragtigen des Beſluits.

Wat des voorviel.

Schoon VAN DE KASTEELE, volgens het Reglement van Orde, dit wraakend Beſluit mede getekend hadt, was hy verre van in dit gevoelen te ſtaan. Zyne redenen ontvouwde hy voor de Tweede Kamer in 't breede, en ſtemde met de Eerſte Kamer in: ſchoon eenige bedenkingen opofferende om het geheel te behouden. De Voorzitter VAN HOOGSTRAATEN wilde het Verſlag verworpen, en het Beſluit ter Eerſte Kamer genomen bekragtigd hebben, dit gevoelen, met de redenen daar voor, in 't breede mededeelende. By VAN EYS vondt dit gevoelen desgelyks ingang; dan eenigen lieten zich ſterk tegen het goedgekeurde ter Eerſte Kamer hooren. By hoofdlyke ſtemming werd met acht-

 tien

CXXIV. BOEK. —— 1800.

tien tegen tien ſtemmen het ter Eerſte Kamer omhelsd Rapport verworpen. — Veel viel 'er nog te dier Kamer voor om de reden van weigering, in het Verſlag van Hovens vervat, te overweegen, en daar uit, ten ſlotte, de reden van weigering der Tweede Kamer op te maaken, 't welk in 't einde gelukte (*).

Redenen van weigering.

Dezelve kwamen kortlyk hier op neder: — Dat de Belastingen op de Vaste Goederen niet anders, dan overeenkomſtig het voorſchrift der Staatsregeling, mogten ſtand houden, overzien en geregeld worden, dat het voorgeſtelde Intermediair middel daar mede ſtrydig was — Dat duidelyk behoorde verklaard te worden, welke Belastingen, tot hier toe, onder verſchillende benaamingen, over de waarde, opbrengst en andere hoedanigheden van de Onroerende Goederen geheeven, in het nieuwe Quohier van Verponding zouden vervangen worden — Dat ook behoorde te blyken, welke Belastingen het Land- en Huisgeld zouden vervangen — Dat, door het invoeren van dit nieuw Stelzel van Belastingen, zodanige 100 en 200 of andere Penningen, welke vóór den Jaare MDCCXCV, de Renten der voormaalige Gewestlyke Schulden drukten, niet moesten aangemerkt

(*) Even zo vindt men de breede Onderhandelingen ter Tweede Kamer over dit gewigtig Onderwerp in het *Dagverh.* X. D. bl. 122. 176. 287. 304. 317—334. 341. 379.

merkt worden vernietigd te zyn; maar dat dezelve wel degelyk op deeze Renten behoorden te blyven, en daar van in het Plan het noodige gewag moest worden gemaakt — Dat de Belasting op Vrouwlyke Dienstboden, als te veel drukkende, voor de minvermogenden, was bepaald, en dat mitsdien van zodanig eene Dienstbode, beneden de achttien jaaren, geene Belasting behoorde bepaald te worden; dat ook de Knegts van den Tuinman niet onder het getal der Dienstboden behoorden begreepen; maar als Arbeiders, van de voorgeslaagene Belasting vrygesteld te worden — Dat de bepaling van de verhooging van 100 Guldens voor het zesde Paard, en van 75 Guldens voor elk Paard boven de zes in het Plaisier, te hoog was bepaald — Dat op de Sterke Dranken, in het algemeen, de Belasting hooger zou behooren gesteld te worden, en dat van de Voorloopen, naar evenredigheid van derzelver gehalte, de Belasting diende gevorderd te worden — Dat de wyze van invordering op het Zout aan veele verzwaarende onkosten om het vervoeren na de Waag, niet slegts by de aflevering uit de Keten; maar weder van den Grossier aan den Burger, onderhevig was, en het mitsdien verkieslyker, dat de Belasting op 't zelve naar de Maat zou worden betaald — Dat, ter bevordering der aankweeking van Binnenlandschen Tabak, dezelve van alle Belasting behoorde onthe-

CXXIII. BOEK.

1800.

CXXIV. BOEK. 1800.

ven te zyn — Dat 'er geen reden was om, in het betaalen van het regt van Collaterale Succesfie, den tweeden en derden Graad gelyk te ſtellen, behalven wanneer de derde te gelyk met den tweeden erfde. — Dat, inzonderheid, met betrekking tot de regten op de Waag en van de Maat, voor het gemak en gerief der Ingezetenen beter hadt behooren zorg gedraagen te worden — En eindelyk, dat, ter meerdere aanmoediging tot het bekwamen van woeste gronden, behoorde bepaald te worden, dat dezelve, by den aanleg tot bebouwing, een geruimen tyd van de vrywaaring van alle lasten genot zouden trekken.

En dus bleef dit verwylde, door veelen noodzaaklyk gekeurde, werk ditmaal ſteeken, tot groot misnoegen van veelen, die de reden van weigering tot bekragtigen, veelal gezogt en onvoldoende vonden, of van zulk eenen aart, dat onderlinge ſchikking dezelve *welligt* zouden hebben kunnen vereffenen. Dan het zal, by het weder ter baane brengen van dit aangelegen Stuk, blyken hoe gansch bezwaarlyk het viel, in dit geval, elkander te vinden, en het heilzaamſte, ten algemeenen beste, vast te ſtellen.

Geſchillen over een Beſluit tot eene Vyf en twintigjaarige Heffing.

Een andere zwaare Finantieele *ſtryd* tusſchen de beide Kamers deedt zich op. In een Committé Generaal was een Ontwerp, betreffende eene Vyf en twintigjaarige Heffing van drie ten Honderd op de Inkomſten by wyze van *Don Gratuit*,

zo

zo veel als *Weggeschonkene Gifte*, verworpen. Een ander werd ter baane gebragt, en niettegenstaande de wederspraak eeniger Leden, in het Committé Generaal, ter Eerste Kamer daar toe beslooten. De bedoeling deezer Heffing was om de Renten te vinden van de Sommen door de Ingezetenen, by voorschot, den Lande verstrekt. De Tweede Kamer vondt, ondanks veele ingebragte redenen, grond tot verwerping. Onbekragtigd terug gezonden zynde, besloot de Eerste Kamer in de redenen van weigering te berusten; dan hadt een nieuw Concept-besluit in gereedheid. — Van dit in een Committé Generaal vastgesteld Besluit werd ter Eerste Kamer verslag gedaan, daar aangenomen, en zelve ter bekragtiging aan de Tweede Kamer toegeschikt. Veel, wat voorheen de bekragtiging aldaar verhinderde, was thans weggenomen; doch zo zeer alles niet opgeruimd, of 'er volgde een raadslag tot het niet bekragtigen, en op grond dat alle Quotisatie van Inkomsten, indien dezelve door de Gequotiseerden zelven niet aangegeeven en erkend werden, aan veel willekeurs en ongelykheids, ook by de beste plaatslyke kennis, onderhevig bleef, en daarenboven ook de wyze, by het Besluit voorgesteld, onuitvoerlyk was.

Dit, ter Eerste Kamer ingediend zynde, baarde nadere overweegingen, nieuwe bepaalingen, en den raadslag om de reden van weigering voor niet voldoende

CXXIV. BOEK. — 1800. te houden, en te volharden by het genomene Besluit, ten opzigte van deeze reeds zo lang hangende zaak. — Meermaal nam de Tweede Kamer dit stuk in overweeging. De Leden, in wier handen het gesteld was, wikten nader de redenen van weigering en de tegenbedenkingen der Eerste Kamer. Zy helden over, om geene verdere zwaarigheden tegen het Besluit der Eerste Kamer te maaken, over den voet en wyze, op welke die Vyf en twintigjaarige Heffing zou worden ingericht. De Voorzitter L. J. VITRINGA verklaarde, met de Commissie overtuigd te zyn, dat eene gebiedende noodzaaklykheid vorderde, het voorgedraagene, zonder langer verwyl, vast te stellen, en nu ook, schoon hy voor zich zelven niet kon erkennen, dat de meeste redenen van weigering, in het Besluit dier Kamer vervat, door de tegenbedenkingen van de Eerste Kamer genoegzaam waren opgelost, in de bekragtiging zou toestemmen. Dit deeden ook negentien Leden, drie bleeven weigerende (*).

Algemeene Begrooting der Staatsbehoeften. Zo veel wegens de werkzaamheden, om de Geldmiddelen te styven en de betaalingen aan den gang te houden, vermeld hebbende, kunnen wy niet afzyn op te geeven, de in onderscheidene Commit-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 647. IX. D. bl. 105. 110. 115. 676. 780. X. D. bl. 12. 54. 83. 362. 595. 598. 662. 666.

mittés Generaal behandelde en voorloopig vastgestelde algemeene begrooting der Staatsbehoeften over dit loopende Jaar MDCCC. Men zal, dezelve aan den voet deezer bladzyde ingezien hebbende (*), eenig-

(*)

1.	Algemeen Bestuur .	f 1,162,045: 0: 0
2.	Buitenlandsche Betrekkingen . . .	530,840: 0: 6
3.	Defensie te Water . .	9,408,250: 0: 0
4.	Defensie te Lande . .	24,795,573:19: 8
5.	Agentschap van Finantie .	69,000: 0: 0
6.	Agentschap van Justitie .	27,200: 0: 0
7.	Agentschap van Politie en Waterstaat . .	1,884,865: 0: 0
8.	Agentschap van Nationale Opvoeding . . .	33,000: 0: 0
9.	Agentschap van Nationale Oeconomie . .	275,250: 0: 0
10.	Oostindische Handel en Bezittingen . .	7,959,095:11: 0
11.	Westindische Handel en Bezittingen . .	573,661: 0: 0
12.	Levantsche Handel . .	22,000: 0: 0
13.	Het voormaalig Gewest *Holland* . . .	16,344,786: 0: 0
14.	Het voormaalig Gewest *Zeeland* . .	1,859,419: 3: 0
15.	Het voormaalig Gewest *Friesland* . .	1,642,118:18:14
16.	Het voormaalig Gewest *Utrecht* . . .	1,359,259: 4: 2
17.	Het voormaalig Gewest *Gelderland* . . .	908,902: 3: 7
18.	Het voormaalig Gewest *Stad en Lande* . .	696,293: 0: 0

XXIV. B. K. 1800. eenigzins kunnen opmaaken, waar aan de Gelden, met zoo veel moeite en wederzins opgebragt, en om welker opbrengst te vinden, zo gansch veel te doen viel, by het toenmaalig Landsbestuur besteed werden. — Veel, zeer veel, zou op een en ander der Posten aantemerken vallen, en werd zulks ten tyde der in 't lichtbrenging gedaan; doch wy onthouden ons de beoordeeling eenes zo neteligen onderwerps, waar over, van wederzyden, zeer veel gezegd kan worden. Voor- en Tegeningenomenheid vellen zeer wydverschillende oordeelen; en den Onpartydigen ontbreekt het niet zelden aan genoegzaame bescheiden, om eene uitspraak te doen, welke zy voor voldoende houdt. De geschillen deswegen, ter 's Lands Hooge Vergaderingen gevoerd, kunnen uit-

19.	Het voormaalig Gewest *Overijssel* . .	576,839: 6:11
20.	Het voormaalig Gewest *Bataafsch Braband* .	679,782: 18:11
21.	Het voormaalig Gewest *Drenthe* . .	86,234: 19: 8
22.	Huishoudelyke kosten van de acht Departementen . .	281,480: 0: 0
23.	Renten en Intressen van de zogenaamde Generaliteit, voormaalige Admiraliteits - Collegien, enz. . .	6,837,500: 2: 5
	Het montant der Posten, omtrent welke nog niet finaal is gedisponeerd, te zamen . *f*	577,800: 0: 0

uitwyzen, hoe zeer onderscheiden de Leden, op een en ander stuk, dagten, en daar over zich uitlieten (*). Wy hebben hier en daar eenige trekken kunnen opgeeven.

CXXIV. BOEK. 1800.

By de standhoudende en door den Oorlog zo zeer vermenigvuldigde Staatsbehoeftens, kwamen andere, op zich zelven wel van mindere geldswaarde; doch die, door derzelver veelvuldigheid, een schat beliepen; als mede Verzoeken om, uit hoofde van den geleden druk, van Opbrengsten ontheeven te worden. Eenige deezer voortedraagen leevert trekken op van een droevig tafereel, 't geen echter dient opgehangen te worden, zullen wy anderzins eene waare schets geeven van 's Lands gesteltenis, naa en in zo veel rampen, onder den toenemenden last der behoefte, en daar uit volgende schulden, diep gebukt gaande.

Verslag eeniger Uitgaven van 's Lands Gelden.

Het reeds verarmd en door den Kryg veel geleden hebbend *Enkhuizen* werd een voorschot van Tweeduizend Guldens aan het Aalmoesseniershuis te dier Stede gedaan (†). De Municipaliteit en Armbezorgers van het kwynend *Maassluis* verzogten tot ondersteuning van hunne werk- en winst-dervende Ingezetenen, van 's Lands wege, Tienduizend Guldens. Uit aanmerking van den stilstand der Visch-

Aan die van *Enkhuizen* en *Maassluis*.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 302.
(†) *Ald.* VII. D. bl. 67.

CXXIV. BOEK. —— 1800.

Vischvangst, verwierf dit Verzoek ingang; als mede, naa verscheide aanmerkingen, toestemming ter Tweede Kamer (*). Een nadere aanzoek om verderen onderstand, en een weeklyksche toelaage van vyfhonderd Guldens, ontmoette eerst geen zo gunstig onthaal: veel hadt men aan te merken op de luiheid en den lediggang der *Maaslandsluizeren*; dan werd, geduurende twee weeken, in 't hart des Winters, door de Eerste Kamer toegestaan, om Vyfhonderd Guldens 's weeks aan werklooze oude Lieden, Weezen en Weduwen, en Vrouwen, wier Mannen afwezig waren, uittedeelen. Bezwaarlyk werd de toestemming der Tweede Kamer verworven: de bepaaling der Persoonen, die de voorwerpen der uitreiking zouden weezen, haalde voornaamlyk over (†).

Aan die van *Vlaardingen*.

Aan de Municipaliteit van *Vlaardingen* was, in den Zomer des verstreeken Jaars, uit 's Lands Kas, Vyf en twintig duizend Guldens toegestaan, uit aanmerking, dat alle middelen dienden aangewend te worden, om de bronnen onzes Handels, zo veel mogelyk, niet na elders te doen verleggen, en 'er een verband tusschen het onderhoud der verarmde Visschers te *Vlaardingen*, met de instandhouding der Visschery naa den Vrede bestondt, en de Ha-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 75. 286. 317. 319. 362. 365.
(†) *Ald.* X. D. bl. 717. 850. 871. 879.

Haven aldaar, wilde men de Visſchery doen herleeven, behoorde te worden gediept; dat de Boekhoudery thans tot die uitdieping niets kon toebrengen, en dat, geduurende den Oorlog, geene premien aan de Visſchery werden gedaan — Thans beſtonden die zelfde redenen nog, en zommige derzelven riepen, in eene veel grooter maate, om voortduurend hulpbetoon. Vrees voor verhuizing was aanmerkelyk toegenomen, en de Haven nog niet genoeg uitgediept; de toegeſtaane Geldſomme was overeenkomſtig met het doel beſteed; om deeze redenen oordeelde de Eerſte Kamer, dat aan die van *Vlaardingen*, de ſom van Tienduizend Guldens, tot het verder uitdiepen van de Haven, en tot onderhoud van met zwaare Huisgezinnen belaste arme Visſchers, zou worden beſteed — Het akelig tafereel van de *Vlaardingers* opgehangen, wekte ter Tweede Kamer medelyden; doch, ten bezwaar dier Ingezetenen, werd in 't midden gebragt, hunne luiheid, en dat zy, daar verſcheide Zee-officieren, zich ter werving voor den Zeedienst derwaards begeeven hebbende, zeker denkende daar, meer dan elders, te zullen ſlaagen, hunne poogingen met geen gewenschten uitſlag bekroond gevonden hadden. Deeze ongezindheid, om den Lande ter Zee te dienen, betoonden de *Vlaardingers* niet alleen. Veele Strandbewoonders lyden liever gebrek, of zoeken gebedeld brood, dan dat zy, op 's Lands Schepen, in

CXXIV. BOEK. 1800. in dienst treden. Onbekragtigd werd het Besluit der Eerste door de Tweede Kamer terug gezonden. Een meer bepaald Besluit deswegen ingediend, om een weeklykschen onderstand van Duizend Guldens aan de Gemeente te *Vlaardingen*, tot en met de laatste week van Slachtmaand, of zo veel korter als de Vrede mogt worden tot stand gebragt, verwierf bekragtiging (*).

Tegemoetkoming der *Texelaaren* en *Noordhollanderen*. Deerlyk verarmd en diep uitgeput was het voorheen vry bloeiend en welvaarend Eiland *Texel*, door de landing en huishouding der *Engelschen* (†). De naweeen van dien slag gevoelden deeze Inwoonders, als mede die van verscheide Dorpen in *Noord-holland*, waar de Armen- of Gemeentekasfen, door roof en plundering des Vyands, of door het voldoen aan de dringendste vorderingen, ten deele, of wel geheel, ten niet gebragt waren. Zodanig, dat zy, die eerst den aanval des Vyands hadden uitgestaan, nu, als 't ware, door gebrek aan 't noodig leevens onderhoud, bedelend zouden moeten omzwerven. — Wel hadt het Uitvoerend Bewind eene Uitdeeling van Vleesch en Brood bepaald. Verzoekschriften kwamen uit dien oord, in Louwmaand, om die bedeeling, tot het einde van Lentemaand, te mogen behou-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 822. 850. IX. D. bl. 388. 429. 439.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLI D. bl. 206. enz.

houden. Een ingediend Verslag strekte om die Verzoeken te weigeren. Dan opgehangene schilderyen van den nood deezer Landlieden, gepaard met de overweeging, dat eene gedaane Inzameling, ten hunnen behoeve, tot andere einden strekte, bewerkte terugneemen van dit Verslag, en hadt het een gunstiger ten gevolge, by 't welk werd voorgesteld om, met de uitdeeling van Vleesch en Brood, aan de meestbehoeftige Huisgezinnen, op de elendigste en van druk schreiendste plaatzen, in het Departement van *Texel*, aan te houden, tot het midden van Sprokkelmaand. Die troost viel den verarmden *Texelaar* en *Noordhollander* te beurte (*).

CXXIV. BOEK.

1800.

Verzoeken van *Schoorl* en *Kamp*.

Onder alle Plaatzen ten Platten lande, die ten tooneele des Krygs verstrekt hadden, viel dit lyden boven al te beurte aan de bewoonders van *Schoorl* en *Kamp*. De Municipaliteit dier Dorpen beklaagde zich ter Vergaderinge, dat haare Ingelanden en Opgezetenen, meest bestaande uit Boeren en Bouwlieden, thans met Grasmaand, daar de Zomer naderde, zich van alles door den Oorlog beroofd en verstooken zagen. By dien vyandlyken inval hadden zy honderd en vyf Paarden, vyfhonderd veertig Koebeesten, duizend vier en tachtig stuks Schaapen, en twee honderd

(*) *Dagverh. der Handel. van 't Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 75. 83. 124. 214. 234. 337. 298.

CXXIV. BOEK. 1800.

derd drie en zestig Varkens verlooren, mitsgaders veel Graans, Hoois en Bouwmans Gereedschappen, verzoekende, dat de Vergadering zodanige middelen geliefde in 't werk te stellen, door welke hun de onontbeerlyke behoeften, tot den Land- en Veebouw behoorende, werden ter hand gesteld; ten einde het Land zou kunnen worden bearbeid en bezaaid, om langs dien weg het noodig leevens onderhoud te verkrygen. Aan het Uitvoerend Bewind werd dit Verzoek verzonden (*). Of en in hoe verre hier iets van kwam is ons niet gebleeken. Het geen wy onmiddelyk zullen vermelden, doet ons geen gunstigen uitslag vermoeden.

Verzoeken om Schadeloosstelling, wegens de Requisitien.

Het Uitvoerend Bewind hadt ter Vergaderinge een Voordragt gedaan, om eene Schadeloosstelling te verleenen aan de Ingezetenen, wier Rydtuigen, Wagens, Karren, Paarden en Schepen, door de vereenigde *Bataafsche* en *Fransche Armée*, ter gelegenheid van den jongstgevoerden Kryg in *Noord-holland*, gevorderd en met het daar toe behoorende in Requisitie gesteld waren. — Gunstig luidde het hier op uitgebragt Verslag. Dan het ontmoette sterke wederspraak der Leden uit die Departementen, waar men, by vroegere vyandlyke aanvallen, staande den tyd der Omwentelinge, Oorlogschaden geleden hadt, tot nog onvergoed gebleeven,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 138.

ven, niettegenstaande zy desgelyks, op Hoog gezag, in Requisitie gesteld waren. Ten dien tyde was de algemeene weigering gegrond geweest op een voordragt des Burgers VAN DE KASTEELE, beweerende, dat de Vergoeding uit 's Lands Kasse van dergelyke Oorlogschadens, van te verre vooruitzigten waren en de onberekenbaarste en schadelykste gevolgen voor 's Lands Geldmiddelen zouden naa zich sleepen. Men mogt den Ingezetenen van het eene Gewest der *Bataafsche* Republyk geen meer gunst bewyzen, dan die van andere.

CXXIV. BOEK. 1800.

Afgeslagen.

Eenige Leden poogden onderscheid in die gevallen te maaken, en als met den vinger aan te wyzen. By het opneemen der stemmen staaken dezelve. Eene herhaalde stemming hadt de Verwerping van deeze der *Noord-hollanderen* gunstige voordragt ten gevolge. De Voorzitter VAN ROYEN stelde daar op de Vergadering voor om, by het Uitvoerend Bewind, de opgave te vraagen der redenen, welke 't zelve tot eene zo gunstige voordragt bewoogen hadden. Dit vondt weinig byvals. Hard keurde men het, aan de eene zyde, dat menschen, wier Goederen, ten dienste van den Lande, gevorderd waren, geene Schadeloosstelling daar voor zouden genieten; doch dat, aan den anderen kant, dewyl de zelfde gunstbetooning aan anderen was geweigerd geworden, de gelykheid vorderde, in dit geval, niet gunstig te be-

CXXIV. BOEK. —— 1800. schikken. Hierom wilde VITRINGA en TEN POLL nader onderzogt hebben, in hoe verre van het Besluit, op des Burgers VAN DE KASTEELEN's Verslag tot het niet geeven van Oorlogsschavergoedingen, kon worden afgegaan, om voor de gedaane Requisitien, in alle voormaalige Gewesten, schadeloosstelling toe te staan. Genoegzaam werd geoordeeld aan het Uitvoerend Bewind eenvoudig kennis te geeven van het verwerpen des gunstigen Verslags; 't geen, wanneer het zulks noodig keurde, des een nadere voordragt kon doen (*). Veele Verzoeken, in aart met Schadeloosstellingen niet ongelyk, hielden de Vergadering en het Uitvoerend Bewind onledig; en werden veelal, op den gemelden grond, van weigering gevolgd, hoe zeer het mededoogend hart by die weigeringen bloedde, en de taal der ontferminge zich vrugtloos liet hooren.

Verzoeken van *Alkmaar*, wegens de Betaaling der twee laatste Termynen in de Heffing.

De Municipaliteit der Stad *Alkmaar* verzogt, van wegen de nadeelen door den Oorlog geleden, kwytschelding van den vierden en vyfden Termyn der Heffing op de Bezittingen, by wyze van voorbetaaling. Het Uitvoerend Bewind hieldt dit Verzoek onmaatig, en wilde dat die van *Alkmaar* zouden berusten in de genooten gunst, naamlyk het uitstel van Betaaling van nog geene drie maanden. De Burgers VAN FOREEST en DE SONNAVILLE maak-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 259—347. 356.

maakten hier op, toen de Voorzitter daar mede overeenkomstig wilde besluiten, hunne aanmerkingen.

Aanmerkingen van DE SONNAVILLE en VAN FOREEST.

De Burger DE SONNAVILLE sprak de taal eens rechtschapen Volksvertegenwoordigers, als hy zich liet hooren: „Het schynt,
„ Burgers Representanten! dat men, in dit
„ oogenblik, reeds eenigzins vergeeten
„ is, het droevig tooneel des Oorlogs,
„ het welk, weinige dagen geleden (*),
„ in dit gedeelte der Republiek gewoed
„ heeft, en het welk voor de meesten
„ dier Ingezetenen zo duur is te staan
„ gekomen; ja, deeze gevolgen zyn zo
„ aanmerkelyk geweest, dat, om, bui-
„ ten andere geledene rampen, alleen
„ van de Inkwartiering te spreeken, ik
„ in persoon met de zodanigen bekend
„ ben, die, voor hun aandeel, meer
„ dan vyftien honderd Guldens hebben
„ moeten betaalen; ja verscheide Inge-
„ zetenen, welke te vooren een redelyk
„ bestaan hadden, zyn daar door zo zeer
„ bezwaard geworden, dat zy hunne
„ voorige huishouding opgebrooken, en
„ eene mindere leevenswyze hebben moe-
„ ten aanneemen; ja anderen hebben, uit
„ vreeze voor eene te herhaalen Lan-
„ ding, als mede om, op eene andere
„ plaats, eene meer voordeelige leevens-
„ wyze te vinden, die Stad en Oord
„ reeds met ter woon verlaaten, en het
„ is

(*) DE SONNAVILLE stelde dit voor den 14 Jan. 1800.

CXXIV. BOEK. 1800.

„ is te vreezen, dat, byaldien dusdanige „ Ingezetenen, door het ontheffen van „ deeze Termynen, niet eenigzins wor„ den te gemoet gekomen, zulks door „ nog meer anderen ſtaat gevolgd te wor„ den. — Het is, derhalven, buiten be„ denking, of een zeer groot gedeelte „ der Inwoonderen van die Oorden der „ Republiek hebben, zo door de gele„ dene rampen als lasten van dien Oor„ log, meerdere ſchadens gehad, dan „ wel deeze twee Termynen bedraagen „ zullen; en, dat zo zynde, pleit de „ billykheid tot het verleenen van die „ Kwytſchelding.

„ In geenen deele, Burgers Repreſen„ tanten! hoe zeer ik my in *dezelfde* „ termen bevinden zou, ſpreek ik hier „ ten voordeele van myzelven: dewyl „ ik reeds ten vollen aan myne verplig„ ting voldaan heb, en daarom des te „ ruimer in deezen ſpreeken kan; maar „ ik vind my in de gelegenheid en in de „ verpligting geſteld, om my voor die „ Ingezetenen in de breſſe te kunnen en „ te moeten ſtellen: dewyl ik met hunne „ geledene rampen (als in het midden „ derzelven woonagtig) het best bekend „ ben. — Geenzins ben ik 'er ook voor „ om deeze Kwytſchelding zo gaaf en „ ruimſchoots aan een ieder te verleenen. „ Neen, Burgers Repreſentanten! het is „ niet tegen te ſpreeken, of 'er zyn dus„ danige Ingezetenen, dewelke by dee„ zen Oorlog aanzienlyke voordeelen be-

„ haald

„ haald hebben, en anderen, die hunne „ schadens en winsten dooreen gerekend, „ niets of weinig zullen verlooren heb- „ ben; doch de zodanigen bedoel ik „ geenzins onder te verleene Kwytschel- „ ding te moeten behooren; en waar- „ omtrent ik vermeen dat wel eenig „ middel zal uit te denken zyn om dee- „ zen van anderen te onderscheiden. „ Neen, maar ik bedoel de Kwytschel- „ ding aan alle dusdanigen, dewelken „ zullen kunnen bewyzen, dat hunne „ geledene schadens meerder dan hunne „ twee nog op te brengen Termynen be- „ draagen." Even als VAN FOREEST wilde hy, op die gronden, het stuk nader in handen gesteld hebben. XXIV. BOEK. 1800.

Uitstel verleend.

Hier voor verklaarden zich eenige Leden, dan schoon anderen in een tegenovergesteld begrip stonden, en de Voorzitter het stuk, by hoofdlyke stemming, wilde beslissen, bragt de bedenking om nog uitstel van betaaling tot den laatsten van Lentemaand te wege, dat het stuk in handen van eenige Leden gesteld werd. Het gevolg hier van was het verleenen van uitstel der Betaalinge tot den Vyftienden der gezegde Maand (*). — Die van den Eilande *Texel* verzogten verlenging der Betaaling van den Vyfden Termyn tot den eersten van Bloeimaand en verwierven de-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 90 146.

CXXIV. BOEK. 1800.

dezelve (*). De Municipaliteit der Stede *Beverwyk* hadt geheele bevryding van dien Vyfden Termyn verzogt; doch, hoe zeer men aldaar, boven veele anderen, lang en veel geleden hadt, niet verworven (†).

Groote ongelegenheid van veelen.

Gelyk 'er geene Stad of Plaats was in het geheele *Bataafsche* Gemeenebest, of dezelve gevoelde, in eene meerdere of mindere maate, het drukkende der steeds op elkander volgende Belastingen, zo vondt men geen stand, daar aan onderworpen, of dezelve boezemde deswegen klagten by klagten uit. Hier toe hadt de Midden- of Burgerstand, over 't algemeen, den regtmaatigsten grond; dewyl de bezwaaren op dier schouderen het meest aankwamen, en althans het hevigst knelden. Van hier zo veele vervoegingen, zo niet om ontheffing, althans om uitstel. Dezelve op te haalen is geheel noodeloos. Afwyzen was steeds de uitspraak op de veelvuldige klagten.

STOLKERS Voorstel ten behoeve der *Christen*-Leeraaren.

Veele Bedienaars van den Godsdienst kwamen, uit hoofde van de geringheid der Bezoldingen, van welke zy, wat de Inkomsten betrof, moesten opbrengen, in veelerlei ongelegenheid. Eén der *Remonstranten* Leeraaren te *Rotterdam* vervoegde zich deswegen met een Adres ter Eer-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 497.
(†) *Ald.* bl. 186.

Eerste Kamer (*). Het behelst een beredeneerd Verzoek, dat de Leeraars van den Godsdienst, voor zo veel hunne Bezoldingen betrof, vrygesteld mogten worden van alle *Buitengewoone Geldheffingen*; doch voor het overige daar in draagen zouden als alle andere Ingezetenen, en dat zy in *Gewoone Belastingen*, niet meer op den voet van Amptenaaren, maar even als andere Ingezetenen, naar evenredigheid hunner Bezittingen of Inkomsten, hunne Bezoldingen daar onder gerekend, zouden betaalen. Zulk een Besluit oordeelde de Inzender van dit Adres, zou aan het best, het Godsdienstlievend deel des Volks, niet anders dan aangenaam zyn kunnen. Allen, die de instandhouding van het openbaar Godsdienstig Onderwys als noodzaaklyk voor de gewigtigste Volksbelangen hielden, en die met droefheid, in deszelfs verval, niet dan een gewisse bron van toekomstig onheil zagen, zouden 'er zich over verblyden; terwyl erkentenis alle de Leeraaren, ten duursten, aan het Landbestuur verbinden zou.

Afwyzende Raadslag.

Onder meer andere stukken en byzonderheden de Geldheffing, in Lentemaand deezes Jaars bepaald, betreffende, was ook aan de Leden, die des een Verslag moesten uitbrengen, dit stuk in handen gesteld. Zy oordeelden het genoegzaam

(*) Dit welgesteld en hartlyk spreekend Adres zag, ten dien dage, afzonderlyk het licht. Te *Rotterdam* by C. VAN DEN DRIES.

CXXIV. BOEK. 1800. zaam daaromtrent te doen opmerken, dat deeze Vryſtelling, naa het affcheiden van Kerk en Staat, te veel aanliep tegen de aangenomene beginzelen van Gelykheid, dan dat zy een gunſtig Verſlag deswegen zouden kunnen indienen; hoe zeer zy niet wilden ontkennen, dat verſcheide der bygebragte bewysredenen eenige overweeging verdienden, en de waarlyk belangryke Geestlyke Stand zich, over het algemeen, in ongunſtige omſtandigheden geplaatst zag.

Bedenkingen wegens die Afwyzing. Deeze afwyzing bleef, by de beraadſlagingen op dit Verſlag, niet onopgemerkt. De Volksvertegenwoordiger HUBER uitte als zyn gevoelen, dat de Eerw. STOLKER, ten behoeve van alle Leeraaren, het billyke, het regtvaardige, het noodzaaklyke der Vryſtelling van de Heffing op de Inkomſten uit hunne Bedieningen zo volledig hadt betoogd, dat daar tegen geene bewyzen konden opweegen: weshalven hy het ten ſterkſten onderſteunde, daar hem de tegenwerping der Commisſie alzins onvoldoende voorkwam. Hy betuigde, onder andere, de reden wel eens te willen weeten, waarom de Vryſtelling der Leeraaren meer tegen de aangenomene beginzelen van Gelykheid zou aanloopen, dan die aan de Militairen; daar het zeker was, dat de grondſlag dier Vrykenning niet minder voor *die* was dan voor *deeze*, ja zelfs van eene en dezelfde natuur, en dat overzulks de waare Gelykheid dan eerst zou betragt worden,

wan-

wanneer men eene évenredige Vryſtelling aan de Leeraaren vergunde als aan de Militairen.

In deezen voorſlag hadt HUBER tot Medeſtanders LEEMANS, GERLSMA, en H. H. VITRINGA, die byzonder aandrong, dat het oogmerk van de Opſtellers der Staatsregeling allerduidelykst geweest was, om de driejaarige Bezolding van de Dienaaren der voormaals heerſchende Kerk aan geene verdere korting, hoe ook genaamd, te onderwerpen. Waarom hy, als zyn raadſlag, uitbragt tot het vryſtellen der Leeraaren van den *Godsdienst in het algemeen*, en allerbyzonderst van de voormaals *Heerſchende Kerk*, voor zo verre hun toegelegde bezolding betrof — VAN HALL zeide, dat hy zich, by gelegenheid der raadpleegingen omtrent het vryſtellen van de Heffing voor de Militaire Officieren, 'er zich tegen verklaard hadt, om reden dat dit een gedistingueerde Klasſe van menſchen ſcheen te maaken; doch dat hy het thans met de Burgers HUBER en LEEMANS volkomen eens was; daar toch de *Leeraars*, in hun vak, der Maatſchappye wel zulk een aanmerkelyken dienst beweezen als de *Militairen* in het hunne. RIS bragt in 't midden, dat, indien de Vergadering tot het vryſtellen der Predikanten, van de Heffing op de Inkomſten mogt beſluiten, het nóodig was daaromtrent eene bepaaling te maaken: want het kon de bedoeling der Vergaderinge niet weezen om Predikanten, die twee duizend Gul-

CXXIV. BOEK. 1800. Guldens inkomen hadden, van de Heffing op de Inkomsten te ontslaan, aangezien hier door eene groote ongelykheid zou worden daargesteld, daar 'er eene menigte van Ingezetenen was, die zich met een veel spaarzaamer inkomen moesten behelpen, en egter in deeze Heffing moesten draagen. Hy was van oordeel, dat, ingevalle van ontheffing, zulks zich zou moeten bepaalen tot Predikanten, die niet boven de zes- of achthonderd Guldens inkomen hadden, even gelyk de Militaire Officieren, die, zodra zy den rang van Capitein hadden, en dus boven de duizend Guldens inkomen, van die vryheid geen genot konden hebben. — VERBEEK onderschraagde dit, en CUYPERS verklaarde zich tegen het Verslag.

Tegenbedenkingen en Afwyzing. By zo veel voorspraaks der Leeraaren mangelde het niet aan tegenspraake. Deeze vloeide uit den mond van VAN DER BRAAK, die beweerde, dat de tydsomstandigheden des Oorlogs alleen die gunstige bepaaling, ten opzigte van de Officieren, hadt doen daarstellen; dat het geval der Leeraaren, ondanks de verandering ten aanziene van hunne Jaarwedden, die Vrystelling niet medebragt; daar de meesten althans een dergelyke som van hunne Gemeentens zouden blyven genieten. Zy bevonden zich in geen erger geval dan veele anderen, die, door de tegenwoordige Orde van Zaaken, of om derzelver staatkundige gevoelens, of om de nieuwe inrichtingen van het Bestuur, hun

hunne Ampten derfden. Hy verklaarde zich tegen de uitzondering. — GORTER oordeelde, dat het verzoek van STOLKER, naa de affcheiding van Kerk en Staat, als Predikant gedaan, geheel niet te passe kwam, en zelfs geen punt van beraadslaaging der Vergadering mogt uitmaaken. Ontslagverleeningen, uit hoofde dat zy Predikanten waren, van welk eene benaaming ook, hieldt hy niet alleen onredelyk en onregtvaardig, maar zelfs wreed, en eene schennis der Staatsregeling; „de „Leden deezer Kamer," dus drukte hy zich uit, „konden en moesten, zulks „doende, by het *Bataafsche* Volk, niet „anders worden aangemerkt, dan als „meineedigers en verkragtigers der Staats-„regeling." — Naa deeze en nog andere woordwisselingen, volgde, met vyf en twintig tegen twintig stemmen, het Besluit ter van de handwyzing deezes Verzoekschrifts (*).

CXXIV. BOEK. 1800.

De gronden deezer afwyzing, dat de verzogte Vryftelling der Leeraaren zou stryden met de Affcheiding van Kerk en Staat, en aan zou loopen tegen de aangenomene beginzels van Gelykheid, toetste de Leeraar STOLKER in een nader ingediend Adres (†). Byzonder aandringende, dat, indien de by het Wetgeevend Li-

Nader Adres van STOLKER.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D bl. 636. 870—884.

(†) Afzonderlyk by C. VAN DEN DRIES te *Rotterdam* uitgegeeven.

XXXIV. BOEK. — 1800.

Lichaam bepaalde Vryſtelling der *Militaire Officieren* niet ſtreedt met de aangenomene beginzelen van Gelykheid, ook de Vryſtelling der *Leeraaren* daar mede niet ſtryden kon, ja dat zelfs die beginzels deeze Vryſtelling eischten, op dat niet de Leeraars zeer ongelyk met de Militairen zouden behandeld worden. Dat toch zo het als eene rede van billyking, waarom de Militairen met onderſcheidende gunſte behandeld worden, gelden moest, dat zy thans door den Oorlog in buitengewoone kosten ingewikkeld wierden, uit hoofde der geduurige marſchen en dergelyke, daar tegen ryklyk opwoog, dat de Leeraars allen, door de tegenwoordige Omwending, een aantal van hunne belangryke vrydommen hadden verlooren; dat zy, tot hier toe, in de Buitengewoone Geldheffingen, immers voor een groot gedeelte, boven anderen waren bezwaard geworden, en by aanhoudenheid zich gedrukt voelden door plaatslyke Heffingen tot ſtyvinge der Gemeentekasſen, tot goedmaaking van het onderhoud der Armen, voor vrydom van Schutterlyke dienſten, en Inlegering; van welk alles de Militairen over 't geheel volſtrekt vry waren, en zelfs gedeeltlyk voordeel trokken. — Hy drong dit alles aan door het lot der Leeraaren, by het langer voor hun voortduuren der Buitengewoone Heffingen, als allerongelukkigst af te maalen: dewyl hun, in dit geval, geene andere keuze overbleef, dan om zich met den

tyd

tyd door hunne Schuldeifcheren te laaten overhoop werpen, 't geen voor hunne eer, hunne braafheid, en verantwoording verre te verkiezen was, dan zich voor de gevorderde Belastingen te laaten executeeren, en dat daar uit niet dan ergernis en ongenoegen kon voortfpruiten, en de belangen van den Godsdienst en Vaderland hier door niet dan nadeel konden lyden. CXXIV. BOEK 1800.

Uitflag daar van.

De Leden, in wier handen dit nader Verzoekfchrift gefteld was, bragten een Verflag uit om by het voorheen genomen Befluit te volharden. Dan men ftelde vast, dat Verflag in beraadflaaging te houden tot dat het ftuk omtrent de wyze en voet dier Heffinge bepaald zou zyn vastgefteld: doch keurde men het Stuk belangryk genoeg om het te doen drukken, en aan de Leden mede te deelen (*). By den eindelyken uitflag is 'er niets van gekomen. 's Lands Geldbehoefte ftrekte ten flagboom om veele, anderzins billyke Verzoeken, of van de hand te wyzen, of in zulker voege te behandelen, dat de Verzoekers, met eene flaauwe hoope geftreeld, in 't einde dezelve niet voldaan vonden.

Bepaalingen de wedergekeerde *Bataaven* betreffende.

Zwaardrukkend voor 's Lands Kasfe waren, zints de Omwenteling, geweest de Gratificatien, toegezegd en uitgedeeld aan de herwaards gekeerde *Bataaven* De Verzoekfchriften van dezelve hielden nog fteeds

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 549. en X. D. bl. 102.

CXXIV. BOEK. —— 1800.

ſteeds aan, de voldoening van veele vroegere was, om verſcheide duchtige redenen, niet gevolgd. Men nam maatregelen overeenkomſtig met de veranderingen in een tydsverloop van vier jaaren, ten aanziene van de nog onvoldaane Verzoeken voorgevallen, welke konden ſtrekken om de Uitgaven, ten dien opzigte, te verminderen; alles, ter verkryging van die Landsgelden, meer en meer omheinende (*). Ontkend kon het niet worden, dat, hoe zeer veeler last drukkend was, en allen medelyden verdiende, het getal der waarlyk uit dien hoofde behoeftigen, daadlyk, afnam.

De Gepenſioneerde Officieren moeten binnen 's Lands hun Geld verteeren.

Hoe zeer de Jaargelden aan Militairen buiten dienst, den Lande op 's jaarlyks een ſchat te ſtaan kwam, oordeelde men te regt voor de betaaling deezer te moeten zorgen, en wel onverwyld; daar, door wanbetaaling, veelen reeds in de uiterſte armoede gedompeld lagen (†). Dan dewyl niet weinigen, tot groot nadeel van 's Lands drukkende Finantien, die Gelden buiten 's Lands verteerden, kwam 'er eene vernieuwde Vastſtelling, dat alle Officieren, die als Gepenſioneerden Geld van den Lande trokken, gehouden zouden weezen, dat Geld binnen 's Lands te verteeren, en dat niemand daar van zou zyn uitgezonderd, en ont-

(*) *Dagverh der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 587. X. D. bl. 675. 778. 820
(†) *Ald.* VI. D. bl. 219.

ontheeven, dan op een byzonder Besluit van de Wetgeevende Magt; de noodige Bescheiden 'sjaarlyks inleverende (*). Hoogst billyk en teffens voorzigtig was deeze maatregel.

CXXIV. BOEK. 1800.

Schoon 'er ter Vergaderinge omtrent byzondere Militaire Persoonen, die om Pensioen of de volduuring daar van verzogten, nu en dan, iets treffends en onaangenaams voorviel, rees het geschil tot hooger gety, wanneer het aankwam op de Jaargelden aan Politieke Amptenaaren verleend. — Eenigen beweerden, dat de Vergadering zich aan onregtvaardigheid schuldig maakte by het daarstellen van veranderingen en bezuinigingen in dit vak: Anderen merkten op, dat 'er, ten aanzien van het groot leger Gepensioneerden, reeds eenige vermindering en spaarzaamheid was vastgesteld, en dat dit omtrent meer anderen te doen, in geenen deele, gezegd kon worden niets anders te weezen dan de eene onregtvaardigheid op de andere te stapelen, wanneer de Vergadering, langs deezen weg, de groote Uitgaven van 's Lands Penningen zogt te verminderen; in tegendeel hielden zy dien maatregel, tot behoud van het Gemeenebest, hoogst heilzaam en regtvaardig; als strekkende om eenigermaate aan de groote Landsuitgaven te gemoete te komen. Men moest

Geschillen over de Jaargelden aan Politieke Amptenaaren.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw: Lichaam* X. D. bl. 658.

CXXIV. BOEK. 1800.

moest in het oog houden niet zo als 's Lands Kas voorheen gesteld was, wanneer men hier in ruimschootiger kon zyn; maar de gesteldheid der Kasse over welke men thans kon beschikken (*).

Voorslag en bepaaling omtrent de Jaargelden der Weduwen.

De laatstgevoerde Kryg in *Noord-holland* baarde daarenboven nieuwe bezwaaren voor 's Lands Kas, dewyl aan de Weduwen van *Bataafsche* Burgers en Militairen, toen gesneuveld, een Jaargeld was toegelegd. Het Uitvoerend Bewind deedt op nieuw een Voordragt, om die weder voor één Jaar te verleenen, met byvoeging, om, onder zekere voorgestelde vermindering, die toelaage in een Jaarlyks Pensioen, met uitsluiting der Kinderen, te veranderen, terwyl de Manlyke Kinderen dier Weduwen, *als Kadets*, by de Armée zouden worden opgevoed. Deeze nieuwe Voorstellen smaakten ter Vergaderinge niet. Tot eene Gratificatie voor één Jaar viel het besluit (†).

Klagten over het niet openbaar aanbesteden van Werken voor den Lande.

Naardemaal het woord *Bezuiniging*, by de meeste beraadslagingen, betreffende de zaaken ten koste van 's Lands Schatkist, gehoord werd, kon het niet missen of Voorstellen, daar toe strekkende of die daar van den schyn droegen, werden met een greetig oor aangehoord. Zodanig was, by eenige Leden der Vergaderinge, het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 549—554. 759. IX. D. bl. 77.

(†) *Ald.* bl. 288. 384.

het geval, wanneer zommige voornaame Aanneemers van 's Lands Aarde- Rys- Fortificatie en Timmerwerken, te *Werkendam*, *Hardinxveld*, *Giesendam* en *Slydrecht*, zich beklaagden over Aanbestedingen van belang, ten hoogen pryze, onder de hand geschied, en, tot bezuiniging van 's Lands Gelden, wilden dat zulks, by openbaare aanbesteeding, voortaan zou gedaan worden.

CXXIV. BOEK. 1806.

De Indieners betuigden, „dat de Ver„kwistingen en met opzet Gecontracteer„de Geldverspillingen, in dat vak, voor „tegenwoordig zo zeer aanstootelyk en „in 't oog loopende waren, dat zy niet „langer konden vertoeven hunne grieven „deswegen, ten belange van den staat „des algemeens, aan de Vergadering „open te leggen." Zy haalden onderhandsche Aanbesteedingen van Defensiewerken in *Noord-holland* op, de som van eenmaal honderd zes en twintig duizend Guldens beloopende; behalven het maaken van Bruggen, Heulen en Verlaaten, mede voor aanzienlyke sommen onder 's hands aanbesteed. Met naame noemende de Aanneemers, waar mede de Luitenant Collonel en Directeur KRAAYENHOFF die bestedingen, zonder dat zy des eenige kennis droegen, hadt aangegaan. Zy verzogten, dat dezelve vernietigd, en dat voortaan geene Landswerken, dan na gedaane Bekendmaakingen, mogten aanbesteed, en dus die benadeelingen van den Lande, om eenigen te bevoordeelen;

R 2 kragt-

CXXIV. BOEK. 1800.

kragtdaadig geweerd worden. Veel ſchyns hadt deeze Voordragt.

Het voorgevallene deswegen.

Niet weinig over- en wederſpraaks, waar in een ſcherpe toon veelal de overhand nam, rees daar uit onder de Leden. Eenigen beweerden, dat zo veele luide klagten, die van alle zyden over noodlooze Uitgaven van 's Lands Penningen opgingen, vorderden dat alles, wat, ten dien opzigte, werd opgegeeven, een naauwkeurig onderzoek onderging, valſche aanklagten aan 't licht bragt, en die, welke eenigen grond mogten hebben, tegengegaan en in 't vervolg voorkomen wierden. Het was hoogstnoodzaaklyk, dat men, in een tyd, in welke men zulke *zwaare en drukkende Belastingen* vorderde, ook met bewyzen *ſtaafde*, dat men Geldverſpillingen wilde tegengaan. Vondt men de klagten ongegrond, dan werd de beſchuldigde even zeer geregtvaardigd, als hy, in het tegengeſteld geval, ſtraffe verdiende. Zy wilden, uit dien hoofde, des met het Uitvoerend Bewind gehandeld hebben. — Anderen oordeelden, dat men, op de bloote aanklagte dier Verzoekeren, de Geconſtitueerde Magten niet openlyk behoorde te verdenken; dat hier geene Geldverſpillingen hadden plaats gegreepen; doch dat 'er in de Voordragt duidelyk doorſtraalde de afgunst van eenige weinige Perſoonen, die zich van de Aanbeſtedingen, waar mede zy zich bevoordeelden, beroofd zagen. — Billyk deedt men hier de Inſtructie des Agents

van

van Oorlog spreeken, welke woordlyk inhieldt: *hy draagt zorge dat al hetgeen, onder zyne Directie, voor den Lande, wordt aangemaakt of geleverd, in 't openbaar worde aanbesteed, en voorts op de spaarzaamste en aan het oogmerk voldoendste wyze, overeenkomstig met de Wetten van den Lande, worde gemaakt of verricht.* Dan volgde hier op: *het Uitvoerend Bewind vermag den Agent, in speciaale gevallen, authoriseeren om het benoodigde, onder de hand, te laaten aanmaaken of leveren.* — Op deezen grond beweerde een der Representanten, die by alle gelegenheden, als zyn gevoelen, geuit hadt, dat openlyke Aanbesteedingen verkieslykst en den Lande voordeeligst waren, dat de werken, waar over de klagten liepen, het aanleggen van Batteryen van Verdeediging in *Noord-holland* uit derzelver aart en natuur, de tydsomstandigheden in aanmerking genomen zynde, voor eene openbaare Aanbesteeding onvatbaar waren.

CXXIV. BOEK. 1800.

Naa deeze en meer woordwisselingen, werd het Verzoekschrift aan het Uitvoerend Bewind verzonden, om ten spoedigsten te dienen van bericht. Een zeer uitvoerig en afwyzend Antwoord kwam eerlang ter tafel, beweerende, dat de klagten ongegrond en de beschuldigingen onbeweezen waren. Hier op werd het Verzoekschrift buiten verdere beraadslaginge en beantwoording gehouden

CXXIV. BOEK. 1800. den (*). Schoon, by de raadpleegingen, in den aanvange, onaangenaame stukken waren opgehaald, aan welke genoegzaame bewyzen ontbraken, dewyl sommigen deeze gelegenheid te gunstig oordeelden, om geen lugt te geeven aan langgekoesterde verdenkingen van dien aart.

Voorstel wegens de Goederen der Heilige Geest Armen. Ter Eerste Kamer.

Na verwant aan 's Lands *Geldmiddelen* was de zaak des Algemeenen Armenbestuurs, waar over zo lang en zo veel gehandeld, dan nog niets volkomen afgedaan was. Wy beloofden, op dit stuk te zullen wederkomen (†). Tot de niet ineensmelting aller Armenfondsen was beslooten. Dan een Brief des Uitvoerenden Bewinds sloeg eenige veranderingen en verbreedingen voor, die, naar deszelfs oordeel, ten opzigte van het genomene Besluit, zouden behooren gemaakt te worden. — Onder deeze hieldt een uitgebragt Verslag in, dat tot de Gemeene Armen behoorden, alle die genen, welke, onder den naam van *Stedelyke*, *Dorps*, *Gemeente*, *Heiligen Geest Armen*, of onder welk eene benaaming ook, onderstand of verzorging der noodwendige Leevensbehoeften ontvingen, uit eenige Inzameling van Penningen, Kassen of Fondsen, welke niet toebehoorden of stonden onder de beheering van eenig Kerkge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 19—53. 439.

(†) Zie hier boven bl. 42—50.

genootschap, of Genootschap van Burgers; maar welke door, of van wege het Politiek Bestuur van Gemeenten, Ambten, of Districten, werden beheerd; en waar op allerlei Behoeftigen, zonder onderscheid van Godsdienstige Geloofsbelydenis, aanspraak hadden, of waar uit onderhouden werden zodanige Armen, welke geen Kerkgenootschap voor de hunne erkenden en aannamen. — Alle deezen zouden terstond, naa de in werking brenging des Algemeenen Armenbestuurs, aan deszelfs zorge toevertrouwd, en door hetzelve, als Kinderen van den Staat, worden overgenomen — En zouden mitsdien, te gelyk met dezelven, aan het Algemeen Armenbestuur overgaan alle Gelden, Fondsen en Bezittingen, strekkende om die Armen geheel of gedeeltlyk te onderhouden: mitsgaders alle Gestichten, en Etablissementen, tot dezelve betrekkelyk.

Was, by het vaststellen, dat 'er geene Ineensmelting van Armenfondsen binnen de *Bataafsche* Republiek zou plaats hebben, ten grondslage van dit Besluit het Regt van Eigendom, genomen, waar van niemand kon of mogt ontzet worden, gelyk de Burger LUBLINK DE JONGE zich uitdrukte, zou men zich niet schuldig maaken aan Nationaalen roof, zo beweerden thans eenige tegen die byvoeging, dat dit Regt van Eigendom, ten aanziene van eene Gemeente, Stad of Dorp, even zo kragtig werkte als ten aanziene van een Kerkgenootschap; dit Regt kon den eenen

niet gelaaten en den anderen ontnomen worden, zonder onregtvaardigheid. Met zo veel klems werd dit aangedrongen, dat men het in nadere overweeging nam. Gelegenheid gaf zulks tot wederzydsche aanmerkingen der Stelleren des Verslags en der maakeren van opgegeeven tegenbedenkingen. Dan met dit alles ging het ter Eerste Kamer door.

Gaat ook ter Tweede Kamer door.

Hoe gunstig een daar mede zamenstemmend Verslag ter Tweede Kamer ook luiden mogt, was het verre van algemeenen byval te ontmoeten, en liep het gety des geschils daar nog hooger dan ter Eerste Kamer. Een nader onderzoek baarde een gunstig Verslag, waar in men de gemaakte *zwaarigheden* poogde op te lossen en de tegenwerpingen weg te neemen. By het erkennen, dat de niet algemeene Ineensmelting van *alle* Armenfondsen was vastgesteld, beweerde men, dat daar nevens was aangeweezen, dat *alleen* de Armenfondsen van zodanige Kerkgenootschappen, welke zich in staat verklaarden, om zelve hunne Armen te onderhouden, niet aan die Ineensmelting onderworpen waren. — De strekking deezer Wet duidde aan, dat men de *Godsdienstige Genootschappen*, zo veel mogelyk, onaangeroerd hadt willen laaten; doch dat nergens in die Wet gezegd werd, dat de *Burgergemeentens Fondsen*, op welke Armen van allerlei Godsdienstige begrippen aanspraak hadden, hoe welgesteld dezelve ook mogten zyn,

niet

niet onder het Algemeen Bestuur zouden komen. Schoon deeze stelling de tegenspraak niet onrging, was de byval zo groot, dat de Tweede Kamer het omhelsde ter Eerste Kamer bekragtigde. — Waar mede die zaak, althans wat het besluit daar toe betrof, afgedaan was (*). Geheel iet anders bleek, in 't vervolg, onder dit Landsbestuur, de in 't werkstelling te weezen.

CXXIV. BOEK. 1800.

Deerlyke staat veeler Armenfondsen.

Intusschen waren de Armenfondsen, over 't algemeen, het geheele Land door, in diepe verlegenheid. Redmiddelen, voor een tyd, werden voorgeslagen en deswegen veelvuldige aanzoeken gedaan. By derzelver inwilliging viel zo gereed als gepast de aanmerking, dat door het dagelyks neemen van zodanige besluiten 'er eene algemeene verminderring der Armenfondsen zou gebooren worden, zo dat 'er, ten tyde der invoeringe van het Algemeen Armenbestuur, geene Fondsen van eenige betekenis meer zouden overblyven. — Dan de bedenking, dat, zo men de Fondsen wilde bewaaren tot dat die Ineensmelting was bewerkstelligd, de Armen intusschen van gebrek zouden vergaan, was eene genoegzaame wederlegging (†).

Van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 441. 463. 467. 469. 632—639. IX. D. bl. 127—130.

(†) *Ald.* X. D. bl. 317.

CXXIV. BOEK. 1800.

Vastftelling wegens Aantekeninge van Geboorte, Huwelyk en Sterfgevallen.

Van onverwylder omhelzing, dan het ftuk des Armenbeftuurs, werd gevolgd een Voordragt des Uitvoerenden Bewinds tot het invoeren en aanhouden van Algemeene Registers of Lysten van alle Geboorten- Huwelyks- en Sterfgevallen in het geheele Gemeenebest. De gebrekkige wyze, waar op deeze zo noodige inrigtingen, voor de zekerheid van Perfoonen en Eigendommen plaats vonden, maakte die algemeen werkende Wet noodzaaklyk (*). Derzelver invoering werd onverwyld ter hand geflaagen: waar uit, althans in den beginne, eene zeer geregelde aanteekening en opgave volgde.

Veelvuldigheid der Gefchillen over Kerken enz.

De bepaaling in de Staatsregeling, omtrent de Kerken en Pastoryen, hadt, in derzelver volvoering, van den beginne af, veele en hooggaande onaangenaamheden verwekt, en den Sectengeest ter Vergaderinge zelve, met luider ftemme, en veel drifts, doen hooren (†). Dit hieldt, ten deezen Jaare, aan. Geene Byeenkomst bykans of 'er waren verzoeken, klagten en verfchillen deswegen, zoms moeilyk te beflisfen en bezwaarlyk in zulker voege, dat de Partyen daar in genoegen namen. Zulks ftondt met de Geldmiddelen der Plaatslyke en Kerklyke Kasfen in een zeer naauw verband, en Baatzugt

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 701—708.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 265. enz.

zugt en Secten-geest speelden 'er niet weinig onder. CXXIV. BOEK.

De Leden der Vergaderinge, tot welken die veelvuldige voorstellen en klagten deswegen veelal verwezen werden, vonden alzins reden om zich te beklaagen, over de moeilykheid en onaangenaamheid der hun opgelegde taake. De Dagverhaalen der Vergaderinge zyn des vol, en de gevallen zo onderscheiden, en aan veelerlei uitzonderingen onderworpen, deeden zomtyds onder de Leden deszelfden Godsdienstigen Genootschaps, twisten gebooren worden, wegens te groote toegeevenheid aan anderen betoond, en te veel aanmaatiging door de Bestuurders der Kerken. Al zulks vermeerderde de neteligheid dier zaake, en maakte eene beslissing, anderzins moeilyk, nog moeilyker. Van daar hernieuwde verzoeken, weder aangeheevene klagten, zomwylen vol verwyts en bitterheids; van daar zo veel onafgedaan werks in dit vak, welks moeilykheid wel voorzien was; doch, by de ervaarenis, in zwaarte alle vooruitzigten overtrof. 1800.

Wy mogen niet afzyn, daar wy ons tot geene byzonderheden kunnen inlaaten, ten deezen opzigte, den Volksvertegenwoordiger Steyn Parvé in 't algemeen te laaten hooren over de maatregelen dier Commissie, met den naam van de *Commissie der Kerklyke zaaken* bestempeld, aan welker hoofd hy benoemd was. „Deeze," dus sprak hy, „by haare

Steyn Parvé's voordragt over het moeilyke dier zaaken.

„ aan-

CXXIV. BOEK. — 1800.

„ aanstelling gevoelende, dat het werk
„ haar opgelegd vooral voorzigtigheid en
„ onpartydigheid vorderde; daar zy zich
„ voor oogen stelde de rampzalige uit-
„ werkzelen, welke Religie-haat, uit
„ vermeende onderdrukking of veronge-
„ lyking gebooren, ten verderve van het
„ Menschdom, niet zelden heeft voort-
„ gebragt; en voorziende, dat eene zo
„ notabele verandering als de zes eerste
„ der Additioneele Artykelen voorschry-
„ ven, niet konden worden daargesteld,
„ zonder de gemoederen der Ingezetenen
„ merkelyk te treffen, en zonder dat de
„ een van het geen hy verkreeg of ver-
„ krygen kon in het oog van den ander
„ *zich zou schynen te prævaleeren*, en
„ dit nu en dan met onaangenaamheden
„ zoude doen vergezeld gaan, terwyl we-
„ derom de ander die daar by afstand moest
„ doen, zou meenen onderdrukt of al-
„ thans benadeeld te zyn.

„ Uwe Commissie, van dit alles door-
„ drongen, en vreezende het afgematte
„ Vaderland, ook nog aan de verschrik-
„ lykheden van Religie-twisten bloot te
„ stellen, schreef zich al aanstonds, dien,
„ zo zy meent, heilzaamen regel voor —
„ Dat, daar zy kon bevredigen en ver-
„ eenigen, de twistappel niet meer moest
„ gezien worden, en dat de strikheid der
„ Wet alleen daar gelden moest, waar
„ tyd en geduld, voorzigtigheid en be-
„ leid, toegeevenheid en betoonde on-
„ zydigheid, niet meer vermogten: en

„ zy

„ zy vleit zich, dat, wanneer alle Ge-
„ constitueerde Magten, en vooral ook
„ alle Gemeente-bestuuren, deeze haare
„ pogingen meerder ondersteund hadden,
„ zy ook meer gereusseerd en de gemoe-
„ deren der Ingezetenen meer vereenigd
„ zou gehouden hebben. Evenwel heeft
„ uwe Commissie ook somwylen haar
„ doel getroffen (*)."

Hoe het met die Verzoeken ter Vergadering liep.

Niet vreemd, dat het Kerkgenootschap, 't geen zo lange hier te Lande het heerschende geweest was, en aanzienlyke voorregten genooten hadt, noode daar van afstondt; niet vreemd, dat de andere Gezindheden, inzonderheid de *Roomsch-Catholyke*, zich verbeeldende in hunne regten te treeden, met greetigheid omhelsden, alle schikkingen, ten hunnen voordeele; niet vreemd, dat Verzoeken, door de eerstgemelde gedaan, tegengestelde Verzoeken ter baane deeden komen, en zulks ter Vergaderinge, uit Leden van eene en andere Gezindheid bestaande, veelvuldige overleggingen deedt gebooren worden, waar in de Geest der Kerklyke Partyschappen menigwerf den boventoon kreeg, nu en dan gestuit, door aanmerkingen, die den geest van Verdraagzaamheid, op eene zo kennelyke als minzaame wyze, ademden: terwyl Onverschilligheid wel eens, uit den schuilhoek, te voorschyn tradt, en eene taal, beide de Par-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 681.

CXXIV. BOEK. 1800.

Partyen ergerende, liet hooren, doormengd met aanmerkingen, die meer persoonen dan zaaken betroffen, en den nationaalen tyd op eene veeleer hinderende, dan den Lande bevoordeelende wyze, verbeuzelden. — Eenige Verzoeken der voormaals Heerschende Kerk werden aangenomen, andere in nader en lang uitblyvende en soms nooit komende overweeging gesteld. De Dagverhaalen draagen des getuigenis, en veele behooren meer tot de Kerklyke Geschiedenis, dan tot ons bestek.

Verzoek der *Hervormden* om de *Autographa*.

Onvermeld mogen wy niet laaten, 't geen voorviel omtrent de Autographa, zo van de Nationaale Synode te *Dordrecht* in de Jaaren MDCXVIII en MDCXIX gehouden, als van de *Overzettingen* des Bybels, berustende in den *Haag* en te *Leyden*. Welke stukken, om de drie jaaren, door Gelastigden uit de Synoden, als heiligdommen, bezigtigd werden, om des verslag te doen aan hunne Zenders. — Ten deezen Jaare diende men een Verzoekschrift in door Afgevaardigden van de Synode der Gereformeerde Kerken, in het voormaalig Gewest *Zuid-Holland* en van de *Walsche* Synoden deezer Landen, voorts als Gelastigden der Gereformeerde Kerken deezer Republiek, dat die Stukken, als toebehoorende aan het Hervormd Kerkgenootschap, hun mogten worden ter hand gesteld.

Ter Eerste Kamer

Vlot volgde, ter Eerste Kamer, de toestemming om aan de Verzoekers, in derzel-

zelver opgegeevene Kwaliteit, de verzogte oorspronglyke Afschriften af te geeven. Dan zo gereed lag dit niet by de Tweede Kamer. De Representant BACOT merkte op, dat, volgens het Verzoekschrift, die Stukken, uit kragt van een veronderfteld regt van eigendom, scheenen ingevorderd te worden: doch welke veronderftelling hem voorkwam van allen grond ontbloot te zyn. De Synode van *Dordrecht*, merkte hy aan, werd op gezag en op kosten van den Lande gehouden, en de Bybelvertaaling medé op kosten van den Lande gedaan. De oorspronglyke Afschriften waren dus een eigendom van het Land, en niet van de voormaals bevoorregte Kerk, die in haare bepaalingen als zodanige, haar eerste bestaan door dat Nationaal Synode hadt ontvangen — „ Vindt," voegde hy 'er by, „ die Kerk, „ in deeze tot haare vorming zo betrekkelyke en dus verre aan het geweld „ der tanden van rot en muis onttrokkene Stukken, belangs genoeg om 'er „ het eigendom van te begeeren, ik ben „ 'er gansch niet tegen, dat het Land „ aan dezelve deeze Gifte doe; maar ik „ geloof niet, dat, zo het der moeite „ waardig is, hier zo juist op de vorm „ te zien, zulk een grond van eigendom „ erkend, en uit dien hoofde toegestaan „ kan worden." — Dit vondt byval, en die zaak werd in handen eeniger Leden gesteld.

CXXIV. BOEK.

1800.

toegestaan. Ter Tweede Kamer naa eenige bedenkingen.

Het kwam deezen voor, dat 'er, de

Kerk

CXXIV. BOEK. — 1800.

Kerk van den' Staat gescheiden zynde, geen de minste reden voorhanden was, om langer, onder de Charters of Archiven van den Lande, of onder toezigt van het Gouvernement, te doen bewaaren, de Handelingen van eene Kerklyke Vergadering, noch ook de Overzetting van den Bybel uit de Oorspronglyke Taalen, bevoorens wel op openbaar gezag; doch alleenlyk, ten dienste van de toenmaalige Publieke Kerk, vervaardigd. Daarenboven oordeelden zy, dat geen ander Godsdienstig Genootschap, dan alleenlyk dat, hetwelk men in deeze Republiek, zedert twee Eeuwen, onder de benaaming van *Hervormden*, gewoon was te onderscheiden, tot die Stukken eenige betrekking, of by de bewaaring van dezelve eenig belang kon hebben. Het, als 't ware, opeischen dier Stukken, als een eigendom der Hervormde Kerkgemeente, luidde zeker wat sterk; dan, alles wel bezien zynde, zouden de Verslagdoende Leden wel kunnen verstaan in de afgifte. Naa eene en andere aanmerking tegen het beweerde Eigendoms Regt der Verzoekeren, volgde de bekragtiging des Besluits der Eerste Kamer tot de afgifte (*).

Opkomst van het Genootschap *Christo Sacrum*.

Ten tyde der Kerktwisten, welke de Stukken, waar van wy spraaken, deeden gebooren worden, ontstondt in ons Land eene Vergadering van *Christenen*, onder den

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 414. 473. 655.

den naam van *Collegianten* of *Rhynsburgers* bekend (*), ten deezen dage, wanneer, door de Afscheiding der Kerke van den Staat, zo veele bekommernissen en zorgen reezen, als wy voorheen vermeld hebben, zag men, hier te Lande, een nieuw Godsdienstig Genootschap te voorschyn treden, waar van wy het voegelyk oordeelen hier eenige melding te maaken. De Leden gaven het den naam van HET GENOOTSCHAP CHRISTO SACRUM, *binnen* Delft *gevestigd*, en schoon 't zelve van den aanvang des Jaars MDCCXCVII rekent, kwam het eerst ten deezen Jaare recht te voorschyn, en gaven de Bestuurders verslag van den aanleg, de bedoeling en Inrichting (†).

CXXIV. BOEK.

1800.

Om

(*) Zie deswegen de *Hedendaagsche Historie* of *Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden.* Te *Amst.* by I. TIRION I. D. bl. 80 enz. En meer byzonder het *Opregt Berigt van den Tegenwoordigen Staat der Collegianten* of *Rhynsburgers*, door S. F. RUES, gevoegd agter *den Tegenwoordigen Staat der Doopsgezinden* van dien Schryver. Te *Amst.* by F. HOUTTUYN 1745. bl. 277. Men weet hoe deeze *Collegianten* als uitgestorven zyn, voornaamlyk door de meerdere reklykheid hier te Lande, by eene en andere Gezindheid: dan te *Rhynsburg* is nog het Huis ter Vergaderinge, als mede een Liefderyk Gesticht, onder den naam van *Oranje Appel* bekend, van deeze Collegianten herkomstig, is nog te *Amsterdam* in weezen. Men raadpleege wyders YPEY *Geschiedenis der Christlyke Kerk in de XVIII Eeuw*, IX D. bl. 239.

(†) Dit Stukje, getyteld *Het Genootschap* Christo Sacrum, *te Delft*, werd uitgegeeven te *Leyden*, by J. VAN THOIR 1801. J. H. ONDER-

CXXIV. BOEK.

1800.

Opgave van deszelfs Inrichting.

Om alle nadeelige vermoedens voor te komen, of weg te neemen, verklaarden de Bestuurders geen de minste betrekking te hebben tot eenige *Gezelschappen*, *Verzamelingen van Christenen*, *Societeiten*, *Kruisgenootschappen* en dergelyke. — Het Genootschap hieldt zich aan geene byzondere Gezinte verbonden: maar zou gaarne zien, dat alle scheuringen en verdeeldheden onder de *Christenen* ophielden. Het hadt ten oogmerke, om, zo wel uit de verschillende Kerkgenootschappen, als uit zo veele schuilhoeken en plaatzen, waar menschen zich bevonden, die nooit in de Kerk van CHRISTUS zyn ingelyfd, of, ingelyfd zynde, anders den openbaaren Godsdienst veronagtzamen, alle die geenen uit te noodigen en te verzamelen, die, onder de Baniere van JESUS, en JESUS alleen, op de vaste belydenis der Grondwaarheden en inlyving in het *Christendom* eenen plegtstaatigen Eerdienst, onder de tederste liefde des Naasten, begeerig ware te vieren. Het wenschte alzo mede te werken tot de vereeniging dier Belyders van het *Christendom*, die het in de hoofdzaak ééns waren; maar onderscheiden uit een loopende wegen insloegen, om met hun, tot één algemeen Genootschap verzameld, in kracht, de Gemeenschap der Heiligen uit te oefenen, en alleen éénes Broods en éénes Wyns, aan

DEWYNGAART CANTSIUS en J. VAN DER COLFF staafden de uitgave van dit Stukje met hunne handtekening.

aan dezelfde Tafel des Heeren, deelagtig te worden.

Het Genootschap stelt Leeraaren en Opzieners aan in zynen eigen boezem, en bedient den Doop aan een iegelyk; die op de erkentenis der Euangelie-waarheden, in het *Christendom* begeert te worden ingelyfd, of zyn Kind daar in wil doen inlyven; terwyl de keuze tusschen den Kinderdoop en den Doop der Bejaarden aan de eigene denkwyze der Leden wordt overgelaaten. — By de viering van het Avondmaal, houdt het ook de verschillende Leerbegrippen der Christenen, die daar Broeders zyn moeten, omtrent dit punt, onder 't oog. De Gebeden geschieden onder een eerbiedig knielen; de Lofzangen staande. De Eerdienst geschiedt voor een eenvoudig Altaar; de Leerdienst van den Kansel. Het Altaar is eene verhevene plaats, waar op de Gebeden geschieden, voorzien van een zinnebeeldig schilderstuk.

Met dit alles zoekt dit Genootschap van zich te verwyderen, de bedoeling om zich als eene byzondere Gezindheid onder de *Christenen* op te werpen. Het bedoelt, zeggen de Bestuurders, alleen te bestaan als een Genootschap, welk het te doen is om haare Leden als deelgenooten van het zelfde geluk, hun in het Euangelie, door den weg des Heils van God voorgesteld, te vereenigen; de waare Godsvereering te bevorderen, en zuivere Euangelische deugden en pligten te lee-

CXXIV. BOEK. — 1800.

ren. Het vraagt dus aan niemand der Leden na eenige byzondere Godgeleerde Begrippen, of na het Zamenstel zyns Kerkgenootschaps, om dat het Genootschap niemand der Leden, als Lid eener Gezinte, erkent. Het vergt dus niemand de aflegging zyner gevoelens, omtrent deeze of geene leerstellige geschillen, die meer tot de *Schoolsche* Godgeleerdheid, dan tot den Godsdienst behooren, af. Het vordert alleen, dat zy de Godlykheid en Heilleer des Bybels gelooven: zo als die, voornaamlyk door JESUS CHRISTUS en diens Apostelen, is geopenbaard en door geene spitsvindige menschlyke Wysheid hervormd, gewyzigd en verdraaid.

Geloofsbelydenis.

Met dit alles schynt het Genootschap, van de zodanigen, aan welke het de hand van Broederschap aanbiedt, zeker soort van Geloofsbelydenis te verlangen. Eene Belydenis van deezen inhoud: „ Men „ moet waaragtig gelooven, *dat ieder* „ Mensch zondig is en bedorven, ge- „ heel onbekwaam om zich uit dien „ toestand te redden; dat GOD, hoe „ zeer alle hoogstmogelyke goedheid en „ barmhartigheid bezittende, om zyner „ Regtvaardigheids wille, de Straf der „ Zonde eischt; dat het gansche bedor- „ vene Menschdom ontoereikend zynde „ om hier aan te voldoen, de Verlosser „ JESUS CHRISTUS eenmaal tusschen bei- „ den tradt, om deeze verdiende Straf- „ fen op zich te neemen; eene daad, „ welke hy alléén vermogt, als zynde

„ *God*

„ *God* en *Mensch* — Dat zy, die zo- CXXIV. BOEK.
„ danig in Hem, en zyne Genoegdoe-
„ ning geloovende, boetvaardig zyne
„ tusschenkomst inroepen en aannee- 1800.
„ men, daadlyk verlost worden: ter-
„ wyl, door de verhooging van dien
„ Middelaar, de Heilige Geest in hun
„ werkt het Geloof en de Bekeering;
„ zo dat zondaars alleen door de om-
„ helzing deezer tusschenkomst, en de
„ bewerking van den Heiligen Geest,
„ om de Verdiensten van JESUS CHRIS-
„ TUS, van hunne elenden verlost, en
„ tot heiligheid en heerlykheid opge-
„ voerd worden (*)."

Wy

(*) Die Geloofsbelydenis en de andere berichten hebben wy ontleend uit het bovengemelde Werkje. Het is hier de plaats niet, noch behoort tot onze taak, over die Inrichting, of Belydenis, eenige aanmerkingen te maaken. Alleen tekenen wy hier op, dat dit nieuw Godsdienstig Genootschap geen grooten opgang gemaakt heeft. Terwyl wy dit schryven 1809 bestaat het uit een klein getal Leden; maar een zeer geloofwaardig bericht, ons des tegenwoordig gegeeven, beloopt het getal der Leden niet meer dan ruim honderd — Wy tekenen dit te meer op; ten einde men, uit de vermelding van dit Genootschap, onder de byzondere Godsdienstige Gezindheden, in Koninglyke Verordeningen, geen gevolg trekke, tot het bestaan eens *talryken Aanhangs*, dit Genootschap ingelyfd. En is het te verwagten, dat het allengs zal te niet loopen: de Leden komen schaars ter Vergaderinge op; en verzekert men ons, dat onderscheide Kerkgenootschappen 'er sterk tegen werken; ja dat men, by zommigen, geene aannee-

CXXIV. BOEK. 1800. De Christlyke Openbaaring bestreeden en verdeedigd.

Wy mogen niet nalaaten, by de vermelding deezes nieuwen *Christen Genootschaps*, op te merken hoe, zints eenigen tyd, de geest des Ongeloofs, ten opzigte van den Christlyken Godsdienst, in *Engeland*, *Frankryk* en *Duitschland* zo zeer heerschende, hier te Lande meer en meer opgangs maakte. Schriften, om het *Christendom*, en ook allen *Godsdienst*, te ondermynen, kwamen thans openbaarder te voorschyn, dan ooit, spraken stouter taal, dan immer; en ontbrak het in ons Vaderland niet aan Vertaalers om ze, ook voor den des anders onkundigen Landgenoot, verstaanbaar te doen spreeken, en dit gift algemeener te doen werken: want de tegenwoordig oorspronglyke *Nederlandsche* Schryvers, voor het Ongeloof uitkomende en pleitende, betekenden weinig, schoon een en ander des vlug-

neeming van Leden wil doen, dan op de plegtige belofte van de zodanigen, die Ledemaaten willen worden, dat zy nimmer deel zullen neemen in het Genootschap *Christo Sacrum*. — Wy voegen 'er nog by, dat de Spreekers en de Voorzanger den dienst voor niet verrigten. Elk, die ter Vergadering komt, moet aan den Plaatsbewaarder en Plaatsbewaarster, die by de afzonderlyke Ingangen voor Mannen en Vrouwen staan, twee stuivers betaalen. Aan de Deuren staan bossen, doch 'er wordt niets verzogt. De ingezamelde Penningen dienen tot instandhouding van het Kerkgebouw: want Armen zyn 'er niet; en dat ieder die Lid wordt teffens Lid blyft by het Genootschap, waar toe hy voorheen behoorde.

vlugtige stukjes in 't licht gaf, die welhaast het verdiende vergeeten ten loon ontvingen. CXXIV. BOEK. 1800.

Het ontbrak in ons Vaderland niet aan Mannen, die het *Christendom* en den *Godsdienst*, manmoedig en op redelyke gronden, tegen die aanvallen handhaafden en verdeedigden. — De hier te Lande bekende, en ook buiten 't zelve beroemde, Instellingen en Genootschappen, meer bepaald bestemd om deeze beide belangen voor te staan, als de *Bezorgers van het Stolpiaansche Legaat*, TEYLER's *Godgeleerd Genootschap*, en het Genootschap in den *Haage Tot Verdeediging van den Christlyken Godsdienst*, werkten steeds om den indringenden vloed des Ongeloofs kragtdaadig te stuiten (*). — Men leeze hier de opmerkenswaardige taal van een bevoegd Schryver in dit vak: „ Wel stak het On-

(*) Wy behoeven van het een en ander geene Lyst op te geeven. Alleen vermelden wy, dat, daar DUPUIS en VOLNEY in deezen boven allen den toon gaven aan anderen, die Hoofden eenen wakkeren Wederspreeker vonden in des *Leydschen* Hoogleeraars J. F. VAN BEEK CALKOENS, by TEYLERS *Godgeleerd Genootschap* bekroonde Verhandeling, waar in hy *den waaren Oorsprong der Mozaische en Christlyke Godsdiensten onderzoekt en verdeedigt, tegen derzelver nieuwe Bestryders* DUPUIS *en* VOLNEY. *Verhandelingen van het Genootschap* XIX. Deel. Ook verscheen eerlang van dezelve eene keurige *Fransche* Vertaaling *a Amsterdam*, chez P. DEN HENGST, 1802.

CXXIV. BOEK. —— 1800. Ongeloof met ongewoone ſtoutheid en by herhalinge het hoofd vermetel op, telkens den ſtryd vernieuwende, die reeds, omſtreeks het midden der zeventiende Eeuwe, begonnen was. Dan het zy hunne ſchaamteloosheid allen laster tegen God en de Openbaaring uitſloeg, het zy hun vernuft ſchitterend bralde, het zy hunne ſcherpzinnigheid en list zich vermomde, twyflend optradt, of zich op *fyn geſponnen* tegenwerpingen beroemden, te vergeefsch was al hun poogen. De magt van den vyand diende ſlechts om den glans der geheiligde waarheden veel heerlyker te doen uitkomen en het gebouw der Rede beide en van het Christendom, waar aan geen enkelen zuil ontviel, op zynen hechten grond te vestigen.

„ Laat het geloof vinden, dat het Ongeloof in ligtvaardige harten, in de groote wereld en onder hun, by wien het Bygeloof ſlechts huichelary en ſtaatkunde is, geduurende de Achttiende Eeuwe, veld won, en onder deszelfs ſtoute ſlagen de bycieraaden, omhangſelen en overouden buitenkant van deeze of geene Sectenkerk bezwyken deed; zo verre was het daar van, dat de aanvallers het Apostolisch Geſtigte het Kerkgebouw ondermynen of verwinnen konden, dat zy door wakkere en ſteeds in getal toenemende Verdeedigers en waarheidminnende Genootſchappen te rug geſlagen, en meermaalen, niet zonder hunnen grootſten

blaam

blaam of schande, tot stilzwygen gebragt wierden. Dat meer is, wy durven het aan deezen stryd dank weeten, dat de kracht en edele eenvoudigheid, de naakte waarheid en luister van den weezenlyken Godsdienst, en van CHRISTUS leer, beter dan bevorens gekend geworden zyn onder de hervormde Gemeentens, althans van *Europa*.

CXXIV. BOEK. 1800.

„ Terwyl het Menschdom, in zyne zwakheid, maar al te zeer tusschen de uitersten van Ongeloof en Bygeloof blyft hinken, en in zyne onkunde of traagheid tot onderzoek zich onder het juk van vooroordeelen en dwaalingen buigt, zelfs omtrent zyne hoogste belangen, moeten wy die meerdere of mindere voordeelen, welke de Verlichting der Achttiende Eeuwe heeft daargesteld, voorzeker niet miskennen; maar als het Uitwerkzel van Wysbegeerte en Rede op dubbelen prys of hooge waarde schatten (*).

(*) Men leeze wyders daar over, de uitmuntende *Verhandeling van den Eerw.* JAN BROUWER, *aangaande het kenmerkende der Achttiende Eeuwe, ten aanzien van de Verlichting en Zedelykheid, in vergelyking der naast voorgaande*, waar uit wy dit ontleenden, in de *Verhandelingen* van TEYLERS *Tweede Genootschap* XIV. Stuk.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

zou

De-

Maa-

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

be-

van

Z.